

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu seitsemäs jaosto)

12 päivänä kesäkuuta 2014*

Kilpailu — Määräävän markkina-aseman väärinkäyttö — Mikroprosessorimarkkinat — EY 82 artiklan ja ETA-sopimuksen 54 artiklan rikkomisen toteava päätös — Uskollisuusalennukset — Rajoitukset, joita ei ole peitelty — Väärinkäytön luonnehtiminen — Yhtä tehokkaan kilpailijan tarkastelu — Komission kansainvälinen toimivalta — Komission tutkimisvelvollisuus — Rajat — Puolustautumisoikeudet — Hyvän hallinnon periaate — Kokonaisstrategia — Sakot — Yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkettu kilpailusääntöjen rikkominen — Vuoden 2006 suuntaviivat sakkojen laskennasta

Asiassa T-286/09,

Intel Corp., kotipaikka Wilmington, Delaware (Yhdysvallat), edustajinaan aluksi barrister K. Bacon, M. Hoskins, QC, N. Green, QC, barrister S. Singla, I. Forrester, QC, solicitor A. Parr, solicitor R. Mackenzie ja barrister D. Piccinin, sitten I. Forrester, A. Parr, R. Mackenzie ja D. Piccinin,

kantajana,

jota tukee

Association for Competitive Technology, Inc., kotipaikka Washington, DC (Yhdysvallat), edustajanaan asianajaja J. F. Bellis,

väliintulijana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinnään T. Christoforou, V. Di Bucci, N. Khan ja M. Kellerbauer,

vastaajana,

jota tukee

Union fédérale des consommateurs – Que choisir (UFC – Que choisir), kotipaikka Pariisi (Ranska), edustajinaan aluksi asianajaja J. Franck, sitten asianajaja E. Nasry,

väliintulijana,

jossa vaaditaan kumottavaksi komission 13.5.2009 asiassa K (2009) 3726 lopullinen tekemä päätös, joka koskee [EY] 82 artiklan ja ETA-sopimuksen 54 artiklan mukaista menettelyä (asia COMP/C-3/37.990 – Intel), tai toissijaisesti kantajalle määrätyn sakon kumoamista tai alentamista,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (laajennettu seitsemäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Dittrich (esittelevä tuomari) sekä tuomarit I. Wiszniewska-Bialecka, M. Prek, J. Schwarcz ja M. Kancheva,

kirjaaja: hallintovirkamiehet E. Coulon ja J. Weychert,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 6.7.2012 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion¹

Tosiseikat

- 1 Kantaja Intel Corp. on Yhdysvaltojen lainsäädännön mukaan perustettu yhtiö, joka suunnittelee, kehittää, valmistaa ja markkinoi mikroprosessoreita (jäljempänä CPU:t), chipsetejä (piirisarjoja) ja muita puolijohdekomponentteja sekä alustaratkaisuja tietojenkäsittelyn ja viestintälaitteiden alalla.
- 2 Vuoden 2008 lopulla Intelillä oli palveluksessaan maailmanlaajuisesti noin 94 100 henkilöä. Vuonna 2007 Intelin nettotulot olivat 38 334 miljoonaa Yhdysvaltojen dollaria (USD) ja sen nettotulos oli 6 976 miljoonaa USD. Vuonna 2008 sen nettotulot olivat 37 586 miljoonaa USD ja sen nettotulos 5 292 miljoonaa USD.

I Hallinnollinen menettely

- 3 Advanced Micro Devices, Inc. (jäljempänä AMD) esitti 18.10.2000 Euroopan yhteisöjen komissiolle 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 ([EY 81] ja [EY 82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus; EYVL 1962, 13, s. 204) 3 artiklan nojalla virallisen kantelun, jota se täydensi esittämällä 26.11.2003 tehdyn täydentävän kantelun yhteydessä uusia tosiseikkoja ja väitteitä.
- 4 Toukokuussa 2004 komissio käynnisti tutkimukset tietyistä AMD:n täydentävään kanteluun sisältyneistä seikoista. Osana tätä näitä tutkimuksia komissio, jonka apuna oli useita kansallisia toimivaltaisia kilpailuviranomaisia, teki heinäkuussa 2005 [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 20 artiklan 4 kohdan mukaisen tarkastuksen neljässä Intelin toimipaikassa, jotka sijaitsevat Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Saksassa, Italiassa ja Espanjassa, sekä useiden Intelin asiakkaiden toimipaikoissa Ranskassa, Saksassa, Italiassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa.
- 5 AMD esitti 17.7.2006 Bundeskartellamtille (Saksan liittovaltion kartellivirasto) kantelun, jossa se väitti, että Intel oli ryhtynyt erityisesti markkinoilta syrjäyttämiseen tähtääviin kaupallisiin järjestelyihin Media-Saturn-Holding GmbH:n (jäljempänä MSH) kanssa, joka on eurooppalainen mikropiirilaitteiden vähittäiskauppias ja tärkein pöytätietokoneiden vähittäiskauppias Euroopassa. Bundeskartellamt vaihtoi asiasta tietoja komission kanssa asetuksen N:o 1/2003 12 artiklan nojalla.

1 — Tästä tuomiosta on otettu tähän vain kohdat, joiden julkaisemista unionin yleinen tuomioistuin pitää aiheellisena.

- 6 Komissio piti 23.8.2006 kokouksen Intelin asiakkaan Dell Inc:in edustaja D1:n [luottamuksellinen tieto] kanssa². Komissio ei sisällyttänyt asian asiakirja-aineistoon kyseisessä kokouksessa käsiteltyjen teemojen alustavaa luetteloa (jäljempänä teemojen alustava luettelo), eikä se tehnyt kokouksesta pöytäkirjaa. Asiakirja-aineistosta komissiossa vastaavan ryhmän jäsen teki tästä kokouksesta muistion, jota komissio on luonnehtinut sisäiseksi (jäljempänä sisäinen muistio). Komissio esitti 19.12.2008 kantajalle ei-luottamuksellisen version tästä muistiosta.
- 7 Komissio antoi 26.7.2007 kantajalle väitetiedoksiannon (jäljempänä vuoden 2007 väitetiedoksianto) toiminnasta, joka oli kohdistettu viiteen merkittävään alkuperäislaitevalmistajaan (Original Equipment Manufacturer, jäljempänä OEM-valmistajat) eli Delliin, Hewlett-Packard Companyyn (HP), Acer Inc:iin, NEC Corp:iin ja International Business Machines Corp:iin (IBM). Intel vastasi väitetiedoksiantoon 7.1.2008, ja suullinen kuuleminen pidettiin 11.–12.3.2008. Intelillä oli tilaisuus tutustua asiakirja-aineistoon kolmasti, eli 31.7.2007, 23.7.2008 ja 19.12.2008.
- 8 Komissio käynnisti useita, AMD:n kyseisiä väitteitä koskeneita tutkintatoimenpiteitä. Se suoritti muun muassa tarkastuksia useiden eurooppalaisten mikrotietokoneiden vähittäiskauppioiden toimitiloissa ja Intelin toimitiloissa helmikuussa 2008. Se lähetti lisäksi asetuksen N:o 1/2003 18 artiklan nojalla useita kirjallisia tietopyyntöjä merkittävälle OEM-valmistajille.
- 9 Komissio antoi kantajalle MSH:hon kohdistetusta toiminnasta 17.7.2008 täydentävän väitetiedoksiannon. Tämä väitetiedoksianto (jäljempänä vuoden 2008 täydentävä väitetiedoksianto) koski myös Intelin Lenovo Group Ltd:hen (jäljempänä Lenovo) kohdistamaa toimintaa, ja siihen sisältyi uusia todisteita Intelin eräisiin vuoden 2007 väitetiedoksiannossa mainittuihin OEM-valmistajiin kohdistamasta toiminnasta. Komissio oli saanut nämä todisteet vasta viimeksi mainitun väitetiedoksiannon julkaisemisen jälkeen.
- 10 Komissio antoi Intelille aluksi kahdeksan viikon määräajan esittää vastineensa vuoden 2008 täydentävään väitetiedoksiantoon. Kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja pidensi 15.9.2008 tätä määräaikaa 17.10.2008 saakka.
- 11 Intel ei vastannut vuoden 2008 täydentävään väitetiedoksiantoon asetetussa määräajassa. Sen sijaan se jätti 10.10.2008 yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen kannekirjelmän, joka kirjattiin numerolla T-457/08 ja jossa se pyysi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta ensinnäkin kumoamaan kaksi komission päätöstä, jotka koskivat määräajan asettamista vuoden 2008 täydentävään väitetiedoksiantoon vastaamiselle ja komission kieltäytymistä hankkimasta useita asiakirjoja, jotka olivat peräisin Intelin ja AMD:n välisen, Delawaren osavaltiossa Yhdysvalloissa vireillä olleen siviilioikeudellisen riita-asian asiakirja-aineistosta, ja toiseksi pidentämään määräaikaa vastauksen antamiselle vuoden 2008 täydentävään väitetiedoksiantoon, jotta Intelillä olisi käytettävissään 30 päivän määräaika siitä päivästä lukien, jolloin se saa tilaisuuden tutustua merkityksellisiin asiakirjoihin.
- 12 Intel teki lisäksi välitoimihakemuksen, joka kirjattiin numerolla T-457/08 R ja jolla pyrittiin keskeyttämään komission menettely, kunnes ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tekee päätöksen sen nostaman kanteen pääasian osalta, sekä vuoden 2008 täydentävään väitetiedoksiantoon vastaamiselle asetettu määräaika, ja toissijaisesti saamaan 30 päivän määräaika vastata vuoden 2008 täydentävään väitetiedoksiantoon edellä mainitusta päätöksestä lukien.

2 — Luottamukselliset tiedot on poistettu tekstistä. Anonymiteetin säilyttämiseksi henkilöiden nimet on Intelille, Delille, HP:lle, NEC:lle, Lenovolle, Acerille tai MSH:lle työskentelevien henkilöiden osalta korvattu sen yrityksen nimen ensimmäisellä kirjaimella, jonka palveluksessa he ovat, ja tätä kirjainta seuraa numero; AMD:lle työskentelevien henkilöiden osalta nimet on korvattu isolla C kirjaimella, jota seuraa numero. Kolmen professorin nimet on korvattu lyhenteillä P1, P2 ja P3.

- 13 Komissio lähetti 19.12.2008 Intelille kirjeen, jossa se kiinnitti Intelin huomiota useisiin yksittäisiin todisteisiin, joita komissio aikoi käyttää mahdollisessa lopullisessa päätöksessään (jäljempänä tosiseikkoja koskeva kirjelmä). Intel ei vastannut tähän kirjelmään 23.1.2009 asti jatkuneessa määräajassa.
- 14 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentti hylkäsi 27.1.2009 välimiehakemuksen (ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentin määräys asiassa T-457/08 R, Intel v. komissio, 27.1.2009, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa). Intel tarjoutui tämän määräyksen jälkeen 29.1.2009 antamaan vastauksensa vuoden 2008 täydentävään väitetiedoksiintoon ja tosiseikkoja koskevaan kirjelmään 30 päivän kuluessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentin määräyksestä lukien.
- 15 Komissio ilmoitti 2.2.2009 Intelille kirjeitse, että sen yksiköt olivat päättäneet olla myöntämättä jatkoa asetetulle määräajalle vuoden 2008 täydentävään väitetiedoksiintoon tai tosiseikkoja koskevaan kirjelmään vastaamiseksi. Tässä 2.2.2009 päivätyssä kirjeessä ilmoitettiin myös, että komission yksiköt olivat kuitenkin valmiit tarkastelemaan myöhästyneen vastineen mahdollista merkityksellisyyttä, kunhan Intel esitti huomautuksensa 5.2.2009 mennessä. Komissio totesi vielä, ettei se ollut velvollinen hyväksymään määräajan päättymisen jälkeen esitettyä pyyntöä suullisen kuulemisen järjestämisestä ja että sen yksiköiden käsityksen mukaan hallinnollisen menettelyn moitteeton kulku ei edellyttänyt suullisen kuulemisen järjestämistä.
- 16 Intel peruutti 3.2.2009 pääasiaa koskevan kanteensa asiassa T-457/08 ja asia poistettiin rekisteristä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen viidennen jaoston puheenjohtajan määräyksellä 24.3.2009.
- 17 Intel esitti 5.2.2009 vastineen, johon sisältyi vuoden 2008 täydentävää väitetiedoksiintoa sekä tosiseikkoja koskevaa kirjelmää koskevia huomautuksia ja jota se luonnehti ”vastaukseksi [vuoden 2008] täydentävään väitetiedoksiintoon” ja ”vastaukseksi [tosiseikkoja koskevaan] kirjelmään”.
- 18 Intel kirjoitti 10.2.2009 kuulemismenettelystä vastaavalle neuvonantajalle ja pyysi suullista kuulemistä vuoden 2008 täydentävästä väitetiedoksiinnosta. Kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja epäsi tämän pyynnön 17.2.2009 päivätyllä kirjeellä.
- 19 Komissio teki 13.5.2009 päätöksen K(2009) 3726 lopullinen [EY] 82 artiklan ja ETA-sopimuksen 54 artiklan mukaisesta menettelystä (asia COMP/C-3/37.990 – Intel) (jäljempänä riidanalainen päätös), jonka tiivistelmä julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä (EUVL C 227, s. 13).

II Riidanalainen päätös

- 20 Riidanalaisen päätöksen mukaan Intel on rikkonut EY 82 artiklaa ja ETA-sopimuksen 54 artiklaa yhdessä ja jatkettuna EY 82 artiklan ja ETA-sopimuksen 54 artiklan rikkomisessa lokakuusta 2002 joulukuuhun 2007 toteuttamalla strategiaa, jonka päämääränä on kilpailijan eli AMD:n sulkeminen x86-arkkitehtuurin mukaisten keskusyksiköiden (central processing unit, jäljempänä x86-CPU:t), markkinoilta.

A Merkitykselliset markkinat

- 21 Riidanalaisen päätöksen kohteena olevat tuotteet ovat CPU:t. Prosessori on kaikkien tietokoneiden keskeinen osa sekä järjestelmän yleisen suorituskyvyn että sen kokonaiskustannusten kannalta. Siitä käytetään usein nimitystä ”tietokoneen aivot”. CPU:jen valmistaminen edellyttää huipputeknologiaa edustavia kalliita laitteita.

- 22 Tietokoneissa käytettävät CPU:t voidaan jakaa kahteen luokkaan: x86- CPU:ihin ja muuhun arkkitehtuuriin perustuviin CPU:ihin. X86-arkkitehtuuri on Intelin omia CPU:itaan varten kehittämä standardi. Arkkitehtuurissa voidaan käyttää sekä Windows- että Linux-käyttöjärjestelmiä. Windows on linkitetty ensisijaisesti x86-käskykantaan. Ennen vuotta 2000 markkinoilla oli useita x86-CPU:iden valmistajia. Useimmat niistä ovat kuitenkin poistuneet markkinoilta tämän jälkeen. Riidanalaisen päätöksen mukaan Intel ja AMD ovat tämän ajankohdan jälkeen olleet käytännössä ainoat x86-CPU:ita yhä valmistavat yritykset.
- 23 Tutkimuksessaan komissio tuli siihen johtopäätökseen, että merkitykselliset tuotemarkkinat eivät olleet x86-CPU-markkinoita laajemmat. Riidanalaisessa päätöksessä ei oteta kantaa siihen, onko kaikkien tietokoneiden osalta kyse yksistä x86-CPU-markkinoista vai voitaisiinko x86-CPU-markkinat jakaa kolmeen osaan: pöytätietokoneiden, kannettavien tietokoneiden ja palvelimien markkinoihin. Riidanalaisen päätöksen mukaan määräävästä markkina-asemasta tehtävät johtopäätökset eivät eroaisi toisistaan eri segmenteillä, kun huomioon otetaan Intelin markkinaosuus kullakin segmentillä.
- 24 Maantieteelliset markkinat on määritelty maailmanlaajuisiksi.

B Määräävä asema

- 25 Komissio toteaa riidanalaisessa päätöksessä, että Intelillä on tarkastellun kymmenvuotisjakson aikana (1997–2007) ollut jatkuvasti markkinaosuus, joka ylitti tai oli noin 70 prosenttia. Riidanalaisen päätöksen mukaan x86-CPU-markkinoilla on lisäksi merkittäviä markkinoilletulon ja laajentumisen esteitä. Nämä esteet johtuvat x86-CPU:iden valmistamisen edellyttämistä tutkimus- ja kehitysinvestoinneista, joita ei ole mahdollista saada takaisin, sekä immateriaalioikeuksista ja tuotantovälineistä. Kaikki Intelin kilpailijat AMD:tä lukuun ottamatta ovatkin poistuneet markkinoilta tai jääneet markkinaosuudeltaan merkityksettömiksi.
- 26 Riidanalaisessa päätöksessä todetaan Intelin markkinaosuuden ja markkinoilletulon ja laajentumisen esteiden perusteella, että Intelillä oli määräävä markkina-asema kyseisillä markkinoilla ainakin päätöksen kattamalla ajanjaksolla eli lokakuusta 2002 joulukuuhun 2007.

C Väärinkäyttö ja sakko

- 27 Riidanalaisessa päätöksessä kuvataan kahdenlaisia Intelin kauppakumppaneihinsa kohdistamia toimia: ehdollisia alennuksia ja ”peittelemättömiä rajoituksia” (naked restrictions).
- 28 Riidanalaisen päätöksen mukaan Intel on ensinnäkin antanut neljälle OEM-valmistajalle eli Dellille, Lenovolle, HP:lle ja NEC:lle alennuksia, joiden ehtona oli, että ne ostivat kaikki tai lähes kaikki x86-CPU:nsa siltä. Intel on myös suorittanut MSH:lle maksuja, joiden ehtona oli, että MSH myy yksinomaan Intelin x86-CPU-pohjaisia tietokoneita.
- 29 Riidanalaisessa päätöksessä esitetään päätelmä, jonka mukaan Intelin myöntämät ehdolliset alennukset ovat uskollisuusalennuksia. Riidanalaisessa päätöksessä todetaan Intelin ehdollisista maksuista MSH:lle, että näiden maksujen taloudellinen mekanismi vastaa OEM-valmistajille myönnettyjä ehdollisia alennuksia.
- 30 Riidanalaiseen päätökseen sisältyy lisäksi taloudellinen analyysi siitä, pystytäänkö alennuksilla sulkemaan markkinoilta kilpailija, joka olisi yhtä tehokas kuin Intel (as efficient competitor -testi, jäljempänä AEC-testi) mutta ei määräävässä markkina-asemassa. Testissä selvitetään konkreettisesti, millä hinnalla Inteliin nähden yhtä tehokkaan kilpailijan olisi tarjottava CPU:ita, jotta OEM-valmistajan menettämä Intelin myöntämä alennus tulisi korvattua. Samankaltainen analyysi on tehty myös Intelin MSH:lle suorittamista maksuista.

- 31 Komissio tekee keräämiensä todisteiden perusteella johtopäätöksen, jonka mukaan Intelin tarjoamat ehdolliset alennukset ja maksut varmistivat strategisten OEM-valmistajien ja MSH:n asiakasuskollisuuden. Näiden menettelytapojen vaikutukset täydensivät toisiaan siten, että niillä vähennettiin merkittävästi kilpailijoiden kykyä kilpailla x86-CPU:iden laadun perusteella. Intelin kilpailunvastaisesta toiminnasta seurasi siten kuluttajien valinnanvaran kaventuminen ja innovoinnin kannustimien heikkeneminen.]
- 32 Komissio väittää peittelemättömien rajoitusten osalta toiseksi, että Intel on suorittanut kolmelle OEM-valmistajalle eli HP:lle, Acerille ja Lenovolle maksuja, joiden ehtona oli, että ne lykkäävät AMD:ltä peräisin oleville CPU:ille pohjautuvien tuotteiden (jäljempänä AMD-CPU:t) markkinoille saattamista tai peruuttavat sen ja/tai rajoittavat näiden tuotteiden jakelua. Riidanalaisessa päätöksessä todetaan, että Intelin toiminta on myös haitannut suoraan kilpailua ja että toiminta ei ole ollut normaalia laatukilpailua.
- 33 Komissio toteaa riidanalaisessa päätöksessä, että kukin Intelin edellä mainittuihin OEM-valmistajiin ja MSH:n kohdistamista riidanalaisista menettelytavoista on EY 82 artiklassa tarkoitettua väärinkäyttöä ja että väärinkäyttö kokonaisuudessaan on myös osa kokonaisstrategiaa, jolla Intelin ainoa merkittävä kilpailija AMD pyrittiin sulkemaan x86-CPU-markkinoilta. Nämä väärinkäytöt ovat siten osa yhtenä kokonaisuutena pidettävää rikkomista EY 82 artiklassa tarkoitettulla tavalla.
- 34 Komissio määräsi kantajalle 1,06 miljardin euron sakon (sakon laskemisen osalta ks. jäljempänä 1554–1558 kohta) soveltaen asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annettuja suuntaviivoja (EUVL 2006, C 210, s. 2, jäljempänä vuoden 2006 suuntaviivat).

D Päätös

- 35 Riidanalaisen päätöksen päätösoosassa todetaan seuraavaa:

”1 artikla

Intel on rikkonut [EY] 82 artiklaa ja ETA-sopimuksen 54 artiklaa yhdessä ja jatkuvassa [EY] 82 artiklan ja ETA-sopimuksen 54 artiklan rikkomisessa lokakuusta 2002 joulukuuhun 2007 toteuttamalla strategiaa, jonka päämääränä on kilpailijoiden sulkeminen x86-CPU-markkinoilta ja joka koostuu seuraavista seikoista:

- a) sellaisten alennusten myöntäminen Dellille joulukuusta 2002 joulukuuhun 2005, joiden ehtona oli, että Dell ostaa kaikki x86-CPU:t Inteliltä;
- b) sellaisten alennusten myöntäminen HP:lle marraskuusta 2002 toukokuuhun 2005, joiden ehtona oli, että HP ostaa vähintään 95 prosenttia pöytätietokoneissa tarvittavista x86-CPU:ista Inteliltä;
- c) sellaisten alennusten myöntäminen NEC:lle lokakuusta 2002 marraskuuhun 2005, joiden ehtona oli, että NEC ostaa vähintään 80 prosenttia PC:issä tarvittavista x86-CPU:ista Inteliltä;
- d) sellaisten alennusten myöntäminen Lenovolle tammikuusta 2007 joulukuuhun 2007, joiden ehtona oli, että Lenovo ostaa kaikki kannettavissa tietokoneissaan tarvitsemansa x86-CPU:t Inteliltä ;
- e) sellaisten maksujen suorittaminen [MSH:lle] lokakuusta 2002 joulukuuhun 2007, joiden ehtona oli, että [MSH] myy vain Intelin x86-CPU:ille perustuvia tietokoneita;

- f) sellaisten maksujen suorittaminen HP:lle marraskuusta 2002 toukokuuhun 2005, joiden ehtona oli seuraavaa: i) HP suuntaa AMD-x86-CPU-pohjaisten, yrityksille tarkoitettujen HP:n pöytätietokoneiden myynnin pienille ja keskisuurille yrityksille sekä hallitus-, opetus- ja lääkintäsektorin asiakkaille eikä suurille yrityksille; ii) HP kieltää jälleenmyyjäänsä varastoimasta AMD-x86-CPU-pohjaisia yrityksille tarkoitettuja HP:n pöytätietokoneita, jotta näitä tietokoneita voivat saada ainoastaan asiakkaat, jotka tilaavat niitä HP:ltä (joko suoraan tai HP:n kauppaedustajina toimivien jälleenmyyjien kautta); iii) HP lykkää kuudella kuukaudella AMD-x86-CPU-pohjaisten yrityksille tarkoitettujen pöytätietokoneidensa markkinoille saattamista [Euroopan, Lähi-idän ja Afrikan] alueella;
- g) sellaisten maksujen suorittaminen Acerille syyskuusta 2003 tammikuuhun 2004, joiden ehtona oli, että Acer lykkää AMD-x86-CPU-pohjaisten kannettavien tietokoneiden markkinoille saattamista;
- h) sellaisten maksujen suorittaminen Lenovolle kesäkuusta 2006 joulukuuhun 2006, joiden ehtona oli, että Lenovo lykkää AMD-x86-CPU-pohjaisten kannettavien tietokoneiden markkinoille saattamista ja lopulta peruuttaa sen.

2 artikla

1 artiklassa mainitun kilpailusääntöjen rikkomisen vuoksi Intelille määrätään 1 060 000 000 euron suuruinen sakko [...]

3 artikla

Intel[in ...] on lopetettava 1 artiklassa mainittu rikkominen välittömästi, jos näin ei ole vielä tapahtunut.

Intel[in ...] on pidättäydyttävä vastedes 1 artiklassa mainittujen toimien tai toimenpiteiden uudistamisesta sekä kaikista toimista tai toimenpiteistä, joilla on samanlaisia tai vastaavia tavoitteita tai vaikutuksia.

--”

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset

- 36 Kantaja on nostanut nyt esillä olevan kanteen unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 22.7.2009 jättämällään kannekirjelmällä.
- 37 Unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 14.10.2009 jättämällään asiakirjalla AMD pyysi saada osallistua tähän oikeudenkäyntiin väliintulijana tukeakseen komission vaatimuksia. AMD ilmoitti kuitenkin unionin yleiselle tuomioistuimelle 16.11.2009, että se peruuttaa pyyntönsä saada osallistua tähän oikeudenkäyntiin väliintulijana. Unionin yleisen tuomioistuimen kahdeksannen jaoston puheenjohtajan 5.1.2010 antamalla määräyksellä AMD poistettiin rekisteristä väliintulijana asiassa.
- 38 Unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 30.10.2009 jättämällään asiakirjalla Union fédérale des consommateurs – Que choisir (UFC – Que choisir) (jäljempänä UFC) pyysi saada osallistua tähän oikeudenkäyntiin väliintulijana tukeakseen komission vaatimuksia. Unionin yleisen tuomioistuimen kahdeksannen jaoston puheenjohtaja hyväksyi tämän väliintulohakemuksen 7.6.2010 antamallaan määräyksellä. Unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 22.9.2010 jättämällään kirjeellä UFC ilmoitti unionin yleiselle tuomioistuimelle, että se ei toimita väliintulokirjelmää mutta että se esittää suullisia huomautuksia istunnossa.

- 39 Unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 2.11.2009 jättämällä asiakirjalla Association for Competitive Technology (jäljempänä ACT) pyysi saada osallistua tähän oikeudenkäyntiin väliintulijana tukeakseen Intelin vaatimuksia. Unionin yleisen tuomioistuimen kahdeksannen jaoston puheenjohtaja hyväksyi tämän väliintulohakemuksen 7.6.2010 antamallaan määräyksellä. ACT toimitti väliintulokirjelmän asetetussa määräajassa, ja pääasian asianosaiset ovat esittäneet siitä huomautuksensa.
- 40 Unionin yleisen tuomioistuimen jaostojen kokoonpanon muutoksen vuoksi esittelevä tuomari nimettiin seitsemänten jaostoon, jolle tämä asia näin ollen annettiin käsiteltäväksi.
- 41 Unionin yleinen tuomioistuin siirsi 18.1.2012 tekemällään päätöksellä asian laajennetun seitsemännen jaoston käsiteltäväksi työjärjestyksensä 14 artiklan 1 kohdan ja 51 artiklan 1 kohdan nojalla.
- 42 Esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella unionin yleinen tuomioistuin päätti aloittaa suullisen käsittelyn, ja työjärjestyksensä 64 artiklassa tarkoitettuna prosessinjohtotoimena se esitti kirjallisesti kysymyksiä asianosaisille ja pyysi kantajaa ja komissiota esittämään tiettyjä asiakirjoja. Kantaja, komissio ja ACT vastasivat kirjallisiin kysymyksiin ja toimittivat pyydetyt asiakirjat asetetussa määräajassa.
- 43 Vaikka UFC:n vastaus unionin yleisen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen jätettiin unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon asetetun määräajan umpeuduttua, seitsemännen jaoston puheenjohtaja päätti 1.6.2012 tekemällään päätöksellä, että kyseinen vastaus sisällytetään silti asiakirja-aineistoon.
- 44 Unionin yleinen tuomioistuin velvoitti työjärjestyksensä 65 artiklan b alakohdan, 66 artiklan 1 kohdan ja 67 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan nojalla 16.4.2012 antamallaan määräyksellä komission toimittamaan luottamuksellisen version sisäisestä muistiosta, joka koski 23.8.2006 pidettyä komission toimihenkilöiden ja Dellin D1:n [luottamuksellinen tieto] välistä kokousta. Komissio vastasi tähän pyyntöön asetetussa määräajassa. Tätä asiakirjaa ei annettu aluksi tiedoksi kantajalle tai väliintulijoille.
- 45 Intel ja komissio pyysivät, että niiden toimittamiin asiakirjoihin ja niiden liitteisiin – mukaan lukien unionin yleisen tuomioistuimen kirjallisiin kysymyksiin annettuihin vastauksiin – sisältyneitä eräitä luottamuksellisia seikkoja ei anneta tiedoksi väliintulijoille. Nämä asiakirjat ja niiden liitteet annettiin väliintulijoille tiedoksi kantajan ja komission toimittamina ei-luottamuksellisina versioina. Väliintulijat eivät esittäneet tästä vastalauseita.
- 46 Kantaja, komissio ja ACT osallistuivat 7.6.2012 epäviralliseen kokoukseen, joka koski eräiden tietojen luottamuksellista käsittelyä ja istunnon järjestämistä laajennetun seitsemännen jaoston viiden jäsenen läsnä ollessa.
- 47 Unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 2.7.2012 jättämällä kirjeellä kantaja ilmoitti, että asianomaiset OEM-valmistajat sekä MSH ja AMD olivat antaneet suostumuksensa siihen, että niitä koskevista, aiemmin luottamuksellisina pidetyistä tiedoista annetaan tietoa istunnon julkisessa osassa ja tulevan tuomion julkisessa versiossa tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta.
- 48 Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin istunnossa, joka pidettiin osittain suljetuin ovin 3.-6.7.2012.
- 49 Suullinen käsittely aloitettiin uudelleen 29.1.2013 annetulla määräyksellä. Kun komissiota, joka puolestaan oli konsultoinut Delliä, oli prosessinjohtotoimena kuultu ja kun komissio ei ollut esittänyt vastalauseita, unionin yleinen tuomioistuin antoi kantajalle ja väliintulijoille lyhentämättömän version sisäisestä muistiosta, joka koski kokousta Dellin D1:n [luottamuksellinen tieto] kanssa, ja kehotti niitä esittämään huomautuksensa kyseisen muistion osista, joita niille ei ollut toimitettu aiemmin. Kantaja ja ACT vastasivat tähän pyyntöön asetetussa määräajassa. UFC ei esittänyt huomautuksia asetetussa

määräajassa. Unionin yleinen tuomioistuin kehotti sitten komissiota esittämään huomautuksensa kantajan huomautuksista. Komissio noudatti tätä kehotusta asetetussa määräajassa. Unionin yleinen tuomioistuin kehotti myös kantajaa ja komissiota esittämään huomautuksensa ACT:n huomautuksista. Ne noudattivat tätä pyyntöä asetetussa määräajassa. Suullinen käsittely päätettiin näin ollen 6.5.2013.

- 50 Kantaja vaatii ACT:n tukemana, että unionin yleinen tuomioistuin:
- kumoaa riidanalaisen päätöksen kokonaan tai osittain
 - toissijaisesti kumoaa määrätyn sakon tai alentaa sen määrää huomattavasti ja
 - velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.
- 51 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin:
- hylkää kanteen
 - velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja
 - velvoittaa ACT:n korvaamaan väliintulostaan aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.
- 52 UFC tukee asiallisesti komission vaatimuksia ja vaatii, että kantaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

I Tiettyjen liitteiden tutkittavaksi ottaminen

- 53 Komission mukaan kantajan kanteensa liitteinä toimittamien eräiden asiakirjojen tutkittavaksi ottamisen edellytykset puuttuvat unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 43 artiklan 5 kohdan perusteella, jossa määrätään seuraavaa: ”Jos oikeudenkäyntiasiakirjaan on sen laajuuden vuoksi liitetty ainoastaan otteita, koko asiakirja tai sen täydellinen jäljennös on jätettävä kirjaamoon”. Kyseisissä asiakirjoissa on kyse todistajanlausunnoista, jotka on esitetty Delawaren tuomioistuimessa, jossa amerikkalainen oikeusprosessi oli saatettu vireille (jäljempänä Delawaren tuomioistuin, ks. edellä 11 kohta).
- 54 Komissio korostaa, että kantaja ei ole esittänyt Delawaren tuomioistuimeen toimitettuihin asiakirjoihin liittyviä liitteitä eikä jättänyt niitä kirjaamoon. Komissio korostaa edelleen, että osasta näitä todistajanlausuntoja kantaja on esittänyt täydellisen puhtaaksikirjoitetun tekstin sijaan vain otteita puhtaaksikirjoitetusta tekstistä.
- 55 Komission väitteet on syytä hylätä heti aluksi siltä osin kuin ne koskevat todistajanlausuntoja, joiden puhtaaksikirjoitettu teksti kokonaisuudessaan on toimitettu mutta ilman niihin kuuluvia liitteitä. Työjärjestyksen 43 artiklan 5 kohdan mukaan näet riittää, että koko asiakirja jätetään kirjaamoon. Tässä artiklassa ei vaadita, että kaikki muutkin asiakirjat, joihin oikeudenkäyntiasiakirjaan liitettyssä asiakirjassa viitataan, jätettäisiin myös kirjaamoon. Jos todistajanlausuntojen jotkut osat, joihin kantaja tukeutuu, eivät olisi ymmärrettävissä ilman sitä, että niihin asiakirjoihin, joihin todistajat viittaavat, olisi mahdollista tutustua, tällä on merkitystä vain näiden todistajanlausuntojen osien todistusarvon kannalta. Tällä ei kuitenkaan voida riitauttaa kantajan kanteensa liitteinä toimittamien todistajanlausuntojen tutkittavaksi ottamista.

- 56 Niistä todistajanlausunnoista, joista kantaja on toimittanut kirjelmänsä liitteenä vain otteita, on todettava seuraavaa.
- 57 Vaikka työjärjestyksen 43 artiklan 5 kohtaa olisi tulkittava siten, että siinä asianosaisille asetetaan velvollisuus jättää kirjaamoon täydellinen versio kaikista niistä asiakirjoista, joista ne toimittavat otteita oikeudenkäyntiasiakirjan liitteenä, tämän velvollisuuden laiminlyöminen on joka tapauksessa mahdollista korjata.
- 58 Tältä osin on syytä huomata, että unionin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 5.7.2007 hyväksymien, asianosaisille annettujen käytännön ohjeiden (EUVL 232, s. 7), sellaisena kuin ne ovat muutettuina, 57 kohdan d alakohdassa määrätään, että jopa se, että liiteluettelossa mainittuja liitteitä ei ole toimitettu, on korjattavissa. Se, että asianosainen toimittaa täydellisen asiakirjan sijaan vain otteen asiakirjasta, on sitäkin suuremmalla syyllä korjattavissa oleva virhe.
- 59 Unionin yleinen tuomioistuin on pyytänyt prosessinjohtotoimena tässä asiassa kantajaa toimittamaan sille lyhentämättömät versiot kaikista niistä todistajanlausunnoista, joista se on toimittanut ainoastaan otteita ja joista se ei ole jättänyt kirjaamoon täydellistä versiota. Kantaja noudatti tätä kehoitusta asetetussa määräajassa, ja unionin yleinen tuomioistuin antoi komissiolle tilaisuuden esittää kirjallisesti huomautuksensa näistä asiakirjoista.
- 60 Siten on syytä hylätä komissio väite, jonka mukaan työjärjestyksen 43 artiklan 5 kohdan perusteella eräiden kantajan esittämien asiakirjojen tutkittavaksi ottamisen edellytykset puuttuvat.

II Riidanalaisen päätöksen kumoamista koskevat vaatimukset

A Komission suorittamaa oikeudellista arviointia koskevat horisontaaliset kysymykset

1. Todistusvelvollisuus ja vaadittavan näytön taso

- 61 Kantaja viittaa Euroopan unionin tuomioistuinten oikeuskäytäntöön ja korostaa erityisesti, että käsiteltävänä olevan kaltaiset kilpailuasiat ovat luonteeltaan rikosoikeudellisia, mikä merkitsee sitä, että niissä vaaditaan korkeaa näytön tasoa ja sovelletaan syyttömyysolettamaa.
- 62 Asetuksen N:o 1/2003 2 artiklan mukaan kaikissa EY 82 artiklan soveltamisenmenettelyissä tämän artiklan määräysten rikkomista koskeva todistusvelvollisuus kuuluu osapuolelle tai viranomaiselle, joka väittää määräyksiä rikottavan, eli käsiteltävänä olevassa asiassa komissiolle. Lisäksi vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että jos asiaa käsittelevä tuomioistuin on epätietoinen, sen on ratkaistava asia sen yrityksen hyväksi, jolle rikkomisen toteamista koskeva päätös on osoitettu. Tuomioistuin ei voi todeta, että komissio on oikeudellisesti riittävällä tavalla näyttänyt kyseessä olevan kilpailusääntöjen rikkomisen tapahtuneen, jos se ei ole saavuttanut täyttä varmuutta tämän kysymyksen osalta, ja näin on erityisesti silloin, kun kyse on sakkopäätökseen kohdistuvasta kumoamiskanteesta (yhdistetyt asiat T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00, JFE Engineering ym. v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok. s. II-2501, jäljempänä asia JFE, 177 kohta ja asia T 112/07, Hitachi ym. v. komissio, tuomio 12.7.2011, Kok. s. II-3871, 58 kohta).
- 63 Viimeksi mainitussa tilanteessa on nimittäin otettava huomioon syyttömyysolettaman periaate, sellaisena kuin se ilmenee erityisesti ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklan 2 kappaleesta ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklasta. Kun otetaan huomioon kyseisten rikkomisten luonne sekä niihin liittyvien seuraamusten luonne ja ankaruus, syyttömyysolettaman periaatetta sovelletaan erityisesti yrityksiä koskevien kilpailusääntöjen rikkomista koskeviin menettelyihin, jotka voivat johtaa sakkojen tai uhkasakkojen määräämiseen (ks. asia

C-199/92 P, Hüls v. komissio, tuomio 8.7.1999, Kok. 1999, s. I 4287, 149 ja 150 kohta, asia C-235/92 P, Montecatini v. komissio, tuomio 8.7.1999, Kok. 1999, s. I 4539, 175 ja 176 kohta ja edellä 62 kohdassa mainittu asia JFE, tuomion 178 kohta).

- 64 Vaikka komission on siis esitettävä täsmälliset ja yhtäpitävät todisteet näyttääkseen toteen kilpailusääntöjen rikkomisen, on kuitenkin korostettava, että kaikkien komission toimittamien todisteiden ei tarvitse välttämättä täyttää näitä edellytyksiä kaikkien rikkomisen osatekijöiden osalta. Riittää, että todisteiden kokonaisuus, johon komissio vetoaa, kokonaisvaltaisesti tarkasteltuna vastaa tätä vaatimusta, kuten EY 81 artiklan täytäntöönpanoa koskevasta oikeuskäytännöstä ilmenee (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P ja C-254/99 P, Limburbse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomio 15.10.2002, Kok., s. I-8375, 513-523 kohta). Tätä periaatetta sovelletaan myös asioissa, joissa on kyse EY 82 artiklan täytäntöönpanosta (asia T-321/05, AstraZeneca v. komissio, tuomio 1.7.2010, Kok., s. II-2805, jäljempänä tuomio AstraZeneca, 477 kohta).
- 65 Kun kyse on komission esittämien todisteiden todistusvoimasta, on tehtävä ero kahden tilanteen välillä.
- 66 Yhtäältä on huomattava, että jos komissio toteaa, että kilpailusääntöjä on rikottu, tukeutuen oletamaan siitä, ettei todettuja tosiseikkoja voida selittää muuten kuin kilpailua rajoittavalla käyttäytymisellä, unionin yleisen tuomioistuimen on kumottava kyseessä oleva päätös, jos kyseessä olevat yritykset esittävät perustelut, jotka valaisevat komission toteamia tosiseikkoja eri tavalla ja joiden perusteella komission esittämä tosiseikkojen selitys, jonka perusteella se totesi kilpailusääntöjä rikotun, voidaan korvata toisella uskottavalla selityksellä. Tällaisessa tilanteessa ei nimittäin voida katsoa, että komissio on näyttänyt toteen kilpailusääntöjen rikkomisen (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 29/83 ja 30/83, Compagnie royale asturienne des mines ja Rheinzink v. komissio, tuomio 28.3.1984, Kok., s. 1679, 16 kohta ja yhdistetyt asiat C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ja C-125/85-C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö ym. v. komissio, tuomio 31.3.1993, Kok., s. I-1307, Kok. Ep. XIV, s. I-123, 126 ja 127 kohta).
- 67 Toisaalta on niin, että kun komissio tukeutuu todisteisiin, jotka lähtökohtaisesti ovat riittäviä osoittamaan kilpailusääntöjen rikkomisen, ei myöskään riitä, että kyseessä oleva yritys vetoaa sellaisen seikan mahdollisuuteen, joka voisi vaikuttaa kyseisten todisteiden todistusvoimaan, jotta komission olisi todistettava, että tämä seikka ei ole voinut vaikuttaa todisteiden todistusvoimaan. Päinvastoin muutoin kuin tapauksissa, joissa kyseessä oleva yritys ei voinut toimittaa tällaista todistetta komission käyttäytymisen vuoksi, kyseisen yrityksen tehtävänä on osoittaa oikeudellisesti riittävällä tavalla yhtäältä sen seikan olemassaolo, johon se vetoaa, ja toisaalta se, että tämä seikka kyseenalaistaa niiden todisteiden todistusvoiman, joihin komissio tukeutuu (ks. vastaavasti asia T-141/08, E.ON Energie v. komissio, tuomio 15.12.2010, Kok., s. II-5761, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 68 Edellä esitettyjen seikkojen valossa on tarkasteltava, onko komissio osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla riidanalaisessa päätöksessä mainitut seikat, kun otetaan huomioon kantajan kanneperusteet.

2. 2. Oikeudellinen luonnehdinta myönneystistä alennuksista ja maksuista, jotka on suoritettu vastineena yksinomaisista hankinnoista

- 69 Komissio on todennut riidanalaisen päätöksen 924 perustelukappaleessa, että Dellille, HP:lle, NEC:lle ja Lenovolle myönneyst alennukset olivat tosiasiasidoksissa ehtoon, jonka mukaan näiden yritysten oli hankittava ainakin tietyllä markkinasegmentillä kaikki tai lähes kaikki tarvitsemansa x86-CPU:t Inteliltä, ja että näiden yritysten valinnanvapautta oli siten rajoitettu. Komissio on todennut samassa perustelukappaleessa MSH:lle suoritetuista maksuista, että näiden maksujen ehtona oli, että MSH myy ainoastaan Intelin x86-CPU-pohjaisia tietokoneita, ja että maksuilla oli siten rajoitettu MSH:n

valinnanvapautta. Komissio on riidanalaisen päätöksen 925 perustelukappaleessa katsonut näiden toteamusten riittävän sen osoittamiseksi, että EY 82 artiklaa on rikottu, koska objektiivisia perusteluja ei ole.

70 Kantaja riitauttaa suoritettujen maksujen oikeudellisen luonnehdinnan sellaisena, kuin komissio on sen esittänyt. Se väittää asiallisesti, että komissio oli velvollinen tekemään asiaan liittyvistä tosiseikoista yleisen arvion, jotta komissio voisi määrittää, olivatko kyseiset alennukset ja maksut omiaan rajoittamaan kilpailua. Ennen kuin komissio katsoi, että alennusten myöntäminen on EY 82 artiklan vastaista, komission piti osoittaa, että näillä alennuksilla todella pystyttiin syrjäyttämään kilpailijat markkinoilta kuluttajien vahingoksi. Silloin kun kyse on menneisyydessä tapahtuneesta toiminnasta, komission on osoitettava, että kyseiset sopimukset ovat tosiasiallisesti johtaneet kilpailijoiden syrjäyttämiseen markkinoilta.

71 Komissio väittää, että kyseiset alennukset olivat ”Hoffmann-La Roche -oikeuskäytännössä tarkoitettulla tavalla uskollisuusalennuksia”, siten kuin ne ilmenevät asiassa 85/76, Hoffmann-La Roche vastaan komissio, 13.2.1979 annetusta tuomiosta (Kok., s. 461, jäljempänä tuomio Hoffmann-La Roche). Komissio katsoo, että silloin kun kyse on tämäläisestä käytännöstä, todellisia tai mahdollisia syrjäyttämisaikutuksia ei ole tarpeen osoittaa tapauskohtaisesti.

a) a) OEM-valmistajille vastineena yksinomaisista tai lähes yksinomaisista hankinnoista myönnetty alennukset

1) Oikeudellinen luonnehdinta

72 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan määrävissä markkina-asetuksessa oleva yritys syyllistyy EY 82 artiklassa tarkoitettuun määrävien väärinkäyttöön, kun se sitoo ostajia – vaikka näiden omasta pyynnöstä – niin, että nämä sitoutuvat hankkimaan tai lupaavat hankkia yksinomaan siltä koko tarvitsemansa määrän tai huomattavan osan siitä, riippumatta siitä, asetetaanko kyseinen velvoite sellaisenaan vai annetaanko sen vastineena alennuksia (edellä 71 kohdassa mainittu tuomio Hoffmann-La Roche, 89 kohta ja asia T-155/06, Tomra Systems ym. v. komissio, tuomio 9.9.2010, Kok. s. II-4361, jäljempänä unionin yleisen tuomioistuimen tuomio Tomra, 208 kohta).

73 Tilanne on tämä, kun kyseinen yritys soveltaa joko ostajien kanssa tekemiensä sopimusten nojalla tai yksipuolisesti uskollisuusalennusjärjestelmää eli hyvityksiä, joiden myöntäminen edellyttää sitä, että asiakas – riippumatta ostojensa rahallisesta arvosta, olipa se huomattava tai vähäinen – hankkii kaikki tarvitsemansa tuotteet tai huomattavan osan niistä kyseiseltä määrävissä asemassa olevalta yritykseltä, vaikkei ostajaa sidokaan mainittuun yritykseen muodollinen velvoite (edellä 71 kohdassa mainittu tuomio Hoffmann-La Roche, 89 kohta ja asia C-549/10 P, Tomra Systems ym. v. komissio, tuomio 19.4.2012, jäljempänä unionin tuomioistuimen tuomio Tomra, 70 kohta).

74 Silloin kun sen, että määrävissä asemassa oleva yritys myöntää alennuksia, katsotaan olevan väärinkäyttöä, on syytä tehdä ero kolmen alennuksen välillä (ks. vastaavasti asia 322/81, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin v. komissio, tuomio 9.11.1983, Kok., s. 3461, jäljempänä tuomio Michelin I, 71-73 kohta ja asia C-95/04 P, British Airways v. komissio, tuomio 15.3.2007, Kok., s. I-2331, jäljempänä yhteisöjen tuomioistuimen tuomio British Airways, 62, 63, 65, 67 ja 68 kohta).

75 Ensinnäkin paljousalennusjärjestelmillä (jäljempänä paljousalennukset), jotka liittyvät yksinomaan määrävissä asemassa olevalta yritykseltä suoritettujen ostojen määrään, ei yleensä katsota olevan EY 82 artiklassa kiellettyä markkinat sulkevaa vaikutusta. Jos toimitetun määrän lisäys alentaa tavarantoimittajan kustannuksia, tällä on oikeus siirtää tämä alennus asiakkaalleen edullisemman hinnan muodossa. Paljousalennusten katsotaan siten heijastavan määrävissä asemassa olevan yrityksen saamia tehokkuusetuja ja suurtuotannon etuja (ks. asia T-203/01, Michelin v. komissio, tuomio 30.9.2003, Kok. s. II-4071, tuomio Michelin II, 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 76 Toiseksi on olemassa myös alennuksia, joiden myöntämiseen liittyy ehto, jonka mukaan asiakas hankkii kaikki tarvitsemansa määrät tai huomattavan osan niistä määräävässä asemassa olevalta yritykseltä. Tämän tyyppisiä alennuksia, joihin komissio viittaa käyttäen ilmausta ”uskollisuusalennukset Hoffmann-La Roche-oikeuskäytännössä tarkoitettulla tavalla”, kutsutaan jatkossa ”yksinostoalennuksiksi”. On syytä korostaa, että tätä ilmausta käytetään myös alennuksista, joihin ei liity 100 prosenttisia hankintoja koskevaa ehtoa vaan ehto, jonka mukaan asiakas hankkii huomattavan osan tarvitsemistaan määristä määräävässä asemassa olevalta yritykseltä.
- 77 Tällaiset yksinostoalennukset, joita määräävässä asemassa oleva yritys soveltaa, ovat yhteensoveltumattomia sen tavoitteen kanssa, että kilpailun yhteismarkkinoilla tulisi olla vääristymätöntä, koska nämä sitoumukset eivät perustu – poikkeuksellisia tilanteita lukuun ottamatta – tämän taloudellisen edun perustelluksi tekevään taloudelliseen suoritukseen, vaan niiden tarkoituksena on poistaa ostajalta mahdollisuus valita hankintalähteensä tai rajoittaa tätä mahdollisuutta sekä estää toisten tuottajien markkinoille pääsy (ks. vastaavasti edellä 71 kohdassa mainittu tuomio Hoffmann-La Roche, 90 kohta ja edellä 72 kohdassa mainittu unionin yleisen tuomioistuimen tuomio Tomra, 209 kohta). Tällaisella alennuksella pyritään nimittäin taloudellisia etuja myöntämällä estämään se, että asiakkaat tekevät hankintoja kilpailevilta tuottajilta (edellä 71 kohdassa mainittu tuomio Hoffmann-La Roche, 90 kohta ja edellä 72 kohdassa mainittu unionin yleisen tuomioistuimen tuomio Tomra, 210 kohta).
- 78 Kolmanneksi on muitakin alennusjärjestelmiä, joissa taloudellisen kannustimen myöntämiseen ei liity suoraan ehto siitä, että hankinnat tehdään yksinomaan tai lähes yksinomaan määräävässä asemassa olevalta yritykseltä, mutta joissa alennuksen myöntämismekanismilla voi olla myös uskollisuutta edistävä vaikutus (jäljempänä kolmanteen ryhmään kuuluva alennus). Tähän alennusryhmään kuuluvat muun muassa järjestelmät, joissa alennukset ovat riippuvaisia myyntitavoitteiden toteutumisesta yksittäistapauksissa ja joissa kyse ei ole yksinostoalennuksista, koska niihin ei liity mitään yksinoikeussitoumusta tai sitoumusta kattaa tarpeet tietyiltä osin määräävässä asemassa olevalta yritykseltä. Kun tutkitaan sitä, onko tällaisen alennuksen soveltaminen määräävän aseman väärinkäyttöä, on arvioitava olosuhteita, erityisesti alennuksen myöntämisperusteita ja -tapaa, kokonaisuudessaan ja tutkittava, pyritäänkö tällä alennuksella mihinkään sen hyväksyttäväksi tekevään taloudelliseen suoritukseen perustumattomana etuna poistamaan ostajalta mahdollisuus valita hankintalähteensä tai rajoittamaan tätä mahdollisuutta, estämään kilpailijoilta markkinoille pääsy taikka vahvistamaan määräävää markkina-asemaa vääristyneellä kilpailulla (ks. vastaavasti edellä 74 kohdassa mainittu tuomio Michelin I, 73 kohta; edellä 74 kohdassa mainittu yhteisöjen tuomioistuimen tuomio British Airways, 65 ja 67 kohta ja edellä 73 kohdassa mainittu unionin tuomioistuimen tuomio Tomra, 71 kohta).
- 79 Dellille, HP:lle, NEC:ille ja Lenovolle myönnetyt alennukset, joihin komissio on erityisesti riidanalaisen päätöksen 1 artiklan a- d alakohdassa vedonnut, ovat toiseen ryhmään kuuluvia alennuksia eli yksinostoalennuksia. Riidanalaiseen päätökseen sisältyvien komission toteamusten mukaan kyse on alennuksista, joiden ehtona Dellin ja Lenovon tapauksessa oli se, että asiakas hankkii ainakin tietyllä markkinasegmentillä kaikki tarvitsemansa x86-CPU:t Inteliltä tai HP:n ja NEC:n tapauksessa huomattavan osan niistä eli tässä asiassa HP 95 prosenttia ja NEC 80 prosenttia.
- 80 Toisin kuin kantaja väittää, on todettava, että yksinostoalennuksen luonnehtiminen väärinkäytöksi ei riipu asianomaisen asian tosiseikkojen analyysistä, jolla mahdollinen syrjäyttämisaikutus pyrittäisiin osoittamaan.
- 81 Edellä 71 kohdassa mainitusta tuomiosta Hoffmann-La Roche (89 ja 90 kohta) näet seuraa, että tämän tyyppinen alennus on määräävän aseman väärinkäyttöä, jos sen myöntämiselle ei ole objektiivisia perusteita. Unionin tuomioistuin ei ole vaatinut sen osoittamista, että kilpailua pystytään asianomaisen asian olosuhteissa rajoittamaan.

- 82 Edellä 74 kohdassa mainitusta tuomiosta Michelin I ja yhteisöjen tuomioistuimen tuomiosta British Airways seuraa lisäksi, että kaikkia kyseisen asian olosuhteita on tarpeen arvioida vain silloin, jos alennus kuuluu kolmanteen ryhmään. Edellä 74 kohdassa mainitun tuomion Michelin I 71 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin muistutti oikeuskäytännöstä, jonka mukaan alennus, jolla pyritään taloudellisia etuja myöntämällä estämään se, että asiakkaat suorittavat hankintoja kilpailevilta tuottajilta, on EY 82 artiklassa tarkoitettua väärinkäyttöä. Yhteisöjen tuomioistuin totesi tämän jälkeen kyseisen tuomion 72 kohdassa, että kyseessä ollut alennusjärjestelmä ei kattanut pelkästään paljousalennusta eikä järjestelmä edellyttänyt sitoutumista kattamaan tarpeitaan tietyiltä osin määräävässä markkina-asemassa olevalta yritykseltä. Yhteisöjen tuomioistuin totesi vielä saman tuomion 73 kohdassa, että huomioon oli siten otettava olosuhteet kokonaisuudessaan ja erityisesti alennuksen myöntämisperusteet ja -tapa.
- 83 Edellä 74 kohdassa mainitun tuomion British Airways 71 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin muistutti aluksi edellä 71 kohdassa mainittuun tuomioon Hoffmann-La Roche perustuvasta oikeuskäytännöstä ja totesi toiseksi tämän tuomion perustana olevien tosiseikkojen ja edellä 74 kohdassa mainitun tuomion Michelin I taustalla olevien tosiseikkojen väliset erot korostaen 65 kohdassa, että tässä asiassa oli kyse alennuksista, jotka eivät edellyttäneet määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen asiakkaiden sitoutuvan kattamaan tarpeitaan yksinomaan tai tietyiltä osin tältä yritykseltä. Se totesi tämän jälkeen tuomion 67 kohdassa oikeuskäytännöstä seuraavan, että olosuhteita kokonaisuudessaan on arvioitava sen määrittämiseksi, onko määräävässä markkina-asemassa oleva yritys käyttänyt väärin tätä asemaa ja soveltanut ”tämän tuomion 65 kohdassa esitetyn kaltaista alennusjärjestelmää”. Yhteisöjen tuomioistuin totesi vielä tuomion 68 kohdassa, että tarve tutkia, voiko alennuksilla olla syrjäyttämisaikutus, koskee sellaisia alennus- tai palkkiojärjestelmiä ”jotka eivät ole paljousalennuksia tai -palkkioita eivätkä edellä mainitussa asiassa Hoffmann-La Roche vastaan komissio tarkoitettuja uskollisuusalennuksia tai -palkkioita”.
- 84 Olosuhteita kokonaisuudessaan on siten oikeuskäytännön mukaan tarpeen arvioida ainoastaan silloin, kun alennukset kuuluvat kolmanteen ryhmään, mutta tilanne ei ole tämä silloin, kun kyse on toiseen ryhmään kuuluvista yksinostoalennuksista.
- 85 Tätä lähestymistapaa voidaan perustella sillä, että määräävässä asemassa olevan yrityksen myöntämällä yksinostoalennuksilla pystytään jo niiden luonteen puolesta rajoittamaan kilpailua.
- 86 Se, että asiakkaat pystytään sitomaan määräävässä asemassa olevaan yritykseen, on yksinostoalennusten erottamaton osa. Kun määräävässä asemassa oleva yritys myöntää alennuksia vastineena siitä, että koko asiakkaan tarvitsema määrä tai merkittävä osa siitä hankitaan siltä, tämä merkitsee sitä, että määräävässä asemassa oleva yritys myöntää taloudellisen edun, jolla pyritään estämään se, että asiakkaat tekevät hankintoja kilpailevilta tuottajilta. Tämän asian olosuhteita ei ole siten tarpeen tarkastella sen määrittämiseksi, onko tällä alennuksella taipumusta estää asiakkaita tekemästä hankintoja kilpailijoilta.
- 87 On lisäksi korostettava, että määräävässä asemassa olevan yrityksen myöntämällä yksinostoalennuksilla pystytään jo niiden luonteen puolesta syrjäyttämään kilpailijat markkinoilta. Taloudellinen etu, joka myönnetään asiakkaan kannustamiseksi hankkimaan koko tarvitsemansa määrä tai merkittävä osa siitä määräävässä asemassa olevalta yritykseltä, merkitsee sitä, että tätä asiakasta kannustetaan olemaan tekemättä hankintoja määräävässä asemassa olevan yrityksen kilpailijoilta sen asiakkaan kysynnän osalta, johon yksinostoehto liittyy.
- 88 Tältä osin on syytä todeta, että syrjäyttämisaikutus ei aiheudu ainoastaan silloin, kun kilpailijoiden pääsy markkinoille tehdään mahdottomaksi, vaan myös silloin, kun kyseisten kilpailijoiden pääsyä markkinoille vaikeutetaan (ks. vastaavasti edellä 74 kohdassa mainittu yhteisöjen tuomioistuimen tuomio Michelin I, 85 kohta, asia C-52/09, TeliaSonera Sverige, tuomio 17.2.2011, Kok., s. I-527, jäljempänä tuomio TeliaSonera, 63 kohta ja edellä 75 kohdassa mainittu tuomio Michelin II, 244 kohta). Määräävässä asemassa olevan yrityksen antamalla taloudellisella kannustimella, jolla

asiakasta kannustetaan olemaan tekemättä hankintoja sen kilpailijoilta sen asiakkaan kysynnän osalta, johon yksinostoehdoista liittyy, pystytään jo sen luonteen puolesta vaikeuttamaan kilpailijoiden pääsyä markkinoille.

- 89 Yksinostoehdoilla voi lähtökohtaisesti olla myönteisiä vaikutuksia kilpailun kannalta, joten tavanomaisessa markkinatilanteessa, jossa vallitsee kilpailu, niiden markkinavaikutuksia on arvioitava niiden erityisessä asiayhteydessä (ks. vastaavasti asia C-234/89, *Delimitis*, tuomio 28.2.1991, Kok., s. I-935, 14–27 kohta), mutta tämä ei päde markkinoilla, joilla kilpailu on jo rajoittunut nimenomaan sen vuoksi, että jollakin toimijalla on niillä määräävä asema (ks. vastaavasti asia C-310/93 P, *BPB Industries ja British Gypsum v. komissio*, tuomio 6.4.1995, Kok., s. I-865, jäljempänä yhteisöjen tuomioistuimen tuomio *BPB Industries ja British Gypsum*, 11 kohta ja julkisasiamies Légerin asiassa antama ratkaisuehdotus, Kok., s. I-867, 42-45 kohta).
- 90 Tätä ratkaisua voidaan perustella määräävässä asemassa olevan yrityksen erityisellä velvollisuudella olla toiminnallaan rajoittamatta toimivaa ja vääristymätöntä kilpailua yhteismarkkinoilla ja sillä, että kun jollakin toimijalla on vahva markkina-asema, sellaisilla yksinostoehdoilla, jotka koskevat huomattavaa osaa asiakkaan ostoista, rajoitetaan kyseisille markkinoille pääsyä tavalla, jota ei voida hyväksyä (ks. vastaavasti asia T-65/89, *BPB Industries ja British Gypsum v. komissio*, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 1.4.1993, Kok., s. II-389, jäljempänä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio *BPB Industries ja British Gypsum*, 65-68 kohta). Tällaisessa tapauksessa yksinomaisen hankinnan vaikutuksesta markkinoiden kilpailurakenne heikentyy entisestään. Siten väärinkäytön käsite liittyy periaatteessa jokaiseen määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen hyväksi tehtyyn yksinostositoumukseen (ks. vastaavasti edellä 71 kohdassa mainittu tuomio *Hoffmann-La Roche*, 120, 121 ja 123 kohta, edellä 89 kohdassa mainittu yhteisöjen tuomioistuimen tuomio *BPB Industries ja British Gypsum*, 11 kohta ja edellä 89 kohdassa mainittu julkisasiamies Légerin ratkaisuehdotus, 46 ja 47 kohta).
- 91 On syytä korostaa myös, että kantajalla olevan kaltaiselle vahvalle määrääväälle asemalle on ominaista se, että suuri osa kysynnästä on sellaista, että määräävässä asemassa olevan yrityksen toimittamalle tuotteelle ei ole sopivaa korvaavaa tuotetta. Määräävässä asemassa oleva toimittaja on siten suuressa määrin välttämätön kauppakumppani (ks. vastaavasti edellä 71 kohdassa mainittu tuomio *Hoffman-La Roche*, 41 kohta, edellä 74 kohdassa mainittu yhteisöjen tuomioistuimen tuomio *British Airways*, 75 kohta ja edellä 72 kohdassa mainittu unionin yleisen tuomioistuimen tuomio *Tomra*, 269 kohta). Käsiteltävänä olevassa asiassa kantaja ei kiistä riidanalaiseen päätökseen sisältyneitä tosiseikkoja koskevia toteamuksia, joiden mukaan sen markkina-asema oli välttämättömän kauppakumppanin asema tässä asiassa kyseessä olevan rikkomisen ajankohtana.
- 92 Välttämättömän kauppakumppanin asemasta johtuu, että asiakkaat joka tapauksessa ostavat määräävässä asemassa olevalta yritykseltä osan tarvitsemistaan määristä (jäljempänä kilpailun ulkopuolelle kuuluva osa). Määräävässä asemassa olevan yrityksen kilpailija ei siten voi ryhtyä kilpailemaan asiakkaan kaikista hankinnoista vaan pelkästään siitä kysynnästä, joka ylittää kilpailun ulkopuolelle kuuluvan osan (jäljempänä kilpailun piiriin kuuluva osa). Kilpailun piiriin kuuluva osa kysynnästä on siten se osa asiakkaan tarvitsemasta määrästä, jonka asiakas voi realistisesti siirtää tietyllä aikavälillä määräävässä asemassa olevan yrityksen kanssa kilpailevalle yritykselle, kuten komissio riidanalaisen päätöksen 1009 perustelukappaleessa toteaa. Sillä, että määräävässä asemassa oleva yritys myöntää yksinostoalennuksia, vaikeutetaan kilpailijan mahdollisuuksia toimittaa määräävässä asemassa olevan yrityksen asiakkaille omia tuotteitaan. Jos määräävässä asemassa olevan yrityksen asiakas tekee hankintoja kilpailijoilta jättäen noudattamatta yksinostoehdot tai sitä lähestyvää ehtoa, vaarana on, että asiakas menettää paitsi tälle kilpailijalle siirrettyjä osia koskevan alennuksen myös yksinostoalennuksen kokonaisuudessaan.
- 93 Houkuttelevan tarjouksen tehdäkseen määräävässä asemassa olevan yrityksen kilpailijan on siis paitsi tarjottava houkuttelevat ehdot niistä osista, joita se voi tarjota asiakkaalle itse, mutta sen on tarjottava asiakkaalle lisäksi korvausta yksinostoalennuksen menetyksestä. Houkuttelevan tarjouksen tehdäkseen

kilpailijan on siten annettava vain kilpailun piiriin kuuluvasta osasta alennus, jonka määrävässä asemassa oleva yritys myöntää koko tai lähes koko asiakkaan tarvitsemasta määrästä, kilpailun ulkopuolelle kuuluva osa mukaan lukien. Se, että välttämätön kauppakumppani myöntää yksinostoalennuksen, tekee siten kilpailijan mahdollisuudet tehdä tarjous houkuttelevaan hintaan ja päästä markkinoille rakenteellisesti vaikeammaksi. Määrävässä asemassa oleva yritys voi yksinostoalennuksen myöntämisen myötä käyttää hyväkseen taloudellista valtaansa, joka liittyy kilpailun ulkopuolelle kuuluvaan osaan asiakkaan kysynnästä, saadakseen itselleen myös kilpailun piiriin kuuluvan osan, ja se voi siten vaikeuttaa kilpailijan pääsyä markkinoille.

94 Lopuksi on pantava merkille, että määrävässä asemassa oleva yritys saa perustella yksinostoalennusjärjestelmän käyttämistä erityisesti osoittamalla, että sen toiminta on objektiivisesti tarpeellista tai että toiminnasta mahdollisesti seuraava markkinat sulkeva vaikutus voidaan tasoittaa tai jopa poistaa tehokkuuseduilla, jotka koituvat myös kuluttajan eduksi (ks. vastaavasti edellä 71 kohdassa mainittu tuomio Hoffmann-La Roche, tuomion 90 kohta, edellä 74 kohdassa mainittu yhteisöjen tuomioistuimen tuomio British Airways, 85 ja 86 kohta ja asia C-209/10, Post Danmark, tuomio 27.3.2012, jäljempänä tuomio Post Danmark, 40 ja 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Kantaja ei ole käsiteltävänä olevassa asiassa kuitenkaan esittänyt mitään perustelua tältä osin.

2) Kantajan väitteet

2.1) Väite, jonka mukaan komissio on velvollinen tekemään analyysin kyseisen asian olosuhteista osoittaakseen ainakin mahdollisen syrjäyttämisaikutuksen

95 Kantaja väittää, että komissio on velvollinen tekemään analyysin kyseisen asian olosuhteista osoittaakseen ainakin mahdollisen syrjäyttämisaikutuksen.

96 Kantaja tukeutuu ensiksikin edellä 74 kohdassa mainitun tuomion Michelin I 73 kohtaan ja edellä 74 kohdassa mainitun yhteisöjen tuomioistuimen tuomion British Airways 67 kohtaan. Nämä kohdat koskevat kuitenkin kolmanteen ryhmään kuuluvia alennuksia, eivätkä ne ole siten merkityksellisiä silloin, kun kyse on yksinostoalennuksista.

97 On syytä hylätä kantajan istunnossa esittämä väite, jonka mukaan unionin tuomioistuin olisi edellä 73 kohdassa mainitussa tuomiossaan Tomra luopunut yksinostoalennusten ja kolmanteen ryhmään kuuluvien alennusten välisen eron tekemisestä. On totta, että unionin tuomioistuin on tämän tuomion 70 kohdassa muistuttanut aluksi edellä 73 kohdassa mainitusta sanamuodosta, jonka mukaan se, että määrävässä asemassa oleva yritys soveltaa uskollisuusalennusjärjestelmää, on väärinkäyttöä, ja että se on lisännyt tuomion 71 kohdassa, että ”[t]ässä yhteydessä on otettava huomioon olosuhteet kokonaisuudessaan”. Kuten komissio kuitenkin perustellusti toteaa, tuomion asiayhteydestä ilmenee, ettei unionin tuomioistuin näin tehdessään ulottanut kyseisen asian olosuhteista tehtävän analyysin soveltamisalaa yksinostoalennuksiin. Tämän tuomion 70 ja 71 kohtaan sisältyvät kannanotot, joissa unionin tuomioistuin on muistuttanut oikeuskäytännöstä, liittyvät kolmannen kanneperusteen tarkasteluun; tässä kanneperusteessa kyse ei ollut yksinostoalennuksista vaan kolmanteen ryhmään kuuluvasta alennusjärjestelmästä eli asiakaskohtaisten takautuvien alennusten järjestelmästä (edellä 73 kohdassa mainittu unionin tuomioistuimen tuomio Tomra, 73, 74, 77 ja 78 kohta ja julkisasiamies Mazákin asiassa antama ratkaisuehdotus, 27 kohta).

98 Kantaja vetoaa toissijaisesti unionin tuomioistuimen asiassa C-280/08 P, Deutsche Telekom vastaan komissio, 14.10.2010 antamaan tuomioon (Kok., s. I-9555, jäljempänä unionin tuomioistuimen tuomio Deutsche Telekom, 175 kohta), edellä 88 kohdassa mainittuun tuomioon TeliaSonera (28 kohta) ja edellä 94 kohdassa mainittuun tuomioon Post Danmark (tuomion 26 kohta) Unionin tuomioistuin on todennut näissä asioissa, että ”[k]un määritetään sitä, onko määrävässä markkina-asemassa oleva yritys käyttänyt väärin tätä asemaansa soveltaessaan hinnoittelukäytäntöjään, on arvioitava olosuhteita kokonaisuudessaan”.

99 Tätä oikeuskäytäntöä sovelletaan kuitenkin vain hinnoittelukäytäntöihin, eikä sillä ole vaikutusta yksinostoalennusten oikeudelliseen luonnehdintaan. Edellä 98 kohdassa mainitussa unionin tuomioistuimen tuomiossa Deutsche Telekom ja edellä 88 kohdassa mainitussa tuomiossa TeliaSonera kyse oli menettelytavoista, jotka koskivat marginaalien puristamista (ts. hintaruuvia), ja edellä 94 kohdassa mainitussa tuomiossa Post Danmark kyse oli menettelytavoista, joissa sovellettiin alhaisia hintoja, joten näiden kolmen asian kohteina olivat hinnoittelukäytännöt. Käsiteltävänä olevassa asiassa ei kuitenkaan ole kyse hinnoittelukäytännöstä. Kun kyse on OEM-valmistajille myönnettyistä alennuksista, kantajaa kohtaan riidanalaisessa päätöksessä esitetty arvostelu ei perustu näiden alennusten tarkkaan määrään ja siten kantajan soveltamiin hintoihin vaan siihen, että alennusten myöntämisen edellytyksenä oli se, että hankinnat tehdään yksinomaan tai lähes yksinomaan siltä. Yksinostoalennusten ja hinnoittelukäytäntöjen erilaista kohtelua voidaan perustella sillä, että hintatasoa sinällään ei voida pitää lainvastaisena, toisin kuin yksinostojen tekemiseen kannustamista.

100 On syytä hylätä myös kantajan istunnossa esittämät väitteet, joiden mukaan edellä 94 kohdassa mainitussa tuomiossa Post Danmark olisi käsitelty tässä asiassa kyseessä oleviin alennuksiin verrattavissa olevia uskollisuusalennuksia. Kyseisestä asiasta koskeneessa oikeudenkäynnissä unionin tuomioistuimessa kyse oli Post Danmarkin sen pääasiallisen kilpailijan entisiin asiakkaisiin soveltamasta menettelytavasta, jossa näihin sovellettiin eri hinnoittelua kuin olemassa olevaan asiakaskuntaan. Post Danmark ei kyennyt perustelemaan hintojen ja alennusten huomattavia eroja kustannuksista johtuvilla syillä. Tanskan kilpailuviranomaisen luokittelun mukaan kyseessä on ”ensisijainen hintasyrjintä” (edellä 94 kohdassa mainittu tuomio Post Danmark, 8 kohta). Tähän kilpailunvastaisten menettelytapojen esittelyyn ei kuitenkaan sisälly mitään viittausta yksinostoalennusjärjestelmään. Ennakkoratkaisupyynnön esittämiseen johtanut oikeudenkäynti koski päinvastoin yksinomaan sitä, oliko kyse väärinkäytöstä alhaisten ja valikoivien hintojen vuoksi (edellä 94 kohdassa mainittu tuomio Post Danmark, 15-17 kohta). Sille esitettyyn ennakkoratkaisukysymykseen antamassaan vastauksessa unionin tuomioistuin vastasi ainoastaan kysymykseen siitä, missä olosuhteissa alhaisten hintojen soveltamiskäytännön on katsottava olevan EY 82 artiklan vastaista markkinoilta syrjäyttämiseen perustuvaa väärinkäyttöä (edellä 94 kohdassa mainittu tuomio Post Danmark, 19 kohta).

101 Tämä kantajan väite on siten hylättävä.

2.2) Väite, jonka mukaan komissio on velvollinen osoittamaan konkreettisia syrjäyttämisaikutuksia

102 Kantajan mukaan komissio on velvollinen osoittamaan konkreettisia syrjäyttämisaikutuksia silloin, kun kyseessä ollut toiminta on tapahtunut menneisyydessä. Komissio on jättänyt ottamatta huomioon virheellisesti sen, että kantajan menettelytavoilla ei ole ollut konkreettisia kilpailunvastaaisia vaikutuksia. Kantaja väittää myös, että komission on osoitettava syy–seuraus-suhde menettelytapojen ja väitettyjen markkinavaikutusten välillä.

103 Aivan aluksi on todettava, että myös käsiteltävänä olevan asian olosuhteiden analyysin yhteydessä komission on osoitettava vain se, että menettelyllä pystytään rajoittamaan kilpailua (ks. vastaavasti edellä 73 kohdassa mainittu unionin tuomioistuimen tuomio Tomra, 68 kohta ja edellä 88 kohdassa mainittu tuomio TeliaSonera, 64 kohta). Mekanismissa, jossa määräävässä ja välttämättömän kauppakumppanin asemassa oleva yritys myöntää yksinostoalennuksia, yritys voi käyttää hyväkseen kilpailun ulkopuolelle kuuluvaa osaa asiakkaan kysynnästä saadakseen itselleen myös kilpailun piiriin kuuluvan osan (ks. edellä 93 kohta). Kun kyse on tällaisesta kaupallisesta välineestä, alennuksen konkreettisista vaikutuksista kilpailuun ei ole tarpeen tehdä analyysiä (ks. vastaavasti edellä 73 kohdassa mainittu unionin tuomioistuimen tuomio Tomra, 79 kohta).

104 Koska alennusten konkreettisia vaikutuksia ei ole tarpeen osoittaa, tästä johtuu väistämättä, ettei komissio ollut velvollinen osoittamaan myöskään menettelytapojen ja konkreettisten markkinavaikutusten välistä syy–seuraus-suhdetta. Vaikka kantajan väite, että asiakkaat ovat tehneet

hankintoja yksinomaan siltä alennuksista täysin riippumattomista kaupallisista syistä, pitäisikin paikkansa, väite ei ole ristiriidassa sen kanssa, että nämä alennukset olivat kuitenkin omiaan kannustamaan asiakkaita tekemään hankinnat yksinomaan siltä.

- 105 Lopuksi on syytä korostaa sitäkin painavammin, että komissio ei ole velvollinen osoittamaan kuluttajille aiheutunutta välitöntä vahinkoa eikä tällaisen vahingon ja riidanalaisessa päätöksessä riitautettujen menettelytapojen välistä syy-seuraus-yhteyttä. Oikeuskäytännön mukaan EY 82 artikla koskee sekä menettelytapoja, jotka ovat omiaan aiheuttamaan kuluttajille välitöntä vahinkoa, että menettelytapoja, jotka aiheuttavat kuluttajille vahinkoa vaikuttamalla haitallisesti toimivan kilpailun rakenteeseen (edellä 74 kohdassa mainittu unionin tuomioistuimen tuomio *British Airways*, 106 kohta).

2.3) Väite muodollisten velvoitteiden puuttumisesta

- 106 Kantaja väittää, että tässä asiassa kyseessä olleisiin alennuksiin ei ole liittynyt muodollisia tai pakottavia yksinostovelvoitteita. Edellä 71 kohdassa mainitusta tuomiosta *Hoffmann-La Roche* (89 kohta) seuraa, että määräävässä asemassa oleva yritys käyttää asemaansa väärin, jos se soveltaa yksinostoalennusjärjestelmää, ”vaikkei ostajaa sidokaan – – muodollinen velvoite”. Komissio korostaa tältä osin perustellusti, että yksinostoalennusten kilpailuvastainen kannustavuus ei johdu siitä, että olisi asetettu muodollinen velvoite tehdä hankintoja yksinomaan tai lähes yksinomaan määräävässä asemassa olevalta yritykseltä, vaan se johtuu niistä taloudellisista eduista, jotka nämä ostot tekemällä saadaan, tai taloudellisista haitoista, jotka ne tekemällä vältetään. Näin ollen riittää, että määräävässä asemassa oleva yritys ilmaisee uskottavalla tavalla asiakkaalleen, että taloudellisen edun myöntäminen riippuu siitä, että hankinnat tehdään yksinomaan tai lähes yksinomaan siltä.

2.4) Väite alennusten määrän merkityksellisyydestä

- 107 Kantaja väittää, että komissio on jättänyt ottamatta huomioon niiden alennusten suuruuden, jotka Intel on OEM-valmistajille myöntänyt vastineena yksinomaan tai lähes yksinomaan siltä tehtävistä hankinnoista, ja että hyvin vähäisten alennusten (esim. 1 USD), jotka AMD olisi voinut ylittää, tuomitseminen on epäloogista.
- 108 Riidanalaisessa päätöksessä ei ole riitautettu alennusten määrää vaan se yksinomaisuus, josta ne on vastineena myönnetty, kuten komissio perustellusti toteaa. Alennuksella on siis kyettävä vain kannustamaan asiakasta tekemään yksinostoja riippumatta siitä, olisiko kilpaileva tavarantoimittaja voinut tarjota asiakkaalle korvausta alennuksen menettämisestä siinä tapauksessa, että asiakas vaihtaa tavarantoimittajaa.
- 109 Siten ei ole tarpeen tarkastella sitä, onko kantajan esittämän kaltaisessa, vain 1USD:n suuruisen alennuksen teoreettisessa esimerkissä tällainen minimialennus omiaan muodostumaan asiakkaalle kannustimeksi noudattaa yksinostoehtoa. Komissio on käsiteltävänä olevassa asiassa osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että kantaja on myöntänyt OEM-valmistajille alennuksia, jotka olivat vuosittain suuruudeltaan miljoonia USD. Komissio on osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla lisäksi, että nämä alennukset on myönnetty ainakin osittain vastineena yksinostoista (ks. jäljempänä 444-584, 673-798, 900-1017, 1145-1208 ja 1381-1502 kohta). Nämä seikat riittävät, jotta niiden perusteella voidaan katsoa, että riidanalaisessa päätöksessä riitautetut yksinostoalennukset olivat omiaan kannustamaan OEM-valmistajia yksinostojen tekemiseen.

2.5) Väite keston merkityksellisyydestä

- 110 Kantajan mukaan huomioon on otettava se, että kyseiset toimitussopimukset olivat lyhytkestoisia, sekä se, että jotkut niistä oli mahdollista irtisanoa 30 päivän määräajassa.

- 111 Myös tämä väite on torjuttava. Tältä osin on syytä muistuttaa, että kaikki taloudelliset kannustimet yksinostojen tekemiseen lähtökohtaisesti heikentävät markkinoiden kilpailurakennetta entisestään ja että niiden on siten katsottava olevan väärinkäyttöä, jos määräävässä asemassa oleva yritys soveltaa niitä (ks. edellä 90 kohta).
- 112 Niiden väitteiden osalta, joiden mukaan tietyt sopimukset oli mahdollista irtisanoa lyhyen ajan kuluessa, on syytä korostaa, että oikeus irtisanoa sopimus ei millään tavalla estä sen tosiasiallista soveltamista siihen asti, kun irtisanomismahdollisuutta käytetään (edellä 90 kohdassa mainittu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio BPB Industries ja British Gypsum, tuomion 73 kohta).
- 113 Lisäksi on syytä todeta, että kokonaisuutena, jona yksinostoaalennuksia sovellettiin, ei ole käsiteltävänä olevassa asiassa ollut kaikkien OEM-valmistajien tai MSH:n osalta lyhyt. Tämä kesto oli noin vuodesta, kuten Lenovon tapauksessa, yli viiteen vuoteen, kuten MSH:n tapauksessa. Tässä yhteydessä on todettava, että asiakkaiden kannustaminen hankkimaan kaikki tai lähes kaikki tarvitsemansa määrät määräävässä asemassa olevalta yritykseltä jatkuu niin kauan, kun yritys myöntää yksinostoaalennuksia, ja tämä pitää paikkansa siitä riippumatta, onko tehty pitkään voimassa oleva sopimus vai lyhyempiä toisiaan seuraavia sopimuksia (ks. myös jäljempänä 195 kohta).

2.6) Väite, jonka mukaan riidanalainen toiminta koski vain pientä osaa kyseisistä markkinoista

- 114 Kantaja väittää, että komission olisi pitänyt ottaa huomioon se, että riidanalaisessa päätöksessä riitautetut menettelytavat koskivat vain pientä osaa x86-CPU-markkinoista eli vuositasolla 0,3-2 prosenttia.
- 115 Aluksi on todettava, että tällaiset väitteet eivät pidä paikkaansa jäljempänä 187-194 kohdassa esitettävien syiden vuoksi, sillä kantajan käyttämä laskentamenetelmä, jolla näihin lukuihin on päädytty, on ollut virheellinen.
- 116 Lisäksi se, että riitautetut menettelytavat koskivat mahdollisesti pientä osaa kyseisistä markkinoista, ei ole merkityksellinen perustelu. Kun kyseessä on määräävässä asemassa olevan yrityksen toiminta markkinoilla, joiden kilpailurakenne on tästä syystä jo heikentynyt, kaikki kilpailurakenteen lisärajoitukset voivat olla määräävän aseman väärinkäyttöä (edellä 71 kohdassa mainittu tuomio Hoffmann-La Roche, 123 kohta). Unionin tuomioistuin on siten hylännyt väitteen ”huomattavasta vaikutuksesta” tai EY 82 artiklaan perustuvasta vähimmäiskynnyksestä (julkisasiamies Mazákin edellä 97 kohdassa mainitussa unionin tuomioistuimen asiassa Tomra antaman ratkaisuehdotuksen 17 kohta).
- 117 Lisäksi asiakkailta, joiden osalta markkinat on suljettu, pitäisi olla mahdollisuus hyötyä täysimääräisesti kaikista mahdollisista kilpailusta markkinoilla, ja kilpailijoiden pitäisi kyetä kilpailemaan laadulla koko markkinoilla eikä vain niiden jollakin osalla (edellä 73 kohdassa mainittu unionin tuomioistuimen tuomio Tomra, 42 ja 46 kohta). Määräävässä asemassa oleva yritys ei voi siten perustella yksinostoaalennusten myöntämistä tietyille asiakkaille sillä, että kilpailijat voivat toimittaa vapaasti tavaroita muille asiakkaille.
- 118 Kantajan perustelut on näin ollen hylättävä.
- 119 Tätä lopputulosta ei voida kyseenalaistaa sillä, että edellä 73 kohdassa mainitussa tuomiossaan Tomra (41-45 kohta) unionin tuomioistuin vahvisti unionin yleisen tuomioistuimen näkemyksen siitä, että kyseisessä asiassa suljettu markkinoiden osa oli ”olennainen”. Tällä seikalla ei voida kuitenkaan vahvistaa väitettä, jonka mukaan kyse ei voi olla markkinoilta syrjäyttävästä vaikutuksesta silloin, kun markkinoiden suljettu osa ei ole olennainen. Tältä osin on todettava edellä 72 kohdassa mainitusta unionin yleisen tuomioistuimen tuomiosta Tomra (243 kohta) ilmenevän, että unionin yleinen tuomioistuin on todennut, että ”[v]aikka hyväksyttäisiin kantajien väite, jonka mukaan kysynnän

vähäisen osuuden lukitseminen on merkityksetöntä, tämä osuus oli tässä tapauksessa kuitenkin kaikkea muuta kuin vähäinen.” Unionin yleinen tuomioistuin ei ole siten ottanut kantaa siihen, oliko tämä väite paikkansapitävä.

- 120 Unionin tuomioistuimelle riitti sen unionin yleisen tuomioistuimen toteamuksen vahvistaminen, jonka mukaan kyseisessä asiassa oli suljettu olennainen osa markkinoista, mutta tätä ei pidä ymmärtää siten, että unionin tuomioistuin olisi katsonut markkinoiden olennaisen osan sulkemisen olevan välttämätön edellytys väärinkäytön toteamiselle. Lisäksi unionin tuomioistuin totesi nimenomaisesti edellä 73 kohdassa mainitussa tuomiossa Tomra (46 kohta), että markkinoiden sulkemista koskevan sellaisen täsmällisen kynnyksen vahvistaminen, jonka ylityksessä kyseisiä menettelytapoja on pidettävä väärinkäyttönä, ei ole tarpeen EY 82 artiklan soveltamiseksi ja että on ”joka tapauksessa” osoitettu oikeudellisesti riittävällä tavalla, että markkinat on kyseisillä menettelytavoilla suljettu kilpailulta.
- 121 Tätä päätelmää ei voida riitauttaa myöskään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-65/98, Van den Bergh Foods vastaan komissio, 23.10.2003 antamalla tuomiolla (Kok., s. II-4653, 160 kohta), johon kantaja ja ACT vetoavat. Kyseisessä asiassa ei näet ollut kyse menettelytavasta, jolla taloudellinen kannustin liitettiin suoraan ehtoon siitä, että asiakas hankkii kaikki tarvitsemansa määrät tai huomattavan osan niistä määräävässä asemassa olevalta yritykseltä. Määräävässä asemassa oleva yritys oli tässä asiassa toimittanut useita vuosia jäätelön irlantilaisille vähittäiskauppiaille veloitusetta pakastesäilyttämiä sillä edellytyksellä, että niissä pidettiin yksinomaan määräävässä asemassa olevan yrityksen valmistamia jäätelöitä. Vähittäiskauppiaille oli kuitenkin vapaus myydä kilpailijoiden toimittamia jäätelöitä, jos ne pitivät ne omissa pakastesäilyttimissään tai muiden jäätelönvalmistajien toimittamissa pakastesäilyttimissä.
- 122 Komissio katsoi tässä tilanteessa, että se, että määräävässä asemassa oleva yritys houkutteli niitä irlantilaisia vähittäiskauppiaita, joilla ei ole joko heidän itse hankkimiaan tai muun jäätelönvalmistajan toimittamia pakastesäilyttämiä, tekemään pakastesäilytinsopimuksia yksinoikeusehdoin tarjoutumalla toimittamaan niille pakastesäilyttimen tai -säilyttämiä yksittäispakattujen heräteostosjäätelöiden varastointia varten ja huoltamaan säilyttimen tai säilyttimet ilman suoraa veloitusta, merkitsi määräävän aseman väärinkäyttöä (edellä 121 kohdassa mainittu asia Van den Bergh Foods v. komissio, tuomion 23 kohta). Komissio totesi tässä asiassa myös, että Irlannin markkinoiden kaikista myyntipisteistä noin 40 prosentin osalta määräävässä asemassa oleva yritys on toimittanut ainoan pakastesäilyttimen tai ainoat pakastesäilyttimet heräteostosjäätelön varastoinniseksi (edellä 121 kohdassa mainittu asia Van den Bergh Foods v. komissio, tuomion 19 kohta).
- 123 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi edellä 121 kohdassa mainitussa asiassa Van den Bergh Foods vastaan komissio (tuomion 160 kohta) juuri näissä olosuhteissa, että ”se, että määräävässä markkina-asemassa oleva yritys sitoo itseensä tosiasiallisesti 40 prosenttia relevanttien markkinoiden myyntipisteistä — vaikkapa vain näiden omasta pyynnöstä — yksinoikeuslausekkeella, joka tosiasiallisesti toimii näille myyntipisteille asetettuna yksinoikeusehtona, merkitsee - - määräävän aseman väärinkäyttöä”.
- 124 On todettava, että vain määräävässä asemassa olevan yrityksen toimittamien tuotteiden säilyttämistä koskenut edellytys toimi kyseisessä asiassa de facto yksinoikeusehtona vain 40 prosentissa myyntipisteistä, koska muilla myyntipisteillä oli muita pakastesäilyttämiä, joissa ne voivat pitää muiden tuottajien toimittamia jäätelöitä. Tästä asiasta ei siten ole mahdollista päätellä, että olisi tarpeen määrittää markkinoiden suljettu osa niiden alennusten osalta, jotka liittyvät suoraan yksinomaista tai lähes yksinomaista hankintaa koskevaan edellytykseen.

2.7) Väitteet, joiden mukaan väitetyt yksinostoehdot eivät kata huomattavaa osaa tiettyjen OEM-valmistajien tarpeista

- 125 Kantaja korostaa, että yksinostoehdot, johon komissio riidanalaisessa päätöksessä vetoaa, ei tiettyjen OEM-valmistajien eli HP:n, NEC:in ja Lenovon osalta kata näiden OEM-valmistajien koko x86-CPU-kysyntää, vaan HP:n osalta vain 95 prosentin osuuden yrityksille tarkoitettujen pöytä tietokoneiden x86-CPU-tarpeesta, NEC:n osalta vain 80 prosentin osuuden ”asiakas” PC:iden eli pöytä tietokoneiden, kannettavien tietokoneiden mutta ei palvelimien x86-CPU-tarpeesta ja Lenovon osalta vain pöytä tietokoneisiin tarvittavien x86-CPU:iden tarpeen.
- 126 Kantaja lisäsi istunnossa, että yrityksille tarkoitettujen HP:n pöytä tietokoneiden x86-CPU-tarpeet olivat vain 30 prosenttia HP:n x86-CPU-kokonaistarpeesta. Koska väitetty ehto kattoi vain 95 prosenttia yrityksille tarkoitettujen HP:n pöytä tietokoneiden x86-CPU-tarpeesta, ehto olisi kattanut HP:n x86-CPU-kokonaistarpeesta vain noin 28 prosenttia, joten sitä ei voida pitää yksinostoehdona.
- 127 Kantaja väittää näillä väitteillä asiallisesti, että HP:lle, NEC:ille ja Lenovolle myönnettyjä alennuksia ei voida pitää yksinostoalennuksina, koska ehto ei ole kattanut OEM-valmistajien x86-CPU-tarpeen ”koko määrää tai huomattavaa osaa siitä” edellä 71 kohdassa mainitussa tuomiossa Hoffmann-La Roche tarkoitettulla tavalla (89 kohta).
- 128 Tämä väite on hylättävä.
- 129 HP:lle myönnettyjen alennusten osalta on syytä korostaa, ettei kyseinen toiminta ollut sidoksissa ehtoon, jonka mukaan HP:n piti ostaa vähintään 28 prosenttia x86-CPU-kokonaistarpeestaan Inteliltä, vaan ehtoon, jonka mukaan HP:n piti ostaa tietyllä markkinasegmentillä 95 prosenttia x86-CPU-kokonaistarpeestaan Inteliltä. Ehto, jona mukaan HP:n piti hankkia tarvitsemastaan määrästä 95 prosenttia määräävässä asemassa olevalta yritykseltä tietyllä sektorilla, ei ole sama kuin hypoteettinen ehto, jonka mukaan HP:n olisi pitänyt hankkia tarvitsemastaan määrästä 28 prosenttia tältä yritykseltä kaikilla segmenteillä, tai tähän hypoteettiseen ehtoon verrattavissa.
- 130 Intelin myöntämät yksinostoalennukset olivat omiaan rajoittamaan HP:n vapautta hankkia yrityksille tarkoitettuihin pöytä tietokoneisiin tarvitsemansa x86-CPU:t AMD:ltä. Jos HP olisi päättänyt hankkia yli viisi prosenttia yrityksille tarkoitettuihin pöytä tietokoneisiin tarvitsemistaan x86-CPU:ista AMD:ltä ja siten olla noudattamatta yksinostoehdot, vaarana olisi ollut, että se menettäisi yksinostoalennuksen, eikä pelkästään AMD:ltä ostettujen yksiköiden osalta. Voidakseen toimittaa yli viisi prosenttia HP:n tarvitsemien, yrityksille tarkoitettujen pöytä tietokoneiden x86-CPU:ista AMD:n olisi pitänyt tehdä houkuttelevampi tarjous x86-CPU:ista HP:n kilpailun piiriin kuuluvan kysynnän osalta ja tarjota HP:lle myös korvausta yksinoikeusalennuksen menettämisestä. Yksinostoalennusten kilpailunvastainen mekanismi toimii nimenomaan näin.
- 131 Se, että AMD saattoi toimittaa HP:n yksityishenkilöille tarkoitettuihin tietokoneisiin ja yrityksille tarkoitettuihin kannettaviin tietokoneisiin tarvitsemat x86-CPU:t, ei tehnyt mekanismia toimintakyvyttömäksi. Sillä, ettei HP:n valinnanvapautta ollut näillä markkinasegmenteillä rajoitettu, ei voida kyseenalaistaa sitä, että mekanismi oli omiaan rajoittamaan HP:n valinnanvapautta yrityksille tarkoitettujen pöytä tietokoneiden markkinasegmentillä.
- 132 Tässä yhteydessä on muistutettava, että määräävässä asemassa olevan yrityksen kilpailijoiden pitäisi kyetä kilpailemaan laadulla koko markkinoilla eikä vain niiden jollakin osalla (edellä 73 kohdassa mainittu unionin tuomioistuimen tuomio Tomra, 42 kohta). Määräävässä asemassa oleva yritys ei voi siten perustella yksinostoalennusten myöntämistä tietyille asiakkaille sillä, että kilpailijat voivat toimittaa vapaasti tavaroita muille asiakkaille (ks. edellä 117 kohta). Määräävässä asemassa oleva yritys ei edelleen voi perustella alennusten myöntämistä sillä ehdolla, että asiakas tekee hankinnat lähes yksinomaan siltä tietyllä markkinasegmentillä, sillä, että tällä asiakkaalla on vapaus tehdä hankintoja kilpailijoilta muiden markkinasegmenttien tarpeita varten.

- 133 ACT:n istunnossa esittämä seikka, jonka mukaan komissio ei ole merkityksellisiä tuotemerkkinoita määrittäessään tehnyt eroa ammattilaisille tarkoitetuissa tietokoneissa käytettävien ja yksityishenkilöille tarkoitetuissa tietokoneissa käytettävien CPU:iden välillä - kuten riidanalaisen päätöksen 831 perustelukappaleen 2 kohdasta ilmeni -, on tässä yhteydessä vailla merkitystä. Tässä asiassa sovellettujen yksinostoalennusten kilpailunvastainen mekanismi toimii riippumatta siitä, ovatko ammattilaisille tarkoitetuissa tietokoneissa käytettävät ja yksityishenkilöille tarkoitetuissa tietokoneissa käytettävät CPU:t keskenään vaihdettavissa vai eivät. Ehto on tässä asiassa muotoiltu siten, että se koskee yrityksille tarkoitettuihin pöytätietokoneisiin liittyviä HP:n tarpeita. HP:n on siten täytynyt käyttää Intelin CPU:ita (jäljempänä Intel-CPU:t) 95 prosentissa tuottamistaan x86-CPU-pohjaisista yrityksille tarkoitetuista pöytätietokoneista. Kysymys siitä, ovatko nämä CPU:t erilaisia kuin yksityishenkilöille tarkoitetuissa tietokoneissa käytettävät CPU:t, on tässä yhteydessä vailla merkitystä, sillä vaikka CPU:t olisivatkin keskenään vaihdettavissa, HP ei olisi voinut käyttää kilpailijoiden CPU:ita yli viidessä prosentissa yrityksille tarkoitetuista pöytätietokoneistaan yksinostoalennusta koskevaa ehtoa rikkomatta.
- 134 Tästä seuraa, että HP:lle myönnettyjä alennuksia on pidettävä yksinostoalennuksina huolimatta siitä, että yksinostoehto lähenevä ehto koski vain yhtä HP:n tarpeiden segmenttiä.
- 135 NEC:lle myönnettyjen alennusten osalta on todettava, että yksinostoehdon kattama 80 prosentin osuus on riittävä muodostaakseen ”huomattavan osan” sen tarpeista edellä 71 kohdassa mainitussa tuomiossa Hoffman-La Roche (89 kohta) tarkoitettulla tavalla. Tässä yhteydessä on todettava, että riidanalaisiin toimenpiteisiin sisältyi edellä mainitussa asiassa ostovelvoitteita, jotka kattoivat erityisesti 80 tai 75 prosenttia asiakkaan tarpeista (edellä 71 kohdassa mainittu tuomio Hoffmann-La Roche, 83 kohta).
- 136 Se seikka, että yksinostoehto koski ainoastaan pöytätietokoneita ja kannettavia tietokoneita mutta ei palvelimia, on vailla merkitystä. Tältä osin edellä 130-132 kohdassa esitetyt näkökohdat soveltuvat mutatis mutandis.
- 137 Lenovolle myönnettyjen alennusten osalta se seikka, että yksinostoehto koski ainoastaan kannettavia tietokoneita, on vailla merkitystä samoista syistä.

2.8) Väite asiakkaiden ostovoimasta

- 138 Kantaja väittää, että asiakkaiden ostovoimalla suljetaan pois väärinkäytön mahdollisuus. Asiakkaat ovat tässä asiassa käyttäneet hyväkseen ostovoimaansa saadakseen suurempia alennuksia.
- 139 Tämä väite on hylättävä. Vaikka olisikin osoitettu kantajan myöntäneen alennuksia vastauksena asiakkaiden vaatimukseen ja ostovoimaan, ei tällä voida perustella yksinostoehdon soveltamista asiakkaisiin (ks. vastaavasti edellä 71 kohdassa mainittu tuomio Hoffmann-La Roche, 89 kohta; edellä 90 kohdassa mainittu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio BPB Industries ja British Gypsum, 68 kohta ja asia T-66/01, Imperial Chemical Industries v. komissio, tuomio 25.6.2010, Kok. s. II-2631, 305 kohta). Kuten yhteisöjen tuomioistuin on edellä 71 kohdassa mainitussa tuomiossa Hoffmann-La Roche katsonut (120 kohta) se, että määräävässä asemassa olevan yrityksen sopimuskumppani on itsekin suuri, ja se, että sopimus ei selvästikään ole seurausta määräävässä asemassa olevan yrityksen painostuksesta kumppaniaan kohtaan, eivät sulje pois sitä, että kyse voi olla määräävän markkina-aseman väärinkäytöstä, sillä tällainen väärinkäyttö on kyseessä olevassa tapauksessa yksinostositoumuksesta johtuva lisävaikutus, joka kohdistuu sellaisten markkinoiden rakenteeseen, joilla määräävässä asemassa olevan yrityksen olemassaolon vuoksi kilpailu on jo heikentynyt. Sitä paitsi OEM-valmistajien ostovoimalla ei ole vaikutusta siihen, että ne olivat riippuvaisia kantajasta, joka oli välttämätön kauppakumppani x86-CPU-markkinoilla.

2.9) Väitteet AEC-testin merkityksellisyydestä

- 140 Kantaja väittää AEC-testin (ks. edellä 30 kohta) olevan merkittävä tekijä, kun kyseessä olevien alennusten mahdollinen markkinoilta syrjäyttävä vaikutus pyritään osoittamaan. AEC-testi on ainoa todiste, jonka komissio on riidanalaisessa päätöksessä esittänyt osoittaakseen, että Intelin myöntämällä alennuksilla pystyttiin aiheuttamaan markkinoilta syrjäyttävä kilpailunvastainen vaikutus. Komissio kuitenkin kiistää, että AEC-testi olisi osa riidanalaisen päätöksen oikeudellista analyysiä. Kantajan mukaan tästä seuraa, että komission riidanalaisessa päätöksessä tekemällä oikeudellisella arvioinnilla ei ole osoitettu, että kyseisillä alennuksilla pystyttiin syrjäyttämään kilpailijat markkinoilta. Kantajan mukaan komissio on lisäksi tehnyt useita virheitä soveltaessaan tätä testiä. Kantajan mukaan AEC-testin asianmukainen soveltaminen osoittaa, että Intelin myöntämällä alennuksilla ei pystytty syrjäyttämään kilpailijoita markkinoilta.
- 141 Aluksi on todettava, että riidanalaisessa päätöksessä tehdyssä AEC-testissä on otettu lähtökohdaksi edellä 93 kohdassa mainittu seikka, jonka mukaan yhtä tehokkaan kilpailijan, joka pyrkii saamaan itselleen tilauksista kilpailun piiriin kuuluvan osan, josta on siihen asti huolehtinut määräävässä ja välttämättömän kauppakumppanin asemassa oleva yritys, on tarjottava asiakkaalle korvausta yksinostoalennuksesta, jonka asiakas menettäisi, jos ostaisi yksinostoehdossa tai sitä lähenevässä ehdossa määriteltyä osaa pienemmän osan. AEC-testillä pyritään määrittämään, pystyykö määräävässä asemassa olevan yrityksen kanssa yhtä tehokas kilpailija, jolle aiheutuu samat kustannukset kuin määräävässä asemassa olevalle yrityksille, kattamaan tässä tapauksessa aina omat kustannuksensa.
- 142 AEC-testin merkityksellisyydestä yksinostoalennusten suhteen on todettava seuraavaa.
- 143 Aluksi on syytä muistuttaa, että se, että yksinostoalennusten todetaan olevan lainvastaisia, ei edellytä käsiteltävänä olevan asian olosuhteiden tarkastelua (ks. edellä 80-93 kohta). Komissio ei ole siten velvollinen osoittamaan tapauskohtaisesti, että yksinostoalennuksilla pystytään markkinoilta syrjäyttämiseen.
- 144 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että AEC-testin tekeminen ei ole välttämätöntä edes niissä tapauksissa, joissa kyse on kolmanteen ryhmään kuuluvista alennuksista, joiden kohdalla käsiteltävän asian olosuhteiden tarkastelu on tarpeen. Edellä 74 kohdassa mainitussa tuomiossa Michelin I (81-86 kohta) yhteisöjen tuomioistuimien tukeutui kyseisten alennusten sisältämään uskollisuusjärjestelmään, eikä se vaatinut määrällisen testin avulla saatavaa näyttöä siitä, että kilpailijat oli pakotettu myymään tappiolla kyetäkseen korvaamaan asiakkaille kolmanteen ryhmään kuuluvia määräävässä asemassa olevan yrityksen myöntämiä alennuksia.
- 145 Lisäksi edellä 73 kohdassa mainitusta unionin tuomioistuimen tuomiosta Tomra ilmenee (73 ja 74 kohta), että kilpailunvastaisten vaikutusten toteaminen ei edellytä sitä, että alennusjärjestelmä pakottaa yhtä tehokkaan kilpailijan laskuttamaan ”negatiivisia hintoja” eli omakustannushintoja alempia hintoja. Mahdollisen kilpailunvastaisten vaikutuksen osoittamiseksi riittää, että uskollisuusjärjestelmän olemassaolo osoitetaan (ks. vastaavasti edellä 73 kohdassa mainittu unionin tuomioistuimen tuomio Tomra, 79 kohta).
- 146 Tästä seuraa, että vaikka käsiteltävänä olevan asian olosuhteiden arviointi olisikin tarpeen yksinostojärjestelmän mahdollisten kilpailunvastaisten vaikutusten osoittamiseksi, niitä ei olisi kuitenkaan tarpeen osoittaa AEC-testiä käyttämällä.
- 147 Se kantajan väite ei pidä myöskään paikkaansa, jonka mukaan AEC-testi on ainoa todiste, jonka komissio on riidanalaisessa päätöksessä esittänyt osoittaakseen sen, että kyseisillä alennuksilla pystytään markkinoilta syrjäyttämiseen (ks. jäljempänä 173-175 kohta).
- 148 Kantajan väitteen osalta, jonka mukaan kantaja olisi osoittanut asianmukaisesti tehdyllä AEC-testillä, ettei kyseisillä alennuksilla pystytty syrjäyttämään kilpailijoita markkinoilta, on todettava seuraavaa.

- 149 Aivan aluksi on syytä muistuttaa, että syrjäyttämisaikutus ei aiheudu ainoastaan silloin, kun kilpailijoiden pääsy markkinoille tehdään mahdottomaksi. Riittää, että kilpailijoiden pääsy markkinoille vaikeutetaan (ks. edellä 88 kohta).
- 150 On todettava, että AEC-testillä on mahdollista todentaa vain oletamus siitä, että kilpailijoiden pääsy markkinoille on tehty mahdottomaksi, mutta ei torjua oletamusta siitä, että pääsyä kyseisille markkinoille on vaikeutettu. Negatiivinen tulos merkitsee toki sitä, että yhtä tehokkaan kilpailijan on taloudellisesti mahdotonta saada itselleen kilpailun piiriin kuuluvaa osaa asiakkaan kysynnästä. Tarjotakseen asiakkaalle korvausta yksinostoalennuksen menettämistä kyseinen kilpailija olisi pakotettu myymään tuotteitaan hinnalla, jolla se ei kykenisi kattamaan edes omia kulujaan. Positiivinen tulos merkitsee kuitenkin vain sitä, että yhtä tehokas kilpailija kykenee kattamaan omat kulunsa (vain keskimääräiset vältettävissä olevat kulut AEC-testissä, sellaisena kuin se on tehty riidanalaisessa päätöksessä ja kuin kantaja on siihen vedonnut). Tämä ei merkitse kuitenkaan sitä, että syrjäyttämisaikutusta ei olisi. Yksinostoalennusmekanismi, sellaisena kuin se on edellä 93 kohdassa kuvattu, on silti omiaan vaikeuttamaan määräävässä asemassa olevan yrityksen kilpailijoiden pääsyä markkinoille, vaikka tämä pääsy ei olekaan taloudellisesti mahdotonta (ks. tämän eron tekemisestä julkisasiamies Mazákin unionin tuomioistuimen edellä 97 kohdassa mainitussa asiassa Tomra antaman ratkaisuehdotuksen 54 kohta).
- 151 Edellä esitetystä seuraa, ettei ole tarpeen tutkia, onko komissio tehnyt AEC-testin kaikkien alan sääntöjen mukaisesti, ja että ei ole myöskään tarpeen tarkastella kysymystä siitä, ovatko kantajan esittämät vaihtoehtoiset laskelmat tehty asianmukaisesti. Edes AEC-testin positiivisella tuloksella ei voida sulkea pois mahdollista syrjäyttämisaikutusta, joka on edellä 93 kohdassa kuvatun mekanismin erottamaton osa.
- 152 Tätä päätelmää ei voida riitauttaa edellä 88 kohdassa mainitulla tuomiolla TeliaSonera, edellä 98 kohdassa mainitulla unionin tuomioistuimen tuomiolla Deutsche Telekom tai edellä 94 kohdassa mainitulla tuomiolla Post Danmark. Kantaja katsoo näistä tuomioista ilmenevän, että keskeisin arviointiperuste on se, voisiko määräävässä asemassa olevan yrityksen kanssa yhtä tehokas yritys jatkaa kilpailemista. On kuitenkin syytä muistuttaa, että kyseisissä tuomioissa oli kyse hintaruuvista (TeliaSonera ja Deutsche Telekom) tai alhaisista hinnoista (Post Danmark). Näistä tuomioista aiheutuva velvollisuus tehdä hinta- ja kustannusanalyysyjä selittyy sillä, että on mahdotonta arvioida, käytetäänkö hintaa väärin, vertaamalla sitä muihin hintoihin ja kuluihin. Hinta sinällään ei voi olla lainvastainen. Kun kyse on siitä vastoin yksinostoalennuksista, yksinostoehto tai sitä lähenevä ehto, jonka noudattamista alennuksen myöntäminen edellyttää, muodostaa väärinkäytön perustan, ei niinkään alennuksen määrä.
- 153 Lisäksi edellä 73 kohdassa mainitusta unionin tuomioistuimen tuomiosta Tomra (73, 74 ja 80 kohta), joka on annettu edellisessä kohdassa mainittujen tuomioiden jälkeen, ilmenee, että ei ole välttämätöntä tutkia, pakottaako alennusjärjestelmä yhtä tehokkaan kilpailijan laskuttamaan negatiivisia hintoja; tämä pätee silloinkin, kun kyse on kolmanteen ryhmään kuuluvista alennuksista. Sitä ei sitä suuremmalla syyllä ole tarpeen tutkia silloin, kun kyse on yksinostoalennuksista.
- 154 Tätä lopputulosta ei voida kyseenalaistaa myöskään ”Ohjeita komission ensisijaisista täytäntöönpanotavoitteista sovellettaessa [EY] 82 artiklaa yritysten määräävän aseman väärinkäyttöön perustuvaan markkinoiden sulkemiseen” -nimisessä komission tiedonannossa (EUVL 2009, C 45, s. 7, jäljempänä EY 82 artiklan soveltamisohjeet).
- 155 Näiden EY 82 artiklan soveltamisohjeiden 2 kohdan mukaan ”[t]ässä asiakirjassa vahvistetaan täytäntöönpanoa koskevat ensisijaiset tavoitteet, jotka ohjaavat komission toimintaa sen soveltaessa [EY] 82 artiklaa”. Kuten komissio on riidanalaisen päätöksen 916 perustelukappaleessa todennut, koska EY 82 artiklan soveltamisohjeissa pyritään määrittämään ensisijaiset tavoitteet niiden tapausten valinnassa, joihin komissio jatkossa keskittyy, niitä ei voida soveltaa menettelyyn, jonka komissio oli

aloittanut jo ennen niiden julkaisemista. Koska komission päätös menettelyn aloittamisesta oli tehty 26.7.2007, komissio ei ollut missään tapauksessa velvollinen noudattamaan EY 82 artiklan soveltamisohjeita käsiteltävänä olevassa tapauksessa.

- 156 Se seikka, että EY 82 artiklan soveltamisohjeet on julkaistu ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä, ei merkitse sitä, että niitä olisi pitänyt noudattaa. Se, että komissio antaa ohjeita ensisijaisista tavoitteista, jotka ohjaavat sen toimintaa jatkossa, ei velvoita komissiota arvioimaan uudelleen sitä, onko sen käsiteltävä ensisijaisena tavoitteena sellaista asiaa, jonka se oli jo päättänyt käsitellä ensisijaisena ja jonka käsittely oli lisäksi edennyt pitkälle.
- 157 Kysymystä siitä, onko riidanalainen päätös EY 82 artiklan soveltamisohjeiden mukainen, ei ole siten tarpeen tutkia.
- 158 Ainoastaan sillä seikalla, että komissio on riidanalaisen päätöksen 916 perustelukappaleessa todennut kuitenkin katsovansa tämän päätöksen olevan EY 82 artiklan soveltamisohjeiden mukainen, ei voida kyseenalaistaa sitä, että EY 82 artiklan soveltamisohjeet eivät olleet tässä asiassa merkityksellisiä. Kyse on näet selvästi seikasta, jonka komissio on esittänyt ylimääräisenä perusteluna, selitettään ensin, ettei EY 82 artiklan soveltamisohjeita ole tässä asiassa sovellettu.
- 159 Kantajan esittämästä seikasta, jonka mukaan kilpailupolitiikasta kyseisenä ajankohtana vastannut komission jäsen oli todennut 17.7.2009 pitämässään puheessa komission soveltaneen Intel-asiassa AEC-testiä EY 82 artiklan soveltamisohjeiden metodologiaa noudattaen, on todettava, että komission kollegion tekemästä riidanalaisesta päätöksestä ilmenee selvästi komission katsoneen, ettei EY 82 artiklan soveltamisohjeita ollut tarpeen soveltaa ja että AEC-testi ei ollut välttämätön kyseisten menettelytapojen lainvastaisuuden osoittamiseksi. Komissio on tehnyt AEC-testin siten ylimääräisenä toimenpiteenä ja todennut riidanalaisen päätöksen olevan EY 82 artiklan soveltamisohjeiden mukainen. Sillä seikalla, että kilpailupolitiikasta vastannut komission jäsen oli riidanalaisen päätöksen tekemisen jälkeen pitänyt puheen, jossa hän oli todennut komission soveltaneen Intel-asiassa AEC-testiä täsmentämättä tässä yhteydessä, että tämä testi oli tehty ylimääräisenä toimenpiteenä, ei voida muuttaa riidanalaisen päätöksen tulkintaa.
- 160 Vastauksessa istunnossa esitettyyn kysymykseen kantaja mainitsi, että hallinnollisessa menettelyssä merkittävässä asemassa olleen AEC-testin merkityksellisyyttä koskevat perustelut oli ymmärrettävä siten, että kantaja tukeutuu myös luottamuksensuojan periaatteeseen.
- 161 Tältä osin on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan oikeus vaatia luottamuksensuojaa, joka on unionin oikeuden perustavanlaatuisen periaate, koskee kaikkia yksityisiä, jotka ovat tilanteessa, josta ilmenee, että heille on yhteisön toimielimen antamien täsmällisten vakuuttelujen vuoksi syntynyt perusteltuja odotuksia. Tällaisia vakuutteluja ovat, oli se oikeudellinen muoto, jossa ne on annettu tiedoksi, mikä hyvänsä, täsmälliset, ehdottomat ja yhtäpitävät tiedot, jotka on saatu toimivaltaisilta ja luotettavilta tahoilta. Tämän periaatteen loukkaamiseen ei sitä vastoin voida vedota, jollei yhteisön toimielin ole antanut asiassa täsmällisiä vakuutteluja (ks. asia T-273/01, *Innova Privat-Akademie v. komissio*, tuomio 19.3.2003, Kok., s. II-1093, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 162 Kantaja ei ole tässä asiassa osoittanut, että hallinnollisessa menettelyssä olisi annettu täsmällisiä vakuutteluja siitä, että AEC-testi olisi komissiolle EY 82 artiklan rikkomisen osoittamiseksi olennainen. Kuten komissio on istunnossa perustellusti korostanut, tässä asiassa kuulemismenettelystä vastanneen neuvonantajan loppukertomuksen (EUVL 2009, C 227, s. 7) II 1 kohdan toisesta alakohdasta päinvastoin ilmenee, että ”kuulemisen aikana komissio teki Intelille selväksi ja Intel ymmärsi, ettei taloudellinen arviointi ollut väärinkäytöksen toteamisen edellytys”.

- 163 Kantaja täsmensi istunnossa tämän jälkeen, että se oli ymmärtänyt kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan tarkoituksen. Se väittää vuoden 2007 väitetiedoksiannon 340 perustelukappaleesta kuitenkin ilmenevän, että jos sitä, pystytäänkö kilpailijat syrjäyttämään markkinoilta, koskevat todisteet ovat tarpeen, komissio tukeutuu yksinomaan AEC-testiin osoittaakseen tämän.
- 164 On kuitenkin huomautettava, että pelkästään sitä seikkaa, että komissio on vuoden 2007 väitetiedoksiannon 340 perustelukappaleessa todennut osoittavansa, että kyseessä olevilla alennuksilla oli markkinoilta syrjäyttävä vaikutus sen vuoksi, että ne estivät yhtä tehokasta kilpailijaa tarjoamasta OEM-valmistajille korvausta mahdollisesta alennuksen menetyksestä, ei voida pitää täsmällisenä vakuutteluna siitä, että komissio ei tukeutuisi mihinkään muuhun perusteeseen osoittaakseen sen, pystytäänkö kilpailijat syrjäyttämään markkinoilta. Vuoden 2008 täydentävän väitetiedoksiannon 260 ja 329 perustelukappaleesta käy lisäksi ilmi, ettei komissio ole tukeutunut analyysissään yksinomaan AEC-testiin vaan myös muihin laadullisiin ja määrällisiin todisteisiin.
- 165 Komissio ei ole siten loukannut luottamuksensuojan periaatetta riidanalaisessa päätöksessä noudattamallaan lähestymistavalla.
- 166 Edellä esitetystä seuraa, että kantajan esittämillä väitteillä ei voida kyseenalaistaa päätelmää, jonka mukaan ei ole tarpeen tutkia, onko komissio tehnyt AEC-testin kaikkien alan sääntöjen mukaisesti, tai tutkia yksityiskohtaisesti kantajan väitteitä komission testiä soveltaessa tekemistä virheistä, eikä päätelmää, jonka mukaan kantajan esittämiä vaihtoehtoisia laskelmia ei ole myöskään tarpeen tarkastella (ks. edellä 151 kohta).

b) b) Maksut MSH:lle

- 167 Komissio toteaa riidanalaisen päätöksen 1000 perustelukappaleessa asiallisesti, että niiden MSH:lle suoritettujen maksujen vaikutus, joiden ehtona oli, että MSH myy yksinomaan kantajan tuotteita, vastasi yksinostoalennusten vaikutusta ja että nämä maksut täyttivät siten niiden väärinkäyttönä pitämislle oikeuskäytännössä asetetut ehdot.
- 168 Kantaja väitti istunnossa lähinnä, että komissio on soveltanut virheellisesti samaa testiä OEM-valmistajille myönnettyjen yksinostoalennusten ja MSH:lle suoritettujen maksujen oikeudellisessa luonnehdinnassa. Kantaja esitti erityisesti, että MSH oli vähittäismarkkinoiden toimija, toisin kuin OEM-valmistajat. Oikeuskäytännössä edellytetään yksinoikeussuhteiden verkoston aiheuttamien kumulatiivisten vaikutusten tarkastelua, kun tutkitaan sitä, onko kilpailevalta tuottajalta estetty pääsy vähittäismarkkinoille. MSH:lla oli kyseessä olleena ajanjaksona vain hyvin pieni osuus merkityksellisistä maailmanlaajuisista markkinoista eli noin yksi prosentti.
- 169 On todettava kantajan väitteen merkitsevän sitä, että komission olisi pitänyt tehdä tässä asiassa analyysi vähittäismarkkinoilla vallitsevista olosuhteista osoittaakseen sen, että kantajan MSH:hon kohdistamilla menettelytapoilla pystyttiin rajoittamaan kilpailua. Tätä väitettä ei voida kuitenkaan hyväksyä. Kuten komissio istunnossa perustellusti huomautti, kantajan OEM-valmistajiin ja MSH:hon kohdistamien menettelytapojen kilpailunvastainen mekanismi oli sama. Ainoa ero oli siinä, ettei MSH:lle myönnettyllä yksinmyyntimaksuilla pyritty estämään sitä, että kantajan asiakas hankkisi tavaroita suoraan kilpailijalta, vaan se, että edempänä jakeluketjussa oleva vähittäiskauppias myisi kilpailevia tuotteita. OEM-valmistajat näet liittävät CPU:t tietokoneisiin, joita MSH:n kaltaiset vähittäiskauppiat myyvät tämän jälkeen kuluttajille. Kannustaessaan vähittäismyyjää myymään yksinomaan Intel-CPU-pohjaisia tietokoneita kantaja vei OEM-valmistajilta kilpailevien yritysten CPU:ille pohjautuvien tietokoneiden jakelukanavan. Kun kantaja vei MSH:lta valinnanvapauden myyntien osalta, se rajoitti samalla OEM-valmistajien valinnanvapautta jakelukanavien osalta. Koska tällä rajoituksella saattoi olla heijastusvaikutuksia OEM-valmistajien AMD-CPU:ihin kohdistuneeseen kysyntään, MSH:n kannustaminen yksinmyyntiin oli omiaan vaikeuttamaan AMD:n pääsyä

x86-CPU-markkinoille. Molemmissa tapauksissa kantaja käytti hyväkseen taloudellista valtaansa, joka liittyy kilpailun ulkopuolelle kuuluvaan osaan kysynnästä, saadakseen itselleen myös kilpailun piiriin kuuluvan osan ja vaikeutti siten AMD:n pääsyä markkinoille (ks. edellä 93 kohta).

- 170 Vaikka unionin tuomioistuin onkin EY 81 artiklan soveltamisen yhteydessä lausunut, että normaalitilanteessa kilpailuun perustuvilla markkinoilla on arvioitava tavarantoimittajan ja vähittäiskauppiaan välisiä yksinoikeussuhteita niiden erityisessä asiayhteydessä, mikä merkitsee erityisesti tällaisten suhteiden verkoston kumulatiivisten vaikutusten tarkastelua, on kuitenkin todettava, ettei näitä näkökohtia voida hyväksyä EY 82 artiklan täytäntöönpanon yhteydessä, kun kyse on markkinoista, joilla kilpailu on jo rajoittunut nimenomaan sen vuoksi, että jollakin toimijalla on niillä määräävä asema (ks. edellä 89 kohta).
- 171 Komissio ei ollut siten velvollinen tutkimaan tämän asian olosuhteita myöskään MSH:lle suoritettujen maksujen osalta, vaan sen täytyi osoittaa ainoastaan se, että kantaja on myöntänyt taloudellisen kannustimen, johon liittyi yksinoikeusehto.

c) c) Analyysi siitä, pystytäänkö alennuksilla rajoittamaan tässä asiassa kilpailua

- 172 Sen kysymyksen osalta, onko komissio osoittanut riidanalaisessa päätöksessä, että Dellille, HP:lle, NEC:ille, Lenovolle ja MSH:lle myönnettyillä yksinostoalennuksilla ja yksinmyyntimaksuilla pystytään rajoittamaan kilpailua, myös tämän asian olosuhteiden analyysin perusteella, on syytä todeta ylimääräisenä perusteluna vielä seuraavaa.
- 173 Aluksi on todettava, että komissio on katsonut riidanalaisen päätöksen 924 perustelukappaleessa, että Dellille, HP:lle, NEC:ille, Lenovolle ja MSH:lle myönnetyt yksinostoalennukset ja suoritettujen yksinmyyntimaksut ovat osa pitkäaikaista kokonaisstrategiaa, jolla kilpailijat pyrittiin syrjäyttämään markkinoilta. Komissio on todennut riidanalaisen päätöksen 925 perustelukappaleessa osoittaneensa kyseisen päätöksen VII.4.2.3-VII.4.2.6 kohdassa, että Intelin menettelytavat täyttivät oikeuskäytännössä määritellyt edellytykset ja että niillä kyettiin tai ne olivat omiaan saamaan aikaan syrjäyttämisaikutuksen. Yksi mahdollisuus osoittaa se, että Intelin menettelytavoilla kyettiin tai ne olivat omiaan aiheuttamaan kilpailijoiden syrjäyttämisen markkinoilta, on tehdä yhtä tehokkaan kilpailijan analyysi, vaikka EY 82 artiklan rikkomisen osoittamiseksi tämä ei olekaan välttämätöntä (ks. riidanalaisen päätöksen VII.4.2.3 kohta). Komissio on tämän analyysin tuloksiin, laadullisiin ja määrällisiin todisteisiin (ks. riidanalaisen päätöksen VII.4.2.4 ja VII.4.2.5 kohta) sekä objektiivisten perustelujen ja tehokkuusetujen puuttumiseen (ks. riidanalaisen päätöksen VII.4.2.6 kohta) nojautuen katsonut riidanalaisen päätöksen 925 perustelukappaleessa, että Intelin Dellille, HP:lle, NEC:ille ja Lenovolle myöntämät ehdolliset alennukset ja sen MSH:lle suorittamat maksut olivat komission erityistä huomiota vaativaa väärinkäyttöä.
- 174 Lisäksi on huomautettava, että riidanalaisen päätöksen muidenkin osien on katsottava muodostavan perustan komission päätelmälle, jonka mukaan kyseisillä maksuilla pystyttiin rajoittamaan kilpailua. Näin on erityisesti niiden osien suhteen, jotka koskevat päätöksen kohteena olevien tuotteiden esittelyä ja päätöksessä riitautettua toimintaa (pätöksen V ja VI kohta), niiden, jotka koskevat markkinoiden määrittelyä (pätöksen VII.1 ja VII.2 kohta) ja kantajan määräävää asemaa (pätöksen VII.3 kohta), sekä päätöksen osien, jotka koskevat yksinmyyntimaksujen oikeudellista luonnehdintaa (pätöksen VII.4.2.2 kohta).
- 175 Toisin kuin kantaja väittää, AEC-testi ei siten ole ainoa riidanalaisessa päätöksessä esitetty todiste, jolla pyrittiin osoittamaan se, että yksinmyyntimaksuilla pystytään rajoittamaan kilpailua (ks. edellä 147 kohta).

- 176 Sen arvioimisen osalta, pystytäänkö riitautetuilla yksinostoalennuksilla ja yksinmyyntimaksuilla rajoittamaan tässä asiassa kilpailua, on syytä huomata, että komission on käsiteltävänä olevan asian olosuhteiden analyysin yhteydessä arvioitava olosuhteita, erityisesti alennuksen myöntämisperusteita ja -tapaa, kokonaisuudessaan ja tutkittava, pyritäänkö tällä alennuksella mihinkään sen hyväksyttäväksi tekevään taloudelliseen suoritukseen perustumattomana etuna poistamaan ostajalta mahdollisuus valita hankintalähteensä tai rajoittamaan tätä mahdollisuutta, estämään kilpailijoilta markkinoille pääsy taikka vahvistamaan määräävää markkina-asemaa vääristyneellä kilpailulla (ks. vastaavasti edellä 73 kohdassa mainittu unionin tuomioistuimen tuomio Tomra, 71 kohta).
- 177 On syytä täsmentää, ettei komissio ole velvollinen osoittamaan konkreettisia vaikutuksia edes käsiteltävänä olevan asian olosuhteiden analyysin yhteydessä. Komissio voi tyytyä osoittamaan sen, että riitautetulla toiminnalla pystytään rajoittamaan kilpailua (ks. edellä 103 kohta).
- 178 Tältä osin on huomautettava, että vaikka katsottaisiin, että sillä, että määräävässä asemassa oleva yritys myöntää yksinostoalennuksia tai suorittaa yksinmyyntimaksuja, ei sinällään pystytä rajoittamaan kilpailua, on kuitenkin niin, että kantajan kaltaisen välttämättömän kauppakumppanin myöntämä tällainen taloudellinen kannustin on ainakin viite siitä, että sillä pystytään rajoittamaan kilpailua. Silloin kun välttämätön kauppakumppani myöntää yksinostoalennuksen, tämä kauppakumppani voi käyttää hyväkseen taloudellista valtaansa, joka liittyy kysynnän kilpailun ulkopuolelle kuuluvaan osaan, saadakseen itselleen myös kilpailun piiriin kuuluvan osan, ja se voi siten vaikeuttaa kilpailijan pääsyä markkinoille (ks. edellä 91 ja 92 kohta).
- 179 Yksinostoalennuksiin ja yksinmyyntimaksuihin erottamattomasti liittyvä kyky vaikeuttaa kilpailijan pääsyä markkinoille on vahvistettu tässä asiassa riidanalaisen päätöksen 893 perustelukappaleeseen sisältyvissä toteamuksissa, joiden mukaan OEM-valmistajien kannalta alennukset olivat merkittävä huomioon otettava seikka, koska kilpailu oli OEM-tuottajien markkinoilla kovaa ja koska niiden käyttökatteet olivat pienet. Kantaja ei kiistä niiden markkinoiden erityispiirteitä, joilla OEM-valmistajat toimivat. Alennusten erityinen merkitys niiden saajille kuitenkin vahvistaa saajien kannustinta noudattaa yksinostoehdot tai sitä lähenevää ehtoa ja myötävaikuttaa siten siihen, että alennuksilla pystytään rajoittamaan kilpailua.
- 180 Näyttö siitä, että taloudellinen kannustin on todella otettu huomioon silloin, kun sen saajat ovat päättäneet hankkia kaikki tai lähes kaikki tarvitsemansa määrät määräävässä asemassa olevalta yritykseltä tai olla myymättä kilpailevia tuotteita, on lisäksi seikka, joka vahvistaa sen, että tällä taloudellisella kannustimella pystytään rajoittamaan kilpailua. Komissio on tässä asiassa osoittanut, että kantajan myöntämät yksinostoalennukset ja suorittamat yksinmyyntimaksut ovat olleet ainakin yksi seikka, jonka Dell, HP, NEC ja Lenovo ovat ottaneet huomioon päättäessään hankkia kaikki tai lähes kaikki tarvitsemansa määrät kantajalta ja jonka MSH on ottanut huomioon päättäessään olla myymättä kilpailevia tuotteita (ks. jäljempänä 592-599 kohta).
- 181 Sen, että neljälle OEM-valmistajalle myönnettyillä yksinostoalennuksilla ja MSH:lle suoritetuilla yksinmyyntimaksuilla on pystytty rajoittamaan kilpailua, vahvistavat käsiteltävänä olevassa asiassa riidanalaisessa päätöksessä esitetyt toteamukset, joiden mukaan kantaja on käyttänyt asemaansa väärin kahdella tavalla eli yhtäältä yksinostoalennuksia ja yksinmyyntimaksuja ja toisaalta peittelemättömiä rajoituksia soveltamalla. Kuten komissio on perustellusti todennut riidanalaisen päätöksen 917 ja 1681 perustelukappaleessa, tarkasteltuna yhdessä sivulla 1999 (julkisessa versiossa sivulla 1990) olevan alaviitteen kanssa, ja 1747 perustelukappaleessa, tämänkaltaiset menettelytavat täydentävät ja vahvistavat vastavuoroisesti toisiaan.
- 182 On vielä todettava, että se, että määräävässä asemassa oleva yritys pyrkii sitomaan merkittäviä asiakkaita, on myös seikka, joka voidaan ottaa huomioon arvioitaessa yrityksen toiminnan kilpailuvastaisuutta (ks. vastaavasti edellä 73 kohdassa mainittu unionin tuomioistuimen tuomio Tomra, 75 kohta). On huomattava, että riidanalaisen päätöksen mukaan erityisesti Dell ja HP erottuvat muista OEM-valmistajista kaikkein suurimmilla markkinaosuuksillaan, vahvalla läsnäolollaan

kaikkein tuottoisimmilla markkinasegmentillä ja kyvyllään kelpuuttaa uusi x86-CPU markkinoille. Komissio on todennut riidanalaisen päätöksen 1597 perustelukappaleessa, että sillä, että toimet kohdistettiin näihin erityistä strategista merkitystä markkinoille pääsyn kannalta omaaviin yrityksiin, oli vaikutusta maailmanlaajuisiin markkinoihin, jotka olivat tärkeämmät kuin vain näiden yritysten yhdistettyjä markkinaosuuksia vastaavat markkinat. Kantaja ei ole kiistänyt tätä. Näin ollen komissio saattoi todeta perustellusti, että yksinostoalennuksia oli myönnetty merkittäville OEM-valmistajille.

- 183 Jäljempänä 1507-1511 kohdassa osoitetaan yksityiskohtaisemmin MSH:n osalta, että MSH:lla oli erityistä strategista merkitystä x86-CPU-pohjaisten eurooppalaisille kuluttajille tarkoitettujen tietokoneiden jälleenmyynnin osalta.
- 184 Lopuksi on todettava, että se seikka, että riidanalaisessa päätöksessä riitautetut menettelytavat olivat osa kokonaisstrategiaa, jolla pyrittiin estämään AMD:n pääsy tärkeimpien myyntikanavien käyttäjäksi, on myös seikka, joka vahvistaa sen, että yksinostoalennuksilla ja yksinmyyntimaksuilla on pystytty rajoittamaan kilpailua (ks. vastaavasti edellä 73 kohdassa mainittu unionin tuomioistuimen tuomio Tomra, 19 ja 20 kohta). Jäljempänä 1523-1552 kohdassa osoitetaan yksityiskohtaisemmin se, että komissio on näyttänyt oikeudellisesti riittävällä tavalla toteen tällaisen kokonaisstrategian olemassaolon.
- 185 Kantaja on ensinnäkin pyrkinyt kiistämään, että sen menettelytavoilla pystyttiin rajoittamaan kilpailua, ja väittänyt, että AMD oli saavuttanut viitejakson aikana historiansa suurimman liiketoiminnallisen menestyksen, kirjannut ennenkuulumattomat kasvuluvut väärinkäytön kohteina väitetysti olleiden OEM-valmistajien kanssa toteuttamisessaan liiketoimissa, joutunut tuotantokapasiteettiongelmiin, mikä oli estänyt sitä vastaamasta Cp-kysyntään, ja lisännyt tutkimus- ja tuotekehitysinvestointejaan. Lisäksi CPU:iden laatuun suhteutettu hinta oli riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettuna ajanjaksona pudonnut vuosittain 36,1 prosenttiyksikköä.
- 186 Tätä väitettä ei voida hyväksyä. Silloin kun määräävässä asemassa oleva yritys panee käytännössä täytäntöön menettelytavan, jolla kilpailua pystytään rajoittamaan, se, että konkreettisia vaikutuksia ei ole saavutettu, ei ole riittävä peruste katsoa, että EY 82 artiklaa ei ole sovellettava (ks. vastaavasti asia T-219/99, British Airways v. komissio, tuomio 17.12.2003, Kok. s. II-5917, 297 kohta, jäljempänä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio British Airways). Sillä, että AMD oli riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettuna ajanjaksona saavuttanut suurta liiketoiminnallista menestystä ja joutunut tämän jälkeen kapasiteettiongelmiin, voidaan osoittaa enintään se, ettei kantajan menettelytavoilla ole saavutettu konkreettisia vaikutuksia. Tämä ei kuitenkaan riitä sen kumoamiseksi, että kantajan toteuttamalla menettelytavoilla pystyttiin rajoittamaan kilpailua. AMD:n markkinaosuuden ja sen tutkimus- ja tuotekehitysinvestointien kasvu tai x86-CPU:iden hintojen alentuminen riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettuna ajanjaksona eivät merkitse sitä, että kantajan menettelytavoilla ei olisi ollut mitään vaikutuksia. Voidaan ajatella, että mikäli näitä menettelytapoja ei olisi toteutettu, sen kilpailijan markkinaosuudet ja tutkimus- ja tuotekehitysinvestoinnit olisivat voineet kasvaa enemmän ja x86-CPU:iden hinnat olisivat voineet laskea lisää (ks. vastaavasti edellä 75 kohdassa mainittu tuomio Michelin II, 245 kohta ja edellä mainittu ensimmäisen oikeusasteen tuomio British Airways, 298 kohta). Niinpä ei ole tarpeen ottaa kantaa komission väitteisiin siitä, että kantajan perustelut, joiden mukaan AMD:n markkinaosuus olisi kasvanut ja x86-CPU:iden hinnat olisivat laskeneet, eivät tosiasiaa pidä paikkaansa.
- 187 Kantaja ei voi toiseksi vedota mihinkään väitteeseen sillä perusteella, että riidanalaisessa päätöksessä riitautetut menettelytavat koskivat vain pientä osaa maailmanlaajuisista x86-CPU-markkinoista eli vuosittain 0,3-2 prosenttia niistä. Edellä 116-124 kohdassa esitettyjen perustelujen lisäksi on syytä todeta, että kantaja on käyttänyt virheellistä laskutapaa päätyessään lopputulokseen, jonka mukaan sen menettelytavoilla olisi ollut vaikutuksia vain 0,3-2 prosentin suuruiseen x86-CPU-markkinoiden osaan. Näihin lukuihin on näet päädytty ottamalla asianomaisten OEM-valmistajien ja MSH:n osalta huomioon ainoastaan kilpailun piiriin kuuluva osa kysynnästä (ks. edellä 92 kohta) mutta ei näiden yritysten markkinaosuutta kokonaisuudessaan.

- 188 Tällaisen laskutavan käyttäminen johtaa siihen, että lopputulosta pienennetään keinotekoisesti, sillä yksinostoalennuksilla suljettu markkinoiden osa ei rajoitu vain kilpailun piiriin kuuluvaan osaan kysynnästä. Se osa asiakkaan tarvitsemista määristä, joka on sidottu yksinostoalennuksilla, on sitä vastoin suljettu kokonaisuudessaan kilpailulta.
- 189 Tästä seuraa, että määritettäessä sitä markkinoiden osaa, johon määräävässä asemassa olevan yrityksen toiminta vaikuttaa, ei ole mahdollista ottaa huomioon vain kilpailun piiriin kuuluvaa osaa asiakkaiden kysynnästä.
- 190 Kuten riidanalaisen päätöksen 1580 perustelukappaleesta ilmenee, Dellin markkinaosuus oli käsiteltävänä olevassa asiassa vuoden 2003 ensimmäisellä neljänneksellä 14,58 prosenttia, ja se kasvoi vuoden 2005 neljännellä neljänneksellä 16,34 prosenttiin. Koska riidanalaisen päätöksen mukaan Intel myönsi Dellille alennuksia sillä ehdolla, että Dell hankki kaikki tarvitsemansa x86-CPU:t siltä, tämä merkitsee sitä, että Intel oli pelkästään Dellille myönnettyillä alennuksilla sulkenut jo 14,58-16,34 prosenttia markkinoista vuosien 2003 ja 2005 välisenä aikana.
- 191 Tätä markkinoiden osaa on pidettävä olennaisena, kun otetaan huomioon se, että määräävässä asemassa olevan yrityksen kilpailijoiden pitäisi kyetä kilpailemaan laadulla koko markkinoilla eikä vain niiden jollakin osalla.
- 192 Vuosina 2006 ja 2007 se markkinoiden osa, jolla vaikutuksia ilmeni, oli pienempi, sillä komission riidanalaisessa päätöksessä toteamaa toimintaa toteutettiin yksinmyyntimaksujen muodossa vain MSH:n osalta sekä peittelemättömien rajoitusten muodossa kesäkuusta 2006 joulukuuhun 2006 ja yksinostoalennusten muodossa vuonna 2007 vain Lenovon osalta.
- 193 Tältä osin on todettava komission katsoneen perustellusti, että kyse oli yhtenä kokonaisuutena pidettävästä jatketusta kilpailusääntöjen rikkomisesta, kuten jäljempänä 1561-1563 kohdassa yksityiskohtaisemmin esitetään. Silloin kun kyse on yhtenä kokonaisuutena pidettävästä jatketusta rikkomisesta, ei voida edellyttää, että kyseisellä toiminnalla olisi ollut vaikutuksia markkinoiden olennaiseen osaan koko kyseisen ajanjakson aikana. Tältä osin riittää, että tehdään yleinen arvio suljettujen markkinoiden keskimääräisestä osasta (ks. vastaavasti edellä 72 kohdassa mainittu unionin yleisen tuomioistuimen tuomio Tomra, 243 kohta).
- 194 Kantajan vastauskirjelmänsä liitteenä tässä asiassa toimittaman, viitteellä C.1 varustetun asiantuntijakertomuksen 48 kohdassa todetaan, että riidanalaisessa päätöksessä todetun toiminnan kohteena ollut osa maailmanlaajuisista markkinoista oli keskimäärin noin 14 prosenttia komission huomioon ottaman rikkomisen kokonaiskeston aikana, jos laskutoimitusta ei rajoiteta koskemaan ainoastaan kilpailun piiriin kuuluvaa osaa asianomaisten asiakkaiden kysynnästä. On todettava, että tällaista osaa on pidettävä olennaisena.
- 195 Niiden kantajan perustelujen osalta, joiden mukaan sen toimitussopimukset olivat vain lyhytkestoisia tai ne oli mahdollista irtisanoa keskimäärin 30 päivän määräajassa, on todettava, ettei merkityksellinen arviointiperuste ole sopimuksen irtisanomisajan pituus tai toisiaan seuraaviin sopimuksiin kuuluvan tietyn yksittäisen sopimuksen pituus vaan se kokonaisaika, jolloin kantaja myönsi asiakkaalle yksinostoalennuksia ja suoritti yksinmyyntimaksuja (ks. edellä 112 ja 113 kohta). Tämä kokonaisaika on käsiteltävänä olevassa asiassa ollut MSH:n osalta noin viisi vuotta, Dellin ja NEC:n osalta noin kolme vuotta, HP:n osalta yli kaksi vuotta ja Lenovon osalta noin vuosi. Yksinostoalennusten myöntäminen ja yksinmyyntimaksujen suorittaminen näin pitkien ajanjaksojen kuluessa on yleisesti ottaen omiaan rajoittamaan kilpailua. Tämä pitää paikkansa erityisesti CPU-markkinoiden kaltaisten markkinoiden osalta, joille on ominaista vahva dynaamisuus ja tuotteiden lyhyt elinkaari.
- 196 Niiden kantajan väitteiden osalta, joiden mukaan mitään muodollisia yksinostovelvoitteita ei ollut ja jotka koskevat OEM-valmistajien ostovoimaa ja AEC-testin merkityksellisyyttä yksinmyyntimaksuja arvioitaessa, on syytä viitata edellä olevaan 106, 138 ja 139 kohtaan sekä 140-166 kohtaan.

197 Edellä esitetyn perusteella voidaan siten todeta, että komissio on osoittanut riidanalaisessa päätöksessä oikeudellisesti riittävällä tavalla ja tämän asian olosuhteista tehdyn analyysin perusteella, että kantajan Dellille, HP:lle, NEC:lle, Lenovolle ja MSH:lle myöntämät yksinostoalennukset ja suorittamat yksinmyyntimaksut olivat omiaan rajoittamaan kilpailua.

3. 3. ”Peittelemättömiksi rajoituksiksi” kutsuttujen menettelytapojen oikeudellinen luonnehdinta

198 Komissio on riidanalaisessa päätöksessä luonnehtinut väärinkäytöksi kolmea menettelytapaa, joita se kutsuu ”peittelemättömiksi rajoituksiksi”. Komission mukaan näillä kolmella menettelytavalla oli yhteisenä piirteenä se, että kantaja suoritti OEM-valmistajille maksuja, jotta ne lykkäisivät tiettyjen AMD-CPU-pohjaisten tuotteiden markkinoille saattamista, peruuttaisivat sen tai tavalla tai toisella rajoittaisivat sitä. Maksujen suorittamiselle asetettiin erityisesti seuraavat ehdot:

- HP:n piti ensinnäkin suunnata yrityksille tarkoitettujen, AMD- x86-CPU-pohjaisten pöytä tietokoneiden myynti pienille ja keskiuurille yrityksille (PK-yritykset) sekä hallitus-, opetus- ja lääkintäsektorin asiakkaille (jäljempänä HOL) eikä suurille yrityksille;
- toiseksi HP:n piti kieltää jälleenmyyjään varastoimasta yrityksille tarkoitettuja, AMD-x86-CPU-pohjaisia pöytä tietokoneita, jotta näitä tietokoneita voisivat saada ainoastaan asiakkaat, jotka tilaavat niitä joko suoraan HP:ltä tai HP:n kauppaedustajina toimivien jälleenmyyjien kautta ja
- kolmanneksi Acerin, HP:n ja Lenovon piti lykätä AMD-CPU-pohjaisten tietokoneiden markkinoille saattamista tai peruuttaa se.

199 Perustellessaan sitä, miksi se on luonnehtinut peittelemättömiä rajoituksia väärinkäytöksi, komissio on tukeutunut riidanalaisen päätöksen 1643 ja 1671 perustelukappaleessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-228/97, Irish Sugar vastaan komissio, 7.10.1999 antamaan tuomioon (Kok., s. II-2969, jäljempänä tuomio Irish Sugar). Se on lisäksi todennut 1643 perustelukappaleessa, että myös määräävässä asemassa olevan yrityksen toteuttamien menettelytapojen tarkoituksesta voi seurata EY 82 artiklan rikkominen. Komissio on esittänyt riidanalaisen päätöksen 1670, 1672, 1678 ja 1679 perustelukappaleessa edelleen, että peittelemättömillä rajoituksilla oli ollut vaikutuksia OEM-valmistajien päätöksenteossa, sillä OEM-valmistajat olivat lykänneet AMD-CPU-pohjaisten tietokoneittensa markkinoille saattamista, peruuttaneet sen tai tavalla tai toisella rajoittaneet sitä huolimatta siitä, että kuluttajat kysyivät näitä tuotteita. Komissio toteaa riidanalaisen päätöksen 1642 perustelukappaleessa vielä, että rajoitukset liittyivät yhtenä kokonaisuutena pidettävään strategiaan, jolla AMD pyrittiin sulkemaan markkinoilta.

200 Kantaja väittää ensinnäkin, että komissio on velvollinen osoittamaan ”taloudellisin käsittein” sen, että menettelytavoilla pystyttiin rajoittamaan kilpailua. Käsiteltävänä olevassa asiassa riitautetut menettelytavat lisäksi erosivat niistä, jotka johtivat edellä 199 kohdassa mainittuun tuomioon Irish Sugar. Peittelemättömät rajoitukset lainvastaisiksi katsoessaan komissio on kolmanneksi luonut virheellisesti uuden EY 82 artiklan soveltamisalaan kuuluvan väärinkäyttöryhmän.

201 Aivan aluksi on muistutettava, että syrjäyttämisaikutus ei aiheudu ainoastaan silloin, kun kilpailijoiden pääsy markkinoille tehdään mahdottomaksi, vaan myös silloin, kun kyseisten kilpailijoiden pääsy markkinoille vaikeutetaan (ks. edellä 88 kohta).

202 Maksujen suorittaminen edellä 198 kohdassa mainituilla kolmella ehdolla oli omiaan vaikeuttamaan AMD:n pääsyä markkinoille tässä asiassa. Maksujen suorittaminen näistä ehdoista ensimmäisellä oli omiaan vaikeuttamaan AMD:n tuotteiden markkinoille saattamista, koska maksuilla kannustettiin HP:tä olemaan esittelemättä yrityksille tarkoitettuja, AMD-x86-CPU-pohjaisia pöytä tietokoneita oma-aloitteisesti ennalta määritellylle asiakasryhmälle. Maksujen suorittaminen näistä ehdoista toisella

oli omiaan vaikeuttamaan AMD:n tuotteiden kaupanpitämistä, koska maksulla kannustettiin HP:tä olemaan myymättä yrityksille tarkoitettuja, AMD- x86-CPU-pohjaisia pöytätietokoneita jälleenmyyjänsä kautta, paitsi silloin kun ne toimivat kauppaedustajina. Maksujen suorittaminen näistä ehdoista kolmannella oli vielä omiaan vaikeuttamaan AMD:n tuotteiden kaupanpitämistä, koska maksuilla kannustettiin HP:tä, Lenovoa ja Aceria olemaan myymättä tietyn tyyppistä AMD-x86-CPU-pohjaista tietokonetta vähintään tietyn ajanjakson aikana ja HP:n tapauksessa tietyllä alueella eli Euroopassa, Lähi-idässä ja Afrikassa (jäljempänä ELIA-alue). Kun kantaja asetti maksujen suorittamiselle edellä mainitut ehdot, sen toiminta oli omiaan vaikeuttamaan asianomaisten OEM-valmistajien AMD-x86-CPU-pohjaisten tietokoneiden myyntiä. Koska nämä OEM-valmistajat olivat AMD:n asiakkaita, toiminta oli samalla omiaan vaikeuttamaan AMD:n pääsyä markkinoille, ja se heikensi x86-CPU-markkinoiden kilpailurakennetta, jossa juuri kantajan aseman vuoksi kilpailu oli jo heikentynyt.

- 203 Seuraavaksi on korostettava, että EY 82 artiklan soveltamista varten kilpailunvastaisen tavoitteen ja vaikutusten toteennäyttämisen voivat toisinaan olla limittäiset. Jos nimittäin osoitetaan, että määräävässä asemassa olevan yrityksen menettelytavalla pyrittiin rajoittamaan kilpailua, kyseinen menettelytapa on myös omiaan vaikuttamaan tällä tavoin (ks. asia T-340/03, France Télécom v. komissio, tuomio 30.1.2007, Kok., s. II-107, 195 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 204 Tilanne käsiteltävänä olevassa asiassa on tämä. Edellä 198 kohdassa mainittujen kolmen ehdon soveltamisala oli rajattu koskemaan vain AMD:n tuotteita, joten kantajan toteuttamien menettelytapojen yksilöitynä kohteena on pidettävä AMD:tä. Ainoa intressi, joka määräävässä asemassa olevalla yrityksellä voi olla, kun se estää kohdistetulla tavalla tietyn kilpailijan tuotteeseen pohjautuvien tuotteiden kaupanpitämisen, on kyseisen kilpailijan vahingoittaminen. Kantajalla on ollut siten kilpailunvastainen tavoite, kun se on toimeenpannut peittelemättömiä rajoituksia suhteessa HP:n, Lenovoon ja Aceriin.
- 205 On korostettava, että määräävässä asemassa olevalla yrityksellä on erityinen velvollisuus olla toiminnallaan rajoittamatta toimivaa ja vääristymätöntä kilpailua yhteismarkkinoilla muilla kuin laatukilpailussa käytettävillä keinoilla (ks. vastaavasti edellä 64 kohdassa mainittu tuomio AstraZeneca, 355 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Siinä, että asiakkaille suoritetaan maksuja vastineena siitä, että tietyn kilpailijan tuotteeseen pohjautuvien tuotteiden kaupanpitämiselle asetetaan rajoituksia, ei selvästi ole kyse laatukilpailusta.
- 206 Näin ollen voidaan katsoa, että kunkin ”peittelemättömäksi rajoitukseksi” kutsutun menettelytavan toimeenpaneminen on EY 82 artiklassa tarkoitettua määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä.
- 207 Myös edellä 199 kohdassa mainittu tuomio Irish Sugar vahvistaa tämän päätelmän. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien totesi tuomion 226 ja 233 kohdassa kyseen olevan väärinkäytöstä silloin, kun määräävässä asemassa oleva yritys oli sopinut tukkukauppiaan ja vähittäiskauppiaan kanssa vähittäismyyntiin tarkoitettujen kilpailevan sokerin vaihtamisesta omaan tuotteeseensa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien totesi, että kantaja oli vaikuttanut haitallisesti uuden tuotteen tulon myötä mahdollisesti syntyneen kilpailun rakenteeseen ryhtymällä kilpailevien tuotteiden vaihtoihin markkinoilla, joilla toteutetusta myynnistä sen osuus oli yli 80 prosenttia. Tämän tuomion taustalla oleva päättely soveltuu myös käsiteltävään asiaan. Kilpailijan tuotteisiin kohdistuvat kaupanpidon rajoitukset vaikuttavat haitallisesti kilpailun rakenteeseen silloin, kun niillä estetään kohdistetusti tämän kilpailijan tuotteiden markkinoille saattaminen.
- 208 Kantajan väitteillä ei kyseenalaisteta tätä toteamusta.
- 209 Ensinnäkin on syytä hylätä kantajan väite, jonka mukaan komissio on velvollinen osoittamaan ”taloudellisin käsittein” sen, että kilpailua pystyttiin rajoittamaan. Tältä osin on todettava, ettei kantaja ole edes täsmentänyt, mitä se ”taloudellisilla käsitteillä” tarkoittaa. Koska ”peittelemättömiksi rajoituksiksi” kutsutuissa kolmessa menettelytavassa ei selväsi ole kyse laatukilpailusta (ks. edellä

205 kohta), komissio ei ollut velvollinen osoittamaan yksityiskohtaisemmin sitä, että niillä pystyttiin rajoittamaan kilpailua. Lisäksi on huomautettava, että tukeutuessaan edellä 199 kohdassa mainittuun tuomioon Irish Sugar sekä menettelytapojen kilpailunvastaiseen tarkoitukseen komissio on osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla kyseisten menettelytapojen olevan väärinkäyttöä.

- 210 Myös kantajan väite siitä, että komissio oli näiden menettelytapojen kilpailunvastaiseen tarkoitukseen viittaamisen sijaan velvollinen osoittamaan, että kilpailijoiden syrjäyttäminen oli mahdollista tai todennäköistä, on hylättävä. Koska käsiteltävänä olevassa asiassa kilpailunvastainen tarkoitus limittyi ”peittelemättömiksi rajoituksiksi” kutsuttujen menettelytapojen mahdollisten vaikutusten kanssa (ks. edellä 203 ja 204 kohta), on syytä katsoa, ettei komissio ole tehnyt virhettä tukeutuessaan niiden kilpailunvastaiseen tarkoitukseen.
- 211 On syytä lisäksi huomata, ettei komissio ole perustanut kantaansa riidanalaisessa päätöksessä pelkästään kolmen peittelemättömän rajoituksen kilpailunvastaiseen tarkoitukseen. Komissio tukeutuu edellä 199 kohdassa mainittuun tuomioon Irish Sugar tekemänsä viittauksen lisäksi täydentäviin seikkoihin, joilla vahvistetaan se, että peittelemättömillä rajoituksilla pystyttiin rajoittamaan kilpailua, vaikka tällaisten seikkojen mainitseminen ei ole välttämätöntä niiden luonnehtimiseksi väärinkäytöksi EY 82 artiklan nojalla.
- 212 Komissio on ensinnäkin osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että edellä 198 kohdassa mainituilla ehdoilla suoritettavat maksut olivat olleet eräs tekijä, jonka HP (ks. jäljempänä 882-890), Lenovo (ks. jäljempänä 1215-1220 kohta) ja Acer (ks. jäljempänä 1367-1369 kohta) olivat ottaneet huomioon päättäessään lykätä AMD-CPU-pohjaisten tietokoneittensa markkinoille saattamista, peruuttaa se tai tavalla tai toisella rajoittaa sitä. Tämä tosiseikka vahvistaa sen, että näillä maksuilla pystyttiin rajoittamaan kilpailua. Tässä yhteydessä on korostettava, että se, katsotaanko peittelemättömän rajoituksen olevan väärinkäyttöä, riippuu ainoastaan siitä, pystytäänkö sillä rajoittamaan kilpailua. Konkreettisten markkinavaikutusten tai syy-seuraus-suhteen osoittamista ei näin ollen edellytetä (ks. yksinostoalennusten osalta edellä 103 ja 104 kohta).
- 213 Komissio on toiseksi osoittanut, että peittelemättömät rajoitukset olivat osa pitkäaikaista kokonaisstrategiaa, jolla pyrittiin estämään AMD:n pääsy strategisesta näkökulmasta katsottuna tärkeimpien myyntikanavien käyttäjäksi (ks. jäljempänä 1523-1552 kohta).
- 214 Kun kantaja esittää kannekirjelmän 307-311 kohdassa, että Lenovoon kohdistettuihin peittelemättömiin rajoituksiin liittyneet maksut saivat AEC-testissä positiivisen tuloksen, on syytä todeta, ettei AEC-testi ole väline, jonka avulla peittelemättömän rajoituksen kilpailunvastainen luonne voitaisiin kumota. Vaikka kantaja onnistuisikin osoittamaan, että Lenovoon sovellettu peittelemättömän rajoitus olisi saanut AEC-testissä positiivisen tuloksen, ei tällä seikalla ole vaikutusta tämän menettelytavan kilpailunvastaiseen tarkoitukseen tai siihen, että sillä pystyttiin vaikeuttamaan kilpailijan pääsyä markkinoille.
- 215 Toiseksi on hylättävä kantajan väite, jonka mukaan riidanalaisessa päätöksessä riitautetut peittelemättömät rajoitukset ovat liian erilaisia niihin menettelytapoihin verrattuna, joista edellä 199 kohdassa mainitussa tuomiossa Irish Sugar oli kyse, jotta komissio voisi pitää niitä väärinkäyttönä. Asian Irish Sugar ja käsiteltävänä olevan asian väliset erot, joihin kantaja on vedonnut, ovat näet vailla oikeudellista merkitystä.
- 216 Ensinnäkin on huomattava, että vaikka on totta, että edellä 199 kohdassa mainitussa tuomiossa Irish Sugar kyse oli uuden yrityksen uuden tuotteen markkinoille tulosta, on kuitenkin niin, että EY 82 artiklassa kielletään yleisesti väärinkäyttöä, joka on omiaan rajoittamaan markkinoita, oli kyse sitten siitä, että uuden yrityksen uusien tuotteiden markkinoille tulo estetään, tai siitä, että vakiintuneen kilpailijan markkinoilla oleville tuotteille aiheutetaan haittaa. Vaikka AMD:tä olisi käsiteltävänä olevassa asiassa pidettävä jo vakiintuneena kilpailijana ja vaikka peittelemättömien rajoitusten kohteena olleita tuotteita ei voitaisi luonnehtia uusiksi, ei näillä seikoilla ole vaikutusta siihen, että

menettelytavoilla pystyttiin vaikeuttamaan AMD:n pääsyä markkinoille. Näillä seikoilla ei voida kyseenalaistaa myöskään tapaa, jolla kyseiset menettelytavat kohdennettiin AMD:hen. Kyky vaikeuttaa AMD:n pääsyä markkinoille tai peittelemättömien rajoitusten kilpailunvastainen tarkoitus eivät riipu siitä, koskevatko nämä rajoitukset uuden yrityksen uutta tuotetta markkinoilla.

- 217 Kun kantaja väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustaneen edellä 199 kohdassa mainitussa tuomiossa Irish Sugar kantansa nimenomaisesti taloudellisiin uhkauksiin, on todettava, että se, että kantaja oli ilmoittanut OEM-valmistajille - HP:n ja Acerin tapauksessa - että ne olivat vaarassa menettää niitä suosivat alennukset, tai - Lenovon tapauksessa - että se kieltäytyisi lisäämästä rahoitusta, jos edellä 198 kohdassa mainittuja kilpailunvastaisia ehtoja rikottaisiin, riittää sen päätelmän tekemiseen, että kantajan ilmoitukset olivat omiaan kannustamaan kyseisiä OEM-valmistajia noudattamaan näitä ehtoja.
- 218 Kantaja väittää vielä, että edellä 199 kohdassa mainittuun tuomioon Irish Sugar johtanut asia eroaa tästä asiasta, koska AMD ei ole ollut tässä asiassa pakotettu jättämään markkinoita ja koska se on jopa kasvattanut markkinaosuuttaan. Se seikka, että AMD ei ollut saavuttanut enempää menestystä, johtui kantajan mukaan AMD:n omista rajoituksista. Kysymys siitä, pystyttiinkö kantajan toimeenpanemilla peittelemättömillä rajoituksilla rajoittamaan kilpailua, ei riipu siitä, onko AMD tosiasiasyistä syrjäytetty markkinoilta. Sen, että tähän pyrittiin, osoittamiseksi ei näet ole tarpeen osoittaa konkreettisia markkinavaikutuksia (ks. edellä 212 kohta). Lisäksi on huomautettava, että peittelemättömien rajoitusten kohteena olleet eri kaupanpitoväylät oli suljettu AMD-CPU:ilta kyseisinä ajanjaksoina. Siltä osin kuin kantaja vetoaa AMD:n liiketoiminnalliseen menestykseen sekä tämän yrityksen liiketoiminnan rajoituksiin, kantajan perustelut on hylättävä edellä 186 kohdassa mainittujen syiden vuoksi.
- 219 Kolmanneksi on syytä hylätä kantajan väite, jonka mukaan ”peittelemättömien rajoitusten” käsitteen käyttäminen merkitsisi uutta väärinkäyttötyyppiä. On todettava, että menettelytavan oikeudellinen luonnehdinta väärinkäytöksi ei riipu siitä, miksi sitä kutsutaan, vaan niistä aineellisista arviointiperusteista, jotka on otettava huomioon. Niinpä pelkästään ”peittelemättömän rajoituksen” käsitteen käyttäminen ei riitä, jotta sen perusteella voitaisiin päätellä, että huomioon otetut aineelliset arviointiperusteet ovat uusia. Siltä osin kuin kyse on käsiteltävänä olevassa asiassa sovellettavista aineellisista arviointiperusteista, EY 82 artiklan 2 kohdan b alakohdan sanamuodosta ilmenee, että markkinoiden rajoittaminen on väärinkäyttöä. Kilpailuoikeudessa ei myöskään ole uutta se, että menettelytapaa, jossa ei selvästi ole kyse laatukilpailusta, pidetään lainvastaisena (ks. vastaavasti edellä 71 kohdassa mainittu tuomio Hoffmann-La Roche, 91 kohta ja asia C-62/86, AKZO v. komissio, tuomio 3.7.1991, Kok., s. I-3359, 70 kohta).
- 220 Vaikka kyseessä olevien menettelytapojen luonnehtiminen väärinkäytöksi olisikin tosiasiasyistä ”uutta”, ei tällä voitaisi riitauttaa komission toimivaltaa kieltää ne. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on jo todennut jopa sakkojen laskemisen alalla, että se, että menettelyä, jolla olisi samat ominaispiirteet, ei ole vielä tutkittu aikaisemmissa päätöksissä, ei vapauta yritystä vastuusta (ks. vastaavasti edellä 74 kohdassa mainittu tuomio Michelin I, 107 kohta ja edellä 64 kohdassa mainittu tuomio AstraZeneca, 901 kohta).

B Komission toimivalta

1. 1. Asianosaisten lausumat

- 221 Kantaja katsoo ACT:n tukemana, että EY 81 ja EY 82 artiklan alueellinen soveltamisala ei ole rajaton ja että jotta komissio voisi katsoa olevansa toimivaltainen arvioimaan unionin ulkopuolella tapahtunutta toimintaa, sen olisi osoitettava suora syy-seuraus-suhde unionin alueeseen esittämällä pitäviä todisteita siitä, että kyseisten menettelytapojen toimeenpaneminen vaikuttaa olennaisesti kilpailuun unionissa.

Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komission on näytettävä toteen silloin, kun kyse on kaupasta kolmansien maiden kanssa, ja myös silloin, kun kyseiset menettelytavat on toteutettu unionin sisällä, että niiden vaikutukset unionissa ovat välittömiä, huomattavia, suoria ja ennakoitavissa olevia.

- 222 Kantaja väittää, etteivät edellisessä kohdassa mainitut kriteerit täyty riidanalaisessa päätöksessä, koska siinä esimerkiksi riitautetaan vuoden 2006 toisella vuosipuoliskolla Lenovon kanssa tehty sopimus, joka koski Kiinan sisäisille markkinoille tarkoitettua kannettavaa tietokonetta.
- 223 Vaikka se komission lähestymistapa olisikin oikea, jonka mukaan komissio voi osoittaa alennusten ja peittelemättömien rajoitusten osalta määräävän aseman väärinkäytön osoittamatta niiden vaikutuksia, komissio on kantajan mukaan silti velvollinen oman toimivaltaisuuksensa osoittamiseen osoittamaan niiden vaikutukset unionissa. Alueellinen toimivallan kysymys on näet kansainvälisen oikeuden piiriin kuuluva erillinen ja eri kysymys.
- 224 Kantaja väitti kirjallisessa menettelyssä, ettei riidanalaisessa päätöksessä osoiteta komissiolla olevan toimivalta niiden sopimusten osalta, joissa mukana on unionin ulkopuolisia tahoja eli tässä asiassa Dell, HP, NEC, Acer ja Lenovo.
- 225 Kantaja ilmoitti istunnossa rajoittavansa tämän kanneperusteen koskemaan ainoastaan Aceriin ja Lenovoon kohdistettuja toimia, ja tästä on tehty merkintä istunnon pöytäkirjaan.
- 226 Kantaja korosti Acerin ja Lenovon osalta, että niiden tuotantolaitokset sijaitsevat ETA-alueen ulkopuolella ja että ne eivät osta ETA-alueella CPU:ita Inteliltä sen paremmin kuin AMD:ltäkään. Acerin osalta kyseisessä toiminnassa oli ollut kyse CPU-myyntistä Aasiassa eli Taiwanissa oleville asiakkaille ja Lenovon osalta CPU-myyntistä Kiinassa oleville asiakkaille, ja toiminta oli toteutettu Aasiassa. Sillä seikalla, että joitakin Acerin ja Lenovon tietokoneita on tämän jälkeen voitu myydä ETA-alueella, ei ole merkitystä riidanalaisen toiminnan toimeenpanoa koskevan kysymyksen kannalta.
- 227 Koska Intelin Aceriin ja Lenovoon kohdistama toiminta liittyi CPU-myyntiin Aasiassa, tämän toiminnan välittömät vaikutukset aiheutuivat kantajan mukaan Aasiassa, ei ETA-alueella. Tietokoneiden myynnistä, jolla yksin olisi voinut olla vaikutusta ETA-alueella, vastasivat kolmannet osapuolet eli Acer ja Lenovo, joiden toimintaa Intel ei johtanut.
- 228 Kyseessä olleiden tietokoneiden määrä oli kantajan mukaan hyvin vähäinen, eikä ETA-alueella aiheutuneita vaikutuksia voida pitää olennaisina.
- 229 Kantaja väitti istunnossa myös, että kyseiset toimenpiteet eivät olleet omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.
- 230 Komissio kiistää kantajan ja ACT:n väitteet.

2. Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

a) Alustavat huomautukset

- 231 Aivan aluksi on korostettava, että unionin tuomioistuinten oikeuskäytännössä on käytetty kahta eri lähestymistapaa sen osoittamiseksi, että komission toimivalta on kansainvälisen oikeuden sääntöjen perusteella perusteltu.
- 232 Ensimmäinen lähestymistapa nojautuu alueperiaatteeseen. Tätä lähestymistapaa käytettiin yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa 89/85, 104/85, 114/85, 116/85, 117/85 ja 125/85-129/85, Ahlström Osakeyhtiö ym. vastaan komissio, 27.9.1988 antamassa tuomiossa (Kok., s. 5193; jäljempänä sellutuomio). Sellutuomion 16 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että oli tehtävä ero kahden

osatekijän eli yritysten välisen kartellin tekemisen ja sen toimeenpanon välillä. Jos kilpailuoikeudessa säädettyjen kieltojen soveltaminen riippuisi paikasta, jossa kartelli on luotu, se johtaisi väistämättä siihen, että yrityksille annettaisiin yksinkertainen keino kiertää kyseiset kiellot. Yhteisöjen tuomioistuin totesi siten, että ratkaiseva tekijä oli paikka, jossa kartelli pantiin toimeen.

- 233 Toisessa lähestymistavassa tukeudutaan menettelytapojen määrättyihin vaikutuksiin unionissa. Tätä lähestymistapaa seurattiin asiassa T-102/96, Gencor vastaan komissio, 25.3.1999 annetussa tuomiossa (Kok., s. II-753, jäljempänä tuomio Gencor). Tuomion 90 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että kun on ennustettavissa, että suunnitellulla yrityskeskittymällä olisi välittömiä ja merkittäviä vaikutuksia unionissa, yrityskeskittymien valvonnasta 21.12.1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 (EYVL L 395, s. 1), sellaisena kuin se oli oikaistuna (EYVL 1990, L 257, s. 13), soveltaminen on kansainvälisen oikeuden perusteella perusteltua.
- 234 Kun kantaja väittää, että silloin, kun kyse on kaupasta kolmansien maiden kanssa, komission on, osoitettava välittömät, huomattavat, suorat ja ennakoitavissa olevat vaikutukset unionissa siinäkin tapauksessa, että kyseiset menettelytavat toimeenpannaan unionissa, kantajan päättely merkitsee väitettä siitä, että toimeenpano ja vaikutukset unionissa ovat kumulatiivisia edellytyksiä.
- 235 Komissio korosti istunnossa, että sen toimivalta oli tässä asiassa perusteltu yhtäältä asianomaisten menettelytapojen toimeenpanoa ETA-alueella koskevan teorian perusteella, jota seurattiin edellä 232 kohdassa mainitussa sellutuomiossa, ja toisaalta määrättyjä vaikutuksia koskevan teorian perusteella, jota noudatettiin edellä 233 kohdassa mainitussa tuomiossa Gencor.
- 236 Tältä osin on todettava, että kyseisten menettelytapojen ETA-alueella tapahtuneen toimeenpanon osoittaminen tai niiden vaikutusten osoittaminen ovat vaihtoehtoisia – eivät kumulatiivisia - tapoja osoittaa, että komission toimivalta on kansainvälisen oikeuden sääntöjen perusteella perusteltu.
- 237 Yhteisöjen tuomioistuin tukeutui näet edellä 232 kohdassa mainitussa sellutuomiossa ainoastaan kyseessä olleiden toimenpiteiden toimeenpanoon unionissa.
- 238 Kantaja ei voi esittää mitään väitteitä sen seikan nojalla, että julkisasiamies Darmon on todennut edellä 232 kohdassa mainittuun sellutuomioon liittyvässä ratkaisuehdotuksessaan (Kok., s. 5214, 82 kohta), että yhteisöjen tuomioistuimen asiana oli määrittää, oliko ”komissio käyttänyt kantajia kohtaan perustellusti toimivaltaansa tutkia, olivatko väitettyjen toimien vaikutukset huomattavia, suoria ja ennakoitavissa olevia”. Julkisasiamies näet esitti yhteisöjen tuomioistuimelle, että se tukeutuisi kyseisten toimien vaikutuksiin unionissa komission toimivallan toteamiseksi. Yhteisöjen tuomioistuin ei seurannut julkisasiamiehen ehdotusta vaan perusti kantansa kartellin toimeenpanoon unionissa. Yhteisöjen tuomioistuimen sellutuomiosta seuraa siten, että kun komission toimivalta voidaan todeta sillä perusteella, että kyseiset toimet on toimeenpantu unionissa, komission toimivallan osoittamiseksi ei ole tarpeen tutkia vaikutuksia.
- 239 Kantaja tukeutuu tässä yhteydessä myös edellä 233 kohdassa mainittuun tuomioon Gencor.
- 240 Edellä 233 kohdassa mainitussa tuomiossa Gencor (89-101 kohta) ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin perusti kantansa kuitenkin ainoastaan määrättyihin vaikutuksiin osoittaakseen sen, että komission toimivalta oli kansainvälisen oikeuden sääntöjen perusteella perusteltu.
- 241 Pitää varmasti paikkansa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistutti tuomion Gencor 87 kohdassa, että edellä 232 kohdassa mainitun sellutuomion mukaan kartellin täytäntöönpanoa koskeva kriteeri täyttyy pelkästään sillä, että tuotteita myydään unionissa. Tämä tuomion 87 kohta liittyy kuitenkin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päättelyyn, jossa se toteaa, että asetuksessa N:o 4064/89 ei aseteta alueellisen soveltamisalan määrittämisen osalta tuotantotoimintaa etusijalle myyntitoimintaan verrattuna (edellä 233 kohdassa mainittu tuomio Gencor, 85-88 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi tässä yhteydessä kantajan edellä 232 kohdassa

mainittuun sellutuomioon pohjautuvat väitteet sillä perusteella, että sellutuomion mukaan kartellin toimeenpanoa koskeva arviointiperuste täyttyy pelkästään sillä, että tuotteita myydään. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi siten kantajan väitteet, joiden mukaan edellä 232 kohdassa mainitusta sellutuomiosta seuraa, että tuotantotoiminta olisi etusijalla myyntitoimintaan verrattuna.

- 242 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tarkasteli edellä 233 kohdassa mainitussa tuomiossa Gencor (89-101 kohta) tämän jälkeen sitä, oliko asetuksen N:o 4064/89 soveltaminen kyseisessä asiassa kansainvälisen oikeuden mukaista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tutki tässä yhteydessä vain sitä, täyttyivätkö välitöntä, merkittävää ja ennustettavissa olevaa vaikutusta koskevat arviointiperusteet.
- 243 Edellä 233 kohdassa mainitusta tuomiosta Gencor seuraa siis, että kun komission toimivaltaa perustellaan kansainvälisen oikeuden sääntöjen perusteella, on riittävää, että välitöntä, merkittävää ja ennustettavissa olevaa vaikutusta unionissa koskevat arviointiperusteet täyttyvät.
- 244 Edellä esitetystä seuraa, että kun komission toimivaltaa perustellaan kansainvälisen oikeuden sääntöjen perusteella, riittää, että osoitetaan joko menettelytavan määrätty vaikutukset tai sen toimeenpano unionissa.
- 245 On vielä syytä todeta, ettei komissio käsittele riidanalaisessa päätöksessä nimenomaisesti kysymystä siitä, onko komission toimivalta perusteltu kansainvälisen oikeuden sääntöjen perusteella. Komissio korostaa tältä osin, että se on käsitellyt kysymystä vaikutuksista jäsenvaltioiden väliseen kauppaan riidanalaisen päätöksen 1749-1753 perustelukappaleessa.
- 246 Komissio korostaa lisäksi, ettei kantaja kyseenalaistanut komission kansainvälistä toimivaltaa kertaakaan hallinnollisessa menettelyssä, eikä kantaja ole kiistänyt tätä.
- 247 Tässä yhteydessä on syytä korostaa, että EY 82 artiklan sanamuotoon sisältyy kaksi osatekijää, joissa on kyse yhteydestä unionin alueeseen. Ensinnäkin EY 82 artiklassa edellytetään määräävää asemaa ”yhteismarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla”. Toiseksi artiklassa vaaditaan, että kyseinen toiminta on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Komissio on riidanalaisessa päätöksessä todennut, että kantajalla on ollut määräävä markkina-asema maailmanlaajuisesti, ja tämä pitää sisällään yhteismarkkinat. Komissio on tarkastellut riidanalaisen päätöksen 1749-1753 perustelukappaleessa lisäksi nimenomaisesti vaikutuksia jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.
- 248 On selvää, että kysymys siitä, onko komission toimivalta perusteltu kansainvälisen oikeuden perusteella, on EY 82 artiklan mukaisia arviointiperusteita koskevasta kysymyksestä erillinen kysymys. Tältä osin on todettava, että arviointiperusteella, joka koskee vaikutuksia jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, halutaan rajoittaa yhteisön sääntöjen soveltamisala suhteessa kansalliseen lainsäädäntöön (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 6/73 ja 7/73, Istituto Chemioterapico Italiano ja Commercial Solvents v. komissio, tuomio 6.3.1974, Kok., s. 223, 31 kohta).
- 249 Kun otetaan kuitenkin huomioon yhtäältä se, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä lausunut kahdesta yhteyttä unionin alueeseen koskevasta EY 82 artiklan mukaisesta arviointiperusteesta, ja toisaalta se, että kantaja ei ollut kyseenalaistanut komission kansainvälistä toimivaltaa hallinnollisessa menettelyssä, ei ollut välttämätöntä, että komissio olisi esittänyt tästä kysymyksestä nimenomaiset perustelut riidanalaisessa päätöksessä (ks. vastaavasti komission toimivaltaa koskevan perusteluvollisuuden osalta asia 48/69, Imperial Chemical Industries v. komissio, tuomio 14.7.1972, Kok., s. 619, 143-145 kohta). Kantaja on toisaalta täsmentänyt istunnossa, ettei sen kanneperusteessa ollut kyse päätöksen perustelematta jättämisestä, ja tästä on tehty merkintä istunnon pöytäkirjaan.

b) Määrätyt vaikutukset

1) Alustavat huomautukset

- 250 Kantajan mukaan se, että komissio ei ole tarkastellut huomattavia, suoria ja ennakoitavissa olevia vaikutuksia unionissa, on erityisen vakavaa, koska komissio on ilmoittanut riidanalaisen päätöksen 1685 perustelukappaleessa, että se ei ole "[EY] 82 artiklan nojalla velvollinen osoittamaan väärinkäytön konkreettisia vaikutuksia".
- 251 Tältä osin on korostettava, että komissio ei ole velvollinen osoittamaan konkreettisia vaikutuksia perustellakseen toimivaltaansa kansainvälisen oikeuden näkökulmasta. Välittömiä, huomattavia ja ennakoitavissa olevia vaikutuksia koskevat arviointiperusteet eivät tarkoita sitä, että vaikutusten olisi oltava myös konkreettisia. Komission asiana on näet huolehtia kilpailun suojaamisesta yhteismarkkinoilla markkinoiden tehokkaaseen toimintaan kohdistuvia uhkia vastaan.
- 252 Ei voida siten katsoa, että komission pitää tutkia ainoastaan sellaisia väärinkäyttöjä ja määrätä seuraamuksia ainoastaan sellaisista väärinkäytöistä, joilla on saavutettu toivottu tulos ja joiden kautta toimivaan kilpailuun kohdistunut uhka on toteutunut. Komissiota ei voida määrätä passiiviseen rooliin silloin, kun tosiasiallisen kilpailun rakenteeseen yhteismarkkinoilla kohdistuu uhka, ja komissio voi siten toimia myös tapauksissa, joissa uhka ei tai ei vielä ole toteutunut.
- 253 Tähän on vielä lisättävä, että Aceriin ja Lenovoon kohdistetun toiminnan oli tarkoitus aiheuttaa käsiteltävänä olevassa asiassa vaikutuksia yhteismarkkinoilla.
- 254 Aceriin kohdistetussa toiminnassa suoritettiin maksuja sillä ehdolla, että Acer lykkää AMD-CPU-pohjaisen kannettavan tietokoneen markkinoille saattamista koko maailmassa. Tällaisella taloudellisella kannustimella pyrittiin siihen, että Acerin tietty tietokonemalli ei olisi ollut saatavilla markkinoilla koko maailmassa ETA-alue mukaan lukien tiettyä ajanjaksona.
- 255 Lenovoon kohdistetussa toiminnassa suoritettiin maksuja yhtäältä sillä ehdolla, että Lenovo lykkää AMD-CPU-pohjaisten kannettavien tietokoneiden markkinoille saattamista ja lopulta peruuttaa sen. Tällä toiminnalla pyrittiin siten siihen, että Lenovon AMD-CPU-pohjaisia tietokonemalleja ei olisi saatavilla missään eli ei myöskään ETA-alueella. Lenovoon kohdistetussa toiminnassa myönnettiin toisaalta alennuksia, jotka edellyttivät sitä, että Lenovo osti kaikki kannettaviin tietokoneisiinsa tarkoitetut x86-CPU:t Inteliltä. Tällä toiminnalla pyrittiin siihen, ettei yhtään AMD-CPU-pohjaista Lenovon kannettavaa tietokonetta olisi saatavilla markkinoilla missään ETA-alue mukaan lukien. Intelin toiminnalla pyrittiin siten saamaan aikaan vaikutuksia myös ETA-alueella. Kysymys siitä, onko kantaja saavuttanut toivotun tuloksen, on siten vailla merkitystä, kun tarkastellaan sitä, onko komission toimivalta perusteltu kansainvälisen oikeuden perusteella.
- 256 On lisäksi todettava, että kantaja on itse tukeutunut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-204/03, Haladjian Frères vastaan komissio, 27.9.2006 antamaan tuomioon (Kok., s. II-3779) ja erityisesti sen 167 kohtaan, jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa seuraavaa:

"Kilpailusääntöjen soveltaminen sellaisia tuotteita koskevaan sopimukseen, jotka on ostettu Yhdysvalloista myytäväksi yhteisössä, on perusteltua vain siinä tapauksessa, että on kaikkien tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen perusteella riittävän todennäköistä, että sopimuksella voi olla vähäistä suurempaa vaikutusta kilpailuun yhteisössä ja jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (ks. vastaavasti – – asia [C-306/96,] Javico, [tuomio 28.4.1998, Kok., s. I-198, 16 ja 18 kohta]. Pelkästään se seikka, että käyttäytymisellä on tiettyjä – millaisia tahansa – vaikutuksia yhteisön talouteen, ei yksinään muodosta sellaista riittävän tiivistä yhteyttä, jonka perusteella yhteisölle syntyisi toimivalta. Jotta tämä vaikutus voitaisiin ottaa huomioon, sen on oltava huomattava eli tuntuva ja vähäpätöistä suurempi."

257 Tässä tuomiossa ei siis edellytetty konkreettisia vaikutuksia kilpailuun unionissa, vaan siinä edellytettiin ainoastaan, että oli riittävän todennäköistä, että kyseisellä sopimuksella saattoi olla siellä vähäpätöistä suurempaa vaikutusta. Tässä yhteydessä on todettava, ettei tämä kannanotto koskenut nimenomaisesti kysymystä siitä, onko komission toimivalta perusteltu kansainvälisen oikeuden perusteella, vaan se annettiin tarkasteltaessa kysymystä siitä, olivatko EY 81 artiklan mukaiset arviointiperusteet täyttyneet. Tämä tuomio, johon kantaja on vedonnut, vahvistaa kuitenkin sen, että toiminnan kilpailuun kohdistuvien vaikutusten ei välttämättä tarvitse olla konkreettisia, jotta ne muodostaisivat sellaisen riittävän tiiviin yhteyden unioniin, jonka perusteella komission toimivalta syntyy.

258 On siten tutkittava, täytyvätkö huomattavia, välittömiä ja ennakoitavissa olevia vaikutuksia koskevat kolme arviointiperustetta tässä asiassa.

2) Acer

2.1) Huomattavat vaikutukset

259 Kantajan mukaan komission riidanalaisessa päätöksessä toteama lykkääminen koski AMD:n 64 bittiseen teknologiaan pohjautuvaa CPU-pohjaista kannettavaa tietokonemallia. Se korostaa, että vuoden 2003 neljännellä neljänneksellä maailmanlaajuisesti oli saatavilla vain 100 000 tämän tyyppistä CPU:ta. Kantajan mukaan Acer olisi siten voinut ostaa niitä enintään noin 4 000 kappaletta, ja suurin osa Acerin tietokoneista, joiden markkinoille saattamista lykättiin, olisi joka tapauksessa myyty ETA-alueen ulkopuolella. Vaikutukset ETA-alueella eivät siten missään tapauksessa ole voineet olla huomattavia.

260 Komissio kiistää väitteen 4 000 kappaleesta. Se on kuitenkin myöntänyt istunnossa, että kyseisten tietokoneiden määrä oli pieni. Se on silti korostanut istunnossa, että koska kyse oli kokonaisstrategista, jolla Intelin ainoa merkittävä kilpailija pyrittiin sulkemaan markkinoilta, sekä yhtenä kokonaisuutena pidettävästä jatketusta rikkomisesta, eri toimintojen vaikutuksia ei ollut syytä arvioida irrallaan muista.

261 Vaikutusten huomattavuuden osalta on aivan aluksi korostettava, ettei ole tarpeen, että vaikutukset kohdistuisivat unioniin tai ETA-alueeseen maailman muita alueita vahvemmin (ks. vastaavasti edellä 233 kohdassa mainittu tuomio Gencor, 98 kohta).

262 ETA-alue on lisäksi maailmanlaajuisen markkinoiden merkittävä osa. Esimerkkinä voidaan todeta, että riidanalaisen päätöksen 1775 perustelukappaleen mukaan Intel-x86-CPU-pohjaisten tietokoneiden myynti ELIA-alueella vastasi noin 32 prosenttia maailmanlaajuisesta myynnistä. Komissio on lisäksi todennut, että Intelin myynti ETA-alueelle sijoittautuneille yrityksille vastasi arvoltaan noin 80 prosenttia ELIA-alueen myynnistä.

263 On korostettava lisäksi, että riidanalaisessa päätöksessä esitetyistä todisteista - etenkin jäljempänä 1240 kohdassa mainitusta sähköpostiviestistä - ilmenee, että Acerin tarkoituksena oli ollut myydä Euroopassa mallia, jonka markkinoille saattamista lykättiin. On siten syytä hylätä kantajan istunnossa esittämä väite, jonka mukaan on mahdollista, että kaikki kyseiset tietokoneet olisi myyty ETA-alueen ulkopuolella.

264 Sellaisen taloudellisen kannustimen myöntämisellä, jolla asiakasta rohkaistaan lykkäämään kilpailijan CPU:hun pohjautuvan sellaisen tietokoneen markkinoille saattamista maailmanlaajuisesti, jonka myyntiä Euroopassa oli suunniteltu, saattaa olla ainakin potentiaalisia vaikutuksia ETA-alueella.

265 ACT väittää jäljempänä 1240 kohdassa mainitusta sähköpostiviestistä ilmenevän, että peittelemättömät rajoitukset, joihin komissio vetoaa, koskivat Acerin myynnin rajoittamista vain Euroopan ulkopuolella oleviin maihin.

- 266 Tältä osin riittää, kun todetaan, että Acer sitoutui lopulta lykkäämään kyseisen tietokoneen markkinoille saattamista koko maailmassa (ks. jäljempänä 1246, 1247, 1268 ja 1269 kohta). ACT:n väitteet, joiden mukaan komissio olisi tukeutunut ainoastaan rikkomiseen, joka liittyi Acerin myyntiin Euroopan ulkopuolella oleviin maihin, eivät siten pidä paikkaansa.
- 267 On syytä lisäksi todeta komission päätelleen perustellusti, että riidanalaisessa päätöksessä esitetyt eri toiminnat olivat osa yhtenä kokonaisuutena pidettävää jatkettua rikkomista (ks. jäljempänä 1561-1563 kohta).
- 268 Kun tutkitaan sitä, ovatko vaikutukset huomattavia, yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen kuuluvia eri toimintoja ei ole syytä arvioida irrallaan muista. Päinvastoin on riittävää, että yhtenä kokonaisuutena pidettävällä rikkomisella kokonaisuudessaan tarkasteltuna saattaa olla huomattavia vaikutuksia.
- 269 Oikeuskäytännöstä ilmenee EY 82 artiklassa tarkoitetuista vaikutuksista jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, että huomioon on syytä ottaa määräävän aseman väärinkäytön seuraukset tosiasiallisen kilpailun rakenteelle yhteismarkkinoilla (ks. asia 22/79, Greenwich Film Production, tuomio 25.10.1979, Kok., s. 3275, 11 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Yhteisöjen tuomioistuin on myös täsmentänyt, että EY 82 artiklan soveltamista tarkasteltaessa tiettyjen sopimusten noudattamista ei pidä arvioida irrallaan muista vaan kyseisen yrityksen kaiken toiminnan valossa (ks. vastaavasti edellä mainittu asia Greenwich Film Production, tuomion 12 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin on siten vaikutuksia jäsenvaltioiden väliseen kauppaan koskevan arviointiperusteiden osalta todennut nimenomaisesti, ettei tiettyjä sopimuksia ollut arvioitava irrallaan muista.
- 270 Kun kyse on yhtenä kokonaisuutena pidettävästä jatkettua rikkomisesta, tutkittaessa sitä, onko komission toimivalta perusteltu kansainvälisen oikeuden perusteella, päädytään samaan lopputulokseen. Ei voida näet sallia, että yritykset voisivat välttyä kilpailusääntöjen soveltamiselta siten, että ne yhdistävät useita samaan tavoitteeseen tähtäviä toimintoja, joista yksikään ei irrallaan muista tarkasteltuna ole omiaan aiheuttamaan huomattavia vaikutuksia unionissa mutta jotka yhdessä tarkasteltuina ovat omiaan aiheuttamaan tällaisia vaikutuksia.
- 271 Käsiteltävänä olevassa asiassa on muistutettava, että kantajan neuvonantajan tekemien laskelmien mukaan yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkettu rikkominen on kokonaisuudessaan tarkasteltuna vaikuttanut keskimäärin 14 prosenttiin maailmanmarkkinoista, jos laskutoimitusta ei rajoiteta koskemaan ainoastaan kilpailun piiriin kuuluvaa osaa kysynnästä; tätä on pidettävä markkinoiden olennaisena osana (ks. edellä 194 kohta).
- 272 Tämän seikka on riittävä, jotta sen perusteella voidaan todeta, että kantajan menettelytapojen potentiaaliset vaikutukset olivat huomattavat.
- 273 On syytä todeta lisäksi, että komissio on osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla sen, että kantaja on noudattanut pitkäaikaista kokonaisstrategiaa, jolla pyrittiin estämään AMD:n pääsy strategisesta näkökulmasta katsottuna tärkeimpien myyntikanavien käyttäjäksi (ks. jäljempänä 1523-1552 kohta).
- 274 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että kun kyse arviointiperusteesta, joka koskee vaikutuksia jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, huomioon on syytä ottaa kilpailijan kilpailukyvyttömäksi tekemisestä tosiasiallisen kilpailun rakenteelle yhteismarkkinoilla aiheutuvat seuraukset (ks. vastaavasti edellä 248 kohdassa mainittu asia Istituto Chemioterapico Italiano ja Commercial Solvents v. komissio, tuomion 33 kohta ja yhdistetyt asiat T-24/93-T-26/93 ja T-28/93, Compagnie maritime belge transports ym. v. komissio, tuomio 8.10.1996, Kok., s. II-1201, 203 kohta). Silloin kun on kyse ETA-alueella aiheutuvien huomattavien vaikutusten määrittämisestä tutkittaessa sitä, onko komission toimivalta perusteltu kansainvälisen oikeuden perusteella, myös markkinoiden rakenteen muutokset on otettava huomioon (ks. vastaavasti edellä 233 kohdassa mainittu tuomio Gencor, 94 ja 96 kohta).

275 Tässä yhteydessä on korostettava, että kilpailijan kilpailukyvyttömäksi tekemisestä on omiaan aiheutumaan seurauksia kilpailun rakenteelle yhteismarkkinoilla, mutta myös sellaisella toiminnalla voi olla vaikutuksia tosiasiallisen kilpailun rakenteeseen yhteismarkkinoilla, joka on omiaan heikentämään kantajan ainoan maailmanlaajuisesti merkittävän kilpailijan asemaa estämällä kilpailijan pääsyn strategisesta näkökulmasta katsottuna tärkeimpien myyntikanavien käyttäjäksi, kuten tilanne on tässä asiassa. Toteamus siitä, että kantajan toiminnan potentiaalisia vaikutuksia on pidettävä huomattavina, on myös tosiasiallisen kilpailun rakenteeseen yhteismarkkinoilla kohdistuvien potentiaalisten vaikutusten vuoksi perusteltu.

276 Edellä esitetystä seuraa, että kantajan toiminnan potentiaalisia vaikutuksia on pidettävä huomattavina.

2.2) Välittömät vaikutukset

277 Intelin toiminnalla on pyritty aiheuttamaan välittömiä vaikutuksia ETA-alueella, ja se on ollut omiaan myös aiheuttamaan niitä.

278 Aceria on tällä toiminnalla pyritty kannustamaan lykkäämään AMD-CPU-pohjaisen kannettavan tietokoneen markkinoille saattamista koko maailmassa, ETA-alue mukaan lukien, ja se on ollut myös omiaan kannustamaan tähän. Markkinoille saattamisen lykkääminen merkitsee sitä, että tiettyä AMD-CPU-pohjaista tietokonemallia ei ollut saatavilla myöskään ETA-alueella tiettyinä ajanjaksona. Kyse on suorasta vaikutuksesta eikä pelkästä kimmokevaikutuksesta.

279 Toisin kuin kantaja ja ACT väittävät, se, että Intel ei myynyt Acerille CPU:ita ETA-alueella, ei merkitse sitä, että Intelin toiminnan vaikutus ETA-alueeseen olisi voinut olla vain epäsuoraa. Ehto, joka maksujen suorittamiselle asetettiin – tietyn tietokonemallin markkinoille saattamisen lykkääminen koko maailmassa ETA-alue mukaan lukien – koski suoraan Acerin tietokonemyyntiä.

280 Lisäksi yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkettu rikkominen, johon kantaja on syyllistynyt, oli kokonaisuudessaan tarkasteltuna omiaan vaikuttamaan välittömästi heikentämällä kantajan ainoaa merkittävää kilpailijaa estämällä kilpailijan pääsyn tärkeimpien myyntikanavien käyttäjäksi ja muuttamaan siten tosiasiallisen kilpailun rakennetta yhteismarkkinoilla.

2.3) Ennakoitavissa olevat vaikutukset

281 Se, että tiettyä AMD-CPU-pohjaista tietokonemallia ei ollut lykkäämisjakson aikana saatavilla myöskään ETA-alueella, oli kantajan näkökulmasta ennakoitavissa oleva vaikutus. Kyse oli näet vaikutuksesta, johon kantajan toiminnalla on pyritty.

282 Myös kantajan ainoan merkittävän kilpailijan aseman heikentyminen oli kantajan näkökulmasta ennakoitavissa oleva vaikutus, ja kantajan toiminnalla on myös pyritty siihen.

3) Lenovo

3.1) Peittelemättömät rajoitukset

i) Markkinoille saattamisen lykkääminen Kiinan markkinoilla

283 Kantaja väittää, että komission riidanalaisessa päätöksessä ensimmäisenä mainitsema markkinoille saattamisen lykkääminen liittyi kahden AMD-CPU-pohjaisen tietokonemallin myöhäistettyyn markkinoille saattamiseen Kiinassa (ks. tältä osin jäljempänä 1035 ja 1037 kohta). Tällä sopimuksella on ollut vaikutusta ainoastaan Kiinan markkinoilla, eikä sitä ole toimeenpantu unionissa.

284 Tältä osin riittää, kun todetaan, ettei komissio ole riidanalaisessa päätöksessä osoittanut, että EY 82 artiklaa olisi rikottu lykkäämällä AMD-CPU-pohjaisten kannettavien tietokoneiden markkinoille saattamista Kiinassa (ks. jäljempänä 1042 kohta). Kantajan väitteet, joiden mukaan komissiolla ei olisi ollut toimivaltaa määrätä seuraamuksia tästä toiminnasta, ovat siten tehottomia.

ii) Markkinoille saattamisen lykkääminen maailmanlaajuisilla markkinoilla

285 Riidanalaisessa päätöksessä riitautettu markkinoille saattamisen lykkääminen liittyy näiden tietokonemallien maailmanlaajuiseen myöhäistettyyn markkinoille saattamiseen. Kantaja korosti istunnossa kannekirjelmän liitteestä A.120 ilmenevän, että niiden kahden tietokonemallin suunniteltu myynti, joiden markkinoille saattamista oli lykätty, oli hyvin vähäistä.

286 Tästä liitteestä on todettava ilmenevän, että 1.6.2006 vuoden 2006 neljännelle neljännekselle arvioidut myyntiluvut olivat niiden kahden kannettavan tietokonemallin osalta, joiden markkinoille saattamista lykättiin, 5 400 ja 4 250 kappaletta ELIA-alueella.

287 Kantaja esitti istunnossa olevan mahdollista, että kaikki nämä tietokoneet olisi tarkoitettu ETA-alueen ulkopuolisille osille ELIA-alueella.

288 Tältä osin on todettava kyseen olevan pelkästään kantajan spekulatiosta, jonka tueksi se ei ole esittänyt mitään perusteluja. Varmaa on, että ETA-alueelle suunnitellun myynnin täsmällinen määrä ei ilmene kannekirjelmän liitteestä A.120. On kuitenkin todettava, että ETA-alue on erittäin merkittävä osa ELIA-alueella.

289 Kannekirjelmän liitteestä A.120 ilmenee selvästi, että Lenovo oli suunnitellut myyntiä ELIA-alueelle. Tämä seikka riittää, jotta voidaan todeta, että ETA-alueella on aiheutunut ainakin potentiaalisia vaikutuksia, koska ei ole esitetty konkreettisia seikkoja, joiden perusteella voitaisiin olettaa, että suunniteltu myynti olisi kohdistunut kokonaisuudessaan ETA-alueen ulkopuoliselle ELIA-alueelle.

290 On totta, että kyseessä olleiden tietokoneiden määrä oli vähäinen ELIA-alueella. On kuitenkin todettava, että Lenovoon kohdistettu toiminta oli osa yhtenä kokonaisuutena pidettävää jatkettua rikkomista ja että on riittävää, että tämä rikkominen kokonaisuudessaan tarkasteltuna oli omiaan aiheuttamaan huomattavia vaikutuksia. Tässä asiassa tilanne on tämä (ks. edellä 267-276 kohta).

291 Edellä 277-282 kohdassa esitetyt seikat soveltuvat mutatis mutandis, kuin kyse on välittömistä ja ennakoitavissa olevista vaikutuksista.

3.2) Yksinostoalennukset

292 Riidanalaisen päätöksen mukaan Intel on myöntänyt Lenovolle tammikuusta 2007 joulukuuhun 2007 alennuksia, joiden ehtona oli, että Lenovo ostaa kaikki kannettaviin tietokoneisiinsa tarkoitetut x86-CPU:t Inteliltä.

293 Riidanalaisessa päätöksessä todettiin siten, että Intel on myöntänyt Lenovolle taloudellisen kannustimen rohkaistakseen Lenovia käyttämään kannettavissa tietokoneissaan yksinomaan Intelin tuottamia x86-CPU:ita. Tämä toiminta oli omiaan aiheuttamaan välittömänä vaikutuksena sen, että yhtään Intelin kilpailijan x86-CPU-pohjaista Lenovon kannettavaa tietokonetta ei ollut saatavilla missään eli ei myöskään ETA-alueella. Se seikka, että Intel myy CPU:ita, kun Lenovo taas myy tietokoneita, ei merkitse sitä, että vaikutus voisi olla vain epäsuora. Jos Lenovo näet hankkii kaikki tarvitsemansa pöytätietokoneisiinsa tarkoitetut x86-CPU:t Inteliltä, tämä merkitsee suoraan ja välttämättä sitä, että Lenovo ei voi valmistaa tai myydä yhtään kilpailijalta peräisin olevaan CPU:hun pohjautuvaa kannettavaa tietokonetta.

- 294 Tämä vaikutus oli Intelin näkökulmasta ennakoitavissa oleva, ja Intelin toiminnalla on myös pyritty siihen.
- 295 Vaikutusten huomattavuuden osalta riittää, kun muistutetaan, että yksinostoalennukset olivat osa yhtenä kokonaisuutena pidettävää jatkettua rikkomista, joka kokonaisuudessaan tarkasteltuna oli omiaan aiheuttamaan huomattavia vaikutuksia unionin alueella ja ETA-alueella, ja että tämä on riittävää (ks. edellä 267-276 kohta). Niinpä ei ole tarpeen tarkastella kysymystä siitä, olivatko Lenovolle myönnetyt yksinostoalennukset tarkasteltuina irrallaan muista omiaan aiheuttamaan huomattavia vaikutuksia näillä alueilla.
- 296 Edellä esitetystä seuraa, että Intelin toiminta, johon komissio riidanalaisessa päätöksessä vetoaa, oli omiaan aiheuttamaan huomattavia, välittömiä ja ennakoitavissa olevia vaikutuksia ETA-alueella. Tästä seuraa, että komission toimivalta määrätä seuraamuksia tästä toiminnasta on perusteltu kansainvälisen oikeuden sääntöjen perusteella.
- 297 Jatkossa tarkastellaan siten ylimääräisenä perusteluna kyseessä olleen toiminnan toimeenpanoa ETA-alueella.

c) Toimeenpano

- 298 Kantajan mukaan oikeuskäytännössä edellytetään, että yrityksen on myytävä itse suoraan unionin alueelle tuotteita, joita kyseinen toiminta koskee, jotta komissio olisi toimivaltainen. Komissio ei ole käsiteltävänä olevassa asiassa osoittanut, että kukin väitetyistä väärinkäytöistä kattaisi Intelin merkityksellisen tuotteen eli x86-CPU:iden suorat myynnit ostajille unionissa tai ETA-alueella.
- 299 Kantaja korostaa, ettei se ole myynyt x86-CPU:ita Acerille tai Lenovolle ETA-alueella. Acer ja Lenovo eivät ole myyneet riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettuja tuotteita eli x86-CPU:ita vaan x86-CPU-pohjaisia tietokoneita.
- 300 Komissio ei hyväksy kantajan väitteitä.

1) Acer

- 301 On syytä muistuttaa, että kyseisten menettelytapojen toimeenpano unionissa riittää, jotta sillä voidaan perustella komission toimivalta kansainvälisen oikeuden perusteella (ks. vastaavasti edellä 232 kohdassa mainittu sellutuomio, tuomion 16 kohta).
- 302 On totta, että yhteisöjen tuomioistuin on todennut edellä 232 kohdassa mainitussa sellutuomiossa (12, 13, 16 ja 17 kohta), että kyseisen kartellin toimeenpano yhteismarkkinoilla oli tapahtunut siten, että kartellin osapuolet olivat myyneet suoraan ja tosiasiallisesti koordinoitulla hinnoilla unioniin sijoittautuneille ostajille.
- 303 Tästä ei kuitenkaan johdu se, että komission riidanalaisen päätöksen adressaattien suorat myynnit olisivat ainoa tapa toimeenpanna menettelytapa unionissa. Pelkästään sillä seikalla, että kantaja ei ole myynyt CPU:ita Acerin ja Lenovon ETA-alueelle sijoittuneille tytäryhtiöille, ei suljeta pois sitä, että kyseiset menettelytavat on toimeenpantu ETA-alueella.
- 304 Tässä asiassa komissio ei ole riidanalaisessa päätöksessä vedonnut kantajan itsensä ETA-alueella toteuttamaan toimintaan, jolla Aceriin kohdistetut peittelemättömät rajoitukset olisi pantu täytäntöön.
- 305 Määräävän aseman väärinkäyttö on pitänyt tässä asiassa kuitenkin sisällään sen, että Acerille on myönnetty taloudellinen kannustin, jolla sitä on rohkaistu lykkäämään tietyn kannettavan tietokonemallin markkinoille saattamista koko maailmassa. Intelin suorittamiin maksuihin liittynyt

ehto - eli tietyn AMD-CPU-pohjaisen kannettavan tietokonemallin markkinoille saattamisen lykkääminen - oli siten tarkoitettu toimeenpantavaksi Acerin toimilla koko maailmassa ETA-alue mukaan lukien.

- 306 Tällaisessa tapauksessa olisi keinotekoista ottaa huomioon pelkästään määräävässä asemassa olevan yrityksen itsensä toimeenpanemat menettelytavat. Päinvastoin huomioon on otettava myös se, että sen asiakas toimeenpanee ne.
- 307 Sitä, että määräävässä asemassa olevan yrityksen asiakas pidättäytyy tässä yhteydessä myymästä tiettyä tietokonemallia ETA-alueella tietynä ajanjaksona, on pidettävä peittelemättömän rajoituksen toimeenpanemisena.
- 308 Lisäksi riidanalaisessa päätöksessä mainituista todisteista ilmenee, että Acer oli toteuttanut toimia ELIA-alueella lykkätäkseen kyseisen tietokoneen markkinoille saattamista. Jäljempänä 1247 kohdassa mainitusta sähköpostiviestistä, johon komissio on tässä yhteydessä istunnossa vedonnut, ilmenee näet, että Acerin [*luottamuksellinen tieto*] oli saanut ohjeet ”jättää väliin” kyseinen AMD-CPU vuonna 2003 ja että nämä ohjeet toimeenpantiin ELIA-alueella.
- 309 Edellä esitetystä johtuu, että komission toimivalta oli perusteltu myös sen vuoksi, että rikkominen toimeenpantiin unionin alueella ja ETA-alueella.

2) Lenovo

- 310 Kun kyse on peittelemättömistä rajoituksista eli alennuksista, jotka oli myönnetty sillä ehdolla, että Lenovo lykkää kahden tietokonemallin markkinoille saattamista, on todettava tarkoituksen olleen, että Lenovo toimeenpanee nämä rajoitukset koko maailmassa ETA-alue mukaan lukien. Tästä seuraa, että komission toimivalta oli perusteltu myös sen vuoksi, että rikkominen toimeenpantiin kyseisellä alueella. Edellä 304-307 kohdassa esitetyt seikat soveltuvat tältä osin mutatis mutandis.
- 311 Yksinostoalennusten edellyttämän vastineen eli sen osalta, että Lenovo hankki kannettaviin tietokoneisiinsa tarkoitetut x86-CPU:t yksinomaan Inteliltä, on todettava tarkoituksena olleen, että Lenovo toimeenpanee edellytetyn vastineen myymällä yksinomaan Intelin x86-CPU-pohjaisia kannettavia tietokoneita koko maailmassa ETA-alue mukaan lukien. Tässä yhteydessä on syytä korostaa, että CPU:iden käyttötarkoitus eli se, että Lenovo käyttää niitä kannettavissa tietokoneissa, oli osa tätä vastinetta, sellaisena kuin se oli määritelty. Kantaja ei siten voi esittää mitään väitteitä sen perusteella, että merkitykselliset markkinat olivat x86-CPU-markkinat ja että Lenovo ei myynyt CPU:ita vaan CPU-pohjaisia tietokoneita. Edellytetyllä vastineella - sellaisena kuin se on määritelty - on muodostettu Lenovon tuottamiin ja myymiin tietokoneisiin suora yhteys.
- 312 Kantajan toiminnalla on pyritty siihen, että Lenovolta edellytetty vastine toimeenpantaisiin kaikkialla, missä Lenovo myy kannettavia tietokoneita ETA-alue mukaan lukien.
- 313 Koska edellytetty vastine - sellaisena kuin se on määritelty - liittyi erityisesti CPU:ihin, joita oli tarkoitus käyttää tietyn tyyppisissä tuotteissa eli kannettavissa tietokoneissa, kantaja ei voi väittää perustellusti, ettei kantajalla itsellään olisi ollut vaikutusvaltaa siihen, mihin Lenovo Intelin CPU:t käytti. Kantaja ei ole myöskään väittänyt, ettei se olisi ollut tietoinen siitä, että Lenovo toimi yhteismarkkinoilla ja myi siellä kannettavia tietokoneitaan.
- 314 Edellä esitetystä seuraa, että kantajan Lenovoon kohdistama toiminta huomioon ottaen komission toimivalta oli perusteltu myös sen vuoksi, että rikkominen toimeenpantiin unionissa ja ETA-alueella.

d) Vaikutukset jäsenvaltioiden väliseen kauppaan

- 315 Kantaja väitti istunnossa myös, ettei kyseinen toiminta ollut omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.
- 316 Siltä osin, kuin kyse on vaikutuksia jäsenvaltioiden väliseen kauppaan koskevasta arviointiperusteesta, komissio on riidanalaisen päätöksen 1750 perustelukappaleessa todennut, että väärinkäytöille, joilla on vaikutuksia kilpailun rakenteeseen useammassa kuin yhdessä jäsenvaltiossa, on ominaista se, niillä pystytään vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.
- 317 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että jotta päätös, sopimus tai menettelytapa olisi omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, kaikkien objektiivisten oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella on oltava riittävän todennäköistä, että ne tosiasiallisesti tai mahdollisesti vaikuttavat jäsenvaltioiden välisiin kauppavirtoihin suoraan tai välillisesti tavalla, joka voisi haitata jäsenvaltioiden välisten yhtenäismarkkinoiden toteuttamista. Tämä vaikutus ei myöskään saa olla merkityksetön (ks. edellä 256 kohdassa mainittu asia Javico, tuomion 16 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 318 Kantaja ei ole tässä asiassa väittänyt, että sen Aceriin ja Lenovoon kohdistamalla toiminnalla olisi ollut liittymä vain yhden jäsenvaltion alueeseen. Kiistääkseen vaikutukset jäsenvaltioiden väliseen kauppaan kantaja on tukeutunut pikemminkin siihen, että vaikutukset ovat ilmenneet ETA-alueen ulkopuolisilla alueilla, ja siihen, että kyseisten tietokoneiden määrä on joka tapauksessa ollut erittäin pieni, joten vaikutukset eivät ole voineet olla missään tapauksessa huomattavia.
- 319 Kuten edellä 269 kohdassa on todettu, kantajan Aceriin ja Lenovoon kohdistaman toiminnan vaikutuksia ei ole kuitenkaan syytä arvioida irrallaan muista. Yhtenä kokonaisuutena pidettävä rikkominen, johon kantaja on syyllistynyt, oli kokonaisuudessaan tarkasteltuna omiaan vaikuttamaan huomattavasti unionissa ja ETA-alueella.
- 320 On siten syytä hylätä kantajan väitteet, joilla vaikutukset jäsenvaltioiden väliseen kauppaan on pyritty kiistämään.
- 321 Kaikesta edellä esitetystä johtuu, että kantajan väite, jolla komission toimivalta on pyritty kiistämään, on hylättävä.

C Menettelyvirheet

1. 1. Komission kieltäytyminen myöntämästä kantajalle toisesta suullista kuulemista

- 322 Kantaja väittää ACT:n tukemana, että komissio on kieltäytynyt virheellisesti järjestämästä toista suullista kuulemista kuullakseen Inteliä vuoden 2008 täydentävästä väitetiedoksiannosta (ks. edellä 9 kohta) ja tosiseikkoja koskevasta kirjelmästä (ks. edellä 13 kohta), vaikka näihin asiakirjoihin sisältyi aivan uusia väitteitä, jotka koskivat erityisesti ehdollisia alennuksia, Lenovoon kohdistettuja peittelemättömiä rajoituksia ja alennusten myöntämistä MSH:lle.
- 323 [EY] 81 ja [EY] 82 artiklan mukaisten komission menettelyjen kulusta 7.4.2004 annetun komission asetuksen (EY) N:o 773/2004 (EUVL L 123, s. 18) 10 artiklan 2 kohdan mukaan toimittaessaan väitetiedoksiannon asianomaisille osapuolille komissio asettaa määräajan, jonka kuluessa osapuolet voivat esittää sille näkökantansa kirjallisesti. Komissio ei ole velvollinen ottamaan huomioon määräajan jälkeen saatuja kirjallisia huomautuksia.
- 324 Asetuksen (EY) N:o 773/2004 12 artiklan mukaan komissio antaa osapuolille, joille se on osoittanut väitetiedoksiannon, tilaisuuden esittää perustelunsa suullisessa kuulemisessa, jos ne pyytävät tätä kirjallisissa huomautuksissaan.

- 325 Osapuolten kesken on vuoden 2008 täydentävän väitetiedoksiannon osalta riidatonta se, että edellä mainittujen säännösten nojalla kantajalla oli lähtökohtaisesti oikeus toiseen suulliseen kuulemiseen. Komissio on tunnustanut tämän oikeuden vuoden 2008 täydentävään väitetiedoksiantoon liitetystä saatekirjeessä. On kuitenkin todettava, että kantaja ei ole pyytänyt toisen suullisen kuulemisen järjestämistä asetetussa määräajassa. Komissio oli vuoden 2008 täydentävässä väitetiedoksiannossa antanut kantajalle aluksi kahdeksan viikon määräajan esittää huomautuksensa. Kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja pidensi 15.9.2008 tätä määräaikaa 17.10.2008 saakka (ks. edellä 10 kohta). Kantaja ei vastannut vuoden 2008 täydentävään väitetiedoksiantoon viimeksi mainitussa määräajassa. Se pidättäytyi samalla pyytämästä toista suullista kuulemistä. Näin ollen kantaja on menettänyt oikeutensa toiseen suulliseen kuulemiseen.
- 326 Tämän asetuksen (EY) N:o 773/2004 10 artiklan 2 kohdan ja 12 artiklan sanamuodosta jo seuraavan päätelmän vahvistaa asetuksen säännösten tavoite. Väitetiedoksiannon adressaatin velvollisuutta pyytää oikeudenmenetyksen uhalla suullista kuulemistä komission asettamassa määräajassa voidaan perustella prosessiekonomian syillä. Suullisen kuulemisen valmistelu näet edellyttää komissiolta varsin merkittäviä koordinoitiponnistuksia, sillä suullisessa kuulemisessa ovat läsnä paitsi väitetiedoksiannon adressaatti ja komission yksiköiden edustajat myös kolmannet osapuolet ja jäsenvaltioiden edustajat tarpeen mukaan. Komissiolla on lisäksi oltava riittävästi aikaa, jotta se kykenee ottamaan suullisessa kuulemisessa esitetyt huomautukset huomioon lopullisessa päätöksessä.
- 327 Tosiseikkoja koskevan kirjelmän osalta on tämän jälkeen todettava, että asetuksen N:o 773/2004 12 artiklassa säädetty oikeus suulliseen kuulemiseen on olemassa vain komission lähettämän väitetiedoksiannon johdosta. Kantajalla ei siten ollut oikeutta suulliseen kuulemiseen tosiseikkoja koskevasta kirjelmästä. On joka tapauksessa todettava, ettei kantaja ole pyytänyt asetetussa määräajassa suullista kuulemistä myöskään tästä kirjelmästä, sillä se ei vastannut kirjelmään 23.1.2009 päättyneen määräajan kuluessa.
- 328 Komissio on siten kieltäytynyt perustellusti järjestämästä suullista kuulemistä vuoden 2008 täydentävästä väitetiedoksiannosta tai tosiseikkoja koskevasta kirjelmästä. Kantajan ja ACT:n esittämät perustelut eivät pysty horjuttamaan tätä päätelmää.
- 329 Kantaja väittää ensinnäkin, että komissio on 2.2.2009 päivätyssä kirjeessä (ks. edellä 15 kohta) nimenomaisesti suostunut ottamaan huomioon kantajan kirjalliset huomautukset vuoden 2008 täydentävästä väitetiedoksiannosta ja tosiseikkoja koskevasta kirjelmästä edellyttäen, että ne toimitetaan komissiolle ennen 5.2.2009. Kantajan mukaan komissio on näin toimien pidentänyt suullista kuulemistä koskevan pyynnön esittämisen määräaikaa 5.2.2009 saakka.
- 330 Väite on hylättävä. Komissio toteaa perustellusti, että se on niin hallinnollisessa menettelyssä kuin riidanalaisessa päätöksessäkkin nimenomaisesti kieltäytynyt ottamasta Intelin myöhästynyttä kirjelmää huomioon määräajassa toimitettuna vastauksena ja sulkenut myös pois sen, että näiden huomautusten huomioon ottaminen voitaisiin tulkita asetetun määräajan pidentämiseksi. Komissio on näet todennut erityisesti 2.2.2009 päivätyssä kirjeessä, johon kantaja tukeutuu perustellakseen väitteitään, ettei se ollut velvollinen hyväksymään määräajan päättymisen jälkeen esitettyä suullista kuulemistä koskevaa pyyntöä ja että sen yksiköiden mukaan hallinnollisen menettelyn moitteeton kulku ei edellyttänyt suullisen kuulemisen järjestämistä. Toisin kuin kantaja väittää, komissio ei ole siten pidentänyt 2.2.2009 päivätyssä kirjeessä suullista kuulemistä koskevan pyynnön esittämisen määräaikaa 5.2.2009 saakka.
- 331 Kantaja väittää toiseksi, että se ei ole toimittanut vastaustaan vuoden 2008 täydentävään väitetiedoksiantoon tai tosiseikkoja koskevaan kirjelmään ennen 5.2.2009 sen vuoksi, että se saattoi tänä ajankohtana unionin yleisessä tuomioistuimessa vireille kanteen saadakseen kumotuksi kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan 15.9.2008 tekemän päätöksen ja saadakseen väliaikaismääräyksen, jossa asetetun määräajan kulumisen keskeytettäisiin.

- 332 On kuitenkin todettava, että kantaja olisi voinut esittää komissiolle huomautuksensa vuoden 2008 täydentävästä väitetiedoksiannosta turvaamistoimenpiteen omaisesti samalla, kun se käytti oikeuttaan saada asiansa käsitellyksi unionin yleisessä tuomioistuimessa. Kuten unionin yleisen tuomioistuimen presidentti totesi edellä 14 kohdassa mainitussa asiassa Intel vastaan komissio antamassaan määräyksessä (87 kohta), se, että kantaja oli saattanut kumoamiskanteen ja väli-toimihakemuksen vireille, ei mitenkään estänyt kantajaa valmistelemasta käytettävissään olleiden seikkojen perusteella vastausta vuoden 2008 täydentävään väitetiedoksiantoon ja toimittamasta vastausta määräajassa ainakin turvaamistoimenpiteen omaisesti. Tämä pätee erityisesti sen vuoksi, että kantaja oli saanut kuulemismenettelystä vastaavalta neuvonantajalta neljän viikon pidennyksen määräaikaan. Intel olisi voinut joka tapauksessa pyytää suullista kuulemista kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan asettamassa määräajassa eli ennen 17.10.2008, sillä tämän pyynnön esittäminen ei ollut riippuvainen mistään lisätiedoista.
- 333 Samaa päättelyä voidaan soveltaa myös tosiseikkoja koskevaan kirjelmään, tämän kuitenkin rajoittamatta sitä, että asetuksen N:o 773/2004 12 artiklassa ei säädetä suullisesta kuulemisesta tosiseikkoja koskevan kirjelmän lähettämisen vuoksi (ks. edellä 327 kohta). Kantajan vireille saattama kumoamiskanne tai väli-toimihakemus ei estänyt kantajaa pyytämästä suullista kuulemista asetetussa määräajassa.
- 334 Kolmanneksi on totta, että asetuksen N:o 773/2004 10 artiklan 2 kohdan ja 12 artiklan mukaan komissiolle ei ole harkintavaltaa suullista kuulemista koskevan oikeuden osalta. Asetuksen N:o 773/2004 12 artiklassa säädetään, että komissio ”antaa” osapuolille, joille se on osoittanut väitetiedoksiannon, tilaisuuden esittää perustelunsa suullisessa kuulemisessä, jos ne pyytävät tätä kirjallisissa huomautuksissaan. Kantaja ei ole kuitenkaan esittänyt pyyntöä asetetussa määräajassa, joten tätä säännöstä ei sovelleta.
- 335 Kantaja väittää neljänneksi, että kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan 17.2.2009 tekemä päätös, jolla tämä neuvonantaja hylkäsi kantajan uuden pyynnön saada suullinen kuuleminen vuoden 2008 täydentävästä väitetiedoksiannosta, oli kohtuuton ja suhteeton.
- 336 Tältä osin on muistutettava, että kantaja ei ole pyytänyt suullisen kuulemisen järjestämistä vuoden 2008 täydentävästä väitetiedoksiannosta asetetussa määräajassa. Kuten kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja on 17.2.2009 tekemässään päätöksessä perustellusti korostanut, subjektiivinen oikeus suullisen kuulemisen järjestämiseen on voimassa väitetiedoksiantoon vastaamiselle asetetun määräajan päättymiseen saakka. Komissiolle ei ole ollut velvollisuutta järjestää suullista kuulemista tämän määräajan päättymisen jälkeen.
- 337 Komissio ei ole siten jättänyt noudattamatta asetuksen N:o 773/2004 12 artiklaa hyväksyessään sen, että kuulemismenettelystä vastaavalla neuvonantajalla on kuitenkin harkintavaltaa myöntää suullinen kuuleminen, vaan se on tulkinnut tätä asetusta kantajan eduksi. Kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja on esittänyt 17.2.2009 päivätyssä kirjeessään yksityiskohtaiset syyt sille, miksi hän on kieltäytynyt myöntämästä toista suullista kuulemista. Kantaja väittää tältä osin vain, että suullisen kuulemisen järjestämisestä ei olisi aiheutunut komissiolle vahinkoa, koska hallinnollisen menettelyn kulun viivästyminen toisen suullisen kuulemisen vuoksi olisi kantajan mukaan ollut ”vähäistä”. On kuitenkin todettava, ettei kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja ole tehnyt virhettä todetessaan lähinnä, että hallinnollisen menettelyn kulun asiattomasta viivästyisestä olisi saattanut aiheutua vahinkoa paitsi niiden kolmansien osapuolten oikeuksille, joita kantajaan kohdistettu menettely koski, myös niiden osapuolten oikeuksille, jotka olivat rinnakkaisissa menettelyissä pyytäneet suullisia kuulemisia määräajassa.
- 338 ACT väittää asiallisesti viidenneksi, että huolimatta siitä, että asetuksen N:o 773/2004 12 artiklassa säädetään suullisen kuulemisen järjestämisestä vain komission väitetiedoksiannon lähettämisen vuoksi, komissio oli kuitenkin velvollinen myöntämään suullisen kuulemisen tosiseikkoja koskevan kirjeen lähettämisen vuoksi, koska kantajalla on perustavanlaatuinen oikeus siihen, että sen

puolustautumisoikeuksia kunnioitetaan. Nämä perustelut eivät ole vakuuttavia. Aivan aluksi on syytä huomauttaa, että kantajan puolustautumisoikeudet toteutetaan asetuksen N:o 773/2004 V luvussa, jonka otsikkona on ”Oikeus tulla kuuluksi” ja johon kyseisen asetuksen 10 artiklan 2 kohdan ja 12 artiklan säännökset sisältyvät. Kantaja tai ACT eivät ole esittäneet perusteluja, jotka koskisivat näiden säännösten mahdollista lainvastaisuutta. Kun ACT väittää, että komissio ei voi vedota omissa asetuksissaan itse vahvistamiinsa rajoituksiin perustellakseen osapuolelle kuuluvan, perustavanlaatuisen kuulluksi tulemistä koskevan oikeuden loukkaamista, on todettava, että asetuksen N:o 1/2003 33 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan komissio on oikeutettu antamaan kuulemistä koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä. Tämä jälkeen on huomautettava vielä ylimääräisenä perusteluna, että vaikka oletettaisiinkin, että puolustautumisoikeuksien kunnioittamisen takia komissio voisi olla erityisissä olosuhteissa velvollinen järjestämään suullisen kuulemisen tosiseikkoja koskevan kirjelmän lähettämisen vuoksi, on kuitenkin niin, ettei tämä oletettu oikeus olisi rajoittamaton. Komissio voisi rajoittaa sitä vahvistamalla määräaikoja suullista kuulemistä koskevan pyynnön esittämiseksi. Käsiteltävänä olevassa asiassa kantaja ei ole kuitenkaan vastannut tosiseikkoja koskevaan kirjelmään määräajassa (ks. edellä 327 kohta).

339 Kaikesta edellä esitetystä ilmenee, että komissio on voinut kieltäytyä järjestämästä suullista kuulemistä Intelin kuulemiseksi vuoden 2008 täydentävästä väitetiedoksiannosta ja tosiseikkoja koskevasta kirjelmästä ilman, että se olisi tehnyt oikeudellisen virheen tai jättänyt noudattamatta asetuksen N:o 773/2004 säännöksiä.

2. Komission kieltäytyminen hankkimasta tiettyjä AMD:n asiakirjoja

a) Asian tausta ja asianosaisten kannat

340 Sen jälkeen kun kantajan ja AMD:n niiden välistä Delawaren osavaltiossa vireillä ollutta oikeudenkäyntiä (ks. edellä 11 kohta) varten laatimat kirjelmät julkaistiin internetsivulla, komissio pyysi 21.5.2008 sekä kantajaa että AMD:tä toimittamaan sille kaikki asiakirjat, jotka ne ovat laatineet tai vastaanottaneet ja joita niiden valmisteluasiakirjoissa on lainattu.

341 Kantaja ilmoitti 6.8.2008 päivätyssä kirjeessään katsovansa, että komission tutkimukset olivat puutteellisia. Kantaja kehotti komissiota pyytämään AMD:tä toimittamaan kaikki vuoden 2008 täydentävän väitetiedoksiannon sisältämien väitteiden kannalta merkitykselliset asiakirjat. Se korosti lisäksi, että Delawaren osavaltion tuomioistuimen, jonka ratkaistavaksi asia oli saatettu, 26.9.2006 antama turvaamistointa koskeva määräys (protective order, jäljempänä määräys) esti kantajaa käyttämästä kyseisen oikeudenkäynnin ulkopuolella AMD:n Delawaren osavaltion oikeudenkäynnin yhteydessä toimittamia asiakirjoja.

342 Kantaja lähetti komissiolle 4.9.2008 päivätyyn kirjeeseen liitteenä 87 kohtaa käsittävän luettelon (jäljempänä luettelo), jossa lueteltiin ne asiakirjat tai asiakirjaryhmät, joita se kehotti komissiota hankkimaan AMD:ltä.

343 Komissio ilmoitti kantajalle 6.10.2008 kirjeitse päättäneensä pyytää AMD:tä toimittamaan kyseiset asiakirjat siltä osin, kuin asiakirjoja oli kuvailtu luettelossa siten, että ne oli mahdollista yksilöidä täsmällisesti, ja se lähetti kantajalle luettelon seitsemästä asiakirjasta, joiden esittämistä se oli AMD:ltä pyytänyt.

344 Komissio on riidanalaisen päätöksen 61-74 perustelukappaleessa selittänyt, miksi se ei katsonut olleensa velvollinen hankkimaan muita luettelossa mainittuja asiakirjoja, ja se on korostanut, että kantaja pyyntö ei ollut riittävän täsmällinen, että pyyntö oli suhteeton, että kantaja ei ollut osoittanut käyttäneensä kaikkia käytettävissään olleita keinoja esittääkseen komissiolle lisää Delawaren osavaltiossa vireillä olleen oikeudenkäynnin asiakirjoja ja että ne asiakirjat, joita kantaja oli kehottanut komissiota hankkimaan, eivät puhuneet kantajan puolesta.

- 345 Kantajan mukaan asiakirjoilla, jotka se oli kehottanut komissiota hankkimaan AMD:ltä, oli sen puolustuksen kannalta erityistä merkitystä varsinkin sen osoittamiseksi, että OEM-valmistajat eivät olisi ostaneet enempää AMD-CPU:ita, vaikka kantaja ei olisi toteuttanut riitautettua toimintaa, ja että AMD:llä oli ollut tuotantokapasiteettiin liittyviä rajoituksia. Koska komissio kieltäytyi hankkimasta AMD:ltä näitä lisäasiakirjoja, komissio ei ollut analysoinut merkityksellisiä todisteita vaan rikkonut olennaista menettelyllistä vaatimusta. Komissio oli siten loukannut Intelin puolustautumisoikeuksia.
- 346 Kantaja korostaa, että ne seitsemän asiakirjaa, joiden esittämistä komissio oli AMD:ltä pyytänyt, eivät olleet ainoat luettelossa selkeästi yksilöidyt. Unionin yleisen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen antamassaan vastauksessa kantaja väitti vielä, ettei se olisi kyennyt määräystä loukkaamatta yksilöimään kyseisiä asiakirjoja täsmällisemmin kuin luettelossa.
- 347 Komissio vastaa puolestaan, että kantaja pyyntö ei pohjautunut millekään oikeudelliselle perustalle, sillä kyseiset asiakirjat eivät kuulu tutkinta-aineistoon.
- 348 Kantajan esittämät seikat eivät olisi voineet myöskään osoittaa kantajaa syyttömäksi. Intelin toiminnan lainvastaisuuden osoittamiseksi ei ole näet tarpeen osoittaa markkinoiden tosiasiallista sulkemista kilpailulta tai AMD:n tuotantokapasiteetin rajoituksia tai AMD:n liiketoiminnallisia tai teknisiä saavutuksia taikka kuluttajille mahdollisesti aiheutunutta vahinkoa.

b) Millä edellytyksillä komissio voi olla velvollinen hankkimaan asiakirjoja

1) Nykyinen oikeuskäytäntö

- 349 Kantaja tukeutuu oikeutta tutustua asiakirjoihin koskevaan oikeuskäytäntöön, jonka mukaan yksin komission tehtävänä ei voi olla päättää siitä, mitkä asiakirjat ovat hyödyllisiä kilpailusääntöjen rikkomismenettelyn kohteena olevien yritysten puolustuksessa (ks. vastaavasti asia T-30/91, Solvay v. komissio, tuomio 29.6.1995, Kok., s. II-1775, jäljempänä tuomio Solvay, 81 kohta).
- 350 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan puolustautumisoikeuksien noudattamisen periaatteeseen erottamattomasti liittyvä oikeus tutustua asiakirjoihin merkitsee, että komission on annettava asianomaiselle yritykselle mahdollisuus tutkia kaikki tutkinta-aineistoon sisältyvät asiakirjat, joilla saattaa olla merkitystä sen puolustuksen kannalta (ks. vastaavasti asia C-199/99 P, Corus UK v. komissio, tuomio 2.10.2003, Kok., s. I-11177, 125–128 kohta ja edellä 349 kohdassa mainittu tuomio Solvay, 81 kohta).
- 351 On kuitenkin korostettava, että tässä oikeuskäytännössä on kyse oikeudesta tutustua komission tutkinta-aineistoon sisältyviin asiakirjoihin. Oikeuskäytännöstä ilmenee toki selkeästi, että komissio on velvollinen antamaan asianosaisille tilaisuuden tutustua kaikkiin hallinnolliseen asiakirja-aineistoon sisältyviin asiakirjoihin sisäisiä tai luottamuksellisia asiakirjoja lukuun ottamatta ja että komissio ei saa tutkia yksin, mitkä asiakirjat voivat olla hyödyllisiä yritysten puolustuksessa. Velvollisuus antaa tilaisuus tutustua kaikkiin hallinnolliseen asiakirja-aineistoon sisältyviin asiakirjoihin ei kuitenkaan merkitse sitä, että komissio olisi velvollinen hankkimaan kantajan puolesta mahdollisesti puhuvia eri asiakirjoja.
- 352 Oikeuskäytännössä on otettu jo kantaa edellytyksiin, joiden täytyessä on annettava tilaisuus tutustua komission hallussa oleviin sellaisiin asiakirjoihin, jotka eivät ole osa varsinaista tutkinta-aineistoa. Menettelyn muiden osapuolten väitetiedoksiantoon esittämien vastausten osalta oikeuskäytännöstä ilmenee, että kun kyse on asiakirjoista, jotka eivät sisälly tutkinta-aineistoon väitetiedoksiannon toimittamisen hetkellä, komission on annettava tiedoksi nämä muiden asianomaisten osapuolten esittämät vastaukset ainoastaan, jos ilmenee, että ne sisältävät asianomaisia vastaan tai niiden puolesta puhuvia uusia seikkoja (asia T-240/07, Heineken Nederland ja Heineken v. komissio, tuomio 16.6.2011,

Kok., s. II-3355, 242 kohta) tai jos nämä vastaukset ovat välttämättömiä, jotta kantaja voi riitauttaa luvut, joita komissio on käyttänyt väitetiedoksiannossa (ks. vastaavasti asia T-199/08, Ziegler v. komissio, tuomio 16.6.2011, Kok., s. II-3507, 118 kohta).

- 353 Oikeuskäytännössä on täsmennetty tässä yhteydessä, että yhdistetyissä asioissa C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. vastaan komissio, 7.1.2004 annetussa tuomiossa (Kok., I-123, 126 kohta) esitetty perustelu, jonka mukaan kyseisen yrityksen puolustuksen kannalta hyödyllisten asiakirjojen määrittely ei ole yksinomaan komission asia, koskee komission asiakirja-aineistoon sisältyviä asiakirjoja, eikä sitä voida soveltaa vastauksiin, jotka muut asianomaiset osapuolet ovat antaneet komission tiedoksi antamiin väitteisiin (edellä 352 kohdassa mainittu asia Heineken Nederland ja Heineken v. komissio, tuomion 254 kohta).
- 354 Yhdistetyissä asioissa T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ja T-104/95, Cimenteries CBR ym. vastaan komissio, 15.3.2000 annetussa tuomiossa (Kok., s. II-491), johon kantaja on vedonnut, tarkasteltiin useita väitteitä, jotka liittyivät siihen, että komissio ei ollut antanut tilaisuutta tutustua asiakirjoihin, jotka asianomaisten yritysten mukaan olisivat olleet hallinnollisessa menettelyssä hyödyllisiä niiden puolustuksen valmistelun kannalta. Näitä olivat muiden väitetiedoksiannon adressaattien väitetiedoksiantoon antamat vastaukset, valtiosisäisiä kartelleja koskevien kuulemistilaisuuksien pöytäkirja, tietyn järjestelmän tiedoksiantoa koskeva komission asiakirja-aineisto, tiettyjä valtiontukia koskeva komission asiakirja-aineisto, jotkin komission sisäiset muistiot ja samaa kartellia koskevissa asioissa esitetyt vastineet (kyseisen tuomion 380 kohta). Kyse oli asiakirjoista, jotka eivät kuuluneet varsinaiseen tutkinta-aineistoon mutta olivat kuitenkin komission hallussa.
- 355 Tarkasteltavana oleva tilanne poikkeaa kuitenkin edellä 349-354 kohdassa lainatun oikeuskäytännön lähtökohtana olleesta tilanteesta. Nyt käsiteltävässä asiassa kyse on asiakirjoista, jotka eivät ole olleet edes komission hallussa. Esillä oleva kysymys ei siten liity asiakirjoihin tutustamista koskevan oikeuden laajuuteen.
- 356 Kantaja väittää, että oikeutta tutustua jo tutkinta-aineistoon sisältyviin, sen puolesta puhuviin asiakirjoihin koskevassa oikeuskäytännössä seurattua päättelyä on sovellettava a fortiori silloin, kun komissio on pidättäytynyt paitsi antamasta tietoja myös hankkimasta merkityksellisiä sen puolesta puhuvia asiakirjoja. Perustelujen taustalla oleva logiikka lienee se, että jos ei voida hyväksyä sitä, että yksin komissio tarkistaa, mitkä asiakirja-aineistoon sisältyvät asiakirjat ovat hyödyllisiä asianomaisten yritysten puolustuksessa, tilanne on sitäkin vakavampi, jos tiettyjä asiakirjoja ei sisälly asiakirja-aineistoon lainkaan; tällöin edes komissio ei kykene tarkistamaan, sisältyykö niihin asianosaisen puolesta puhuvia seikkoja.
- 357 Nämä perustelut eivät ole vakuuttavia. Tällaisessa logiikassa ei oteta huomioon sitä, että koko asiakirja-aineistoon tutustumista koskevaa oikeutta koskevan oikeuskäytännön perusajatuksena on se, että asianosaisten prosessuaalinen yhdenvertaisuus edellyttää sitä, että asianomaisella yrityksellä on käytössään sama menettelyssä käytetty asiakirja-aineisto kuin komissiolla (ks. vastaavasti edellä 349 kohdassa mainittu tuomio Solvay, tuomion 83 kohta). Kun kyse on asiakirjoista, joita edes komissiolla ei ole ollut hallussaan, ei ole vaaraa siitä, että komissio tukeutuisi näihin asiakirjoihin sisältyviin asianosaista vastaan puhuviin seikkoihin ja jättäisi ottamatta riittävällä tavalla huomioon asianosaisen puolesta puhuvat seikat. Tässä asiassa ei kuitenkaan ole kyse edellä 349 kohdassa mainitun tuomion Solvay 83 kohdassa todetusta tilanteesta eli siitä, että yksinomaan komissio oli voinut päättää käyttää tai olla käyttämättä asiakirjoja kantajaa vastaan, kun kantajalle taas ei ollut annettu tilaisuutta tutustua asiakirjoihin eikä kantaja ole siten voinut tehdä vastaavaa päätöstä käyttää tai olla käyttämättä asiakirjoja puolustuksessaan. Asianosaisten prosessuaalista yhdenvertaisuutta koskeva sama ongelma aiheutuu siten vain, jos nämä asiakirjat sisältyvät komission hallinnolliseen asiakirja-aineistoon.

- 358 Käsiteltävänä olevassa asiassa esiin nouseva kysymys on tosiasiaassa se, onko komissio noudattanut velvollisuuttaan tutkia asiakirja-aineisto huolellisesti ja puolueettomasti.
- 359 On syytä huomauttaa, että unionin oikeusjärjestyksessä myönnettyihin takeisiin hallinnollisissa menettelyissä kuuluu erityisesti Euroopan unionin perusoikeuskirjan 41 artiklassa vahvistettu hyvän hallinnon periaate, johon liittyy toimivaltaisen toimielimen velvoite tutkia huolellisesti ja puolueettomasti kaikki käsiteltävänä olevan tapauksen kannalta merkitykselliset seikat (ks. yhdistetyt asiat T-191/98 ja T-212/98-T-214/98, *Atlantic Container Line ym. v. komissio*, tuomio 30.9.2003, Kok., s. II-3275, 404 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 360 On kuitenkin todettava, että komission asiana on lähtökohtaisesti päättää tavasta, jolla se suorittaa tutkimuksia kilpailuasiassa, ja päättää, mitkä asiakirjat sen on hankittava, jotta sillä olisi asiasta riittävän täydellinen kuva.
- 361 Komissiolle ei ole syytä asettaa velvollisuutta hankkia kaikkia mahdollisia asiakirjoja, jotta se voisi varmistua siitä, että se on saanut haltuunsa kaikki asianosaisen puolesta mahdollisesti puhuvat seikat. Komission voimavarat ovat rajalliset, minkä lisäksi komission olisi mahdotonta varmistua siitä, että siltä ei puutu mitään asianosaisen puolesta mahdollisesti puhuvaa seikkaa.
- 362 Jos kilpailuoikeuden rikkomisen vuoksi sakon määräämiseen mahdollisesti johtavan menettelyn kohteena oleva yritys pyytää komissiota hankkimaan tiettyjä asiakirjoja, komission on tutkittava tätä pyyntöä. Komissiolla on harkintavaltaa ratkaistessaan kysymyksen siitä, onko kyseiset asiakirjat syytä hankkia. Menettelyn osapuolilla ei ole ehdotonta oikeutta siihen, että komissio hankkii tietyt asiakirjat, koska komission asiana on päättää tavasta, jolla se suorittaa asiassa tutkimuksia.
- 363 Oikeuskäytännöstä ilmenee, ettei voida vaatia, että komissio suorittaisi lisätutkintaa, jos se katsoo, että asia on jo riittävästi tutkittu (asia 9/83, *Eisen und Metall v. komissio*, tuomio 16.5.1984, Kok., s. 2071, 32 kohta ja asia T-141/94, *Thyssen Stahl v. komissio*, tuomio 11.3.1999, Kok., s. II-347, 110 kohta).
- 364 Tällä ei suljeta pois sitä, että komissiolla saattaa tietyissä olosuhteissa olla velvollisuus tutkia tiettyä asiakirja-aineiston näkökohtaa.
- 365 Niinpä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien on todennut edellä 363 kohdassa mainitussa asiassa *Thyssen Stahl* vastaan komissio antamansa tuomion 97 kohdassa, että hyvän hallinnon ja asianosaisten prosessuaalisen yhdenvertaisuuden periaatteista johtuu, että komissio on ollut velvollinen tutkimaan huolellisesti kantajan väitteet, joiden mukaan komission toisen pääosaston virkamiehet olisivat kannustaneet kantajaa panemaan täytäntöön päätöksessä riitautettuja menettelytapoja. Se täsmänsä samalla, että tällaisessa tutkimuksessa noudatettavista menettelytavoista päättäminen oli kuitenkin komission eikä kantajien asia. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien perusti kantansa siihen, että yhtäältä komissiolle oli esitetty joukko asianomaisten yritysten puolustautumisen kannalta ehdottomasti merkityksellisiä väitteitä ja että toisaalta komissio oli sen omien hallintoyksiköiden menettelyä koskevien väitteiden oikeiksi tai vääriksi osoittamisessa etuoikeutetussa asemassa (edellä 363 kohdassa mainittu asia *Thyssen Stahl v. komissio*, tuomion 96 kohta). On syytä korostaa, että mainitussa tuomiossa on todettu ainoastaan, että komissio oli velvollinen tutkimaan tiettyä asiakirja-aineiston näkökohtaa suorittamalla sisäistä tutkintaa. Tuomiossa ei ollut kyse komission velvollisuudesta hankkia tiettyjä asiakirjoja.
- 366 Edellä 363 ja 365 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, että komissiolla on päätösvalta tutkimusten suorittamisen osalta. Komissio voi ensinnäkin lähtökohtaisesti päättää, milloin asiaa on tutkittu riittävästi. Toiseksi siinäkin tapauksessa, että komissio on velvollinen tutkimaan tiettyä asiakirja-aineiston näkökohtaa, tutkimuksessa noudatettavista menettelytavoista päättäminen oli komission asia (ks. vastaavasti edellä 363 kohdassa mainittu asia *Thyssen Stahl v. komissio*, tuomion 97 kohta).

- 367 Kantaja vetoaa väitteidensä tueksi myös asiassa T-314/01, Avebe vastaan komissio, 27.9.2006 annettuun tuomioon (Kok. s. II-3085).
- 368 Edellisessä kappaleessa mainitussa asiassa annetun tuomion 70 kohdasta ilmenee, että Avebe toimitti asianajajiensa ja Yhdysvaltain Department of Justicen yksiköiden välisen kirjeenvaihdon, josta ilmeni, että Avebe oli yrittänyt useaan otteeseen saada näiltä yksiköiltä jäljennöstä toisen yrityksen sellaisesta väitetystä lausunnosta amerikkalaisviranomaisille, joka Aveben mukaan oli sen puolesta puhuva asiakirja. Avebe halusi toimittaa tämän lausunnon komissiolle hallinnollisessa menettelyssä. Tämän kirjeenvaihdon mukaan kyseiset yksiköt eivät kuitenkaan suostuneet näihin pyyntöihin ja totesivat, että ne voisivat tarvittaessa toimittaa lausunnon komissiolle, jos tämä pyytäisi tätä.
- 369 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi tässä tuomiossa Aveben väitteet, joiden mukaan komissio oli velvollinen hankkimaan Yhdysvaltain toimivaltaisilta viranomaisilta jäljennöksen kyseisestä asiakirjasta, perustaen kantansa siihen, että Avebe ei ollut hallinnollisessa menettelyssä esittänyt komissiolle nimenomaista pyyntöä hankkia tämä asiakirja (tuomion 72 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tämän tuomion 71 kohdassa nimenomaisesti, ettei ollut tarpeen tutkia sitä, olisiko komission pitänyt toteuttaa tarvittavat toimenpiteet saadakseen itselleen jäljennöksen väitetystä lausunnosta amerikkalaisviranomaisille.
- 370 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei tässä asiassa siten määrittänyt edellytyksiä, joiden täytyessä komissio saattaa olla velvollinen hankkimaan tiettyjä asiakirjoja kolmannelta osapuolelta. Se määrittäi vain yhden edellytyksen, joka kyseisessä asiassa koski sitä, että hallinnollisessa menettelyssä piti tehdä tätä koskeva nimenomainen pyyntö. Tämä edellytys ei kyseisessä asiassa kuitenkaan täyttynyt.

2) Edellytysten määrittäminen

- 371 On todettava, että tietyissä olosuhteissa komissiolla voi olla velvollisuus hankkia tiettyjä asiakirjoja tutkimusten kohteena olevan yrityksen pyynnöstä. Tällainen komission velvollisuus voi tulla kyseeseen kuitenkin vain poikkeuksellisissa olosuhteissa, sillä asiaa koskevassa tutkimuksessa noudatettavista komission menettelytavoista päättäminen on lähtökohtaisesti komission eikä kyseisten yritysten asia.
- 372 Kun tutkimusten kohteena oleva yritys on saanut tiedon sen puolesta puhuvasta asiakirjasta mutta ei voi itse hankkia sitä tai on estynyt luovuttamasta sitä komissiolle ja kun komissio taas voi hankkia tämän asiakirjan ja käyttää sitä, on mahdollista, että komissiolla on tietyissä olosuhteissa velvollisuus hankkia tämän asiakirjan sen jälkeen, kun kyseinen yritys on esittänyt tätä koskevan nimenomaisen pyynnön. Koska komission on suoritettava tutkimuksia huolellisesti ja puolueettomasti, se ei voi hankkia pelkästään asianosaista vastaan puhuvia asiakirjoja ja sulkea silmänsä asianosaisten puolesta puhuvilta seikoilta.
- 373 Yhtäältä komission velvollisuus tutkia asia huolellisesti ja puolueettomasti ja toisaalta komission oikeus päättää tavasta, jolla se haluaa suorittaa tutkimuksia ja käyttää voimavarojaan varmistaa kilpailuoikeuden noudattamisen tehokkaasti, on kuitenkin asetettava keskinäiseen tasapainoon.
- 374 Komission velvollisuudelle hankkia yrityksen pyynnöstä tiettyjä asiakirjoja on siten asetettava ainakin jäljempänä 275-382 kohdassa määritettävät kumulatiiviset edellytykset sen edellytyksen lisäksi, että hallinnollisessa menettelyssä on esitetty tätä koskeva pyyntö (ks. edellä 369 ja 370 kohta).
- 375 Yksi tälle velvollisuudelle asetettavista edellytyksistä on ensinnäkin se, että kyseisen yrityksen on tosiasiallisesti mahdotonta itse hankkia kyseessä olevat asiakirjat tai antaa niiden sisällöstä tietoa komissiolle. Koska päätösvalta tutkimusten osalta kuuluu komissiolle, tällaisen velvollisuuden on oltava rajattu koskemaan vain sellaisia poikkeuksellisia tapauksia, joissa tutkimusten kohteena olevalla yrityksellä on este, jota se ei kykene yksin ylittämään, ja joissa yrityksellä on itsensä puolesta puhuvasta seikasta tietoa mutta jossa se ei kykene hankkimaan sitä tai antamaan sen sisällöstä tietoa komissiolle.

- 376 Asianomaisen yrityksen asiana on siis osoittaa, että se on toteuttanut kaikki toimenpiteet hankkiakseen kyseessä olevat asiakirjat ja/tai saadakseen luvan käyttää niitä komission tutkimuksissa.
- 377 Yrityksen on lisäksi yksilöitävä asiakirjat, joiden hankkimista se komissiolta pyytää, niin täsmällisesti kuin sille on mahdollista. Se, että komissiolle syntyy poikkeuksellisesti velvollisuus hankkia tutkimusten kohteena olevan yrityksen pyynnöstä tiettyjä asiakirjoja, edellyttää sitä, että yritys tekee yhteistyötä.
- 378 Komission velvollisuus hankkia tutkimusten kohteena olevan yrityksen pyynnöstä tiettyjä asiakirjoja edellyttää vielä sitä, että kyseessä olevilla asiakirjoilla on todennäköisesti huomattavaa merkitystä asianomaisen yrityksen puolustukselle.
- 379 On muistutettava, että komission asiana on lähtökohtaisesti päättää, milloin sen asiakirja-aineisto on riittävän täydellinen niin, että lopullinen päätös voidaan tehdä (ks. vastaavasti edellä 363 kohdassa mainittu asia Eisen und Metall v. komissio, tuomion 32 ja edellä 363 kohdassa mainittu asia Thyssen Stahl v. komissio, tuomion 110 kohta). Pelkästään se seikka, että tiettyihin asiakirjoihin saattaa sisältyä asianosaisen puolesta puhuvia seikkoja, ei riitä, jotta komission voitaisiin katsoa olevan velvollinen hankkimaan ne tutkimusten kohteena olevan asianosaisen pyynnöstä. Kun komissio katsoo asiaa tutkitun riittävästi, se ei ole enää velvollinen jatkamaan tutkimuksia saadakseen vieläkin täydellisemmän kuvan asiasta. Kilpailuoikeuden rikkomisia koskeviin tutkimuksiin liittyy usein erittäin suuri määrä asiakirjoja, jotka voivat mahdollisesti sisältää asianosaisen puolesta puhuvia seikkoja, ja tiettyjä asiakirja-aineiston näkökohtia on aina mahdollista valaista vielä lisää, mutta komission voimavarat ovat kuitenkin rajalliset.
- 380 Komissiolle on harkintavalta päättää, ovatko asianosaisen puolesta väitetysti puhuvat asiakirjat merkitykseltään niin huomattavia, että komission on syytä hankkia ne, ja komissio voi hylätä pyynnön esimerkiksi sen vuoksi, että asianosaisen puolesta mahdollisesti puhuvat asiakirjat koskevat kysymyksiä, jotka eivät ole keskeisiä rikkomisen osoittamiseksi tarpeellisten toteamusten kannalta.
- 381 On syytä hylätä kantajan väite, jonka mukaan julkisasiamies Jacobs olisi asiassa C-36/92 P, SEP vastaan komissio, 19.5.1994 annetun tuomion yhteydessä esittämässään ratkaisuehdotuksessa (Kok., s. I-1911, I-1914, 21 kohta) katsonut asianmukaisen arviointiperusteen olevan kysymys siitä, ”voiko komissio pyynnön esittämisajankohtana kohtuudella olettaa, että asiakirjasta olisi apua sen määrittämisessä, onko väitetty rikkominen tapahtunut”. Tämä katkelma koskee näet niitä edellytyksiä, joiden täytyessä komissiolle on oikeus vaatia asiakirjan saamista. Se ei koske kysymystä siitä, missä olosuhteissa komissio on velvollinen hankkimaan tiettyjä asiakirjoja, mikä on täysin eri kysymys.
- 382 On syytä todeta lopuksi, että komissio voi hylätä pyynnön erityisesti silloin, jos kyseiset asiakirjat ovat suhteettoman laajoja suhteessa siihen merkitykseen, jota niillä voi tutkimuksissa olla. Komissio voi tässä yhteydessä ottaa huomioon tarvittaessa sen, että kyseisten asiakirjojen hankkiminen ja analysoiminen voi viivästyttää asiassa tehtäviä tutkimuksia huomattavasti. Komissiolle on oikeus vertailla pyydettyjen asiakirjojen laajuutta ja yhtäältä sitä viivästyttä, joka asiassa tehtäville tutkimuksille voi aiheutua näiden asiakirjojen hankkimisesta ja tutkimisesta, ja toisaalta sitä, kuinka suurta merkitystä niillä yrityksen puolustukselle mahdollisesti on.

c) c) Edellytysten tarkastelu käsiteltävänä olevassa asiassa

- 383 On syytä tarkastella, täytyvätkö nämä kumulatiiviset edellytykset - sellaisina kuin ne on edellä määritelty - käsiteltävänä olevassa asiassa niiden asiakirjojen osalta, jotka AMD oli esittänyt Delawaren osavaltiossa vireillä olleen oikeudenkäynnin yhteydessä ja jotka on yksilöity edellä 342 kohdassa mainitussa luettelossa (jäljempänä AMD:n Delaware-asiakirjat).

1) Intelin velvollisuus toteuttaa kaikki toimenpiteet saadakseen luvan käyttää komission tutkimuksissa AMD:n Delaware-asiakirjoja

1.1) Riidanalainen päätös ja asianosaisten väitteet

384 Komissio on todennut riidanalaisen päätöksen 67 perustelukappaleessa, että kantaja ei ole osoittanut käyttäneensä loppuun kaikkia sen käytettävissä olleita keinoja esittääkseen komissiolle lisää Delawaren osavaltiossa vireillä olleen oikeudenkäynnin asiakirjoja mutta että kantaja on kuitenkin kyennyt toimittamaan komissiolle nopeasti Dellin tässä oikeudenkäynnissä esittämiä asiakirjoja.

385 Komissio väittää vastineessaan, että kantaja olisi kyennyt hankkimaan itse luvan käyttää komissiossa vireillä olevassa menettelyssä AMD:n Delaware-asiakirjoja.

386 Komissio korostaa lisäksi, että määräys perustui kantajan ja AMD:n välillä tehtyyn luottamuksellisuutta koskeneeseen sopimukseen, jonka hyväksyminen oli ollut kantajan edun mukaista. Komissio on todennut, että kaikki AMD:n ja kantajan Delawaren osavaltiossa vireillä olleessa oikeudenkäynnissä esittämät tiedot oli luokiteltu määräyksellä a priori luottamuksellisiksi, mutta tämä ei kuitenkaan rajoita asianosaisten oikeutta saada suostumus näiden asiakirjojen käyttämiseen ”lakiin perustuviin tarkoituksiin”. Komissio korostaa, että Intel olisi voinut määräyksen 16 kohdan perusteella pyytää AMD:ltä lupaa antaa komissiolle tieto niistä asiakirjoista, jotka AMD oli esittänyt Delawaren osavaltiossa vireillä olleessa oikeudenkäynnissä. Jos AMD ei olisi suostunut tähän, amerikkalainen tuomioistuin olisi voinut ratkaista asian lopullisesti. Komissio väittää, että kantajalla on ollut käytettävissään määräyksen antamisesta eli 26.9.2006 alkaen mekanismi, jolla se olisi voinut hankkia luvan käyttää komission hallinnollisessa menettelyssä AMD:n Delaware-asiakirjoja, mutta kantaja ei ole edes yrittänyt esittää tällaista pyyntöä.

387 Komission mukaan AMD olisi suhtautunut myönteisesti Intelin pyyntöön saada lupa käyttää komission tutkimuksissa AMD:n Delaware-asiakirjoja, sillä AMD olisi voinut pyytää tällöin vastavuoroisesti lupaa käyttää sellaisia Intelin asiakirjoja, joilla sen omaa kantelua olisi voitu tukea.

388 Kantaja väittää vastauksena näihin perusteluihin, että se, että AMD, joka oli ollut sen vastapuoli Delawaren osavaltiossa vireillä olleessa oikeudenkäynnissä ja joka oli kannellut komissiolle, olisi antanut suosumuksensa auttaakseen Inteliä komissiossa vireillä olevassa menettelyssä, oli mahdotonta niin kauan, kuin Delawaren osavaltiossa vireillä ollut oikeudenkäynti oli vielä kesken, ja että Delawaren tuomioistuimelle osoitetulla pyynnöllä, joka koski näiden asiakirjojen luottamukselliseksi luokittelun kumoamista, ei olisi ollut mitään menestymismahdollisuutta. Kantaja väittää lisäksi, että koska ei ole olemassa mitään oikeussääntöä, jossa edellytettäisiin asianosaisten käyttävän kaikkia käytettävissään olevia hallinnollisia oikeussuojateitä, sillä, että tällainen vaatimus asetettaisiin, rajoitettaisiin epäasianmukaisesti puolustautumisoikeuksia, ja se lainaa tältä osin julkisasiamies Mazákin asiassa C-407/08 P, Knauf Gips vastaan komissio, 1.7.2010 annetun tuomion yhteydessä antamaa ratkaisuehdotusta (Kok., s. I-6375, I-6380, 38 kohta).

389 Kantaja on lisäksi väittänyt unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin kirjallisiin kysymyksiin antamissaan vastauksissa, ettei vastavuoroisuus olisi ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä ollut AMD:n etujen mukaista, sillä komission asiakirja-aineistoon on sisältynyt suuri määrä Intelin asiakirjoja mutta vain hyvin vähän AMD:n asiakirjoja. Komissio ei ole esittänyt ainoatakaan tältä samalta ajalta olevaa todistetta tukeakseen olettaansa, jonka mukaan AMD olisi tutkimusten aikana suhtautunut Intelin pyyntöön myönteisesti vastavuoroisuutta edellyttäen.

1.2) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

390 Kantaja ei ole käsiteltävänä olevassa asiassa osoittanut, että sen oli mahdotonta saada AMD:ltä lupa käyttää AMD:n Delaware-asiakirjoja.

- 391 Aivan aluksi on syytä korostaa, että kantaja on unionin yleisen tuomioistuimen istunnossa esittämään kysymykseen antamassaan vastauksessa myöntänyt, että se ei pyytänyt AMD:tä antamaan sille tällaista lupaa.
- 392 Ei ole kuitenkaan mitenkään mahdotonta, että AMD olisi voinut antaa kantajalle tällaisen luvan, jos kantaja olisi sitä AMD:ltä pyytänyt. Määräys näet satoi AMD:tä samoin kuin kantajaakin, eikä AMD ole voinut toimittaa komissiolle Intelin Delawaren osavaltiossa vireillä olleessa oikeudenkäynnissä esittämiä asiakirjoja ilman sitä, että asiakirjojen asema luottamuksellisina asiakirjoina olisi kumottu. Niinpä on täysin mahdollista, että AMD olisi antanut kantajalle luvan käyttää AMD:n Delaware-asiakirjoja sillä ehdolla, että kantaja antaa sille vastavuoroisesti luvan käyttää komission hallinnollisessa menettelyssä Inteliltä peräisin olevia Delawaren osavaltiossa vireillä olleen oikeudenkäynnin asiakirjoja.
- 393 On syytä hylätä kantajan väite, jonka mukaan vastavuoroisuus ei olisi ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä ollut AMD:n etujen mukaista sen vuoksi, että komission asiakirja-aineistoon on sisältynyt suuri määrä Intelin asiakirjoja mutta vain hyvin vähän AMD:n asiakirjoja.
- 394 Tässä yhteydessä on todettava, että Intelin mukaan Intel on Delawaren osavaltiossa vireillä olleen oikeudenkäynnin yhteydessä toimittanut yli 145 miljoonaa sivua vastaavan tietomäärän sähköisessä muodossa. On ilmeistä, ettei sen perusteella, että komission hallinnolliseen asiakirja-aineistoon on sisältynyt ”suuri määrä” Intelin asiakirjoja, voida osoittaa, että Intelin Delawaren osavaltiossa vireillä olleen oikeudenkäynnin yhteydessä esittämien yli 145 miljoonan sivun joukkoon ei olisi kuulunut asiakirjoja, joihin AMD olisi halunnut vedota kantajaa vastaan puhuvina seikkoina.
- 395 Ylimääräisenä perusteluna on vielä todettava kantajan maininnee istunnossa, että jos se olisi pyytänyt komission tutkimusten aikana AMD:ltä lupaa käyttää asiassa merkityksellistä asiakirjaryhmää, AMD olisi lähes väistämättä todennut, että jos Intel haluaa tiettyjä AMD:n asiakirjoja, tällöin AMD haluaa toimittaa suuren määrän lisäasiakirjoja liitettäväksi komission asiakirja-aineistoon kanteluaan tukeakseen. Tämä toteamus ei kuitenkaan ole yhdenmukainen kantajan kirjallisiin kysymyksiin vastatessaan esittämän väitteen kanssa, jonka mukaan vastavuoroisuus ei olisi ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä ollut AMD:n intressien mukaista.
- 396 Kantaja ei voi arvostella komissiota perustellusti myöskään siitä, että komissio ei ole esittänyt yhtään tältä samalta ajalta olevaa todistetta tukeakseen olettamaansa, jonka mukaan AMD olisi tutkimusten aikana suhtautunut Intelin pyyntöön myötämielisesti vastavuoroisuutta edellyttäen. Komissio ei näet ole velvollinen osoittamaan, että AMD olisi antanut Intelille luvan käyttää AMD:n Delaware-asiakirjoja, vaan kantaja on velvollinen osoittamaan, ettei se olisi kyennyt saamaan tätä lupaa, vaikka se olisi toteuttanut kaikki toimenpiteet saadakseen sen.
- 397 Koska ei ollut mahdotonta, että AMD olisi voinut antaa kantajalle luvan käyttää AMD:n Delaware-asiakirjoja, kantaja oli velvollinen pyytämään tällaista lupaa. On ilmeistä, että pelkästään se seikka, että AMD olisi voinut pyytää vastavuoroisesti lupaa, ei vapauta kantajaa tästä velvollisuudesta. Kantaja arvostelee komissiota siitä, että se on tehnyt riidanalaisen päätöksen epätäydellisen asiakirja-aineiston pohjalta. Tältä osin on todettava, että komission asiakirja-aineisto olisi ollut vieläkin täydellisempi, jos siihen olisi sisältynyt AMD:n Delaware-asiakirjojen, joiden kantaja katsoo puhuvan itsensä puolesta, ohella Intelin Delawaren osavaltiossa vireillä olleessa oikeudenkäynnissä toimittamat asiakirjat, joiden AMD katsoo puhuvan kantajaa vastaan. Kantaja ei voi yhtäältä saada määräyksestä hyötyä siten, että AMD ei pysty esittämään komissiolle Intelin asiakirjojen joukosta mahdollisia kantajaa vastaan puhuvia asiakirjoja, ja toisaalta välttyä määräyksestä johtuvilta haitoilta vaatimalla komissiota hankkimaan AMD:ltä niiden asiakirjojen joukosta kantajan puolesta mahdollisesti puhuvat asiakirjat, jotka AMD on esittänyt Delawaren osavaltiossa vireillä olleessa oikeudenkäynnissä.

- 398 Kantaja väittää vielä, että koska ei ole olemassa mitään oikeussääntöä, jossa edellytettäisiin asianosaisen käyttävän kaikkia käytettävissään olevia hallinnollisia oikeussuojateitä, sillä, että tällainen vaatimus asetettaisiin, rajoitettaisiin epäasianmukaisesti puolustautumisoikeuksia, ja se lainaa tältä osin julkisasiamies Mazákin edellä 388 kohdassa mainitussa asiassa Knauf Gips vastaan komissio antamaa ratkaisuehdotusta (38 kohta).
- 399 Mainitun tuomion antamiseen johtaneessa asiassa komissio oli kieltäytynyt antamasta kantajalle tilaisuutta tutustua menettelyn muiden osapuolten väitetiedoksiintoon antamiin vastauksiin. Tällöin kantaja väitti, että sen oikeutta tutustua asiakirjoihin oli loukattu. Komissio katsoi, ettei kantaja voinut väittää perustellusti, että sen puolustautumisoikeuksia oli loukattu. Komissio tukeutui tältä osin siihen, että asian kantaja ei ollut käyttänyt kaikkia oikeussuojateitä pyydetyn oikeuden epäämistä vastaan, koska kantaja ei ollut kääntynyt kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan puoleen. Julkisasiamies Mazák ehdotti, että nämä perustelut hylättäisiin, ja totesi, että koska ei ole olemassa mitään oikeussääntöä, jossa erityisesti edellytettäisiin asianosaisen käyttävän kaikkia käytettävissään olevia oikeussuojateitä komission hallinnollisessa menettelyssä, tällaisen vaatimuksen asettamisella rajoitettaisiin epäasianmukaisesti tämän asianosaisen puolustautumisoikeuksia ja rajoitettaisiin sen oikeutta saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi (julkisasiamies Mazákin edellä 388 kohdassa mainitussa asiassa Knauf Gips v. komissio antama ratkaisuehdotus, 38 kohta).
- 400 Komissio korostaa julkisasiamies Mazákin kannan olevan ristiriidassa muun oikeuskäytännön eli asiassa T-44/00, Mannesmannröhren-Werke vastaan komissio, 8.7.2004 annetun tuomion kanssa (Kok., s. II-2223, 51-53 kohta).
- 401 Käsiteltävänä olevassa asiassa ei ole tarpeen ratkaista kysymystä siitä, onko julkisasiamies Mazákin perusteluja syytä noudattaa. Tämän oikeudenkäynnin pohjana olevat tosiseikat poikkeavat näet asian Knauf Gips pohjana olleista tosiseikoista. Viimeksi mainitussa asiassa esitettiin kysymys siitä, oliko kantaja velvollinen käyttämään kaikki käytettävissään olevat oikeussuojatiet komission hallintomenettelyssä sellaista komission päätöstä vastaan, jolla komissio kieltäytyi antamasta tilaisuutta tutustua tiettyihin hallussaan oleviin asiakirjoihin eli muiden osapuolten väitetiedoksiintoon antamiin vastauksiin.
- 402 Käsiteltävänä olevassa asiassa esiin nouseva kysymys ei koske oikeussuojateiden käyttämistä komission päätöstä vastaan vaan sitä, edellyttikö komission mahdollinen velvollisuus hankkia AMD:n Delaware-asiakirjat sitä, että kantaja olisi itse yrittänyt saada AMD:ltä luvan käyttää näitä asiakirjoja. Näin todellakin oli, sillä komission velvollisuuden hankkia tiettyjä asiakirjoja tutkimusten kohteena olevan yrityksen pyynnöstä on koskettava ainoastaan poikkeuksellisia tapauksia, ja on välttämätöntä, että kyseinen yritys ei itse kykene antamaan näistä asiakirjoista tietoa komissiolle (ks. edellä 375 kohta).
- 403 On korostettava, ettei tässä ole kyse kantajalle osana puolustautumisoikeuksia kuuluvan oikeuden rajoittamisesta siten, että sitä vaaditaan käyttämään kaikkia oikeussuojateitä sitä komission päätöstä vastaan, jolla tämä oikeus evättiin. Kyse on päinvastoin kantajalle mahdollisesti kuuluvan oikeuden siihen, että komissio toteuttaa tiettyjä tutkintatoimenpiteitä tietyt asiakirjat hankkimalla, laajuuden määrittelemisestä.
- 404 Koska ei ollut mahdotonta, että AMD olisi voinut antaa Intelille luvan toimittaa AMD:n Delaware-asiakirjat komissiolle tarpeen vaatiessa vastavuoroisuusedellytyksin, Intelillä oli velvollisuus yrittää saada tämä lupa. Tämän lisäksi ei ole tarpeen tarkastella kysymystä siitä, olisiko Intelin pyyntö näiden asiakirjojen luottamuksellisuuden kumoamisesta voinut johtaa Delawaren osavaltion tuomioistuimessa toivottuun tulokseen.
- 405 Edellä esitetystä seuraa, että komissio ei ollut velvollinen hankkimaan AMD:n Delaware-asiakirjoja, sillä kantaja ei ole osoittanut, että sen oli mahdotonta saada AMD:tä lupa käyttää näitä asiakirjoja.

2) Asiakirjojen merkitys kantajan puolustukselle

- 406 Luettelosta ilmenee, että ne asiakirjat tai asiakirjaryhmät, joita kantaja oli kehottanut komissiota hankkimaan, koskivat AMD:n tuotantokapasiteetin rajoituksia (luettelon 1-9 kohta), laiminlyöntejä täytäntöönpanomenettelyssä (luettelon 10-33 ja 85 kohta), strategiaa soveltaa korkeita hintoja Euroopassa (luettelon 34 ja 35 kohta), heikkoja teknisiä ja liiketoiminnallisia saavutuksia ja uskottavuuden puutetta tavarantoimittajana (luettelon 36-57, 83 ja 84 kohta), teollisuusalalla sovellettavia käytänteitä (luettelon 58-63 kohta), sitä, että Intel ja AMD kilpailivat keskenään (luettelon 64-82 kohta), ja AEC-testiin liittyviä tietoja (luettelon 86 ja 87 kohta).
- 407 On todettava, että asiakirjoilla, jotka koskevat AMD:n tuotantokapasiteetin rajoituksia, sen laiminlyöntejä sopimusten täytäntöönpanossa, sen strategiaa soveltaa korkeita hintoja Euroopassa ja sen heikkoja teknisiä ja liiketoiminnallisia saavutuksia - sellaisina kuin kantaja on niihin vedonnut - olisi voinut olla merkitystä sen osoittamisessa, että AMD:n asiakkailta oli liiketoimintaan liittyviä päteviä syitä tehdä hankinnat mieluummin Inteliltä kuin AMD:ltä. On kuitenkin todettava, että tällaisilla liiketoimintaan liittyvillä päteillä syillä – vaikka ne osoittautuisivatkin paikkansapitäviksi – ei ole mahdollista kumota riidanalaisessa päätöksessä esitettyjä todisteita, joilla on osoitettu yksinostoalennukset ja peittelemättömät rajoitukset (ks. jäljempänä 540-543 ja 1096-1101 kohta). Siltä osin kuin kyse on riidanalaisessa päätöksessä mainittujen menettelytapojen luonnehtimisesta väärinkäytöksi, on todettava, ettei komissio ole velvollinen osoittamaan näiden menettelytapojen konkreettisia vaikutuksia eikä syy-seuraus-suhdetta niiden ja OEM-valmistajien liiketoimintaan liittyvien päätösten välillä (ks. edellä 104 ja 212 kohta).
- 408 On muistutettava, että sillä, että muutkin syyt ovat voineet myötävaikuttaa siihen, että hankinnat on tehty yksinomaan tai lähes yksinomaan kantajalta, ei suljeta pois sitä, että asiakkaat ovat voineet ottaa päätöksissään huomioon myös kantajan riidanalaisen päätöksen kohteena olevat menettelytavat.
- 409 Näin ollen edellytys, joka mukaan on oltava todennäköistä, että niillä asiakirjoilla, joiden hankkimista yritys pyytää komissiolta, on huomattavaa merkitystä yrityksen puolustukselle, ei ole edellä 407 kohdassa lueteltujen asiakirjaryhmien osalta täyttynyt.
- 410 Kantajan väite, jonka mukaan tutkimusten kohteena oleva yritys voi itse valita puolustautumistapansa, on tässä yhteydessä hylättävä. Hyödyllisyyttä yrityksen puolustukselle on näet arvioitava objektiivisesti, eikä komissio ole velvollinen hankkimaan asiakirjoja, jotka tutkimusten kohteena olevan yrityksen mukaan voivat tukea sen väitteitä, jos tämä yritys on arvioinut virheellisesti tiettyjen perustelujen olevan erittäin merkityksellisiä sen puolustukselle.
- 411 Kun kyse on yleisistä teollisuusalalla sovellettavista menettelytavoista, joihin Intel on vedonnut, on todettava seuraavaa.
- 412 Luettelon 58-60 kohta koskee CPU-valmistajien ja tietokoneiden vähittäiskauppioiden välisiin taloudellista tukea koskeviin sopimuksiin liittyviä teollisuusalan yleisiä menettelytapoja. Tältä osin on korostettava, ettei Inteliä ole riidanalaisessa päätöksessä arvosteltu siitä, että se on tehnyt MSH:n kanssa taloudellista tukea koskevia sopimuksia, vaan siitä, että taloudelliseen kannustimeen on liitetty yksinmyyntiehto. Asiakirjat, joilla taloudellista tukea koskevien sopimusten osoitetaan olevan alalla yleisiä, eivät olisi siten puhuneet kantajan puolesta. Sillä seikalla, että muut vähittäiskauppiat ovat voineet tehdä samanaikaisesti taloudellista tukea koskevia sopimuksia sekä Intelin että AMD:n kanssa, ei olisi voitu kyseenalaista sitä, että todisteet, joihin komissio on riidanalaisessa päätöksessä tukeutunut, osoittavat sen, että Intelin ja MSH:n välisiin sopimuksiin sisältyi yksinostoehto (ks. jäljempänä 1487 kohta).
- 413 Luettelon 61-63 kohta koskee asiakirjoja, joilla sen otsikkoon ”Puuttuvien asiakirjojen merkityksellisyys [vuoden 2007 väitetiedoksiannon/vuoden 2008 täydentävän väitetiedoksiannon kannalta]” sisältyvän maininnan mukaan oli merkitystä AMD:n soveltaman aggressiivisen taktiikan kannalta, joka ”kertoi

ankaran kilpailun ilmapiiristä ja auttoi selventämään sitä, että Intelin kilpailustrategiassa oli kyse tavanomaisesta laatukilpailusta vahvasti kilpailluilla kaupallisilla markkinoilla”. Tältä osin on syytä todeta, että sillä, että aggressiivisen taktiikan käyttäminen saattoi olla CPU-teollisuudessa tavanomaista, ei voida kyseenalaistaa yksinostoalennuksia ja peittelemättömiä rajoituksia koskevia todisteita eikä niiden luonnehtimista väärinkäytöksi. Tämä pitää paikkansa myös ”kilpailun ilmapiirin” osalta. Tällä seikalla voitaisiin korkeintaan osoittaa se, ettei markkinoita ollut tosiasiaassa suljettu. Sillä ei sen sijaan voida kumota riidanalaisessa päätöksessä riitautettuja menettelytapoja eikä kyseenalaistaa sitä, että niillä pystyttiin rajoittamaan kilpailua.

- 414 Sen seikan osalta, että Intel on kohdannut kilpailua (luettelon 64-82 kohta), on todettava seuraavaa.
- 415 Luettelon 64 kohta koskee erästä OEM-valmistajaa, jonka osalta riidanalaisessa päätöksessä ei ole todettu kilpailusääntöjen rikkomista. Asiakirjat, joilla kantajan mukaan voitaisiin osoittaa se, ettei AMD:tä ole estetty kilpailemasta Intelin kanssa tämän OEM-valmistajan hankinnoista, eivät siten olisi puhuneet Intelin puolesta.
- 416 Luettelon 65-71 kohta koskee asiakirjoja, joilla kantajan mukaan on merkitystä sen osoittamisessa, että ”AMD ja Intel kilpailivat parhaansa mukaan liiketoimista Lenovon kanssa, mikä on osoitus tavanomaisesta laatukilpailusta vahvasti kilpailluilla markkinoilla”. Kantaja on pyytänyt komissiota hankkimaan AMD:ltä asiakirjoja, jotka koskivat AMD:n Lenovolle tekemiä tarjouksia ja näiden yritysten välisiä neuvotteluja. Tältä osin on todettava, että sillä, että myös AMD oli tehnyt tarjouksia Lenovolle ja neuvotellut sen kanssa, ei voida riitauttaa riidanalaisessa päätöksessä mainittuja Intelin Lenovoon kohdistamia menettelytapoja koskevia todisteita eikä sitä, että niillä pystyttiin rajoittamaan kilpailua. Sillä, että Lenovo on neuvotellut AMD:n kanssa, ei voida yksinään sulkea pois sitä, että Lenovo on ottanut vastaan taloudellisia kannustimia, joiden ehtona on ollut, että se lykkää AMD-CPU-pohjaisten tuotteiden markkinoille saattamista ja tekee hankintansa yksinomaan kantajalta, eikä sitä, että näillä kannustimilla on ollut vaikutusta Lenovon liiketoimintaa koskeviin päätöksiin (ks. jäljempänä 530 ja 1089 kohta).
- 417 Luettelon 72-82 kohta koskee asiakirjoja, joilla on kantajan mukaan merkitystä sen osoittamisessa, että ”AMD ja Intel kilpailivat liiketoimista MSH:n kanssa ja AMD:llä oli yhtäläiset mahdollisuudet kilpailla niiden saamisesta, jos se niin halusi”. Kantaja on pyytänyt komissiota hankkimaan AMD:ltä asiakirjoja, jotka koskivat AMD:n vuodesta 2002 vuoteen 2004 saksalaiselle Media Markt -yhtiölle tekemiä tarjouksia ja jotka liittyivät MSH:n intressiin ostaa AMD-CPU-pohjaisia tuotteita ja AMD:n vastaaviin tarjouksiin, sekä asiakirjoja, jotka koskivat AMD:n muille vähittäiskauppiaille tekemiä tarjouksia. Tältä osin on todettava, että sillä, että myös AMD on tehnyt tarjouksia Media Marktille ja että MSH on pohtinut mahdollisuutta ostaa AMD-CPU-pohjaisia tuotteita, ei voida riitauttaa riidanalaisessa päätöksessä mainittuja todisteita Intelin MSH:hon kohdistamista menettelytavoista eikä sitä, että niillä pystyttiin rajoittamaan kilpailua. Sillä, että AMD on tehnyt tarjouksia Media Marktille ja että MSH on pohtinut mahdollisuutta ostaa AMD-CPU-pohjaisia tuotteita, ei yksinään voida sulkea pois sitä, että MSH on ottanut vastaan taloudellisia kannustimia, joiden ehtona on ollut, että se myy yksinomaan Intel-CPU-pohjaisia tuotteita, eikä sitä, että näillä kannustimilla on ollut vaikutusta MSH:n liiketoimintaa koskeviin päätöksiin (ks. jäljempänä 530 ja 1089 kohta). AMD:n muille vähittäiskauppiaille tekemillä tarjouksilla ei edellä 412 kohdassa esitettyjen syiden vuoksi voida siten kyseenalaistaa riidanalaisen päätöksen johtopäätöksiä.
- 418 AEC-testiin liittyvien tietojen osalta (luettelon 86-87 kohta) riittää, kun muistutetaan, että AEC-testillä ei ole tässä asiassa merkitystä (ks. edellä 142-166 kohta).
- 419 Edellä esitetystä seuraa, että yhdelläkään luettelossa mainitulla asiakirjalla tai asiakirjaryhmällä ei ole kantajan puolustukselle sellaista merkitystä, että komissiolla olisi voinut olla velvollisuus hankkia ne.

- 420 Kantaja tukeutuu vastauskirjelmänsä liitteessä lisäksi uusiin asiakirjoihin, joita se on sen ja AMD:n välillä Delawaren osavaltiossa vireillä olleen oikeusriidan ratkaisemisen jälkeen laatinut ja joita se on lainannut vastauskirjelmän 298-304 kohdassa; kantajan mukaan nämä asiakirjat puhuvat sen puolesta. Näillä asiakirjoilla ei voida kuitenkaan riitauttaa komission tekemää päätelmää, eikä siitä, voidaanko nämä asiakirjat ottaa tutkittavaksi – minkä komissio on riitauttanut -, ole tarpeen lausua.
- 421 Tältä osin on todettava, että arviointiperuste ei ole se, puhuvatko tietyt AMD:n Delaware-asiakirjat kantajan puolesta, koska käsiteltävänä olevassa asiassa esille noussut kysymys ei koske kieltäytymistä antamasta tilaisuutta tutustua asiakirjoihin vaan komission velvollisuutta suorittaa tutkimuksia huolellisesti ja puolueettomasti. Sitä, onko komissiolla velvollisuus hankkia tiettyjä asiakirjoja, on tarkasteltava edellä 374-382 kohdassa määriteltyjen edellytysten valossa ja erityisesti sen edellytyksen valossa, että kyseessä olevilla asiakirjoilla on oltava todennäköisesti huomattavaa merkitystä kyseisen yrityksen puolustukselle hallinnollisessa menettelyssä.
- 422 Näiden asiakirjojen sisällöstä on todettava vielä ylimääräisenä perusteluna seuraavaa.
- 423 Kantaja väittää näistä asiakirjoista ilmenevän erityisesti, että AMD ei ollut saavuttanut menestystä Dellin suhteen, koska Dell oli ollut huolestunut siitä, että AMD ei ollut pitänyt toimituksia koskeneita lupauksiaan, että AMD oli myöntänyt Dellillä olleen päteviä liiketoiminnallisia syitä olla tekemättä siltä hankintoja ja että Dell oli pitänyt tiukasti kiinni liikesuhteiden jatkamisesta AMD:n kanssa. On korostettava, että sillä seikalla, että Dellillä on voinut olla muitakin syitä olla tekemättä hankintoja AMD:ltä, ei suljeta pois yksinostoalennuksia koskevia todisteita eikä sitä, että niillä pystyttiin rajoittamaan kilpailua (ks. jäljempänä 540-546 kohta). Myöskään sillä seikalla, että Dell on jatkanut liikesuhteita AMD:n kanssa ja arvioinut jatkuvasti mahdollisuuksia tehdä siltä hankintoja, ei voida riitauttaa yksinostoalennuksia (ks. jäljempänä 530 kohta).
- 424 Kantaja väittää myös eräästä kyseessä olevasta asiakirjasta ilmenevän, että HP:n [luottamuksellinen tieto] olisi ilmoittanut AMD:lle, että "[AMD:n] epäonnistumisella [HP:n suhteen] ei ole ollut mitään tekemistä Intelin kanssa". On todettava, että komissio on näyttänyt oikeudellisesti riittävällä tavalla toteen yksinostoalennukset ja peittelemättömät rajoitukset, kuten jäljempänä 673-873 kohdasta ilmenee. Asiakirjalla, jota Intel on lainannut, voidaan osoittaa ainoastaan se, että HP on kiistänyt AMD:n kanssa pitämässään kokouksessa sen, että AMD:n epäonnistumisella HP:n suhteen olisi ollut yhteyttä Intelin toimintaan. Tällä seikalla ei voida kyseenalaistaa todisteita, joilla yksinostoalennukset ja peittelemättömät rajoitukset näytetään selvästi toteen. On korostettava, että HP:n etujen mukaista oli olla antamatta AMD:lle tietoja HP:n ja Intelin välisten sopimusten ei-kirjallisista ehdoista.
- 425 AMD:n sisäisillä, sen epäonnistumisten syitä koskeneilla pohdinnoilla ja sen tuotteiden laatua ja mainetta koskeneilla sähköpostiviesteillä ei voida riitauttaa yksinostoalennuksia ja peittelemättömiä rajoituksia. Niillä voidaan osoittaa korkeintaan se, että asiakkailta on voinut olla muitakin syitä tehdä hankintoja Inteliltä.

3) Pyyntöön oikeasuhteisuus

- 426 On todettava, että suurimmassa osassa luettelon kohdista ei ole kyse yksilöidyistä asiakirjoista vaan asiakirjaryhmistä.
- 427 Komissio korostaa perustellusti, että jos se olisi hyväksynyt kantajan pyynnön kokonaan ja pyytänyt AMD:tä esittämään kaikki luettelossa luetellut asiakirjaryhmät, AMD olisi voinut esittää valtavan määrän asiakirjoja. On todettava, että kantajan omien sanojen mukaan AMD oli esittänyt Delawaren osavaltiossa vireillä olleessa oikeudenkäynnissä noin 45 miljoonaa sivua todisteita. Jos komissio olisi pyytänyt AMD:tä esittämään esimerkiksi "kaikki AMD:n tuotantokapasiteetin rajoituksiin liittyvät AMD:n asiakirjat" (luettelon 1-3 kohta), AMD olisi voinut esittää komissiolle mahdollisesti valtavan määrän asiakirjoja. Tilanne olisi ollut sama, jos pyyntö olisi koskenut esimerkiksi "kaikkia AMD:n myyntiennusteita ja myyntilukuja koskevia AMD:n asiakirjoja" (luettelon 6-9 kohta), "kaikkia

laiminlyöntejä toimituksissa ja suunnittelussa koskevia AMD:n asiakirjoja” (luettelon 10-12, 16-24, 33 ja 52-56 kohta), ”kaikkia AMD:n suorituskykyä ja sen yritysten markkinasegmentillä toimivien asiakkaiden näkemyksiä koskevia asiakirjoja” (luettelon 13, 37-43 ja 57 kohta) tai ”kannettavien tietokoneiden markkinasegmentillä toimivien asiakkaiden näkemyksiä koskevia asiakirjoja” (luettelon 48-49 ja 51 kohta).

- 428 Komission tutkimukset olisivat voineet viivästyä merkittävästi, jos komissio olisi pyytänyt kaikkien näihin suuriin ryhmiin sisältyvien asiakirjojen esittämistä, tutkinut esitetyt asiakirjat, antanut kantajalle oikeuden tutustua niihin ja vastaanottanut kantajan niitä koskevat huomautukset.
- 429 Komissio saattoi siten katsoa perustellusti, että Intelin pyyntö kokonaisuudessaan ei ollut asianmukaisessa suhteessa siihen mahdolliseen lisäarvoon, jota näistä asiakirjoista olisi voitu saada suhteessa sen hallussa jo olleisiin asiakirjoihin.
- 430 Komissio saattoi ottaa huomioon myös sen, että menettely oli edennyt jo pitkälle silloin, kun kantaja esitti sille pyynnön hankkia lisäasiakirjoja, ja sen, että jos se olisi hyväksynyt kantajan pyynnön, riidanalaisen päätöksen tekeminen olisi ollut vaarassa viivästyä merkittävästi.
- 431 Kuten komissio korostaa, kantajan väitteet johtaisivat siihen, että tutkimusten kohteena olevalle yritykselle annettaisiin komission sijaan harkintavalta sen suhteen, miten voimavaroja käytetään kilpailuoikeuden tehokkaan soveltamisen varmistamiseksi.
- 432 Lopuksi on syytä muistuttaa, että sen jälkeen kun kantajan ja AMD:n niiden välistä Delawaren osavaltiossa vireillä ollutta oikeudenkäyntiä varten laatimat kirjelmät julkaistiin internetsivulla, komissio pyysi 21.5.2008 sekä kantajaa että AMD:tä toimittamaan sille kaikki asiakirjat, jotka ne olivat laatineet tai vastaanottaneet ja joita niiden valmisteluasiakirjoissa oli lainattu (ks. edellä 340 kohta).
- 433 Kuten komissio korostaa, Delawaren tuomioistuimen 28.3.2008 antamassa määräyksessä todettiin, että näiden valmistelevien kirjelmien piti kummankin asianosaisen osalta sisältää ”pääasialliset tosiseikat, joilla tuetaan niiden vaatimusten tai niiden puolustuksen kutakin osatekijää”.
- 434 Komissio oli siten oikeassa katsoessaan saaneensa asianosaisten kaikkein merkityksellisimpinä pitämät, niin asianosaisia vastaan kuin niiden puolesta puhuvat todisteet. Komissio on voinut katsoa tehneensä tarvittavan saadakseen riittävän täydellisen kuvan asiasta, kun se on pyytänyt Inteliä ja AMD:tä esittämään asiakirjat, joita oli niiden valmisteluasiakirjoissa lainattu.
- 435 On syytä muistuttaa, että käsiteltävänä olevassa asiassa esiin nouseva kysymys on se, onko komissio noudattanut velvollisuuttaan tukia asiakirja-aineisto huolellisesti ja puolueettomasti (ks. edellä 358 kohta). Koska komissio on vaatinut kaikkia niitä asiakirjoja, joita kantaja ja AMD olivat valmisteluasiakirjoissaan lainanneet, komissiota ei voida arvostella siitä, että se olisi suorittanut puutteellisen tutkimuksen.

d) Tätä kanneperustetta koskevat päätelmät

- 436 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kanneperuste, joka koskee sitä, että komissio on kieltäytynyt hankkimasta AMD:lta tiettyjä asiakirjoja, on hylättävä. Kantajan olisi näet pitänyt yrittää saada AMD:lta lupa antaa komissiolle tieto AMD:n Delaware-asiakirjoista. Se seikka, että kantaja ei ole tehnyt näin, riittää tämän kanneperusteen hylkäämiseen, koska edellä 374-382 kohdassa määritetyt edellytykset ovat kumulatiivisia. Komissio ei ole ollut myöskään velvollinen hankkimaan AMD:n Delaware-asiakirjoja, sillä ei ole todennäköistä, että niillä olisi ollut huomattavaa merkitystä kantajan puolustukselle. Lisäksi komissio on voinut katsoa perustellusti, että Intelin pyyntö kokonaisuudessaan ei ollut asianmukaisessa suhteessa siihen mahdolliseen lisäarvoon, jota näistä asiakirjoista olisi voitu

saada suhteessa sen hallussa jo olleisiin asiakirjoihin. Siten ei ole tarpeen tutkia kysymystä siitä, olisiko kantaja kyennyt yksilöimään täsmällisemmin ne asiakirjat, joiden hankkimista se oli komissiolta pyytänyt.

D Arviointivirheet, jotka koskivat OEM-valmistajiin ja MSH:n kohdistettuja menettelytapoja

1. Dell

- -

a) Niiden riidanalaisessa päätöksessä esitettyjen todisteiden arviointi, joilla on pyritty osoittamaan Intelin ilmoittaneen Dellille, että MCP-alennuksiin liittyi yksinostoedellytys

- -

3) Muut kantajan väitteet

- -

3.2) Väitteet, joiden mukaan komissio ei voi tukeutua asiakkaan sisäisiin odotuksiin osoittaakseen rikkomisen EY 82 artiklan nojalla

519 Kantaja väittää ACT:n tukemana, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä tukeutunut virheellisesti Dellin sisäisiin odotuksiin. Kantajan mukaan väite, jonka mukaan Dell oli vakuuttunut siitä, että MCP-alennukset perustuivat sen asemaan Intelin yksinmyyjänä, on vailla oikeudellista merkitystä oikeusvarmuuden periaatteen vuoksi. Määräävässä asemassa olevan yrityksen velvollisuudet eivät voi perustua siihen, mitä sen asiakkaat luulevat. Kantaja täsmensi istunnossa tältä osin lähinnä, että asiakkaan sisäisten odotusten perusteella on mahdotonta päätellä kantajan omaa toimintaa, koska tällaiset odotukset voivat olla perusteettomia.

520 ACT väitti istunnossa, että sen, että komissio on perustanut väärinkäyttöä koskevan näkemyksensä Dellin sisäisiin arvioihin, vahvistaa se seikka, ettei kantajan toiminta ole muuttunut riidanalaisessa päätöksessä riitautetun rikkomisjakson alussa eikä sen lopussa. ACT:n mukaan komissio on tukeutunut vain niitä seurauksia, joita aiheutuisi päätöksestä tehdä osa hankinnoista AMD:ltä, koskevien Dellin sisäisten spekulatioiden alkamiseen ja loppumiseen ja päätelty niiden pohjalta rikkomisjakson alun ja lopun. Vastauksessaan unionin yleisen tuomioistuimen ACT:n väitteitä koskeneeseen kysymykseen ACT täsmensi, ettei se väitä, että riidanalaisessa päätöksessä riitautetun rikkomisen kesto olisi lyhennettävä, vaan pelkästään, että komission laatima rikkomisteoria perustui Dellin sisäiseen spekulatioon.

521 On todettava, että koska käsiteltävänä olevassa asiassa ei ole kyse muodollisesta yksinostoehdosta, komissio on tukeutunut Dellin sisäisiin odotuksiin osoittaakseen sen, että kantaja on ilmaissut de facto Dellille riidanalaisena ajanjaksona, että MCP-alennuksiin liittyi tällainen ehto. Lähestymistapaa, jossa komissio on ottanut huomioon kantajan asiakkaan odotukset esittääkseen näyttöä vain kantajan omasta toiminnasta, ei voida arvostella.

522 On totta, että edellä 98 kohdassa mainitussa unionin tuomioistuimen tuomiossa Deutsche Telekom (tuomion 198 ja 202 kohta) edellä 88 kohdassa mainitussa tuomiossa TeliaSonera (41 ja 44 kohta) on vahvistettu, että arvioitaessa määräävässä markkina-asemassa olevan yrityksen soveltaman hintapolitiikan laillisuutta on lähtökohtaisesti käytettävä hintakriteereitä, jotka perustuvat määräävässä asemassa olevalle yritykselle itselleen aiheutuneisiin kustannuksiin, ja että tällainen lähestymistapa on

sitäkin perustellumpi, koska se on myös oikeusvarmuuden yleisen periaatteen mukainen, sillä määräävässä markkina-asemassa oleva yritys voi kustannuksensa ja hintansa huomioon ottamalla arvioida omien menettelytapojensa laillisuutta.

- 523 Tällä oikeuskäytännöllä, jolla rajoitetaan huomioon otettavia oikeudellisia arviointiperusteita hintapolitiikan laillisuutta arvioitaessa, ei kuitenkaan estetä komissiota tukeutumasta tosiseikkojen osalta asiakkaan sisäisiin odotuksiin, kun se pyrkii esittämään todisteita määräävässä asemassa olevan yrityksen omasta toiminnasta. Määräävän aseman väärinkäyttöä koskeva oikeudellinen arvostelu perustuu käsiteltävänä olevassa asiassa siihen, että kantaja on soveltanut alennusjärjestelmää, jossa alennuksiin liittyi de facto yksinostoehto. Tämä arvostelu perustuu siten yksinomaan kantajan omaan toimintaan, josta sen on täytynyt olla tietoinen. Väite ei sitä vastoin perustu Dellin sisäisiin odotuksiin, vaan komissio on käyttänyt näitä odotuksia esittääkseen vain tosiseikkoja koskevia todisteita riitautetusta menettelytavasta.
- 524 Samasta syystä on syytä hylätä ACT:n väite, jonka mukaan komissio olisi tukeutunut ainoastaan seurauksia, joita aiheutui päätöksestä tehdä osa hankinnoista AMD:ltä, koskevien Dellin sisäisten spekulatioiden alkamiseen ja loppumiseen ja päätellyt niiden pohjalta rikkomisjakson alun ja lopun. Koska komissio on kyseenalaisti riidanalaisessa päätöksessä kantajan oman toiminnan, ei mikään estä sitä, että komissio tukeutuu Dellin sisäisiin odotuksiin päätelläkseen niiden pohjalta tämän toiminnan alun ja lopun.
- 525 Lopuksi on hylättävä kantajan väite, jonka mukaan kantajan omaa toimintaa on mahdotonta päätellä asiakkaan sisäisten odotusten perusteella, sillä tällaiset odotukset voivat olla perusteettomia. On totta, että kantaja voi lähtökohtaisesti kiistää komission riidanalaisessa päätöksessä esittämät todisteet osoittamalla, että Dellin sisäiset odotukset, joiden pohjalta komissio on päätellyt kantajan toimeenpanneen yksinostoalennuksia, olivat perusteettomia ja että ne eivät siten olleet aiheutuneet kantajan toiminnasta. Kantaja ei ole käsiteltävänä olevassa asiassa kuitenkaan osoittanut tätä seikkaa. Se seikka, että Dellin sisäiset odotukset olivat yhteneväiset Intelin sisäisten asiakirjojen sisällön ja 7.12.2004 päivätyn sähköpostiviestin sisällön kanssa (ks. edellä 505-515 kohta), vahvistaa päinvastoin sen, että nämä odotukset eivät olleet perusteettomia vaan perustuivat juuri siihen, mitä kantaja oli Dellille ilmaissut.
- 3.3) Väite, jonka mukaan komission olisi pitänyt osoittaa, että MCP-alennuksia olisi tosiasiallisesti vähennetty suhteettomalla tavalla, jos Dell olisi päättänyt tehdä osan hankinnoista AMD:ltä
- 526 Kantaja väittää lähinnä, että komissio on virheellisesti jättänyt osoittamatta, että MCP-alennuksia olisi tosiasiallisesti vähennetty suhteettomalla tavalla, jos Dell olisi päättänyt tehdä osan hankinnoista AMD:ltä. Dellin sisäisissä asiakirjoissa ei ole otettu huomioon Dellille myönnettyjen alennusten todellisia muutoksia. Asiakirjoihin sisältyy pikemminkin oletuksia siitä, mitä olisi voinut tapahtua, jos Dell olisi päättänyt tehdä hankintoja AMD:ltä.
- 527 On todettava, että yksinostoalennuksen kilpailunvastainen luonne perustuu siihen, että se on omiaan kannustamaan asiakasta yksinostoihin (ks. vastaavasti edellä 71 kohdassa mainittu tuomio Hoffmann-La Roche, 90 kohta ja edellä 74 kohdassa mainittu yhteisöjen tuomioistuimen tuomio British Airways, 62 kohta). Tällaisen kannustimen olemassaolo ei riipu siitä, onko alennuksia tosiasiallisesti vähennetty tai onko ne poistettu, jos niiden myöntämiselle asetettua yksinostoehto on rikottu (ks. vastaavasti edellä 72 kohdassa mainittu unionin yleisen tuomioistuimen tuomio Tomra, 300 kohta). Tältä osin näet riittää, että määräävässä asemassa oleva yritys antaa asiakkaalle sen vaikutelman, että tilanne olisi tämä. Merkitystä on niillä seikoilla, joita asiakas saattoi määräävässä asemassa olevan yrityksen ilmaiseman perusteella tilaukset tehdessään odottaa, eikä tämän yrityksen tosiasiallisella reaktiolla asiakkaan päätökseen vaihtaa hankintalähdettään.

- -

3.6) Väitteet, joiden mukaan Dell teki hankinnat yksinomaan kantajalta syistä, jotka olivat täysin riippumattomia pelosta, että alennuksia vähennettäisiin suhteettomasti, jos hankintoja tehtäisiin AMD:ltä

- 539 Kantaja väittää Dellin tehneen hankinnat yksinomaan kantajalta syistä, jotka olivat täysin riippumattomia pelosta, että alennuksia vähennettäisiin suhteettomasti, jos hankintoja tehtäisiin AMD:ltä. Dell on ensinnäkin halunnut ostaa CPU:t yksinomaan Inteliltä sen vuoksi, että Dellin liiketoimintamalli perustuu matalille kustannuksille, ja kun hankinnat tehtiin yksinomaan Inteliltä, kustannukset olivat matalimmat. Dell on toiseksi arvioinut, että Intelin CPU:t olivat laadultaan yleisesti AMD-CPU:ita parempia ja että Intelillä oli laajempi kapasiteetti tavarantoimittajana. Kolmanneksi Dell on ollut huolissaan "[AMD:n] tiekartan kestävydestä ja [AMD:n] piirisarjojen ekosysteemin terveydestä". Dell on neljänneksi epäillyt AMD:n luotettavuutta tavarantoimittajana. Viidenneksi Dell on päätellyt, että hankintojen tekeminen AMD:ltä olisi johtanut merkittäviin logistisiin ongelmiin. Dell on kuudenneksi ollut huolissaan siitä, että AMD ei kyennyt täyttämään sen vaatimuksia suurista toimitusmääristä.
- 540 Tältä osin on todettava, että kantajan esittämät väitteet ovat ensinnäkin tehottomat siltä osin, kuin niillä pyritään kumoamaan todisteet siitä, että kantaja on ilmaissut Dellille, että MCP-alennuksiin liittyi yksinostoehto.
- 541 Kantaja pyrkii selittämään väitteillään sen, miksi riidanalaisena ajanjaksona sen ja Dellin välillä oli yksinostosuhde, vetoamalla muihin syihin kuin yksinostoalennusten myöntämiseen. Komissio ei riidanalaisessa päätöksessä ole päätellyt yksinostoalennusten olemassaoloa kuitenkaan pelkästään kantajan ja Dellin välisen yksinostosuhteen perusteella siten, että kantaja olisi tämän todisteen kiistääkseen voinut esittää vain vaihtoehdoisen selityksen. Komissio on tukeutumalla erityisesti Intelin ja Dellin sisäisiin asiakirjoihin sekä Dellin 18 artiklan mukaiseen vastaukseen ja 7.12.2004 päivättyyn sähköpostiviestiin osoittanut päinvastoin täsmällisten ja yhtäpitävien todisteiden perusteella kantajan ilmaiseen Dellille, että MCP-alennuksiin liittyi yksinostoehto (ks. edellä 446-515 kohta). Kantajan perustelut, jotka koskevat Dellin väitettyjä riippumattomia syitä tehdä hankintansa yksinomaan siltä, eivät kuitenkaan liity suoraan riidanalaisessa päätöksessä esitettyihin todisteisiin. Perusteluilla pyritään ennemminkin riitauttamaan ne epäsuorasti esittämällä vaihtoehtoinen selitys kantajan ja Dellin väliselle yksinostosuhteelle riidanalaisena ajanjaksona. Tällainen epäsuora kiistäminen ei kuitenkaan riitä siihen, että sillä voitaisiin kumota riidanalaisessa päätöksessä esitettyjen todisteiden todistusvoima.
- 542 Lisäksi oikeuskäytännöstä ilmenee, että kun komissio tukeutuu todisteisiin, jotka lähtökohtaisesti ovat riittäviä osoittamaan kilpailusääntöjen rikkomisen, ei riitä, että kyseessä oleva yritys vetoaa sellaisen seikan mahdollisuuteen, joka voisi vaikuttaa kyseisten todisteiden todistusvoimaan, jotta komission olisi todistettava, että tämä seikka ei ole voinut vaikuttaa todisteiden todistusvoimaan. Päinvastoin muutoin kuin tapauksissa, joissa kyseessä oleva yritys ei voinut toimittaa tällaista todistetta komission käyttäytymisen vuoksi, kyseisen yrityksen tehtävänä on osoittaa oikeudellisesti riittävällä tavalla yhtäältä sen seikan olemassaolo, johon se vetoaa, ja toisaalta se, että tämä seikka kyseenalaistaa niiden todisteiden todistusvoiman, joihin komissio tukeutuu (ks. edellä 67 kohdassa mainittu, E.ON Energie v. komissio, tuomion 56 kohta).
- 543 On kuitenkin todettava, että kantaja ei ole riitauttanut sitä, että MCP-alennuksiin liittyi yksinostoehto, kun se on esittänyt kantajan ja Dellin välistä yksinostosuhdetta koskevan vaihtoehdoisen selityksen. Vaikka kantaja onnistuisikin osoittamaan, että Dell on tehnyt hankinnat siltä ainoastaan sen mainitsemien syiden vuoksi, tällä seikalla ei voida riitauttaa niiden todisteiden todistusvoimaa, joihin komissio on yksinostoalennuksen osoittaessaan tukeutunut. Kantajan esittämällä todistella on mahdollista ainoastaan kumota syy-seuraus-suhde, joka vallitsee riidanalaisessa päätöksessä oikeudellisesti riittävällä tavalla osoitetun yksinostoalennuksen ja hankintojen tekemistä yksinomaan kantajalta koskevan Dellin päätöksen välillä. Niillä ei ole mahdollista osoittaa vääräksi päätelmää yksinostoalennusta itsessään.

544 Tästä seuraa, että kantajan esittämät perustelut ovat tehottomat siltä osin, kuin niillä pyritään osoittamaan vääriksi todisteet siitä, että kantaja oli ilmaissut Dellille, että MCP-alennuksiin liittyi yksinostoehto.

545 Toiseksi on todettava, että kantajan perustelut ovat tehottomat myös siltä osin, kuin niillä pyritään riitauttamaan se, että yksinostoalennuksen on luonnehdittu olevan oikeudellisesti väärinkäyttöä. Tältä osin on muistutettava, että se, että yksinostoalennuksen luonnehditaan olevan väärinkäyttöä, ei edellytä konkreettisten markkinavaikutusten tai syy-seuraus-suhteen osoittamista (ks. edellä 103 ja 104 kohta). Tällainen alennus on lainvastainen, koska sillä pystytään rajoittamaan kilpailua. Vaikka kantaja olisikin onnistunut kumoamaan syy-seuraus-suhteen yksinostoalennusten myöntämisen ja hankintojen tekemistä yksinomaan kantajalta koskevan Dellin päätöksen välillä, ei tällä kyettäisi riitauttamaan sitä, että MCP-alennuksilla pystytään rajoittamaan kilpailua. Kaikki taloudelliset edut, joiden myöntämiseen on liitetty yksinostoehto, ovat väistämättä omiaan kannustamaan asiakasta tekemään yksinostoja; merkitystä ei ole sillä, olisiko asiakas tehnyt ostot yksinomaan määräävässä asemassa olevalta yritykseltä myös siinä tapauksessa, että yksinostoalennusta ei olisi myönnetty.

546 On siten syytä päätellä, että kantajan väitteet niistä muista syistä, joiden vuoksi Dell on tehnyt riidanalaisessa päätöksessä riitautettuna ajanjaksona hankinnat yksinomaan siltä, ovat tehottomia. Niillä ei voida osoittaa vääriksi myöskään todisteita yksinostoalennuksista tai yksinostoalennuksen oikeudellista luonnehdintaa väärinkäytöksi. Nämä väitteet on siten hylättävä ilman, että niiden perusteltavuutta olisi tarpeen tutkia ja lausua siitä, onko kantaja osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla Dellin tehneen hankinnat yksinomaan kantajalta vain muiden syiden kuin yksinostoalennusten vuoksi.

--

b) Kokous Dellin D1:n kanssa

1) Asianosaisten lausumat ja menettely

601 Kantaja arvostelee komissiota kantajan puolustautumisoikeuksien loukkaamisesta sen vuoksi, että komissio ei ole laatinut komission virkamiesten ja [luottamuksellinen tieto] D1:n välillä 23.8.2006 pidetystä kokouksesta asianmukaista pöytäkirjaa. Komissio on myöntänyt tämän kokouksen järjestämisen vasta sen jälkeen, kun kantaja oli esittänyt sille teemojen alustavan luettelon, mutta kieltänyt samalla, että kokouksesta olisi laadittu pöytäkirja. Kuulemismenettelystä vastaava neuvonantaja myönsi joitakin kuukausia myöhemmin sen, että sisäinen muistio oli olemassa, mutta ilmoitti samalla kyseen olevan sisäisestä asiakirjasta, johon kantajalla ei ollut oikeutta tutustua. Komissio toimitti lopulta 19.12.2008 Intelille ”kohteliaisuuden osoituksena” sisäisestä muistiosta jäljennöksen, josta oli poistettu useita kohtia.

602 Kantajan mukaan sekä teemojen alustavasta luettelosta että sisäisestä muistiosta ilmenee, että komission ja D1:n välisessä kokouksessa oli käsitelty Delliä koskevia avainkysymyksiä. On todennäköistä, että D1 oli esittänyt seikkoja, jotka olivat omiaan osoittamaan Intelin syyttömäksi.

--

2) Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

--

2.1) Sääntöjenvastaisuudet menettelyssä

- 612 Siitä, onko komissio syyllistynyt hallinnollisessa menettelyssä sääntöjenvastaisuuteen, on syytä todeta ensinnäkin, että komissio ei ole rikkonut asetuksen N:o 1/2003 19 artiklan 1 kohtaa tarkasteltuna yhdessä asetuksen N:o 773/2004 3 artiklan kanssa. Komissio ei näet ollut velvollinen järjestämään kokousta D1:n kanssa muodollisena kuulemistilaisuutena näissä säännöksissä tarkoitetulla tavalla.
- 613 Asetuksen N:o 1/2003 19 artiklan 1 kohdan mukaan komissio voi kuulla kaikkia luonnollisia tai oikeushenkilöitä, jotka suostuvat kuultaviksi tutkinnan kohteeseen liittyvien tietojen keräämistä varten. Asetuksen N:o 773/2004 3 artiklassa edellytetään, että tähän säännökseen perustuvissa kuulemisissa noudatetaan tiettyjä muodollisuuksia. Asetuksen N:o 773/2004 3 artiklan 1 kohdan mukaan komissio mainitsee kuulemisen alussa kuulemisen oikeusperustan ja tarkoituksen ja muistuttaa kuulemisen vapaaehtoisuudesta. Lisäksi komissio ilmoittaa kuultavalle henkilölle aikomuksestaan tallentaa kuuleminen. Saman artiklan 3 kohdan mukaan komissio voi tallentaa kuultavien henkilöiden lausumat mihin tahansa muotoon. Jäljennös tallenteesta on oltava kuultavan henkilön saatavilla tämän hyväksyttäväksi. Komissio asettaa tarvittaessa määräajan, jonka kuluessa kuultu henkilö voi ilmoittaa sille lausumaan tehtävistä mahdollisista korjauksista.
- 614 On kuitenkin todettava, että asetuksen N:o 1/2003 19 artiklan 1 kohta yhdessä asetuksen N:o 773/2004 3 artikla kanssa tarkasteltuna ei soveltamisalansa puolesta kata kaikkia komission suorittamia tutkimusten kohteeseen liittyviä kuulemisia. On tehtävä ero komission edellä mainittujen säännösten nojalla suorittamien muodollisten kuulemisten ja epämuodollisten kuulemisten välillä. Hallinnon moitteettoman toiminnan käytännöllisillä tarpeilla sekä kilpailusääntöjen tehokkaan suojelemisen intressillä voidaan perustella se, että komissiolla on mahdollisuus suorittaa kuulemisia, joissa ei edellytetä asetuksen N:o 773/2004 3 artiklassa säädettyjen muodollisuuksien noudattamista. Sekä prosessiekonomiaan liittyvät syyt että mahdolliset ehkäisevät vaikutukset, joita muodollisella kuulemisella voi olla todistajan alttiuteen esittää tietoja, ovat esteenä komission yleiselle velvollisuudelle soveltaa kaikissa kuulemisissa asetuksen N:o 773/2004 3 artiklassa säädettyjä muodollisuuksia. Jos komissio aikoo päätöksessään käyttää epämuodollisessa kuulemisessa sen tietoon saatettua, asianosaista vastaan puhuvaa seikkaa, sen on annettava väitetiedoksiannon adressaateille tilaisuus tutustua siihen ja tarvittaessa laadittava tässä tarkoituksessa kirjallinen asiakirja, joka sisällytetään asiakirja-aineistoon (ks. vastaavasti edellä 359 kohdassa mainittu asia *Atlantic Container Line ym. v. komissio*, tuomion 352 kohta ja asia *T-38/02, Groupe Danone v. komissio*, tuomio 25.10.2005, Kok., s. II-4407, 67 kohta). Komissio voi kuitenkin käyttää epämuodollisessa kuulemisessa saamia tietoja erityisesti pitävämpiä todisteita hankkiakseen ilman, että se antaa kyseiselle yritykselle tilaisuutta tutustua epämuodollisessa kuulemisessa saatuihin tietoihin.
- 615 Asetuksen N:o 1/2003 19 artiklan 1 kohdan sanamuodosta, jonka mukaan komissio ”voi kuulla” henkilöä ”tutkinnan kohteeseen liittyvien tietojen keräämistä varten”, käy ilmi, että komissiolla on harkintavalta päättää, soveltaako se kuulemiseen asetuksen N:o 773/2004 3 artiklan muodollisia vaatimuksia. Tämän sanamuodon tulkinnan vahvistaa asetuksen N:o 1/2003 19 artiklan tavoite yhdessä asetuksen N:o 773/2004 3 artikla kanssa tarkasteltuna. Komission velvollisuudesta saattaa tallenne kuultavan henkilön saataville tämän hyväksyttäväksi seuraa, että asetuksen N:o 773/2004 3 artiklassa säädettyillä muodollisuuksilla pyritään paitsi suojelemaan kuultavaa henkilöä myös ennen kaikkea lisäämään saatujen lausumien luotettavuutta. Kyseisiä säännöksiä ei siten sovelleta kaikkiin tutkimusten kohteeseen liittyviin kuulemisiin vaan ainoastaan niihin tapauksiin, joissa komission tavoitteena on kerätä niin asianosaisia vastaan kuin niiden puolesta puhuvia tietoja, joihin se voi tukeutua todisteena päätöksessään, jolla tietyt tutkimukset saatetaan päätökseen. Näiden säännösten tavoitteena ei sitä vastoin ole rajoittaa komission mahdollisuutta käyttää epämuodollisia kuulemisia.
- 616 Tämän asetuksen N:o 1/2003 19 artiklalle yhdessä asetuksen N:o 773/2004 3 artikla kanssa tarkasteltuna annettava tulkinta ilmenee myös asetuksen N:o 1/2003 johdanto-osan 25 perustelukappaleesta. Siinä todetaan, että koska kilpailusääntöjen rikkomisen selville saaminen on yhä

vaikeampaa, kilpailun tehokkaan suojelun varmistamiseksi on tarpeen täydentää komission tutkintavaltuuksia. Kyseisessä perustelukappaleessa todetaan lisäksi, että komission on voitava kuulla kaikkia henkilöitä, joilla voi olla hyödyllisiä tietoja, ja tallentaa kyseiset lausumat. Asetuksen N:o 1/2003 19 artiklan tavoitteena on siten ”täydentää” komission käytettävissä olevia muita tutkintavaltuuksia ja antaa komissiolle ”valtuudet” kuulla ja tallentaa. Kyseisellä säännöksellä ei kuitenkaan pyritä rajoittamaan komission mahdollisuutta soveltaa epämuodollisia käytäntöjä niin, että sille asetettaisiin yleinen velvollisuus soveltaa kaikkiin kuulemisiin, joissa on kyse tutkimusten kohteeseen liittyvistä tiedoista, asetuksen N:o 773/2004 3 artiklan muodollisia vaatimuksia ja antaa asianomaiselle yritykselle tilaisuus tutustua tallenteeseen.

- 617 Tämä asetuksen N:o 1/2003 19 artiklalle yhdessä asetuksen N:o 773/2004 3 artikla kanssa tarkasteltuna annettava tulkinta ei kuitenkaan merkitse sitä, että komissio voisi päättää kuulemisen yhteydessä mielivaltaisesti, mitkä tiedot se tallentaa. Asetuksen N:o 773/2004 3 artiklan 1 kohdasta näet ilmenee, että suorittaessaan kuulemisen asetuksen N:o 1/2003 19 artiklan nojalla komission on ilmoitettava kuultavalle henkilölle kuulemisen alussa kuulemisen oikeusperusta ja tarkoitus sekä aikomuksestaan tallentaa kuuleminen. Tästä seuraa, että komission on päätettävä jokaisen kuulemisen alussa, haluaako se suorittaa muodollisen kuulemisen. Jos komissio kuultavan henkilön suostumuksella päättää suorittaa tällaisen kuulemisen, komissio ei voi jättää tallentamatta kuulemisessa esiin tulleita näkökohtia. Tässä tapauksessa komissio on pikemminkin velvollinen tallentamaan kuulemisen kokonaisuudessaan, tämän kuitenkaan rajoittamatta sitä, että asetuksen N:o 773/2004 3 artiklan 3 kohdan ensimmäisessä virkkeessä komissiolle annetaan vapaus valita tallentamisen muoto. Komissio on käsiteltävänä olevassa asiassa kuitenkin todennut – eikä kantaja ole toteamusta tältä osin riitauttanut – että kokouksen tarkoituksena ei ollut kerätä allekirjoituksella varmennetun selvityksen muodossa olevia todisteita tai asetuksen N:o 1/2003 19 artiklan mukaisia lausumia vaan ainoastaan tutkia sitä, oliko olemassa riittävästi viitteitä siitä, että Intelin Delliin kohdistamalla kaupallisilla toimintatavoilla rikottiin kilpailuoikeutta, sekä kokeilla Delliä kohtaan uusia tutkintatoimenpiteitä. Komission yksiköiden ja D1:n välinen kokous ei siten ollut asetuksen N:o 1/2003 19 artiklassa tarkoitettu muodollinen kuuleminen.
- 618 Koska komission virkamiesten ja D1:n välinen kokous ei ollut asetuksen N:o 1/2003 19 artiklassa tarkoitettu muodollinen kuuleminen ja koska komissiolle ei ollut myöskään velvollisuutta suorittaa tällaista kuulemistä, ei tässä asiassa sovelleta asetuksen N:o 773/2004 3 artiklaa. Niinpä väite, joka koskee tässä artiklassa säädettyjen muodollisuuksien väitettyä rikkomista, on tehoton.
- 619 Kun kyse on toiseksi perusoikeuskirjan 41 artiklassa vahvistetusta hyvän hallinnon periaatteesta, vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että tähän periaatteen liittyy toimivaltaisen toimielimen velvoite tutkia huolellisesti ja puolueettomasti kaikki käsiteltävänä olevan tapauksen kannalta merkitykselliset seikat (edellä 359 kohdassa mainittu asia *Atlantic Container Line ym. v. komissio*, tuomion 404 kohta ja yhdistetyt asiat T-458/09 ja T-171/10, *Slovak Telekom v. komissio*, tuomio 22.3.2012, 68 kohta). Vaikka komissiolle ei ole mitään yleistä velvollisuutta laatia pöytäkirjoja keskusteluista, joita se on käynyt kantelijoiden tai muiden osapuolten kanssa pitäessään kokouksia tai käydessään puhelinkeskusteluja näiden kanssa (ks. vastaavasti edellä 359 kohdassa mainittu asia *Atlantic Container Line ym. v. komissio*, tuomion 351 ja 385 kohta ja edellä 614 kohdassa mainittu asia *Groupe Danone v. komissio*, tuomion 66 kohta), on kuitenkin niin, että komission velvollisuus tallentaa vastaanottamansa ilmoitukset voidaan kunkin yksittäistapauksen olosuhteista riippuen johtaa suoraan hyvän hallinnon periaatteesta (ks. vastaavasti asia T-15/02, *BASF v. komissio*, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 15.3.2006, Kok., s. II-497, 501 kohta).
- 620 Tältä osin on täsmennettävä, että komission velvollisuus tallentaa kokouksissa tai puhelinkeskusteluissa vastaanottamansa ilmoitukset sekä tällaisen velvollisuuden luonne ja laajuus riippuvat näiden tietojen sisällöstä. Komissio on velvollinen laatimaan tutkimusten kohteeseen liittyvistä olennaisista näkökohdista asianmukaisen asiakirja-aineiston, johon asianomaisilla yrityksillä on tilaisuus tutustua. Tämä päätelmä koskee kaikkia sellaisia seikkoja, joilla on selkeää merkitystä ja objektiivinen yhteys tutkimusten kohteeseen, siitä riippumatta, ovatko ne asianosaista vastaan vai sen puolesta puhuvia.

- 621 Sisäisestä muistiosta ilmenee käsiteltävänä olevassa asiassa, että kokouksessa käsitellyt asiat eivät koskeneet esimerkiksi tiettyjen tietojen luottamuksellisuuden kaltaisia, puhtaasti muodollisia kysymyksiä vaan kysymyksiä, joilla oli objektiivinen yhteys tutkimusten perustaan. Lisäksi D1 oli yksi erään Intelin suurimman asiakkaan korkeimmista johtajista. Kuten Intel on istunnossa ja 6.3.2013 päivätyissä huomautuksissaan todennut, kokous kesti viisi tuntia. Kokous oli näiden seikkojen perusteella niin merkittävä, että komissiolla oli velvollisuus sisällyttää asiakirja-aineistoon ainakin suppea muistio, johon sisältyi – jollei luottamuksellisuutta koskevista mahdollisista vaatimuksista muuta johdu - osanottajien nimet sekä lyhyt yhteenveto käsitellyistä asioista. Koska komissio ei ollut laatinut tällaista asiakirjaa, joka olisi tarkoitettu sisällytettäväksi asiakirja-aineistoon, johon kantaja olisi voinut pyytää tilaisuutta tutustua, on todettava, että komissio on loukannut hyvän hallinnon periaatetta.
- 622 Koska komissio on antanut hallinnollisessa menettelyssä kantajan käytettäväksi ei-luottamuksellisen version sisäisestä muistiosta ja antanut kantajalle mahdollisuuden esittää huomautuksia tästä asiakirjasta, komissio on korjannut tämän alkuperäisen puutteen hallinnollisessa menettelyssä. Hallinnollinen menettely ei ole siten ollut sääntöjenvastainen. Tätä johtopäätöstä ei voida riitauttaa sillä seikalla, että sisäinen muistio oli laadittu siinä tarkoituksessa, että se toimisi komission virkamiehille tarkoitettuna sisäisenä tausta-aineistona, ja että kantajalle oli toimitettu ainoastaan yksi versio, josta tietyt kohdat oli poistettu. Kantajalle hallinnollisessa menettelyssä toimitettu versio sisäisestä muistiosta sisälsi näet tiedot, jotka komission olisi pitänyt tallentaa asiakirjaan, joka oli tarkoitettu sisällytettäväksi asiakirja-aineistoon, johon kantaja olisi voinut pyytää oikeutta tutustua. Siihen sisältyi osanottajien nimet sekä lyhyt yhteenveto käsitellyistä asioista.
- 623 Kolmanneksi kantajan väitteet, joihin on vedottu sen 6.3.2013 päivätyissä huomautuksissa ja joiden mukaan komissio on tehnyt menettelyllisen virheen, kun se ei ole antanut hallinnollisessa menettelyssä kantajalle tiedoksi myös luottamuksellisia pidettyjä osia sisäisestä muistiosta, on hylättävä. Asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 2 kohdan ja asetuksen N:o 773/2004 15 artiklan 2 kohdan mukaan oikeutta tutustua asiakirja-aineistoon ei myönnetä komission sisäisiin asiakirjoihin. Tämä rajoitus, joka koskee oikeutta tutustua sisäisiin asiakirjoihin, on perusteltu kyseisen toimielimen asianmukaisen toiminnan varmistamiseksi perustamissopimuksen kilpailusääntöjen rikkomisen estämisessä (ks. vastaavasti edellä 359 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat *Atlantic Container Line ym. v. komissio*, tuomion 394 kohta). Komission ja D1:n välisestä kokouksesta tehty muistio on sisäinen asiakirja, jonka osalta oikeutta tutustua asiakirja-aineistoon ei ole. Siihen sisältyy tietoja, jotka ovat peräisin muistakin lähteistä kuin D1:ltä sekä sen laatijan henkilökohtaisia arvioita ja päätelmiä (ks. myös välimiehen päätöksen 108 ja 109 perustelukappale). Komissio ei ollut siten velvollinen antamaan kantajalle tietoa sisäisestä muistiosta poistetuista osista.
- 624 Sisäisen muistion ei-luottamuksellisen version tiedoksi antaminen kantajalle teki käsiteltävänä olevassa asiassa mahdolliseksi sen, että komissio kykeni korjaamaan alkuperäisen puutteen menettelyssä; puute johtui siitä, ettei komissio ollut tehnyt kokouksesta D1:n kanssa muistiota, joka oli tarkoitettu sisällytettäväksi asiakirja-aineistoon, johon kantaja olisi voinut pyytää oikeutta tutustua. Hallinnollisen menettelyn korjaaminen ei kuitenkaan edellyttänyt sitä, että kantajalle olisi annettu tiedoksi sisäinen muistio kokonaisuudessaan. Koska kantajalle toimitettu sisäisen muistion versio ainoastaan korvaa muistion, joka olisi pitänyt sisällyttää asiakirja-aineistoon, ja koska siihen sisältyi tietoja, jotka komission olisi pitänyt tässä muistiossa säilyttää, komissiolla ei ollut velvollisuutta myöntää kantajalle tilaisuutta tutustua sisäiseen muistioon laajemmin.
- 625 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että hallinnollisessa menettelyssä ei ole syyllistytty sääntöjenvastaisuuksiin.

2.2) Menettelyllisen virheen mahdolliset seuraukset riidanalaisen päätöksen lainmukaisuuden kannalta

i) Alustavat huomautukset

- 626 Ylimääräisenä seikkana voidaan tutkia vielä, olisiko hallinnollisessa menettelyssä tapahtuneella oletetulla virheellä, joka johtui siitä, että asetuksen N:o 1/2003 19 artiklaa yhdessä asetuksen N:o 773/2004 3 artiklan kanssa tarkasteltuna olisi rikottu, tai hyvän hallinnon periaatteen loukkaamisen korjaamatta jättämisestä taikka asiakirja-aineistoon tutustumista koskevan oikeuden loukkaamisesta, mahdollisesti vaikutuksia riidanalaisen päätöksen lainmukaisuuteen. Tältä osin on todettava, että menettelyllinen virhe voi johtaa riidanalaisen päätöksen kumoamiseen vain, jos se on omiaan vaikuttamaan konkreettisesti kantajan puolustautumisoikeuksiin ja siten mainitun päätöksen sisältöön (ks. vastaavasti asia T-75/06, Bayer CropScience ym. v. komissio, tuomio 9.9.2008, Kok., s. II-2081, 131 kohta). Tilanne on tämä myös silloin, kun virheessä on kyse hyvän hallinnon periaatteen loukkaamisesta (ks. vastaavasti asia C-476/08 P, Evropaiki Dynamiki v. komissio, tuomio 3.12.2009, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa, 35 kohta).
- 627 Asiakirja-aineistoon tutustumista koskevan oikeuden loukkaamisesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että kun oikeus tutustua asiakirja-aineistoon ja erityisesti asianomaisen puolesta puhuviin asiakirjoihin on taattu oikeudenkäyntivaiheessa, asianomaisen yrityksen ei tarvitse osoittaa, että jos sillä olisi ollut oikeus tutustua asiakirjoihin, joita ei ole annettu sille tiedoksi, komission päätös olisi ollut sisällöltään toisenlainen, vaan sen on osoitettava ainoastaan, että kyseiset asiakirjat olisivat voineet olla hyödyllisiä sen puolustuksen kannalta (ks. asia C-110/10 P, Solvay v. komissio, tuomio 25.10.2011, Kok., s. I-10439, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Samassa tilanteessa kyseisen yrityksen on esitettävä alustavat todisteet sille toimittamatta jätettyjen asiakirjojen hyödyllisyydestä sen puolustuksen kannalta (ks. vastaavasti edellä 352 kohdassa mainittu asia Heineken Nederland ja Heineken v. komissio, tuomion 256 kohta). Silloin kun komissio on nojautunut suoriin asiakirjatodisteisiin näyttääkseen toteen kilpailusääntöjen rikkomisen, yrityksen on näytettävä toteen, että ne asiakirjat, joihin ei ollut annettu oikeutta tutustua hallinnollisen menettelyn aikana, ovat ristiriidassa näiden suorien todisteiden kanssa tai ainakin asettavat ne eri valoon (ks. vastaavasti edellä 353 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 133 kohta).
- 628 Tätä oikeuskäytäntöä voidaan soveltaa suoraan käsiteltävänä olevaan asiaan siltä osin, kuin kantaja väittää komission loukanneen sen puolustautumisoikeuksia sillä, että komissio ei ole toimittanut hallinnollisessa menettelyssä kantajalle luottamuksellisina pidettyjä sisäisen muistion kohtia. Koska sisäinen muistio on oikeudenkäyntivaiheessa annettu kokonaisuudessaan tiedoksi kantajalle, kantajalla oli mahdollisuus esittää alustavat todisteet, jotka osoittavat aiemmin luottamuksellisina pidettyjen kohtien sisältämien seikkojen hyödyllisyyden sen puolustuksen kannalta.
- 629 Siltä osin kuin kantaja arvostelee komissiota siitä, ettei se ole laatinut kokouksesta asianmukaista pöytäkirjaa, on lisäksi todettava, että ainakin tämän asian olosuhteissa tutkittaessa sitä, onko tätä seikkaa koskeva mahdollinen menettelyllinen virhe omiaan vaikuttamaan konkreettisesti kantajan puolustautumisoikeuksiin, merkitykselliset arviointiperusteet ovat samat kuin ne, joita oikeutta tutustua asiakirja-aineistoon koskevassa oikeuskäytännössä edellytetään. Kantajan on siten esitettävä alustavat todisteet, jotka osoittavat, ettei komissio ole tallentanut sen puolesta puhuvia seikkoja, jotka ovat ristiriidassa niiden suorien asiakirjatodisteiden sisällön kanssa, joihin komissio on riidanalaisessa päätöksessä tukeutunut, tai ainakin asettavat ne eri valoon. Se, että tällaista oletusta ei voida sulkea pois, ei kuitenkaan riitä.
- 630 Vaikka kantajan vaatimaa pöytäkirjaa ei käsiteltävänä olevassa asiassa ole, komission ja D1:n välisen keskustelun sisältö voidaan rekonstruoida oikeudellisesti riittävällä tavalla muiden lähteiden perusteella eli erityisesti sisäisen muistion ja asiakirjan, johon sisältyy Dellin kokouksessa D1:lle esitettyihin suullisiin kysymyksiin antamat kirjalliset vastaukset, perusteella (jäljempänä seuranta-asiakirja). Tämä seikka erottaa käsiteltävänä olevan asian asiasta, joka johti edellä 627 kohdassa mainitussa asiassa Solvay vastaan komissio annettuun tuomioon (61-63 kohta), johon kantaja on istunnossa ja

myöhemmissä huomautuksissaan vedonnut ja jossa unionin tuomioistuin totesi puolustautumisoikeuksia loukatun sen vuoksi, että kieltäytyttyään antamasta hallinnollisessa menettelyssä kantajalle oikeutta tutustua asiakirja-aineistoon komissio oli kadottanut joitakin kokonaisia asiakirja-aineiston osia, joiden sisältöä ei ollut mahdollista rekonstruoida, joten ei ollut mahdollista sulkea pois sitä, että näihin asiakirja-aineiston osiin olisi voinut sisältyä asianosaisen puolesta puhuvia asiakirjoja, joilla olisi voinut olla merkitystä kantajan puolustuksen kannalta.

631 Päätelmää siitä, että sisäinen muistio on yksi niistä seikoista, joiden pohjalta komission ja D1:n välinen keskustelu voidaan rekonstruoida, ei voida kyseenalaistaa sillä, että sisäisen muistion tarkoituksena oli toimia komissiossa sisäisenä tausta-aineistona. Sisäisellä muistiolla sellaisenaan tavoiteltiin näet kahta päämäärää. Yhtäältä tarkoituksena oli, että sillä vahvistetaan objektiivisella tavalla ne seikat, jotka olivat tutkimuksista vastaavana viranomaisena toimivan komission kannalta tärkeitä. Näin ollen sillä tavoiteltiin objektiiviselle dokumentaatiolle ominaisia päämääriä. Toisaalta kokoukseen osallistuneet komission yksiköiden virkamiehet saattoivat säilyttää sisäisessä muistiossa omat subjektiiviset arvionsa. Näillä subjektiivisilla arvioilla kuitenkin täydennetään sisäiseen muistioon sisältyvää objektiivista dokumentaatiota, ei kyseenalaisteta sitä. Koska muistio on laadittu ainoastaan komission sisäisiin tarkoituksiin käytettäväksi tarkoitettu tausta-aineistoksi, ei ole mitään syytä ajatella, että siinä olisi sivuutettu jotakin todellisuudessa käydystä keskustelusta.

--

2. HP

--

a) Yksinostoalennuksista

1) Riidanalaisessa päätöksessä esitettyjen alennusten ehdollisuutta koskevien todisteiden arviointi

--

1.1) HP:n 18 artiklan mukainen vastaus

--

ii) Todistusarvo

HP:n 18 artiklan mukaisen vastauksen luontainen luotettavuus

680 On todettava, että HP:n 18 artiklan mukaisessa vastauksessa todetaan nimenomaisesti ja yksiselitteisesti, että HPA-alennuksiin liittyi tiettyjä ei-kirjallisia ehtoja, muun muassa 95 prosentin ehto.

681 On syytä korostaa, että HP on ulkopuolinen yritys, eli se ei ole ollut kantelija eikä komission tutkimusten kohteena oleva yritys.

682 Lisäksi on syytä todeta, että ei vaikuta siltä, että HP:lla olisi ollut käsiteltävänä olevassa asiassa mitään intressiä esittää komissiolle tältä osin virheellisiä tietoja ja syyttää Inteliä virheellisin perustein.

683 Tässä yhteydessä on syytä korostaa olevan mahdollista, että tutkimusten kohteena olevan määräävässä asemassa olevan yrityksen asiakkaalla on intressi olla antamatta tietoa tämän yrityksen lainvastaisesta toiminnasta, koska se pelkää mahdollisia vastatoimia. Niinpä edellä 89 kohdassa mainitussa tuomiossa

BPB Industries ja British Gypsum (26 kohta) unionin tuomioistuin viittasi mahdollisuuteen, että määräävässä asemassa oleva yritys saattaa toteuttaa vastatoimia komission tutkimuksessa avustaneita yrityksiä vastaan, ja päätteli siitä, että komissio saattoi käsitellä tietopyyntöihin annettuja vastauksia luottamuksellisina.

684 Määräävässä asemassa olevan yrityksen asiakkaalla ei kuitenkaan yleensä ole mitään intressiä syyttää tätä yritystä kilpailunvastaisesta toiminnasta virheellisin perustein. Määräävässä asemassa olevan yrityksen asiakas, joka komission tutkimuksissa syyttää tätä yritystä kilpailunvastaisesta toiminnasta virheellisin perustein, saattaa päinvastoin altistaa itsensä tämän yrityksen vastatoimille.

685 Käsiteltävänä olevassa asiassa on hyvin epätodennäköistä, että HP, jolle Intel on ollut välttämätön kauppakumppani, olisi antanut komissiolle virheellisiä tietoja, joihin komissio on saattanut tukeutua osoittaakseen sen, että Intel on rikkonut EY 82 artiklaa.

- -

690 Lisäksi on todettava, että asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan yritykselle voidaan määrätä virheellisten tietojen antamisesta sakko. Esittämällä komissiolle virheellisiä tietoja HP olisi siten altistanut itsensä myös komission määräämille sakoille.

691 Kuten edellä 557 kohdassa on muistutettu, oikeuskäytännöstä ilmenee, että yrityksen nimissä annettujen vastausten luotettavuus on suurempi kuin mikä voisi olla yrityksen henkilökuntaan kuuluvan antamalla vastauksella (edellä 62 kohdassa mainittu asia JFE, tuomion 205 kohta).

692 On siten syytä todeta, että HP:n antamia hyvin selkeitä ja täsmällisiä tietoja on pidettävä erityisen luotettavina sen vuoksi, että HP:llä ei ollut mitään intressiä esittää virheellisiä tietoja, joita komissio olisi saattanut käyttää osoittaakseen sen, että Intel on rikkonut EY 82 artiklaa, ja että HP olisi altistanut itsensä merkittävälle vaarolle esittämällä komissiolle virheellisiä tietoja.

- -

HP:n 18 artiklan mukaisen vastauksen merkitys ei-kirjallisten ehtojen osoittamisessa

717 Mitä tulee kysymykseen siitä, voiko HP:n 18 artiklan mukainen vastaus riittää tarvittaessa yksinään osoittamaan sen, että riidanalaisessa päätöksessä todetut, HPA-sopimukseen liittyvien ei-kirjallisten ehtojen olemassaoloa koskevat seikat pitävät paikkansa, on todettava seuraavaa.

718 Unionin oikeudessa vallitsee vapaan todistusharkinnan periaate. Ainoa merkityksellinen peruste arvioitaessa esitettyjä todisteita on niiden luotettavuus (asia, C-407/04 P, Dalmine v. komissio, tuomio 25.1.2007, Kok., s. I-829, 63 kohta).

719 Kun kyse on ollut EY 81 artiklan rikkomisesta todisteena käytetystä asiakirjasta, oikeuskäytännössä on täsmennetty myös, että mikään unionin oikeuden periaate ei estä sitä, että komissio perustaa kantansa yhteen ainoaan asiakirjaan, kunhan asiakirjan todistusarvo ei ole kyseenalainen ja kunhan kyseisestä asiakirjasta yksinään käy varmuudella ilmi se, että kilpailusääntöjä on rikottu (edellä 354 kohdassa mainittu asia Cimenteries CBR ym. v. komissio, tuomion 1838 kohta).

720 Oikeuskäytännössä on otettu käyttöön EY 81 artiklan rikkomisten osalta sääntö, jonka mukaan kartelliin osalliseksi epäillyn yrityksen lausuntoa, jonka totuudenmukaisuuden on riitauttanut useampi muu kartelliin osalliseksi epäilty yritys, ei kuitenkaan voida pitää riittävänä näyttönä jälkimmäisten toteuttamasta rikkomisesta, jos sen tukena ei ole muita todisteita (ks. edellä 62 kohdassa mainittu asia JFE, tuomion 219 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Oikeuskäytännössä on myös täsmennetty, että

kun kartellissa on vain kaksi osapuolta, se, että toinen yrityksistä kiistää toisen yrityksen lausunnon sisällön, merkitsee, että lausunnon tueksi on vaadittava muita todisteita (edellä 614 kohdassa mainittu asia *Groupe Danone v. komissio*, tuomion 285 kohta).

- 721 Tällaista sääntöä ei ole kuitenkaan syytä soveltaa ulkopuoliseen yritykseen, joka ei ole kantelija eikä tutkimusten kohteena ollut yritys ja joka väittää toisen yrityksen syyllistyneen EY 82 artiklaa rikkovaan toimintaan, silloin, kun tutkimusten kohteena oleva määräävässä asemassa oleva yritys kiistää tämän lausuman.
- 722 On korostettava, että yleisen säännön käyttöön ottaminen merkitsee vapaan todistusharkinnan periaatteesta poikkeamista. Tällainen sääntö on perusteltu, kun kyse on yrityksestä, joka ilmoittaa osallistuneensa EY 81 artiklan vastaiseen kartelliin, sillä tutkimusten kohteena olevalla yrityksellä tai yrityksellä, joka kääntyy komission puoleen saadakseen vapautuksen sakosta tai alennuksen sakon määrästä, voi olla taipumusta lieventää omaa vastuutaan rikkomisesta ja korostaa muiden yritysten vastuuta.
- 723 Tilanne on erilainen, kun kyse on lausumista, jotka on antanut HP:n kaltainen ulkopuolinen yritys, joka toimii asiallisesti todistajana. Tällaisella yrityksellä voi toki olla tietyissä tapauksissa intressi olla antamatta tietoa rikkomisesta sen vuoksi, että se pelkää niitä vastatoimia, joita määräävässä asemassa oleva yritys saattaa toteuttaa sitä kohtaan (ks. edellä 683 kohta). On kuitenkin erittäin epätodennäköistä, että HP:n kaltainen yritys, jolle määräävässä asemassa oleva yritys on välttämätön kauppakumppani, syyttäisi tätä yritystä virheellisin perustein EY 82 artiklaa rikkovasta toiminnasta, kun olemassa ei ole poikkeuksellisia olosuhteita, joiden vuoksi tällä ulkopuolisella yrityksellä voisi olla intressi tehdä näin.
- 724 Ei ole siten syytä ottaa käyttöön yleistä sääntöä, jonka mukaan ulkopuolisen yrityksen lausuma, jossa määräävässä asemassa olevan yrityksen kerrotaan toteuttaneen tiettyä toimintaa, ei koskaan voi riittää yksinään EY 82 artiklan rikkomista merkitsevien tosiseikkojen osoittamiseksi.
- 725 Käsiteltävänä olevan asian kaltaisessa tapauksessa, joissa ei vaikuta siltä, että ulkopuolisella yrityksellä olisi mitään intressiä syyttää määräävässä asemassa olevaa yritystä virheellisin perustein, ulkopuolisen yrityksen lausuma voi lähtökohtaisesti riittää yksinään tällaisen rikkomisen osoittamiseksi.
- 726 HP:n 18 artiklan mukainen vastaus vahvistetaan joka tapauksessa useilla muilla todistella, kuten jäljempänä selvitetään.

--

3. NEC

--

4. Lenovo

--

5. Acer

--

6. MSH

--

E Kokonaisstrategiaa, jolla pyrittiin estämään AMD:n pääsy tärkeimpien myyntikanavien käyttäjäksi, koskevat todisteet

¹⁵²³ Riidanalaisen päätöksen mukaan kantaja on toteuttanut pitkäaikaista kokonaisstrategiaa, jolla pyrittiin estämään AMD:n pääsy strategisesta näkökulmasta katsottuna tärkeimpien myyntikanavien käyttäjäksi. Komissio on perustellut kyseisessä päätöksessä tämän strategian olemassaoloa tukeutuen asiallisesti seuraaviin seikkoihin:

- riidanalaisessa päätöksessä riitautetut menettelytavat toteutettiin yhtenäisenä ajanjaksona vuodesta 2002 vuoteen 2007 (ks. 1740 ja 1745 perustelukappale);
- ne toteutettiin AMD:n toiminnasta johtuneen kasvavan kilpailu-uhan yhteydessä (ks. 1741 ja 149-164 perustelukappale);
- niillä oli yhteisiä piirteitä, koska kaikkien niiden tavoitteena oli sulkea AMD markkinoilta tai koska niillä oli tällainen vaikutus (ks. 1745 perustelukappale);
- ne koskivat paitsi maailmanlaajuisesti merkittävää määrää OEM-valmistajia myös strategisesta näkökulmasta katsottuna tärkeimpiä myyntikanavia (ks. 1745 ja 1747 perustelukappale);
- ne täydensivät toisiaan vastavuoroisesti (ks. 1747 perustelukappale);
- kahteen marraskuulta 1998 peräisin olevaan sähköpostiviestiin, jotka kantajan [*luottamuksellinen tieto*] ja [*luottamuksellinen tieto*] olivat lähettäneet (ks. 1747 perustelukappale ja sivulla n:o 2065 oleva alaviite; julkisen version sivulla 2056 oleva alaviite);
- kantaja oli yrittänyt salailla menettelytapojensa kilpailunvastaisuutta (ks. 1742 ja 1743 perustelukappale).

¹⁵²⁴ Kantaja kiistää kokonaisstrategian olemassaolon. Tällainen päätelmä on kantajan mukaan virheellinen, sillä se ei ole yhteensopiva komission epäyhtenäisten, kutakin OEM-valmistajaa ja MSH:ta koskeneiden väitteiden kanssa kyseessä olleiden tuotteiden sen paremmin kuin kyseisen ajanjaksonkaan osalta. Komission kanta on ristiriidassa professori P3:n esittämien huomautusten kanssa; professori P3 olisi kumonnut strategian olemassaolon viitaten ”vastanäyttöön” ja erityisesti siihen, että kyseisten OEM-valmistajien ostot AMD:ltä olivat kasvaneet. Komissio ei ole esittänyt näyttöä yhtenäisen jatkuvan suunnitelman olemassaolosta. Vuoden 1998 sähköpostiviesteihin ei sisälly todisteita siitä, että olisi ollut olemassa AMD:n markkinoilta syrjäyttämiseen tähtäävä yhtenäinen suunnitelma. Kantaja kiistää vielä sen, että se olisi salaillut menettelytapojensa kilpailunvastaisuutta.

¹⁵²⁵ Aluksi on huomautettava, että näytöksi kokonaisstrategian olemassaolosta ei välttämättä vaadita suoria todisteita, joilla osoitetaan yhtenäisen kilpailunvastaisen suunnitelman olemassaolo. Komissio voi osoittaa myös välillisten todisteiden kokonaisuudella tällaisen suunnitelman olemassaolon.

¹⁵²⁶ Kun kyse on todisteista, joihin komissio on riidanalaisessa päätöksessä tukeutunut, on todettava seuraavaa.

¹⁵²⁷ Vaikka kantaja vetoaa ensinnäkin toteutettujen menettelytapojen väitettyyn epäyhtenäisyyteen, on todettava, että niillä viitteillä, joihin komissio on riidanalaisessa päätöksessä tukeutunut, osoitetaan oikeudellisesti riittävällä tavalla näiden menettelytapojen yhtenäisyys.

- 1528 Komissio on ensiksikin tukeutunut perustellusti siihen, että rikkomiset olivat ajallisesti yhtenäisiä. Riidanalaisessa päätöksessä korostetaan tältä osin, että riitautetut menettelytavat keskittyivät vuosien 2002 ja 2005 väliseen aikaan ja että yksittäistapausta koskeneista rikkomisista kuusi - eli Dellille, HP:lle, NEC:ille ja MSH:lle ehdollisina myönnetty alennukset tai suoritettavat maksut sekä HP:hen ja Aceriin kohdistetut peittelemättömät rajoitukset - sijoittui syyskuun 2003 ja tammikuun 2004 väliseen aikaan. Vaikka onkin totta, että riidanalaisessa päätöksessä on todettu vuoden 2006 yhden osan kohdalla vain yksi MSH:hon kohdistettu lainvastainen menettelytapa ja vuoden 2006 loppuosan ja vuoden 2007 osalta vain MSH:hon ja Lenovoon kohdistetut lainvastaaiset menettelytavat, tällä kantajan kilpailunvastaisen toiminnan kokonaisintensiteetin heikentymisellä kyseisen kokonaisajanjakson loppua kohden ei voida kyseenalaistaa sitä, että näiden eri menettelytapojen välillä oli ajallinen jatkuvuus. Tästä seuraa, että kantajan väite siitä, että nämä menettelytavat olisivat kyseisenä ajanjaksona olleet epäyhtenäisiä, on hylättävä.
- 1529 Komissio on toiseksi perustellusti tukeutunut riidanalaisessa päätöksessä riitautettujen menettelytapojen keskinäiseen verrannollisuuteen ja täydentävyyteen. Sitä vastoin kantajan väite, jonka mukaan rikkomisten epäyhtenäisyys johtuu kyseessä olleiden tuotteiden välisistä eroista, ei ole vakuuttava.
- 1530 Kaikilla riidanalaisessa päätöksessä riitautetuilla menettelytavoilla on yhtäältä yhteisiä piirteitä, koska niillä kaikilla AMD kyettiin syrjäyttämään maailmanlaajuisilta x86-CPU-markkinoilta. Nämä menettelytavat olivat siten sidoksissa toisiinsa, koska ne kaikki koskivat samoja markkinoita ja kantajan samaa kilpailijaa.
- 1531 Kantaja tosin väittää, että sen MSH:hon kohdistamat menettelytavat erosivat sen OEM-valmistajiin kohdistamista menettelytavoista, koska ne kohdistuivat elektronisten tuotteiden jälleenmyyjään, joka ei ostanut suoraan Inteliltä yhtään CPU:ta ja joka ei todellisuudessa saanut Inteliltä alennuksia vaan pelkästään markkinointiavustusta. Se arvostelee komissiota lisäksi siitä, että se ei ole määritellyt merkityksellisiä tuotemarkkinoita tai maantieteellisiä markkinoita MSH:ta koskevien väitteiden osalta.
- 1532 On kuitenkin todettava, että näillä perusteluilla riidanalaisessa päätöksessä riitautetuilta kantajan menettelytavoilta ei voida poistaa niiden keskinäistä verrannollisuutta ja täydentävyyttä.
- 1533 Tältä osin on syytä muistuttaa, että kantajan OEM-valmistajiin ja MSH:hon kohdistamat menettelytavat ovat lähtökohtaisesti toisiinsa verrannollisia. Ainoa ero oli siinä, ettei MSH:lle suoritettulla yksinmyyntimaksuilla pyritty estämään sitä, että kantajan asiakas hankkisi tavaroita suoraan kilpailijalta, vaan se, että edempänä jakeluketjussa oleva vähittäiskauppias myisi kilpailevia tuotteita. On huomautettava, ettei komissio ollut velvollinen määrittelemään MSH:n omia tuotemarkkinoita tai maantieteellisiä markkinoita. Kantajan MSH:hon kohdistamilla menettelytavoilla on näet pystytty rajoittamaan kilpailua maailmanlaajuisilla x86-CPU-markkinoilla. Koska OEM-valmistajilta vietiin näillä menettelytavoilla AMD-CPU-pohjaisten tietokoneiden jakelukanava, menettelytavoilla saattoi olla heijastusvaikutuksia OEM-valmistajien AMD-CPU:iden kysyntään maailmanlaajuisilla x86-CPU-markkinoilla. Ne olivat siten omiaan vaikeuttamaan AMD:n pääsyä näille markkinoille (ks. edellä 169 kohta). Nämä markkinat olivat siten ainakin yksi niistä markkinoista, joita kantajan MSH:hon kohdistama menettelytapa koski. Sillä seikalla, että kantajan MSH:hon kohdistama menettelytapa olisi voinut koskea myös niitä markkinoita, joilla MSH toimi, ei voida kyseenalaistaa tätä päätelmää. Ei siten ole tarpeen lausua siitä, oliko markkinat, joilla MSH toimi, oikein määritelty.
- 1534 Riidanalaisessa päätöksessä riitautettujen menettelytapojen kilpailunvastaiset mekanismit ovat toisaalta toisiaan täydentäviä. Siltä osin kuin kyse ensinnäkin on yhtäältä yksinostoalennusten ja yksinmyyntimaksujen ja toisaalta peittelemättömien rajoitusten välisestä täydentävyydestä, komissio on esittänyt riidanalaisen päätöksen 1642 perustelukappaleessa perustellusti, että peittelemättömät rajoitukset ovat spesifisempiä kuin yksinostoalennukset ja yksinmyyntimaksut. Peittelemättömät rajoitukset olivat näet kestoaltaan lyhyempiä, ja ne kohdistuivat tiettyyn tuotteeseen tai tuoteryhmään tai tiettyihin jakelukanaviin, kun yksinostosopimukset puolestaan olivat kestoaltaan pidempiä ja

kattoivat vähintäänkin kokonaisia liiketoiminnan segmenttejä. Kokonaisstrategiaa toteutettaessa peittelemättömät rajoitukset olivat taktisia toimia, joilla se, että AMD pääsisi käsiksi tiettyihin hyvin yksilöityihin tuotteisiin tai jakelukanaviin, pyrittiin estämään, kun yksinostoalennukset ja yksinmyyntimaksut olivat taas strategisia välineitä, jolla pyrittiin estämään AMD:n pääsy OEM-valmistajien kysynnästä muodostuville kokonaisille markkinasegmenteille.

- 1535 Kun kyse on toiseksi yhtäältä OEM-valmistajille myönnettyjen yksinostoalennusten ja toisaalta MSH:lle suoritettujen yksinmyyntimaksujen keskinäisestä täydentävyydestä, komissio on todennut riidanalaisen päätöksen 1597 perustelukappaleessa perustellusti, että näitä menettelytapoja on toteutettu kahdella jakeluketjun tasolla. Vaikka olisikin niin, kuten kantaja esittää, että MSH olisi ostanut vain pienen määrän tietokoneistaan niiltä OEM-valmistajilta, joille kantaja on myöntänyt yksinostoalennuksia, tällä seikalla ei voida kyseenalaistaa yhtäältä OEM-valmistajille myönnettyjen yksinostoalennusten ja toisaalta MSH:lle suoritettujen yksinmyyntimaksujen keskinäistä täydentävyyttä. Kannustaessaan MSH:ta myymään yksinomaan Intel-CPU-pohjaisia tietokoneita kantaja on ottanut käyttöön täydentävän kilpailuvastaisen välineen, jolla myös niiden OEM-valmistajien liiketoiminnan vapautta, joille kantaja ei ole myöntänyt yksinostoalennuksia, on voitu rajoittaa siten, että niiltä on viety yksi AMD-CPU-pohjaisten tietokoneiden jakelukanavista. Kantaja on siten luonut AMD:n markkinoille pääsulle lisäesteen, jolla on täydennetty yksinostoalennuksista muodostunutta estettä.
- 1536 Kantaja vetoaa toiseksi toimintansa strategista luonnetta vastaan puhuvana näyttönä yhtäältä siihen, että rikkomiset ovat kattaneet vain rajallisen osan markkinoista. Se korosti istunnossa tältä osin, että riidanalaisessa päätöksessä on todettu vuoden 2006 yhden osan suhteen vain yksi MSH:hon kohdistettu lainvastainen menettelytapa ja vuoden 2006 loppuosan ja vuoden 2007 osalta vain MSH:hon ja Lenovoon kohdistetut lainvastaiset menettelytavat (ks. edellä 1528 kohta). Se lisäsi, ettei kyseisessä päätöksessä ole todettu, että Lenovolla olisi ollut Delliin ja HP:hen verrattavissa olevaa strategista merkitystä. Niiden kannettavien tietokoneiden myynnit unionissa, joihin sen Lenovoon kohdistamat menettelytavat ovat mahdollisesti vaikuttaneet, olivat merkityksettömiä. Tilanne on sama niiden tietokoneiden myyntien osalta, joihin sen MSH:hon kohdistamat menettelytavat ovat mahdollisesti vaikuttaneet, jos nämä myynnit suhtautetaan maailmanlaajuisiin myynteihin. Kantaja vetoaa toimintansa strategista luonnetta vastaan puhuvana näyttönä toisaalta siihen, että kyseiset OEM-valmistajat olivat riitautetun ajanjakson aikana lisänneet ostojaan AMD:ltä ja että tästä johtunut myynnin kasvu oli suurempaa kuin AMD:n myynnin kasvu markkinoiden muilla osilla.
- 1537 Koska kantaja väittää yhtäältä rikkomisten kattaneen vain rajallisen osan markkinoista, on pantava merkille, että menettelytapaa voidaan pitää strategisena, vaikka se kattaisikin vain rajallisen osan markkinoista. Kantajan toiminnan strateginen luonne ei käsiteltävänä olevassa asiassa näet perustu siihen, että se on yrittänyt estää AMD:n pääsyn tärkeimpien myyntikanavien eli Dellin kanavan käyttäjäksi joulukuun 2002 ja joulukuun 2005 välisenä aikana ja HP:n kanavan käyttäjäksi marraskuun 2002 ja toukokuun 2005 välisenä aikana (ks. edellä 182 kohta). Vuosien 2006 ja 2007 osalta on lisäksi todettava, että yksittäistapauksia koskevien rikkomisten väliseen johdonmukaisuuteen, joista kokonaisstrategia muodostuu, ei vaikuta se, että Lenovoon ja MSH:hon kohdistetut rikkomiset olivat merkitykseltään vähäisempiä merkittäviä kuin Delliin ja HP:hen kohdistetut rikkomiset. Tämä pitää paikkansa etenkin, koska MSH:lla oli erityistä strategista merkitystä eurooppalaisille kuluttajille tarkoitettujen x86-CPU-pohjaisten tietokoneiden jakelun näkökulmasta (ks. edellä 183 ja 1507-1511 kohta). On joka tapauksessa syytä muistuttaa, että suljettujen markkinoiden osa keskimääräisesti arvioiden oli huomattava (ks. edellä 187-194 kohta).
- 1538 Koska kantaja vetoaa toiseksi siihen, että OEM-valmistajat olivat riitautettuna ajanjaksona lisänneet ostojaan AMD:ltä, on todettava, ettei tällä seikalla voida osoittaa edes sitä, että kantajan menettelytavoilla ei olisi ollut tehoa. Voidaan ajatella, että mikäli näitä menettelytapoja ei olisi toteutettu, OEM-valmistajien AMD:ltä tekemät ostot olisivat voineet kasvaa enemmän (ks. edellä 186 kohta).

1539 Kolmanneksi – toisin kuin kantaja väittää – marraskuulta 1998 peräisin olevat kaksi sähköpostiviestiä sisältävät myös viitteitä siitä strategisesta tavasta, jolla kantaja on pannut menettelytapoja täytäntöön. Intelin [luottamuksellinen tieto] kirjoittaa 27.11.1998 seuraavaa: ”Ei ole todella epäilystäkään siitä, että haluaisin pitkällä aikavälillä, että AMD:n tuotanto leviää maailmalla matalat kustannukset/vähäinen arvo -tuotteina, joita ei pidetä merkkituotteina. Pekingin kujeat ovat ihastuttavia.” Intelin [luottamuksellinen tieto] kirjoittaa edelleen 20.11.1998: ”Vaikka myönnän, että meidän on käytävä kilpailua, katson olevan parempi, että he myyvät ennemmin rajallisia määriä tuotteitaan koko maailmassa kuin suuria määriä kaikkein näkyvimmillä ja eniten trendejä tuottavilla markkinoilla.” Vaikka on totta, että tällaisia lausuntoja itsessään voitaisiin pitää aggressiivisena joskaan ei epäilyttävänä liiketoiminnan kielenä, on kuitenkin niin, että muut edellä mainitut todisteet huomioon ottaen nämä kaksi sähköpostiviestiä vahvistavat Intelin tavoitteena olleen rajoittaa AMD:n pääsyä markkinoille. Toisin kuin kantaja väittää, sähköpostiviesteilä ei vie niiden todistusarvoa pelkästään se seikka, että kyseiset kaksi sähköpostiviestiä ovat peräisin vuodelta 1998 ja siten ajalta noin neljä vuotta ennen ajanjaksoa, joka on riidanalaisessa päätöksessä riitautettu.

1540 Neljänneksi – koska kantaja kiistää sen, että se on salaillut menettelytapojensa kilpailunvastaisuutta – on syytä huomauttaa, että komissio on maininnut riidanalaisen päätöksen 1742 ja 1743 perustelukappaleessa tältä osin seuraavat viitteet:

- Intelin I2:n [luottamuksellinen tieto] 18.6.2006 päivätty sähköpostiviesti Lenovon [luottamuksellinen tieto]; tässä sähköpostiviestissä I2 totesi tarkkaan ottaen seuraavaa: ”Hyvä L1 [luottamuksellinen tieto], haluan ennen kaikkea korostaa, että tähän viestiin sisältyvät tiedot ovat erittäin arkaluontoisia ja että olisi kiusallista sekä minulle että Intelille, jos niistä annettaisiin tietoa. Kirjoitan teille luottamuksellisesti ja pyydän teitä lukemaan viestin ja sen jälkeen poistamaan sen kertomatta tästä ryhmällemme. - - kilpailun mukauttamisohjelma, joka meillä on ehkä Dellin kanssa ollut, mitätöidään kokonaisuudessaan sen vuoksi, että he ovat edistäneet kilpailua – mikä avaa Lenovolle/Intelille näkökulmia mahdollisuuksiin, joita olen menneisydessä vasta hahmotellut - -”;
- se, että kantajan ja MSH:n välinen yksinoikeussopimus oli salainen, sekä tapa, jolla kantaja on sitä tähdentänyt;
- HP:n kanssa tehdyt alennussopimukset, joihin on sisältynyt ei-kirjallisia kilpailunvastaisia ehtoja;
- kantajan pyrkimys esittää kiertoilmauksia käyttäen toimintansa tavalla, joka on epäilysten ulkopuolella.

1541 Kantaja selittää ensinnäkin 18.6.2006 päivätyn sähköpostiviestin osalta, että tämä sähköpostiviesti heijastelee ainoastaan sen [luottamuksellinen tieto] neuvotteluponnisteluja, joilla Lenovoa pyrittiin suostuttelemaan kehittämään toimintaansa yhteistyössä Intelin kanssa. Kantajan kannalta olisi mitä ilmeisimmin ollut kiusallista, jos jokin ulkopuolinen taho, erityisesti Dell, olisi saanut tietää kantajan käyttävän neuvotteluissa toisen OEM-valmistajan kanssa hyväkseen Dellin päätöstä kääntyä kilpailijan puoleen. Näitä perusteluja ei voida hyväksyä. Kun otetaan huomioon lausuma, jonka mukaan kilpailun mukauttamisohjelma mitätöitiin kokonaisuudessaan sen vuoksi, että Dell edisti kilpailua, sähköpostiviestiin sisältyy viite, joka vahvistaa sen, että kantajan Dellille myöntämiin alennuksiin liittyi yksinostoehto (ks. edellä 460, 463 ja 1124 kohta). Lisäksi I2:n lausunto, jonka mukaan se, että Dell on rikkonut tätä ehtoa, ”avaa Lenovolle/Intelille näkökulmia mahdollisuuksiin, joita [on] menneisydessä vasta hahmotellut”, merkitsee sitä, että Dellille myönnettyjen alennusten vähentämisen jälkeen kantaja aikoi tarjota Dellille aiemmin kuulunutta suosituimmuusasemaa Lenovolle (ks. riidanalaisen päätöksen 526 perustelukappale). I2:n [luottamuksellinen tieto] Lenovolle esittämä pyyntö poistaa sähköpostiviesti on siten viite siitä, että I2 yritti salailla sitä, että kantajan suhteet Delliin ja Lenovoon olivat kilpailunvastaiset.

1542 Mitä tulee toiseksi siihen, että kantajan ja MSH:n välinen yksinoikeussopimus oli salainen, edellä 1490-1492 kohdassa on osoitettu yksityiskohtaisemmin se, että yksinoikeussopimukseen oli sisällytetty yksinoikeuden puuttumista koskenut ehto, joten näissä maksusopimuksissa määrättiin aivan toista kuin mistä todellisuudessa oli sovittu.

1543 Kolmanneksi siltä osin, kuin kyse on ei-kirjallisten kilpailunvastaisten ehtojen soveltamisesta HP:hen, kantaja väittää ainoastaan, että HP ei ollut sidottu sopimuksella yksinostovelvoitteisiin tai muihin ei-kirjallisiin ehtoihin. HPA-sopimusten ei-kirjallisten ehtojen ei kuitenkaan tarvinnut olla oikeudellisesti sitovia, jotta ne olisivat olleet omiaan kannustamaan HP:tä noudattamaan niitä (ks. edellä 106 kohta). Koska riidanalaisessa päätöksessä on todettu perustellusti, että HPA-sopimuksilla myönnettyihin alennuksiin liittyi useita ei-kirjallisia kilpailunvastaisia ehtoja (ks. edellä 666-873 kohta), se seikka, että ehdot eivät olleet kirjallisia, on myös viite siitä tavasta, jolla kantaja on yrittänyt salailla kilpailunvastaisia menettelytapojaan.

1544 Kun kyse on neljänneksi kantajan käyttämistä kiertoilmauksista, on todettava ensinnäkin komission päätelleen riidanalaisen päätöksen 661 perustelukappaleessa, että kantaja on käyttänyt kirjainsanaa VOC, joka merkitsee "etuoikeutettua myyjää" (vendor of choice), useissa asiakirjoissa kiertoilmauksena, jolla kuvattiin sitä, että MSH oli sidottu siihen yksinoikeusehdolla. Komissio on riidanalaisen päätöksen 662 perustelukappaleessa täsmentänyt, että kantajan lakiasiainyksikkö on laatinut "Myynti- ja markkinointimateriaalin laatimista koskevat suositukset" -nimisen asiakirjan (Sales and Marketing Creation Reference Card). Tämän asiakirjan "Arkaluontoinen kielenkäyttö" -otsikon alla ehdotetaan "etuoikeutettu myyjä" -ilmauksen käyttämistä sellaisten sanojen sijaan, jotka voisivat mahdollisesti viitata yksinoikeussuhteiden vuoksi epäasianmukaiseen toimintaan, seuraavalla tavalla:

"Välttää KAIKKEA sotilaallista ja aggressiivista kielenkäyttöä KAIKKIALLA (mukaan lukien sisäiset sähköpostiviestit, muistiot - -) kuten esimerkiksi: esteiden asettaminen - - kilpailun sulkeminen - - sota - - taistelu - - side - - vipu - - dominoida - - ylhäältä alaspäin - - murskaaminen - - kilpailun poistaminen - - holhoojana toimiminen - - ryhmitteleminen - - teknologisen kehityksen pysäyttäminen. Käyttää niiden sijaan: olla kärjessä - - spesifikaatioiden määrittäminen - - markkinasegmentin kasvattaminen - - olla etuoikeutettu myyjä - - tukeutua johonkin - - tuoda lisäarvoa.

1545 Riidanalaisen päätöksen 1743 perustelukappaleessa on toiseksi mainittu joukko 30.4.2004 päivättyjä sähköpostiviestejä. Tämän päätöksen mukaan Intel-Saksan henkilökuntaan kuulunut henkilö oli viitannut Intelin yrityksiin "estää menestyksellisesti Opteronin laajempi käyttöönnotto keskeisimpien asiakkaittemme piirissä". Intel-Ranskan henkilökuntaan kuulunut henkilö oli vastannut tähän sähköpostiviestiin seuraavasti: "Pyydän teitä olemaan erittäin varovainen, kun käytätte 'Opteronin laajemman käyttöönnoton estämisen' kaltaisia ilmauksia, jotka voitaisiin tulkita virheellisesti kilpailunvastaisiksi sanamuodoiksi. – Luulen, että haluatte puhua 'Opteronin voittamisesta IA:lla'. – Jos huomaatte muiden henkilöiden käyttävän samankaltaisia ilmauksia, muistuttakaa heitä EU_FTC:n käynnissä olevista tutkimuksista, yllätystarkastuksista jne." Riidanalaisessa päätöksessä on täsmennetty tämän viestin edeltäneen komission tutkimuksia.

1546 Kantaja myöntää, ettei se ole koskaan kiistänyt sitä, että "etuoikeutettu myyjä"-ilmauksella voitaisiin viestittää sitä, että asiakas tekee hankinnat yksinomaan tai suurimmaksi osaksi siltä. Sen mukaan millään "Myynti- ja markkinointimateriaalin laatimista koskevien suositusten" osalla ei voida kuitenkaan tukea komission tulkintaa, jonka mukaan kyse olisi ollut sitovista velvoitteista. Kyse on ollut vain asiakirjasta, jolla sen myyntihenkilöstön tietoisuutta on pyritty lisäämään, jotta vältettäisiin kielenkäyttö, jonka kilpailuviranomaiset voisivat tulkita väärin. Kantaja korostaa 30.4.2004 päivätyn sähköpostin osalta, että myös sillä on pyritty vain varoittamaan sellaisten sanamuotojen käyttämisestä, "jotka voitaisiin tulkita virheellisesti kilpailunvastaisiksi sanamuodoiksi", mikä on lainmukaista toimintaa.

- 1547 Tilanne, jossa yritys kiinnittää huomiota siihen, että kilpailuviranomaiset eivät tulkitseisi väärin sen lainmukaista toimintaa, on kuitenkin erotettava tilanteesta, jossa yritys pyrkii siihen, että sen kilpailunvastaisia menettelytapoja ei havaittaisi. On totta, että yrityksellä on lähtökohtaisesti oikeus varoittaa työntekijöitään käyttämästä sanamuotoja, jotka kilpailuviranomaiset voisivat tulkita väärin. On kuitenkin niin, että varoitukset ovat viite siitä, että yritys on salaillut menettelytapojensa kilpailunvastaisuutta silloin, kun nämä menettelytavat on näytetty toteen muilla todisteilla.
- 1548 Kantaja väittää vielä, että komissio on esittänyt salailua koskeneita erityisiä väitteitä ainoastaan MSH:n, HP:n ja Lenovon osalta. Tältä osin on muistutettava, että kokonaisstrategiaa koskevat todisteet on esitetty riidanalaisen päätöksen 1742 ja 1743 perustelukappaleessa ja että edellä 1539 kohdassa esitettyjä todisteita lainataan niissä viitteinä. On todettava, että näillä todistella on osoitettu oikeudellisesti riittävällä tavalla kantajan yrittäneen salailla toimintansa kilpailunvastaisuutta ainakin suhteessaan Delliin, HP:hen, Lenovoon ja MSH:hon. Komissio ei ole ollut velvollinen osoittamaan riidanalaisessa päätöksessä sitä, että jokaista toteutettua menettelytapaa olisi yritetty salailla, vaan se saattoi vain luetella todisteet näistä neljästä yrityksestä osoittaakseen sen, että kantaja on toteuttanut kokonaisstrategiaa, jolla AMD pyrittiin sulkemaan markkinoilta.
- 1549 Riidanalaisen päätöksen 1742 ja 1743 kohdassa viitteinä mainitut todisteet on lisäksi vahvistettu kyseisen päätöksen 167 perustelukappaleen yleisellä toteamuksella siitä, että Intelin kaikilla menettelytavoilla on ollut yhteisenä piirteenä se, että Intelin asiakkaidensa kanssa tekemät lukuisat sopimukset, jotka ovat toisinaan olleet arvoltaan satoja miljoonia tai jopa miljardeja USD, oli tehty suullisina sopimuksina tai ne sisälsivät merkittäviä ei-kirjallisia ehtoja. Väite ei-kirjallisten kilpailunvastaisten ehtojen soveltamisesta ei siten koske ainoastaan kantajan Delliin, HP:hen, Lenovoon ja MSH:hon kohdistamaa toimintaa, vaan se koskee kantajan kaikkiin OEM-valmistajiin ja MSH:hon kohdistamaa toimintaa.
- 1550 Kantaja väittää, että epävirallisten sopimusten käyttäminen CPU-markkinoilla, joille on ominaista uusien tuotteiden nopea käyttöönotto ja markkinoilla olevien tuotteiden hintojen merkittävä alentuminen, johtuu sektorin rytmistä ja OEM-valmistajien itsensä esittämistä vaatimuksista. On kuitenkin todettava, että vaikka yrityksillä onkin oikeus tehdä kilpailusääntöjen kanssa sopusoinnussa olevia sopimuksia epämuodollisella tavalla, epämuodollisten kilpailunvastaisten ehtojen käyttäminen voi olla viite siitä, että yritys yrittää peitellä näitä ehtoja. Käsiteltävänä olevassa asiassa tällainen viite on paitsi se, että kantajan OEM-valmistajien tai MSH:n kanssa tekemät sopimukset itsessään ovat olleet epämuodollisia, myös se, että ainakin HP:n ja Lenovon tapauksissa kirjallisten sopimusten rinnalla on käytetty ei-kirjallisia kilpailunvastaisia ehtoja tai MSH:n tapauksessa on käytetty kirjallisia ehtoja, joista on ilmennyt aivan toista kuin mistä todellisuudessa oli sovittu.
- 1551 Edellä 1540-1550 kohdassa esitettyjen seikkojen perusteella voidaan päätellä, että komissio on osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla kantajan yrittäneen salailla sitä, että sen menettelytavat ovat olleet kilpailunvastaisia. Siten ei ole tarpeen lausua enää siitä, onko ne komission väitteet otettava tutkittavaksi, jotka koskevat sitä, onko olemassa vielä muitakin seikkoja, joilla edellä mainittuja todisteita voidaan vahvistaa tai joilla voidaan osoittaa konkreettisemmin kantajan salailleen myös Aceriin ja NEC:iin kohdistamia kilpailunvastaisia menettelytapoja. Siitä, ovatko nämä väitteet perusteltuja, ei ole myöskään tarpeen lausua.
- 1552 Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen perusteella on todettava, että komissio on osittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla sen, että kantaja on toteuttanut pitkäaikaista kokonaisstrategiaa, jolla pyrittiin estämään AMD:n pääsy strategisesta näkökulmasta katsottuna tärkeimpien myyntikanavien käyttäjäksi.

IIIIII Vaatimukset sakon kumoamisesta tai alentamisesta

- 1553 Riidanalaisen päätöksen päätösosan 2 artiklan mukaan kantajalle on määrätty kilpailusääntöjen rikkomisesta 1,06 miljardin euron sakko.

- 1554 Vuoden 2006 suuntaviivojen 19 kohdan mukaan sakon perusmäärä lasketaan osuutena myyntiarvosta, joka määritetään rikkomisen vakavuuden perusteella ja kerrotaan niiden vuosien lukumäärällä, joina rikkomisen tapahtui (ks. riidanalaisen päätöksen 1778 perustelukappale).
- 1555 Komissio on vahvistanut huomioon otettavaksi myyntiarvoksi 3 876 827 021 euroa, joka vastaa Intelin x86-CPU:ista ETA-alueelle sijoittautuneilta yrityksiltä laskuttaman myynnin arvoa viimeisenä rikkomisvuonna (ks. riidanalaisen päätöksen 1773-1777 kohta).
- 1556 Komissio on ottanut rikkomisen vakavuutta määritellään huomioon erityisesti rikkomisen luonteen, asianomaisten yritysten markkinaosuuden ja rikkomisen maantieteellisen ulottuvuuden. Komissio on ottanut huomioon lisäksi sen, että Intel on syylistynyt yhtenä kokonaisuutena pidettävään kilpailusääntöjen rikkomiseen; että tämän yhtenä kokonaisuutena pidettävän rikkomisen intensiteetti on vuosien kuluessa vaihdellut ja että pääosa kyseisistä yksittäistapauksia koskeneista väärinkäytöistä on keskittynyt vuosien 2002 ja 2005 väliseen ajanjaksoon; että väärinkäyttöjen todennäköiset kilpailunvastaiset vaikutukset ovat olleet erilaisia ja että Intel on toteuttanut toimenpiteitä salaillakseen riidanalaisessa päätöksessä osoitettuja toimintatapoja. Tämän vuoksi komissio on vahvistanut tämän osuuden viideksi prosentiksi (ks. riidanalaisen päätöksen 1779-1786 perustelukappale).
- 1557 Komissio on todennut rikkomisen keston osalta, että väärinkäyttö oli alkanut lokakuussa 2002 ja jatkunut ainakin joulukuuhun 2007. Se on siten kestänyt viisi vuotta ja kolme kuukautta, mikä tämä kesto huomioon ottaen merkitsee vuoden 2006 suuntaviivojen 24 kohdan mukaan kerrointa 5,5 (riidanalaisen päätöksen 1787 ja 1788 perustelukappale).
- 1558 Komissio on edellä esitetyn perusteella arvioinut Intelille määrättävän sakon perusmääräksi 1 060 000 000 euroa (ks. riidanalaisen päätöksen 1789 perustelukappale). Se ei ole vahvistanut lieventäviä tai raskauttavia seikkoja (ks. riidanalaisen päätöksen 1790-1801 perustelukappale).
- 1559 Kantaja väittää ACT:n tukemana, että määrätty sakko on unionin yleiselle tuomioistuimelle kuuluvan täyden harkintavallan nojalla sekä SEUT 261 artiklan ja asetuksen N:o 1/2003 31 artiklan nojalla kumottava tai sitä on alennettava huomattavasti seuraavien syiden vuoksi. Komissio ei ole ensinnäkään soveltanut oikein vuoden 2006 suuntaviivoja, vaan se on ottanut huomioon täysin merkityksettömiä seikkoja. Toiseksi kantaja ei ole rikkonut EY 82 artiklaa tahallaan tai tuottamuksellisesti. Kolmanneksi sakkojen määrä on täysin suhteeton.
- A Vuoden 2006 sakkojen laskentaa koskevien suuntaviivojen väitetysti virheellinen soveltaminen ja merkityksettömien seikkojen väitetty huomioon ottaminen*
- 1560 Kantaja väittää, että sakon perusmäärää laskettaessa on tehty useita virheitä. Komissio ei ensinnäkään ole arvioinut oikein niitä tuotteita tai palveluja, joihin rikkomisen oli liittynyt tammikuusta 2006 joulukuuhun 2006. Komissio on lisäksi paisuttanut sakon määrää käyttämällä laskelmissaan Intelin myyntiä kaikissa ETA-maissa joulukuussa 2007, vaikka 12 jäsenvaltiota on liittynyt ETA-alueeseen vasta rikkomisjakson kuluessa. Komissio on vahvistanut toiseksi virheellisesti sen, että salailu olisi ollut tekijä, joka voitaisiin ottaa huomioon rikkomisen vakavuutta arvioitaessa. Komissio on kolmanneksi käyttänyt yhtenä kokonaisuutena pidettävästä rikkomisesta tekemäänsä päätelmää virheellisesti raskauttavana tekijänä koko kyseessä olleen ajanjakson osalta. Riidanalainen päätös on neljänneksi virheellinen siltä osin, kuin komissio on jokaisen rikkomisen keston osalta käyttänyt kerrointa 5,5. Komissio on viidenneksi soveltanut suuntaviivojaan taannehtivasti.
- 1561 Aluksi on todettava, että komissio on riidanalaisen päätöksen 1747 ja 1748 perustelukappaleessa päätellyt perustellusti lokakuusta 2002 joulukuuhun 2007 kestäneen, yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkettun EY 82 artiklan rikkomisen, jolla kilpailijat on pyritty syrjäyttämään markkinoilta, ja esittänyt todisteet kokonaisstrategiasta, jolla pyrittiin estämään AMD:n pääsy strategisesta näkökulmasta katsottuna tärkeimpien myyntikanavien käyttäjäksi (ks. edellä 1523-1552 kohta).

1562 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkettun kilpailusääntöjen rikkomisen käsite koskee eri toimenpiteitä, jotka kuuluvat kokonaissuunnitelmaan siksi, että niillä on sama tavoite vääristää kilpailua yhteismarkkinoiden sisällä. Eri toimien luokittelemiseksi yhtenä kokonaisuutena pidettäväksi jatketuksi rikkomiseksi on selvítettävä, täydentävätkö ne toisiaan siinä mielessä, että kunkin niistä tarkoituksena on vastata yhteen tai useampaan tavanomaisen kilpailun seuraukseen, ja myötävaikuttavatko ne vuorovaikutuksen kautta tavoiteltujen päämäärien toteuttamiseen tämän globaalin suunnitelman puitteissa. Tämän osalta on otettava huomioon kaikki seikat, joilla voidaan osoittaa tällainen yhteys tai asettaa se kyseenalaiseksi, ja näitä ovat esimerkiksi soveltamisajanjakso, sisältö (käytetyt menetelmät mukaan lukien) ja, vastaavasti, asianomaisten eri toimien tavoite (ks. edellä 64 kohdassa mainittu tuomio AstraZeneca, 892 kohta).

1563 On syytä huomauttaa, että riidanalaisen päätöksen toteamukset kokonaisstrategian olemassaolosta täyttävät nämä vaatimukset. Komissio saattoi siten näistä toteamuksista päätellä, että kantaja on syyllistynyt yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen. Tältä osin on muistutettava erityisesti riidanalaisessa päätöksessä riitautettujen rikkomisten ajallisesta yhtenäisyydestä sekä niiden keskinäisestä verrannollisuudesta ja täydentävyydestä. Yksittäistapauksia koskeneilla menettelytavoilla, joista kantajaa arvostellaan, oli sama tavoite, koska niillä kaikilla pyrittiin syrjäyttämään AMD maailmanlaajuisilta x86-CPU-markkinoilta. Ne ovat olleet toisiaan täydentäviä, koska niitä on sovellettu jakeluketjun kahdella eri tasolla ja koska peittelemättömät rajoitukset ovat olleet taktisia toimia, joilla se, että AMD pääsisi käsiksi tiettyihin hyvin yksilöityihin tuotteisiin tai jakelukanaviin, pyrittiin estämään, kun yksinostoalennukset ja yksinmyyntimaksut taas ovat olleet strategisia välineitä, jolla pyrittiin estämään AMD:n pääsy OEM-valmistajien kysynnästä muodostuville kokonaisille markkinasegmenteille. Lisäksi on syytä muistuttaa erityisesti, että yksittäistapauksia koskevien rikkomisten väliseen johdonmukaisuuteen ei vaikuta se, että Lenovon ja MSH:hon kohdistetut rikkomiset olivat merkitykseltään vähäisempiä kuin Delliin ja HP:hen kohdistetut rikkomiset (ks. edellä 1525-1537 kohta).

1564 Oikeuskäytännön mukaan komissiolla on näet oikeus määrätä yksi sakko useista kilpailusääntöjen rikkomisen osatekijöistä. Komission ei tarvitse riidanalaisen päätöksen perusteluissa yksilöidä, miten se on ottanut huomioon kunkin sääntöjenvastaisista osatekijöistä sakkoa vahvistaessaan (ks. vastaavasti asia T-83/91, Tetra Pak v. komissio, tuomio 6.10.1994, Kok., p. II-755, 236 kohta ja edellä 75 kohdassa mainittu tuomio Michelin II, 265 kohta).

1565 Kantajan väitteitä vuoden 2006 suuntaviivojen virheellisestä soveltamisesta on tarkasteltava edellä esitettyjen seikkojen valossa.

1. 1. Väite siitä, että ne tuotteet on arvioitu väärin, joihin rikkominen on tammikuusta 2006 syyskuuhun 2006 liittynyt, ja siitä, että komissio on jättänyt huomioimatta sen, että 12 jäsenvaltiota on ollut osana ETA-aluetta vain osan rikkomisjaksosta

1566 Kantaja väittää yhtäältä, että sakko on lainvastainen, koska vuotuista viiden prosentin määrää on tammikuusta 2006 syyskuuhun 2006 sovellettu liian suureen liikevaihtoon. MSH:ta koskevien väitteiden osalta komissio ei ole määritellyt merkityksellisiä tuotemarkkinoita tai maantieteellisiä markkinoita. Koska MSH:hon väitetyksi kohdistettu väärinkäyttö oli ainoa rikkominen, jolla olisi voinut olla yhteyttä ETA-alueeseen tammikuusta 2006 syyskuuhun 2006, komissio on tehnyt virheen, kun se on soveltanut koko ETA-alueen x86-CPU-markkinoilta saatua liikevaihtoa sellaisten väitteen yhteydessä, jolla yhteyttä näihin markkinoihin ei ole. Komissio on tehnyt ilmeisen arviointivirheen, kun se ei sakon määrää laskiessaan ole ottanut huomioon väitetyt rikkomisen rajallista maantieteellistä ulottuvuutta kyseisenä ajanjaksona. MSH on toiminut aktiivisesti vain harvoissa ETA-alueen jäsenvaltioissa, ja vähittäismyyntimarkkinoiden ulottuvuus vastaa yleensä kansallisten markkinoiden ulottuvuutta.

1567 Kantaja arvostelee komissiota toisaalta siitä, että se on paisutellut sakon määrää, kun se on päätelty riidanalaisen päätöksen 1784 perustelukappaleessa, että ”lainvastainen toiminta kattoi koko ETA-alueen”, ja kun se on käyttänyt Intelin kaikissa ETA-alueen maissa joulukuussa 2007 eli rikkomisjakson päättyessä toteutuneen myynnin arvoa. Kuitenkin 12 jäsenvaltiota oli liittynyt ETA-alueeseen rikkomisjakson aikana, eivätkä ne ennen tätä olleet kuuluneet komission toimivallan piiriin. Jos päätöksessä olisi määrätty erillinen sakko kustakin rikkomisesta, olisi niissä pitänyt jättää huomiotta Intelin näissä valtioissa toteutuneen myynnin arvo tai käyttää pienempää kerrointa.

1568 Nämä väitteet eivät ole vakuuttavia.

1569 Yhtäältä vuoden 2006 suuntaviivojen 13 kohdan mukaan määrittääkseen sakon perusmäärän komissio käyttää sellaisten rikkomiseen suoraan tai epäsuorasti liittyvien tavaroiden tai palveluiden myyntiarvoa, jotka yritys on myynyt ETA-alueella sijaitsevalla asian kannalta merkityksellisellä maantieteellisellä alueella. Tämä sanamuoto koskee merkityksellisillä markkinoilla toteutunutta myyntiä (asia T-211/08, Putters International v. komissio, tuomio 16.6.2011, Kok., s. II-3729, 59 kohta). Saman kohdan mukaan komissio käyttää yleensä lähtökohtana yrityksen myyntiä sen ajanjakson viimeisenä täytenä vuotena, jona yritys osallistui rikkomiseen.

1570 Vuoden 2006 suuntaviivojen 22 kohdasta ilmenee toisaalta, että rikkomisen maantieteellinen ulottuvuus on yksi niistä seikoista, jotka voidaan ottaa huomioon määritettäessä rikkomisen vakavuutta ja päätettäessä siten, onko otettava huomioon vuoden 2006 suuntaviivojen 21 kohdassa säädetyn 30 prosentin asteikon ala- vai yläpään sijoittuva osuus myyntiarvosta.

1571 Vaikka on totta, että vuoden 2006 suuntaviivojen 13 ja 21 kohdassa viitataan rikkomisen maantieteelliseen ulottuvuuteen, on kuitenkin todettava, ettei komissio ole käsiteltävänä olevassa asiassa rikkonut vuoden 2006 suuntaviivojen 13 tai 21 kohtaa, kun se ei ole ottanut huomioon niiden markkinoiden maantieteellistä ulottuvuutta, joilla MSH toimi, tai sitä, että 12 jäsenvaltiota on ollut osana ETA-aluetta vain osan rikkomisjaksosta, kuten jäljempänä selitetään.

a) Vuoden 2006 suuntaviivojen 13 kohdan rikkominen

1572 Riidanalaisen päätöksen 792-836 perustelukappaleesta ilmenee komission päätelleen, että merkitykselliset tuotemarkkinat olivat maailmanlaajuiset x86-CPU-markkinat. Päätöksen 1773 perustelukappaleen mukaan 3 876 827 021 euron summa, johon komissio on tukeutunut huomioon otettavana myyntiarvona, vastaa Intelin ETA-alueelle sijoittautuneilta yrityksiltä rikkomisen viimeisenä vuonna laskuttamaa x86-CPU:iden myyntiarvoa. Tässä myyntiarvossa ei ole otettu huomioon niiden markkinoiden väitetyksi kapeampaa maantieteellistä ulottuvuutta, joilla MSH toimi, eikä sitä, että 12 jäsenvaltiota on ollut osana ETA-aluetta vain osan rikkomisjaksosta.

1573 On kuitenkin todettava, ettei komissio ole soveltanut vuoden 2006 suuntaviivojen 13 kohtaa virheellisesti, kun se ei ole ottanut huomioon niiden markkinoiden maantieteellistä ulottuvuutta, joilla MSH toimi, tai unionin laajentumista rikkomisjakson aikana.

1574 Tältä osin on muistutettava, että komissiolla oli käsiteltävänä olevassa asiassa oikeus määrätä yksi sakko useista kilpailusääntöjen rikkomisen osatekijöistä ja että komission ei tarvinnut riidanalaisen päätöksen perusteluissa yksilöidä, miten se on ottanut huomioon kunkin sääntöjenvastaisista osatekijöistä sakkoa vahvistaessaan (ks. edellä 1564 kohta).

1575 Yhtäältä on todettava, että vuoden 2006 suuntaviivojen 13 kohdan mukaan myyntiarvoa määriteltäessä merkityksellinen vuosi on yleensä sen ajanjakson viimeinen täysi vuosi, jona yritys osallistui rikkomiseen, eli tässä asiassa vuosi 2007. Kantaja ei väitä, että komission olisi pitänyt olla soveltamatta tätä sääntöä ja valita referenssivuodeksi jokin toinen vuosi. Komissio on kuitenkin osoittanut koko vuoden 2007 osalta rikkomisen paitsi MSH:n myös Lenovon osalta. Kun kyse on kantajan viimeksi

mainittuun yritykseen kohdistamasta toiminnasta vuonna 2007, kantaja ei kiistä sitä, että merkitykselliset markkinat olivat maailmanlaajuiset x86-CPU-markkinat. Koska ainakin yksi kantajan vuonna 2007 toteuttamista väärinkäytöistä koski maailmanlaajuisia x86-CPU-markkinoita, komissio ei ole soveltanut suuntaviivoja virheellisesti, kun se on vahvistanut myyntiarvon tukeutumalla pelkästään x86-CPU-markkinoihin eikä väitetysti kapeampiin tietokoneiden kuluttajakaupan markkinoihin, joilla MSH toimi.

1576 On joka tapauksessa muistutettava, ettei komissio ollut velvollinen määrittelemään MSH:n osalta omia tuotemarkkinoita tai omia maantieteellisiä markkinoita ja että kantajan MSH:hon kohdistamalla menettelytavoilla on pystytty rajoittamaan kilpailua maailmanlaajuisilla x86-CPU-markkinoilla (ks. edellä 1533 kohta). Koska komissio ei ole ollut velvollinen määrittelemään omia maantieteellisiä markkinoita MSH:n osalta, komissio ei ole ollut velvollinen myöskään ottamaan huomioon tällaisten oletettujen markkinoiden rajallista ulottuvuutta, kun se on vahvistanut myyntiarvon vuoden 2006 suuntaviivojen 13 kohdan mukaisesti.

1577 Toisaalta on todettava, että rikkomisjakson aikana ETA-alueeseen liittyneet 12 jäsenvaltiota ovat olleet osana ETA-aluetta koko vuoden 2007. Koska myyntiarvoa määriteltäessä merkityksellinen vuosi on vuoden 2006 suuntaviivojen 13 kohdan mukaan ollut tässä asiassa vuosi 2007, komissio ei ole myyntiarvoa vahvistaessaan ollut velvollinen ottamaan huomioon, että nämä valtiot olivat olleet osana ETA-aluetta vain osan rikkomisjaksosta.

b) Vuoden 2006 suuntaviivojen 21 kohdan rikkominen

1578 On todettava, että komissio on riidanalaisen päätöksen 1784 perustelukappaleessa todennut rikkomisen vakavuuden osalta, että kantajan AMD:n markkinoilta syrjäyttämiseen tähtäävällä strategialla on ollut maailmanlaajuinen ulottuvuus. Rikkomisen vakavuutta arvioitaessa tämä merkitsee sitä, että rikkominen on kattanut koko ETA-alueen.

1579 On todettava, että komissio ei ole soveltanut vuoden 2006 suuntaviivojen 12 kohtaa virheellisesti, kun se on näin jättänyt ottamatta huomioon niiden markkinoiden maantieteellisen ulottuvuuden, joilla MSH toimi.

1580 On näet syytä todeta, että pelkästään sillä, että riidanalaisessa päätöksessä on todettu vain yksi ainoa MSH:hon kohdistettu lainvastainen menettelytapa vuoden 2006 yhden osan suhteen, ei voida kyseenalaistaa päätelmää, jonka mukaan AMD:n markkinoilta syrjäyttämiseen tähtäävällä kantajan strategialla on ollut maailmanlaajuinen maantieteellinen ulottuvuus. On näet syytä muistuttaa, ettei komissio ollut velvollinen määrittelemään MSH:n osalta omia tuotemarkkinoita tai omia maantieteellisiä markkinoita ja että kantajan MSH:hon kohdistamalla menettelytavoilla on kyetty rajoittamaan kilpailua maailmanlaajuisilla x86-CPU-markkinoilla (ks. edellä 1533 kohta). Koska kantajan MSH:hon kohdistamat toimenpiteet olivat lisäksi osa yhdenmukaista kokonaisstrategiaa, niitä ei voida tarkastella erillään muista. Tämän strategian maantieteellinen laajuus oli maailmanlaajuinen. Siksi komissio on katsonut riidanalaisessa päätöksessä perustellusti, että rikkominen on kattanut koko ETA-alueen.

1581 On lisäksi todettava, ettei komissio ollut velvollinen ottamaan huomioon myöskään sitä, että 12 jäsenvaltiota on ollut osana ETA-aluetta vain osan rikkomisjaksosta, sillä komissio on rikkomisen vakavuutta arvioidessaan katsonut, että AMD:n markkinoilta syrjäyttämiseen tähtäävän strategian maailmanlaajuinen ulottuvuus merkitsi sitä, että rikkominen on kattanut koko ETA-alueen.

1582 On syytä korostaa komission todenneen ainoastaan, että rikkominen kattoi koko ETA-alueen. Komissio on siten viitannut dynaamisesti valtioihin, jotka ovat rikkomisjakson tietynä ajankohtana kuuluneet ETA-alueeseen. Komissio ei yhtenä kokonaisuutena pidettävän rikkomisen vakavuutta arvioidessaan ollut velvollinen jakamaan huomioon otettua maantieteellistä ulottuvuutta niiden eri valtioiden

mukaan, jotka olivat liittyneet ETA-alueeseen tietyinä ajankohtana rikkomisjakson aikana. Komission ei näet tarvitse yksilöidä, miten se on ottanut huomioon kunkin sääntöjenvastaisista osatekijöistä sakkoa vahvistaessaan (ks. edellä 1564 kohta).

2. Rikkomisten salailun huomioon ottaminen

1583 On todettava, että komissio on rikkomisen vakavuutta arvioidessaan ottanut riidanalaisen päätöksen 1785 perustelukappaleessa huomioon sen, että kantaja on toteuttanut toimenpiteitä salaillakseen kyseisessä päätöksessä riitautettuja menettelytapoja.

1584 Kantajan mukaan komissio on ottanut väitetyn rikkomisen salailun huomioon virheellisesti, sillä komissio ei ole onnistunut näyttämään sitä toteen. Komission väitteet salailusta liittyvät lisäksi vain MSH:hon, HP:hen ja Lenovoon, eikä niitä pidä siten soveltaa kokonaisvaltaisesti kaikkiin rikkomisiin.

1585 Näitä väitteitä ei voida hyväksyä.

1586 Aivan aluksi on todettava, että salaamista voidaan pitää raskauttavana olosuhteena unionin kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta arvioitaessa (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-259/02-T-264/02 ja T-271/02, Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomio 14.12.2006, Kok., s. II-5169, 252 kohta ja edellä 139 kohdassa mainittu asia Imperial Chemical Industries v. komissio, tuomion 446 kohta). Komissio on rikkomisen vakavuutta arvioidessaan ottanut käsiteltävänä olevassa asiassa huomioon monien muiden seikkojen ohella Intelin yritykset salailla toimintaansa.

1587 On muistutettava, että riidanalaisessa päätöksessä esitetyillä todisteilla osoitetaan oikeudellisesti riittävällä tavalla kantajan yrittäneen salailla ainakin Delliin, HP:hen, Lenovoon ja MSH:hon kohdistamansa toiminnan kilpailunvastaisuutta (ks. edellä 1540-1551 kohta). Toisin kuin kantaja väittää, se, että komissio on tehnyt yksityiskohtaisia väitteitä salailusta vain näiden neljän yrityksen osalta, riittää, jotta komissio voi ottaa salailun huomioon yhtenä kokonaisuutena pidettävän rikkomisen vakavuutta määrittävänä osatekijänä. Komission ei näet tarvitse yksilöidä, miten se on ottanut huomioon kunkin sääntöjenvastaisista osatekijöistä sakkoa vahvistaessaan (ks. edellä 1564 kohta).

3. Yhtenä kokonaisuutena pidettävän rikkomisen toteamisen raskauttavuus

1588 On todettava, että komissio on riidanalaisen päätöksen 1747 perustelukappaleessa kokonaisstrategian olemassaoloa koskevien toteamusten yhteydessä päätellyt, että kantajan yksittäistapauksia koskeneet menettelytavat olivat - kun niitä arvioitiin yhdessä - omiaan aiheuttamaan tai saattoivat aiheuttaa markkinoilla vieläkin merkittävämpiä vaikutuksia. Komissio on todennut rikkomisen vakavuudesta tehtyjen toteamusten yhteydessä kyseisen päätöksen 1785 perustelukappaleessa, että se on ottanut huomioon sen, että Intel oli syyllistynyt yhtenä kokonaisuutena pidettävään kilpailusääntöjen rikkomiseen, että tämän yhtenä kokonaisuutena pidettävän rikkomisen intensiteetti on vuosien kuluessa vaihdellut, että pääosa yksittäistapauksia koskeneista kyseisistä väärinkäytöistä on keskittynyt vuosien 2002 ja 2005 väliseen ajanjaksoon ja että väärinkäyttöjen todennäköiset kilpailunvastaiset vaikutukset ovat olleet erilaisia.

1589 Kantaja väittää, että komissio on "todennäköisesti" käyttänyt toteamusta yhtenä kokonaisuutena pidettävästä rikkomisesta raskauttavana seikkana rikkomisen vakavuutta määrittäessään. Yhtenä kokonaisuutena pidettävän rikkomisen huomioon ottaminen rikkomisen vakavuutta korostavana tekijänä on epäasianmukaista, koska tiettyjen ajanjaksojen osalta ei ole mahdollista osoittaa, että "tällainen tekijä" olisi ollut omiaan korostamaan toiminnan väitettyä vakavuutta. Yhden vuoden 2006

osan osalta, jonka aikana ainoat ETA-alueeseen liittyneet menettelytavat koskivat MSH:ta, ei ole olemassa mitään perustetta, jonka nojalla kantajan toiminnan voitaisiin katsoa olevan vakavampaa sen vuoksi, että kyse on ollut yhtenä kokonaisuutena pidettävästä rikkomisesta.

1590 Nämä väitteet on hylättävä.

1591 On syytä muistuttaa, että komissiolla oli käsiteltävänä olevassa asiassa oikeus määrätä yksi sakko ja että komission ei tarvinnut riidanalaisen päätöksen perusteluissa yksilöidä, miten se on ottanut huomioon kunkin sääntöjenvastaisista osatekijöistä sakkoa vahvistaessaan (ks. edellä 1564 kohta). Kantajan väitteet pohjautuvat virheelliseen oletukseen siitä, että komissio olisi pitänyt huomioon otettua rikkomista vakavampana sen vuoksi, että kyse on ollut yhtenä kokonaisuutena pidettävästä rikkomisesta. Näin ei kuitenkaan ole asianlaita. Komissio on katsonut, että yhtenä kokonaisuutena pidettävän rikkomisen intensiteetti on vuosien kuluessa vaihdellut, että pääosa yksittäistapauksia koskeneista kyseisistä väärinkäytöistä on keskittynyt vuosien 2002 ja 2005 väliseen ajanjaksoon ja että väärinkäyttöjen todennäköiset kilpailuvastaiset vaikutukset ovat olleet erilaisia. Näissä toteamuksissa on otettu oikeudellisesti riittävällä tavalla huomioon se, että yhden vuoden 2006 osan osalta MSH:hon kohdistettu rikkominen oli ainoa ETA-alueeseen liittynyt riidanalaisessa päätöksessä huomioon otettu rikkominen.

4. Kertoimen 5,5 käyttäminen rikkomisen keston osalta

1592 On syytä todeta, että komissio on todennut rikkomisen keston osalta riidanalaisen päätöksen 1787 ja 1788 perustelukappaleessa, että väärinkäyttö oli alkanut lokakuussa 2002 ja jatkunut ainakin joulukuuhun 2007. Se on siten kestänyt viisi vuotta ja kolme kuukautta, mikä tämä kesto huomioon ottaen merkitsee vuoden 2006 suuntaviivojen 24 kohdan mukaan kerrointa 5,5.

1593 Kantajan mukaan riidanalainen päätös on virheellinen, koska komissio on käyttänyt kunkin rikkomisen keston osalta kerrointa 5,5. Tätä lähestymistapaa on sovellettu kantaja vahingoksi, koska kukin OEM-valmistajiin kohdistettu rikkominen on ollut kestoltaan merkittävästi lyhyempi kuin koko rikkomisjakso.

1594 Nämä väitteet eivät ole vakuuttavia.

1595 Toisin kuin kantaja väittää, komissio ei ole käyttänyt kerrointa 5,5 jokaisen yksittäistapausta koskeneen rikkomisen osalta vaan yhtenä kokonaisuutena pidettävän rikkomisen osalta. Koska komissio on päättellyt lokakuusta 2002 joulukuuhun 2007 kestäneen, yhtenä kokonaisuutena pidettävän rikkomisen perustellusti (ks. edellä 1561-1563 kohta), tätä lähestymistapaa ei voida arvostella.

5. Vuoden 2006 suuntaviivojen takautuva soveltaminen

1596 Kantaja väittää, että komissio on loukannut taannehtivan soveltamisen kiellon periaatetta ja luottamuksensuojan periaatetta, kun se on soveltanut vuoden 2006 suuntaviivoja taannehtivasti. Tiettyjen suuntaviivojen korvaaminen toisilla suuntaviivoilla olisi pidettävä erillään ensimmäisten suuntaviivojen käyttöön ottamisesta. Ensimmäisten suuntaviivojen käyttöön ottaminen on ensimmäisellä kerralla saanut aikaan perustellun luottamuksen, jota ei aiemmin ollut ja joka estää uusien suuntaviivojen soveltamisen taannehtivasti.

1597 Tätä väitettä ei voida hyväksyä.

1598 Oikeuskäytännöstä ilmenee, että oikeusvarmuuden periaate tai rikosoikeudellinen laillisuusperiaate (nullum crimen, nulla poena sine lege -periaate), sellaisena kuin se on vahvistettu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artiklan 1 kappaleessa, ei estä sitä, että komissio päättää ottaa käyttöön ja soveltaa uusia suuntaviivoja sakkojen laskennassa jopa sen jälkeen, kun rikkominen on tapahtunut.

Kilpailusääntöjen tehokkaan soveltamisen intressillä voidaan perustella sitä, että yrityksen täytyy ottaa asetuksen N:o 1/2003 23 artiklassa säädettyjen rajojen puitteissa huomioon mahdollisuus, että komission sakkoja koskevaa yleistä kilpailupolitiikkaa muutetaan sekä sakkojen laskentamenetelmän että sakkojen määrän osalta (asia T-83/08, Denki Kagaku Kogyo ja Denka Chemicals v. komissio, tuomio 2.2.2012, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa, 98-127 kohta). Tämä toteamus koskee myös perusoikeuskirjan 49 artiklan 1 kohtaa. Komissiolla oli sitäkin suuremmalla syyllä oikeus soveltaa vuoden 2006 suuntaviivoja sellaiseen yhtenä kokonaisuutena pidettävään rikkomiseen, joka oli päättynyt vasta suuntaviivojen käyttöön ottamisen jälkeen.

B EY 82 artiklaa ei ole väitetysti rikottu tahallaan tai tuottamuksellisesti

1599 Kantaja väittää, että se ei ole toiminut tuottamuksellisesti. Tätä väitettä tukeakseen se esittää lähinnä, että ehdolliset alennukset eivät ole aina lainvastaisia ja että peittelemättömät rajoitukset ovat uusi väärinkäyttöryhmä. Se on näyttänyt toteen, ettei komissio ole osoittanut AMD:n markkinoilta syrjäyttämiseen koskeneen strategian olemassaoloa. Komissio on tehnyt virheen katsoessaan, että kantaja olisi toteuttanut toimenpiteitä, joilla se on yrittänyt salailla toimintaansa. Kantaja ei ole kyennyt ennakoimaan tuloksia, joihin komissio on AEC-testiä soveltaessaan päätenyt. Testin tulokset perustuvat eri OEM-valmistajilta saatuihin sisäisiin tietoihin, joita Intel ei koskaan ole saanut tietoonsa ja joihin sillä ei ole ollut tilaisuutta tutustua.

1600 Näitä väitteitä ei voida hyväksyä.

1601 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan edellytys siitä, että rikkomisen on oltava tahallista tai tuottamuksellista, täyttyy, kun kysymyksessä olevan yrityksen olisi pitänyt tietää menettelynsä olevan kilpailua rajoittava, riippumatta siitä, tiesikö se rikkovansa perustamissopimuksen kilpailusääntöjä (edellä 1564 kohdassa mainittu asia Tetra Pak v. komissio, tuomion 238 kohta ja asia T-271/03, Deutsche Telekom v. komissio, tuomio 10.4.2008, Kok., s. II-477, 295 kohta). Yritys on tietoinen käyttäytymisensä kilpailua rajoittavasta luonteesta, kun se tunsu tosiseikat, joilla perustellaan sekä määräävän aseman toteamista merkityksellisillä markkinoilla että komission arviointia tämän aseman väärinkäytöstä (ks. vastaavasti edellä 74 kohdassa mainittu tuomio Michelin I, 107 kohta ja edellä 1586 kohdassa mainittu asia Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomion 207 ja 210 kohta; ks. myös julkisasiamies Mazákin edellä 98 kohdassa mainitussa asiassa Deutsche Telekom antama ratkaisuehdotus, Kok., s. I-9567, 39 kohta).

1602 Kun kyse on ensinnäkin väitteistä, joiden mukaan ehdolliset alennukset eivät ole aina lainvastaisia ja joiden mukaan peittelemättömät rajoitukset ovat uusi väärinkäyttöryhmä, on riittävää todeta, että tällaisilla väitteillä pyritään osoittamaan vain, että kantaja ei ollut tietoinen siitä, että riidanalaisessa päätöksessä riitautettu toiminta on EY 82 artiklan vastaista. Ne on siten hylättävä edellisessä kohdassa lainatun oikeuskäytännön nojalla (ks. analogisesti edellä 98 kohdassa mainittu unionin tuomioistuimen tuomio Deutsche Telekom, tuomion 127 kohta). Kantaja ei joka tapauksessa ole voinut olla tietämätön toimintansa kilpailua rajoittavasta luonteesta. Unionin tuomioistuimet ovat tuominneet useita kertoja sen, että määräävässä asemassa oleva yritys toteuttaa menettelytapoja, joilla myönnetään yksinostoehdosta riippuvia taloudellisia kannustimia. Tältä osin riittää, kun viitataan edellä 71 kohdassa mainittuun tuomioon Hoffmann-La Roche ja edellä 89 kohdassa mainittuun yhteisöjen tuomioistuimen tuomioon BPB Industries ja British Gypsum. Peittelemättömistä rajoituksista on edellä 219 ja 220 kohdassa todettu, että tällaisten menettelytapojen luonnehtimista väärinkäytöksi ei voida pitää uutena ja että se, että menettelyä, jolla olisi samat ominaispiirteet, ei ole vielä tutkittu aikaisemmissa päätöksissä, ei joka tapauksessa vapauta yritystä vastuusta.

1603 Toiseksi on muistutettava, että riidanalaiseen päätökseen sisältyvillä todisteilla on osoitettu oikeudellisesti riittävällä tavalla, että kantaja on toteuttanut pitkäaikaista kokonaisstrategiaa, jolla pyrittiin estämään AMD:n pääsy strategisesta näkökulmasta katsottuna tärkeimpien myyntikanavien

käyttäjäksi, ja että kantaja on yrittänyt salailla ainakin Delliin, HP:hen, Lenovoon ja MSH:hon kohdistamiensa menettelytapojen kilpailunvastaisuutta (ks. edellä 1523-1552 kohta). Siten voidaan päätellä, että kantaja on toteuttanut huomioon otetun rikkomisen vähintään tuottamuksellisesti.

¹⁶⁰⁴ Kolmanneksi on hylättävä kantajan väite, jonka mukaan se ei ollut kyennyt ennakoimaan tuloksia, joihin komissio oli AEC-testiä soveltaessaan päätenyt. On muistutettava, että komissio on tukeutunut riidanalaisessa päätöksessään pääasiallisesti edellä 71 kohdassa mainittuun tuomioon Hoffmann-La Roche perustuvasta oikeuskäytännöstä johdettuihin arviointiperusteisiin, kun se on todennut yksinostoalennusten lainvastaisuuden (ks. edellä 69, 72 ja 73 kohta). Komissio on sitä vastoin perustanut riidanalaisen päätöksensä vain toissijaisesti AEC-testiin (ks. edellä 173 ja 175 kohta). On syytä muistuttaa, että AEC-testin soveltaminen ei ole tarpeen kantajan menettelytapojen lainvastaisuuden osoittamiseksi ja että tämä testi ei myöskään ole määrävissä asemassa olevalle yritykselle luotettava suojaus, jolla rikkomisten mahdollisuus voitaisiin sulkea pois (ks. edellä 140-166 kohta). Vaikka kantaja ei olisi kyennytkään ennakoimaan tuloksia, joihin komissio on tätä testiä soveltaessaan päätenyt, ei tällä seikalla voida kyseenalaistaa sitä, että kantaja ei ole voinut olla tietämätön niistä aineellisista tosiseikoista, joilla komission toteamusta tämän aseman väärinkäytöstä perustellaan edellä 71 kohdassa mainittuun tuomioon Hoffmann-La Roche perustuvasta oikeuskäytännöstä johdettujen arviointiperusteiden mukaisesti.

C Sakon väitetty suhteettomuus

¹⁶⁰⁵ Kantaja vetoaa asiallisesti kolmeen väitteeseen tukeakseen toteamustaan sakon suhteettomuudesta. Sakkoa ei ole määrännyt riippumaton viranomainen. Muissa päätöksissä määrättyihin sakkoihin verrattuna sakko on suhteeton. Kaikkien aikojen suurimman sakon määrääminen on suhteetonta, kun otetaan huomioon se, että rikkomisesta ei ole aiheutunut konkreettisia vaikutuksia markkinoihin.

¹⁶⁰⁶ Kaikki nämä väitteet on hylättävä.

1. Väitteet komission riippumattomuuden puuttumisesta

¹⁶⁰⁷ Kantajan mukaan komissio ei ole Euroopan ihmisoikeussopimuksessa määritelty riippumaton ja puolueeton tuomioistuin. Se väittää, että koska sakko on Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa tarkoitettulla tavalla rikosoikeudellinen, se on määrätty lainvastaisesti ja sillä on rikottu kantajan oikeutta siihen, että riippumaton tuomioistuin päättää sitä vastaan nostetusta rikossyyttestä.

¹⁶⁰⁸ Näitä väitteitä ei voida hyväksyä.

¹⁶⁰⁹ Kantajan perusteluissaan mainitsema oikeus oikeudenkäyntiin riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa kuuluu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa vahvistettuihin takeisiin. Perusoikeuskirjan 47 artiklalla pannaan täytäntöön unionin oikeudessa tässä artiklassa vahvistettu suoja. Täten on tukeuduttava ainoastaan viimeksi mainittuun määräykseen (ks. vastaavasti asia C-386/10 P, Chalkor v. komissio, tuomio 8.12.2011, Kok., s. I-13085, 51 kohta). Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdassa täsmennetään, että siltä osin kuin perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat kuin mainitussa sopimuksessa. Näiden taattujen oikeuksien merkitystä ja ulottuvuutta ei kyseisen määräyksen selityksen mukaan, joka unionin tuomioistuinten on otettava huomioon ihmisoikeussopimuksen 52 artiklan 7 kappaleen mukaisesti, määritellä ainoastaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen sanamuodossa vaan myös muun muassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä (ks. vastaavasti asia C-279/09, DEB, tuomio 22.12.2010, Kok., s. I-13849, 35 kohta).

- 1610 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, ettei Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan noudattaminen ole esteenä sille, että hallinnollisessa menettelyssä ”rangaistuksen” määrää aluksi hallintoviranomainen. Se edellyttää kuitenkin, että jollei hallintoviranomaisen päätös itsessään täytä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa määrättyjä edellytyksiä, päätös voidaan myöhemmin saattaa tutkittavaksi tuomiovaltaa käyttävässä elimessä, jolla on täysi harkintavalta. Tällaisen elimen ominaisuuksiin kuuluu toimivalta muuttaa alemmanasteisen elimen tekemää päätöstä miltä tahansa osin, sekä tosiseikkojen että oikeudellisten seikkojen osalta. Tuomiovaltaa käyttävällä elimellä on erityisesti oltava toimivalta tutkia kaikki sen käsiteltäväksi saatetussa oikeusriidassa merkitykselliset tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevat kysymykset (ks. asia A. Menarini Diagnostics v. Italia, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 27.9.2011, nro 43509/08, 59 kohta).
- 1611 Tästä oikeuskäytännöstä voidaan päätellä, että tutkinta-, syyte- ja päätösvallan keskittäminen komissioon asetuksessa N:o 1/2003 tarkoitetuissa kilpailusääntöjen rikkomista koskevissa menettelyissä ei sinänsä ole ristiriidassa Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa, mutta tällöin yrityksillä, joita asia koskee, on oikeus hakea komission päätökseen muutosta elimessä, joka täyttää mainitun 6 artiklan vaatimukset (julkisasiamies Mengozzin asiassa C-521/09 P, Elf Aquitaine v. komissio, 29.9.2011 annetun yhteydessä antama ratkaisuehdotus, Kok., s. I-8954, 31 kohta).
- 1612 Oikeuskäytännöstä ilmenee tältä osin, että SEUT 263 artiklassa määrätty laillisuusvalvonta, jota täydentää asetuksen N:o 1/2003 31 artiklassa säädetty sakon määrää koskeva täysi harkintavalta, ei siis ole ristiriidassa Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa vahvistetun tehokkaan oikeussuojan periaatteen kanssa. Perussopimuksissa määrätty valvonta merkitsee siis sitä, että unionin yleinen tuomioistuin harjoittaa sekä oikeudellisiin seikkoihin että tosiseikkoihin kohdistuvaa valvontaa ja että sillä on toimivalta arvioida todisteita, kumota riidanalainen päätös tai muuttaa sakkojen määrää. (ks. vastaavasti edellä 1609 kohdassa mainittu asia Chalkor v. komissio, tuomion 67 kohta).

2. Sakon suhteettomuus verrattuna muihin sakkoihin

- 1613 Kantaja väittää, että määrätty sakko on suhteeton verrattuna muihin viimeaikaisiin asioihin, mukaan lukien asia, joka johti asiassa T-201/04, Microsoft vastaan komissio, 17.9.2007 annettuun tuomioon (Kok., s. II-3601).
- 1614 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komission aiempi päätöskäytäntö ei ole sakkojen määrittämisen oikeudellinen kehys kilpailuoikeuden alalla ja muita asioita koskevat päätökset ovat luonteeltaan vain viitteellisiä yhdenvertaisen kohtelun periaatteen mahdollisen loukkaamisen osalta, koska on epätodennäköistä, että niihin liittyvät olosuhteet, kuten markkinat, tuotteet, yritykset ja asianomaiset ajanjaksot, olisivat identtisiä (asia C-167/04 P, JCB Service v. komissio, tuomio 21.9.2006, Kok., s. I-8935, 201 ja 205 kohta; asia C-76/06 P, Britannia Alloys & Chemicals v. komissio, tuomio 7.6.2007, Kok., s. I-4405, 60 kohta ja asia T-192/06, Caffaro v. komissio, tuomio 16.6.2011, Kok., s. II-3063, 46 kohta).
- 1615 Yhdenvertaisen kohtelun periaate, jonka vastaista on, että toisiinsa rinnastettavia tapauksia kohdellaan eri tavalla tai että erilaisia tapauksia kohdellaan samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella, kuitenkin velvoittaa komissiota sen määrätessä yritykselle kilpailusääntöjen rikkomisesta sakon, samoin kuin se velvoittaa kaikkia toimielimiä niiden kaikessa toiminnassa. On kuitenkin niin, että komission sakkojen määräämistä koskevissa asioissa tekemillä päätöksillä voi olla merkitystä yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattamisen kannalta ainoastaan, jos osoitetaan, että näihin muihin päätöksiin liittyvien asioiden olosuhteet, kuten markkinat, tuotteet, maat, yritykset ja kyseessä olevat ajankohdat, ovat rinnastettavissa käsiteltävänä olevan asian olosuhteisiin (asia T-360/09, E.ON Ruhrgas ja E.ON v. komissio, tuomio 29.6.2012, 261 ja 262 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 1616 Kantaja ei käsiteltävänä olevassa asiassa kuitenkaan osoita, että muihin päätöksiin liittyneiden asioiden olosuhteet, joihin se vetoaa, olisivat rinnastettavissa käsiteltävänä olevan asian olosuhteisiin. Edellä 1615 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö huomioon ottaen kyseisillä päätöksillä ei siten ole merkitystä yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattamisen kannalta.
- 1617 Mitä tulee ensinnäkin edellä 1613 kohdassa mainittuun asiaan Microsoft vastaan komissio, kantaja korostaa ainoastaan kyseisen asian ja käsiteltävänä olevan asian välistä eroa ja väittää, että riitautetuista menettelytavoista oli ensin mainitussa asiassa aiheutunut kilpailijoille monia määrällisesti arvioitavissa olleita kielteisiä seurauksia, mistä käsiteltävänä olevassa asiassa ei taas ole kyse. Kantaja ei kuitenkaan esitä mitään perusteluja osoittaakseen, että asiassa Microsoft vastaan komissio annettuun tuomioon liittyneet olosuhteet olisivat rinnastettavissa käsiteltävänä olevan asian olosuhteisiin. On syytä huomauttaa, että asiassa Microsoft oli kyse muun muassa eri markkinoista ja eri väärinkäytöistä kuin käsiteltävänä olevassa asiassa.
- 1618 Kantaja vetoaa toiseksi komission 12.11.2008 tekemään päätökseen, joka koskee [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaista menettelyä (asia COMP/39125 – Autonlasi) ja jota koskeva tiivistelmä on julkaistu virallisessa lehdessä 25.7.2009 (EUVL C 173, s. 13), tukeakseen väitettään, jonka mukaan sille määrätty sakko on merkittävästi suurempi kuin kartelleja koskevassa asiassa rikkomisen uusimisesta koskaan määrätty sakko. Kantaja ei kuitenkaan osoita, että kyseiseen päätökseen johtaneen asian olosuhteet, joissa oli kyse kartellista eikä määrävän markkina-aseman väärinkäytöstä, olisivat rinnastettavissa käsiteltävänä olevan asian olosuhteisiin.
- 1619 Kolmanneksi siltä osin, kuin kyse on käsiteltävänä olevassa asiassa määrätyn sakon ja edellä 71 kohdassa mainitussa tuomiossa Hoffmann-La Roche, edellä 74 kohdassa mainitussa tuomiossa Michelin I, edellä 75 kohdassa mainitussa tuomiossa Michelin II ja edellä 186 kohdassa mainitussa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiossa British Airways määrättyjen sakkojen vertailusta, on todettava, ettei kantaja osoita myöskään, että näiden päätösten olosuhteet olisivat rinnastettavissa käsiteltävänä olevan asian olosuhteisiin. Yhtäältä on muistutettava, että edellä 74 kohdassa mainitussa tuomiossa Michelin I, edellä 75 kohdassa mainitussa tuomiossa Michelin II ja edellä 186 kohdassa mainitussa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiossa British Airways ei ollut kyse yksinostoalennuksista vaan kolmanteen ryhmään kuuluneista alennuksista (ks. edellä 78 kohta) ja että käsiteltävänä olevassa asiassa on kyse myös peittelemättömistä rajoituksista. Toisaalta on korostettava, että vaikka käsiteltävänä olevassa asiassa riitautetut väärinkäyttötyypit olisivatkin samankaltaiset tai jopa samanlaiset kuin edellä 71 kohdassa mainitussa tuomiossa Hoffmann-La Roche, edellä 74 kohdassa mainitussa tuomiossa Michelin I, edellä 75 kohdassa mainitussa tuomiossa Michelin II ja edellä 186 kohdassa mainitussa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiossa British Airways riitautetut väärinkäyttötyypit, tämä seikka ei kuitenkaan riitä siihen, että käsiteltävänä oleva asia ja asiat, joihin kantaja on vedonnut, olisivat edellä 1615 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettulla tavalla toisiinsa rinnastettavat, kun otetaan huomioon erityisesti näissä asioissa kyseessä olleiden yritysten markkinoiden ja tuotteiden osalta vallinneet erot sekä asioiden välillä kulunut aika ja komission sakkoja koskevan politiikan kehittyminen.

3. Tarve osoittaa rikkomisen konkreettiset vaikutukset

- 1620 On syytä muistuttaa, että komissio on ottanut rikkomisen vakavuutta määritellessään huomioon erityisesti rikkomisen luonteen, asianomaisten yritysten markkinaosuuden ja rikkomisen maantieteellisen ulottuvuuden. Komissio on todennut erityisesti rikkomisen luonteen osalta riidanalaisen päätöksen 1780 perustelukappaleessa, että x86-CPU-markkinoilla oli suuri taloudellinen merkitys. Kyseisen päätöksen mukaan vuonna 2007 näiltä markkinoilta oli saatu yli 30 miljardin USD:n tulot. Tämä merkitsee sitä, että kilpailunvastaisella toiminnalla on ollut merkittävää vaikutusta näihin markkinoihin.

- 1621 Kantaja väittää, että sakkojen määrä riippuu väitetystä ”merkittävästä vaikutuksesta” markkinoihin mutta että mitään analyysiä väärinkäytöksi kutsuttujen menettelytapojen todellisista vaikutuksista AMD:hen tai markkinoihin ei ole tehty. Se muistuttaa, että sille määrätty 1,06 miljardin euron suuruinen sakko on suurin koskaan yksittäiselle yritykselle kilpailusääntöjen rikkomisesta määrätty sakko. Tätä sakkoa määriteltäessä olisi siten ollut tarpeen ottaa huomioon rikkomisen todelliset vaikutukset sekä syy-seuraus-suhde näiden vaikutusten ja kuluttajille tai kilpailijoille aiheutuneen vahingon välillä, riippumatta siitä, ovatko todelliset vaikutukset väärinkäytön toteamisen kannalta merkityksellisiä. Kantaja väittää todisteiden osoittavan, että kyseisenä ajanjaksona CPU-markkinoille oli ominaista AMD:n ja Intelin välinen intensiivinen kilpailu, josta seurasi hintojen jatkuva aleneminen ja tuotteiden laadun paraneminen, mistä on kuluttajille erittäin suurta etua. AMD oli lisäksi moninkertaistanut oman markkinaosuutensa. OEM-valmistajien päätös ostaa kantajan tuotteita on perustunut – jollei kokonaan niin kuitenkin osittain - muihin taloudellisiin syihin kuin ehdollisten alennusten uskollisuutta edistävään vaikutukseen.
- 1622 Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohdan mukaan sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon sekä rikkomisen vakavuus että sen kesto. Oikeuskäytännön mukaan yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisten vakavuus on määritettävä erittäin monien seikkojen, kuten muun muassa asian ominaispiirteiden, asiayhteyden ja sakkojen ennalta ehkäisevän vaikutuksen perusteella, eikä huomioon otettavista arviointiperusteista ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luettelo. Toisin kuin valittaja väittää, rikkomisen konkreettiset vaikutukset markkinoihin eivät oikeuskäytännössä esitettyjen arviointiperusteiden mukaan lähtökohtaisesti ole pakollinen tekijä vaan vain yksi merkityksellisistä tekijöistä arvioitaessa rikkomisen vakavuutta ja vahvistettaessa sakon määrää (ks. vastaavasti ja analogisesti asia C-534/07 P, Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 3.9.2009, Kok. s. I-7415, jäljempänä tuomio Prym, 54 ja 55 kohta). Oikeuskäytännöstä ilmenee lisäksi, että kilpailunvastaisen menettelytavan tarkoitukseen liittyvillä seikoilla voi olla sakon määrää vahvistettaessa suurempi merkitys kuin sen vaikutuksiin liittyvillä seikoilla (edellä 64 kohdassa mainittu tuomio AstraZeneca, 902 kohta).
- 1623 Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa annettujen suuntaviivojen (EYVL 1998, C 9, s. 3, jäljempänä vuoden 1998 suuntaviivat) mukaan kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arvioinnissa on otettava huomioon ”sen todellinen vaikutus markkinoihin, jos se on mitattavissa” (1 kohdan A alakohta). Oikeuskäytännöstä ilmenee ainakin niiden rikkomisten osalta, joita voidaan luonnehtia erittäin vakaviksi pelkän luonteensa perusteella, että kilpailusääntöjen rikkomisen todellinen vaikutus markkinoihin on vain yksi sellainen tekijä muiden joukossa, jonka perusteella komissio voi korottaa sakon laskentapohjaa mahdollisesta 20 miljoonan euron vähimmäismäärästä (ks. vastaavasti edellä 1622 kohdassa mainittu tuomio Prym, 75 kohta). Oikeuskäytännöstä ilmenee toki myös, että kun komissio katsoo olevan asianmukaista ottaa sakon laskemiseksi huomioon tämä valinnainen tekijä, eli kilpailusääntöjen rikkomisesta markkinoihin aiheutunut todellinen vaikutus, se ei voi tyytyä esittämään pelkkää olettamaa, vaan sen on esitettävä konkreettisia, uskottavia ja riittäviä tietoja, joiden perusteella voidaan arvioida, millainen todellinen vaikutus kilpailusääntöjen rikkomisella on saattanut olla kilpailuun mainituilla markkinoilla (edellä 1622 kohdassa mainittu tuomio Prym, 82 kohta).
- 1624 Sakon määrän määrittäminen ei perustu käsiteltävänä olevassa asiassa kuitenkaan vuoden 1998 suuntaviivoihin vaan vuoden 2006 suuntaviivoihin. On syytä todeta, että toisin kuin vuoden 1998 suuntaviivoissa vuoden 2006 suuntaviivoissa ei enää määrätä, että tietyn rikkomisen vakavuutta arvioitaessa huomioon otetaan ”todellinen vaikutus markkinoihin, jos se on mitattavissa”. Vuoden 2006 suuntaviivojen 22 kohdassa todetaan, että päättäessään, onko tietyissä tapauksessa otettava huomioon jopa 30 prosenttiin ulottuvan asteikon ala- vai yläpäähän sijoittuva osuus myyntiarvosta, komissio ottaa huomioon tiettyjä tekijöitä, kuten rikkomisen luonne, kaikkien osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus, rikkomisen maantieteellinen ulottuvuus ja se, onko rikkominen toteutunut käytännössä.

1625 On siten totta, että komissio ei vuoden 2006 suuntaviivojen mukaan ole pääsääntöisesti velvollinen ottamaan huomioon rikkomisen konkreettista vaikutusta markkinoihin silloin, kun se vahvistaa tietyn osuuden myyntiarvosta vakavuuden perusteella. On kuitenkin todettava, ettei suuntaviivoissa myöskään kielletä ottamasta konkreettista vaikutusta markkinoihin huomioon tämän osuuden kasvattamiseksi. Tältä osin on todettava, että jos komissio katsoo asianmukaiseksi ottaa rikkomisen konkreettisen vaikutuksen markkinoihin huomioon tämän osuuden kasvattamiseksi, myös vuoden 2006 suuntaviivojen yhteydessä on sovellettava edellä 1623 kohdassa mainittua oikeuskäytäntöä. Komission on siten esitettävä konkreettisia, uskottavia ja riittäviä tietoja, joiden perusteella voidaan arvioida, millainen todellinen vaikutus kilpailusääntöjen rikkomisella on saattanut olla kilpailuun mainituilla markkinoilla. Vuoden 2006 suuntaviivojen 22 kohdan mukaan komission ei sitä vastoin tarvitse välttämättä ottaa sitä, että konkreettisia vaikutuksia ei ole, huomioon lieventävänä seikkana vakavuutta arvioidessaan. On riittävää, että komission vahvistamaa huomioon otettavan myyntiarvon osuuden määrää voidaan perustella muilla seikoilla, jotka ovat omiaan vaikuttamaan vakavuuden määrittämiseen.

1626 Kantaja väitteitä on arvioitava edellä esitetyn perusteella.

1627 Ensinnäkin on hylättävä väite siitä, että sakkojen määrä riippuu tässä asiassa ”merkittävästä vaikutuksesta” markkinoihin mutta että mitään analyysiä väärinkäytöksi kutsuttujen menettelytapojen todellisista vaikutuksista AMD:hen tai markkinoihin ei ole tehty. On näet todettava, ettei komissio tässä asiassa rikkomisen vakavuutta määrittellessään ole ottanut huomioon rikkomisen konkreettista vaikutusta markkinoihin. Toisin kuin kantaja väittää, siitä, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä todennut, että ”kaikella kilpailunvastaisella toiminnalla [x86-CPU-markkinoilla] on ollut merkittävää vaikutusta”, ei voida päätellä, että komissio olisi ottanut huomioon tällaisen vaikutuksen. Tältä osin on muistutettava, että komissio on esittänyt tämän toteamuksen, jota kantaja on arvostellut, rikkomisen luonnetta kuvaillakseen. Koska rikkomisen ”luonteella” viitataan rikkomisen abstrakteihin ja yleisiin piirteisiin, komissio saattoi tässä yhteydessä todeta perustellusti, että x86-CPU-markkinoilta saatavien tulojen merkittävyys huomioon ottaen kaikella kilpailunvastaisella toiminnalla näillä markkinoilla on ollut merkittävää vaikutusta. Komissio ei näin tehdessään ole riidanalaisessa päätöksessä ottanut huomioon riitautettujen menettelytapojen todellisia vaikutuksia markkinoihin vaan näiden menettelytapojen ”luonteen” ja sen, pystytäänkö niillä saamaan aikaan tällaisia vaikutuksia.

1628 Jatkossa esitettävät seikat vahvistavan sen, että komissio ei sakon määrää määrittäessään ole ottanut huomioon rikkomisen konkreettista vaikutusta markkinoihin. Vaikka riidanalaisen päätöksen tietyt osat, joissa ei ole kyse sakon määrän määrittämisestä, sisältävät yhtäältä päätelmiä, jotka koskevat kantajan toiminnan konkreettista vaikutusta OEM-valmistajien ja MSH:n valinnanvapauteen (ks. päätöksen 1001 ja 1678 perustelukappale) ja kuluttajille aiheutunutta vahinkoa (ks. päätöksen 1597-1616 perustelukappale), komissio ei ole viitannut näihin päätelmiin rikkomisen vakavuutta määrittellessään. Komissio on toisaalta todennut kyseisen päätöksen 1785 perustelukappaleessa esittämänsä vakavuutta koskevan päätelmän yhteydessä, että väärinkäyttöjen ”todennäköiset kilpailunvastaiset vaikutukset” ovat olleet erilaisia. Se seikka, että komissio on vakavuudesta tekemänsä päätelmän yhteydessä viitannut yksittäistapauksia koskeneiden väärinkäyttöjen ”todennäköiseen kilpailunvastaiseen vaikutukseen”, osoittaa yksiselitteisesti sen, ettei komissio ole ottanut huomioon rikkomisen konkreettista vaikutusta markkinoihin vaan pelkästään sen todennäköisen vaikutuksen.

1629 On siten todettava, ettei komissio ole tukeutunut rikkomisen konkreettiseen vaikutukseen rikkomisen vakavuutta korostaakseen.

1630 Kantajan väitteet on hylättävä toiseksi myös siltä osin, kuin kantaja väittää, että komissio on vakavuutta arvioidessaan jättänyt virheellisesti ottamatta huomioon lieventävänä seikkana sen, että rikkomisella ei ole todellisia vaikutuksia, ja sen, että syy-seuraus-suhdetta vaikutusten ja kuluttajille tai kilpailijoille aiheutuneen vahingon välillä ei ole. On todettava, että kun komissio on vahvistanut rikkomisen vakavuuden perusteella myyntiarvon osuuden viideksi prosentiksi, se ei ole ollut velvollinen ottamaan huomioon sitä, että rikkomisella ei ole väitetysti ollut konkreettista vaikutusta markkinoihin. Muilla

seikoilla, joihin komissio on tässä asiassa riidanalaisessa päätöksessä tukeutunut määrittääkseen rikkomisen vakavuuden, voidaan perustella sitä, että huomioon otettavan myyntiarvon osuudeksi on vahvistettu viisi prosenttia.

- 1631 Tältä osin on todettava heti aluksi, että riidanalaisessa päätöksessä vahvistettu viiden prosentin taso sijoittuu alapäähän asteikolla, joka vuoden 2006 suuntaviivojen 21 kohdan mukaan voi nousta aina 30 prosenttiin saakka.
- 1632 Rikkomisen luonteen osalta on ensinnäkin todettava komission katsoneen riidanalaisen päätöksen 1780 ja 1781 perustelukappaleessa, että kantajan, jonka markkinaosuus oli 80 prosenttia, ohella ainoa vakavasti otettava kilpailija markkinoilla oli AMD. Komissio on muistuttanut myös, että kantaja on toteuttanut kokonaisstrategiaa, jolla AMD pyrittiin syrjäyttämään markkinoilta. Kantajan toteuttamalla väärinkäytöllä pyrittiin siten syrjäyttämään ainoa vakavasti otettava kilpailija markkinoilta tai ainakin rajoittamaan kilpailijan pääsyä markkinoille. Kun otetaan huomioon x86-CPU-tuotannon aloittamisen esteet, oli todennäköistä, että jos AMD olisi saatettu kilpailukyvyttömäksi tai marginaaliseen asemaan, toista uskottavaa tulijaa ei olisi ilmaantunut markkinoille.
- 1633 Kyseisten yritysten markkinaosuuksien osalta komissio on toiseksi todennut riidanalaisen päätöksen 1783 perustelukappaleessa, että kantaja oli ollut määrävässä asemassa kaikilla x86-CPU-markkinoiden markkinasegmenteillä koko rikkomisjakson ajan ja että kantajan markkinaosuus on ollut myös paljon suurempi kuin sen kilpailijoiden markkinaosuudet.
- 1634 Rikkomisen maantieteellisen ulottuvuuden osalta komissio on kolmanneksi todennut riidanalaisen päätöksen 1784 perustelukappaleessa osoittaneensa, että kantajan AMD:n markkinoilta syrjäyttämiseen tähtävällä strategialla on ollut maailmanlaajuinen ulottuvuus. Rikkomisen vakavuuden arvioimisen yhteydessä tämä seikka merkitsee sitä, että rikkominen on kattanut koko ETA-alueen (ks. edellä 1578-1582 kohta).
- 1635 Neljänneksi on syytä muistuttaa, että komissio on todennut rikkomisen vakavuudesta tekemänsä päätelmän yhteydessä riidanalaisen päätöksen 1785 perustelukappaleessa erityisesti, että kantaja on syyllistynyt yhtenä kokonaisuutena pidettävään kilpailusääntöjen rikkomiseen, jonka intensiteetti on vuosien kuluessa vaihdellut, että väärinkäyttöjen todennäköiset kilpailunvastaiset vaikutukset ovat olleet erilaisia ja että kantaja on yrittänyt salailla toimintansa kilpailunvastaisuutta (ks. edellä 1583-1591 kohta).
- 1636 Nämä toteamukset, joita joko kantaja ei ole kiistänyt tai jotka komissio on näyttänyt oikeudellisesti riittävällä tavalla toteen, ovat riittävät, jotta niillä voidaan perustella myyntiarvon osuuden vahvistamista viideksi prosentiksi.
- 1637 Siltä osin kuin kyse on kolmanneksi kantajan perusteluista, joilla pyritään tukemaan sitä, ettei konkreettisia vaikutuksia markkinoihin tai syy-seuraus-suhdetta ole ollut, on muistutettava vielä ylimääräisenä perusteluna, että AMD:n markkinaosuuden kasvu tai x86-CPU:iden hintojen aleneminen riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettuna ajanjaksona eivät merkitse sitä, että kantajan menettelytavoilla ei olisi ollut mitään vaikutuksia. Voidaan ajatella, että mikäli näitä menettelytapoja ei olisi toteutettu, sen kilpailijan markkinaosuudet olisivat voineet kasvaa enemmän ja x86-CPU:iden hinnat olisivat voineet laskea enemmän (ks. edellä 186 kohta). Siltä osin kuin kantaja vetoaa muihin taloudellisiin syihin kuin ehdollisten alennusten uskollisuutta edistäviin vaikutuksiin syynä sille, että OEM-valmistajat päättivät ostaa sen tuotteita, on todettava, ettei näillä perusteluilla voida sulkea pois riitautettujen alennusten ja ehdollisten maksujen vaikutuksia OEM-valmistajien liiketoiminnallisiin päätöksiin (ks. edellä 597 kohta).

4. Päätelmä

1638 Kaikki kantajan väitteet, joilla pyritään osoittamaan sakon määrän suhteettomuus, on siten hylättävä.

D Täyden harkintavallan käyttäminen

1639 Kantaja on korostanut istunnossa neljää seikkaa, joilla sen mukaan voidaan perustella sitä, että unionin yleinen tuomioistuin täyttää harkintavaltaansa käyttäen alentaa sakon määrää. Se korostaa ensinnäkin käsiteltävänä olevan asian monimutkaisuutta ja väittää, että sen on ollut hyvin vaikeaa noudattaa lakia. Komissio on käsiteltävänä olevassa asiassa noudattanut EY 82 artiklan soveltamisohjeiden mukaista lähestymistapaa. Niissä ei kielletä mahdollisia alennuksia sinällään, vaan niissä edellytetään AEC-testin soveltamista. Unionin yleisen tuomioistuimen on siten otettava huomioon tässä aiheutuva oikeusvarmuuden loukkaus. Kantaja vetoaa toiseksi siihen, että hallinnollinen menettely on kestänyt yhdeksän vuotta, kun sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa että perusoikeuskirjan 41 artiklassa vaaditaan rikosoikeudellisten asioiden pikaista käsittelyä. Merkittävä osa tästä viivästyisestä on aiheutunut AEC-testin soveltamista varten tarvittavista töistä. Viivästyminen on tekijä, jonka unionin yleinen tuomioistuin voi aina ottaa huomioon. Unionin yleisen tuomioistuimen on kolmanneksi otettava huomioon Euroopan oikeusasiamiehen 14.7.2009 antama päätös, jonka mukaan kyse on ollut huonosta hallinnosta, kun komission ja D1:n välistä kokousta ei ollut tallennettu. Unionin yleisen tuomioistuimen on Aceriin kohdistetun väärinkäytön osalta otettava neljänneksi huomioon se, että kannettavan tietokoneen markkinoille saattamisen lykkäyksen kesto on voinut olla vain kahdesta neljään viikkoa.

1640 Mikään näistä väitteistä ei ole kuitenkaan omiaan johtamaan siihen, että komission vahvistaman sakon määrää muutettaisiin.

1641 Kun kyse on yksinostoalennusten lainvastaisuudesta, kantaja ei ensinnäkään voi hyötyä väitetystä oikeusvarmuuden puutteesta. Komissio ja unionin tuomioistuin ovat tuominneet useita kertoja sen, että määrävässä asemassa oleva yritys toteuttaa menettelytapoja, joilla myönnetään yksinostoehdosta riippuvaisia taloudellisia kannustimia (ks. edellä 1602 kohta). Mitä tulee EY 82 artiklan soveltamisohjeisiin, riidanalaisen päätöksen 916 perustelukappaleesta ilmenee, ettei komissio ole soveltanut niitä käsiteltävänä olevassa asiassa. Komissio ei ollut myöskään velvollinen soveltamaan niitä, kuten edellä on todettu. Kantaja ei ole myöskään osoittanut, että sille olisi komission toiminnan vuoksi syntynyt perusteltu luottamus AEC-testin soveltamiseen (ks. edellä 160-165 kohta).

1642 Kantajan väitteitä ei voida hyväksyä myöskään siltä osin, kuin kyse toiseksi on hallinnollisen menettelyn kestosta.

1643 On korostettava, ettei täyden harkintavallan käyttö vastaa viran puolesta suoritettavaa valvontaa, ja muistutettava, että menettely unionin tuomioistuimissa on kontradiktorista. Lukuun ottamatta oikeusjärjestyksen perusteisiin pohjautuvia perusteita – kuten riidanalaisen päätöksen perustelujen puuttuminen –, jotka unionin yleisen tuomioistuimen ja unionin tuomioistuimen on tutkittava viran puolesta, kantajan on esitettävä kyseistä päätöstä koskevat kanneperusteet ja todisteet niiden tueksi (edellä 1609 kohdassa mainittu asia Chalkor v. komissio, tuomion 64 kohta).

1644 Kantaja esittämä väite on jätettävä tutkimatta työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohdan nojalla siltä osin kuin se koskee vain komission suorittaman hallinnollisen menettelyn kestoa eikä oikeudenkäynnin kestoa unionin yleisessä tuomioistuimessa. Ei voida katsoa, että tällä perusteella, johon ei ole vedottu kannekirjelmässä, kehitettäisiin aiemmin kannekirjelmässä suoraan tai implisiittisesti esitettyä perustetta, eikä se perustu käsittelyn aikana esille tulleisiin tosiseikkoihin tai oikeudellisiin seikkoihin. Lisäksi käsiteltävänä olevan asian olosuhteissa ei ole syytä tutkia viran puolesta perustetta, jonka mukaan menettely komissiossa kesti kohtuuttoman kauan (ks. analogisesti asia T-18/03, CD-Contact Data v. komissio, tuomio 30.4.2009, Kok., s. II-1021, 130 kohta).

- ¹⁶⁴⁵ Siltä osin kuin kyse on kolmanneksi komission ja D1:n välisen kokouksen tallentamatta jättämisestä, edellä on todettu, että koska komissio on antanut ei-luottamuksellisen version sisäisestä muistiosta kantajan käytettäväksi, komissio on korjannut hallinnollisen menettelyn alkuperäisen puutteen, joka aiheutui siitä, ettei komissio ollut laatinut suppeaa muistiota ja antanut sitä kantajan käytettäväksi (ks. edellä 622 kohta). Sakon määrää ei ole siten syytä muuttaa. Ylimääräisenä perusteluna on syytä todeta, että vaikka menettelyvirhettä ei olisi korjattu, tämä virheellisyys ei olisi luonteeltaan sellainen, että unionin yleinen tuomioistuin muuttaisi sen vuoksi sakon määrää.
- ¹⁶⁴⁶ Siltä osin kuin kyse on neljänneksi Aceriin kohdistetusta väärinkäytöstä, edellä 1345-1357 kohdassa on hylätty kantajan väitteet, joiden mukaan kyseisen kannettavan tietokoneen markkinoille saattamisen lykkäyksen kesto on todellisuudessa ollut alle neljä kuukautta.
- ¹⁶⁴⁷ Sen täyden harkintavallan näkökulmasta, joka unionin yleisellä tuomioistuimella kilpailusääntöjen rikkomisesta määrättävien sakkojen osalta on, on lisäksi todettava, että minkään kanneperusteisiin, perusteluihin, oikeudellisiin seikkoihin tai tosiseikkoihin sisältyvän seikan perusteella, jotka kantaja on edellä tarkastelujen kanneperusteiden yhteydessä esittänyt, ei voida päätellä, että kantajalle riidanalaisessa päätöksessä määrätty sakko on suhteeton. On päinvastoin syytä katsoa, että sakko on tämän asian olosuhteissa asianmukainen. Tässä arvioinnissa on otettava huomioon erityisesti edellä 1631-1636 kohdassa mainitut seikat sekä se, että 4,15 prosenttia Intelin vuotuisesta liikevaihdosta vastaava sakko on selvästi asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädetyn 10 prosentin enimmäismäärän alapuolella.

Oikeudenkäyntikulut

--

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (laajennettu seitsemäs jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Kanne hylätään.**
- 2) Intel Corp. vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se veloitetaan korvaamaan Euroopan komission oikeudenkäyntikulut lukuun ottamatta kuluja, jotka tälle aiheutuivat Association for Competitive Technology, Inc:n väliintulosta, ja Union fédérale des consommateurs – Que choisir (UFC – Que choisir) oikeudenkäyntikulut.**
- 3) Association for Competitive Technology vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se veloitetaan korvaamaan komissiolle sen väliintulosta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.**

Dittrich
Schwarcz

Wiszniewska-Białecka

Prek
Kancheva

Julistettiin Luxemburgissa 12 päivänä kesäkuuta 2014.

Allekirjoitukset